

בסיעתא דשמיא

כשרות המטבח בהלכה ובאגדה

בשר בחלב, הכשרת כלים, איסורי מאכלות,
תולעים, עליחה, צליה, פת גויים,
בישולי גויים, יין נסך, טבילת כלים ועוד...

אדר ה'תשע"ב

החוברות שייצאו לאור בסייעתא דשמיא – בחלכה ובאגדה:

השבת: הלכות שבת המעשיות, בצרף דברי אגדה להבנת יקרתה וחשיבותה של שבת קודשנו.
הטהרה: הלכות בלשון ברורה, אף למתחילים. שאלות אקטואליות ועוד. **פורמט צבעוני** מרהיב עין.
סדר היום: השכמת הבוקר, ציצית ותפילין, תפילה ועוד, בצרף דברי אגדה נעימים ומחזקים.
להיות את: חוברת נרחבת לאשה בנושאים: עוצמת נשים, צניעות, האשה במעגלי החיים ועוד. חובה לכל אשה!
הנישואין: גיל הנישואין, שידוכים, אירוסין, חופה, כתובה, מהלך השמחה, שבע ברכות, הנהגות הבית ועוד.
האבלות: דיני השבעה, השלושים, השנה ועוד. וכן ענייני עילוי נשמה, דברי נחמה וחיוזוק.

כבוד אב ואם: ההלכות המעשיות דבר יום ביומו, עם מדרשי חז"ל וסיפורים מרתקים ומחזקים.
ראש חודש ברכת הלבנה וברכת החמה: בצרף חידושים נפלאים על המאורות ופלאי הבריאה.

הסעודה: נטילת ידיים, הפסק באכילה, הנהגות הסעודה, מאה ברכות, זימון, ברכת המזון ועוד.

כשרות המטבח: בשר בחלב, הכשרת כלים, תולעים, מליחה, צלייה, פת גויים, טבילת כלים ועוד.

ראש השנה ויום הכיפורים: הלכות ודברי אגדה מחזקים לימים אלו. **כולל סדר הסליחות והתרת נדרים.**
חג הסוכות: ניסי ישראל במדבר, חג הסוכות בירושלים, שמחת בית השואבה, האושפזין, ועוד.
ימי החנוכה: עם סיפור נס חנוכה מדברי חז"ל וממקורות היסטוריים, מרתק במיוחד.

ימי הפורים: סיפור המגילה בהרחבה על פי מדרשי חז"ל, מרתק במיוחד! **כולל מגילת אסתר.**
חג הפסח: סיפור יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ועוד. **כולל הגדה של פסח** עם פירוש קצר ומתוק.
חג השבועות: סיפור מרתק של מתן תורה. **מגילת רות** משולבת בסיפורי המגילה. שובה לב.
ארבע התעניות ובין המערים: סיפורי התורבן בהרחבה, הגאולה, ביאת המשיח ועוד. נוגע ללב.
מצוות הארץ: שמיטה, חלה, כלאים, ערלה, תרומות ומעשרות, יישוב ארץ ישראל.

הרפואה: שמירת הגוף והנפש, סגולות לרפואה, מצות ביקור חולים, סיעוד הורים זקנים ועוד.

מזן הרב עובדיה: הנהגות, מעשים, דרכי לימוד והשקפה על מרן מלכא זצוק"ל, מזווית אישית.

חדש!!! השבת מחולק ללימוד יומי מאדו ג' חלקים פורמט כיס. ב-3 דקות ליום מסיימים הלכות שבת בשנה.

מחירי החוברות: שבת, טהרה, סדר היום, להיות את, נישואין, אבלות - 5.5 ₪. יתר החוברות - 3.5 ₪.

מחיר כל הסדרה [20 חוברות] - 80 ₪. מאדו השבת לימוד יומי ג' חלקים - 8.5 ₪.

טהרה המקוצר, שבת המקוצר, להיות את המקוצר - 3 ₪. מחיר מיוחד ברכישת מעל 100 חוברות מקוצרות - 1 ₪ לחוברת.

אפשרות להטבעת זהב על כל החוברות (עלות 70 אגורות לחוברת + מחיר המשלוח החל מ-100 חוברות זהות) - 02-5802398.

נקודות מכירת לרכישת החוברות: אופקים: 0504-185545 אור יהודה: 054-8438347 אור עקיבא: 0585-076785

אזור: 052-7183822 אילת: 054-8491143 אלעד: 054-8422891* 03-5233303* אשדוד: 052-7667048* 054-8447156* אשקלון: 052-7689873 באר שבע: 054-8447230* 054-7707430* בית שאן: 052-7183329 בית שמש:

0528-985558, 02-9995076 ביתר עילית: 02-5807463* (A) 02-5802398* (B) בני ברק: 0504-174567* [8:00-20:00]

054-8438347* 052-7178888 בני עייש: 052-7090218 בת ים: 054-2491168* 054-126566* 0504-126566* גבעתיים: 052-7334140

גדרה: 054-7429955 גן יבנה: 052-4315009, 052-5454211 דימונה: 054-8427237 הרמלה: 052-8046337 זכרון יעקב:

052-7129661, 054-6271103 חדרה: 052-7117668 חולון: 052-5114046* 054-8591831/41* חיפה: 052-7657756*

052-7636768* 052-7383715 חרש: 0585-076785 טבריה: 0508-361166 טירת הכרמל: 0522-753310 יבנאל:

0585-888148 יבנה: 052-7129739, 08-6757677 יד בנימין: 0524315009, 05245454211 יהוד: 053-4158435, 052-

7010722 יקנעם: 054-3320744 ירוחם: 054-7875529 ירושלים: 052-7114363* בית וגן 050-2290082* שטאל הנביא: 02-

5827008 סנהדריה: 0545-810328* נילה 077-3396020* ק. יובל 052-7141907* פ. זאב 053-2476758* ג. מרדכי

0506-518504* קסטנן כפר סבא: 050-4143094. כרמיאל: 052-7130822* 0522-813833* לוד: 0504-107540 מגדל העמק:

0506-830791 מודיעין: 054-7794793, 08-9725742 מעלה אדומים: 0506-775847 מצפה רמון: 0524619144 נהריה:

053-4322936 נצרת עילית: 054-8487335 נשר: 054-8446326 נתיבות: 077-5504905, 05271-53938 נתניה:

053-4112422* 0527-632800* 0507-776653* עכו: 052-4317340 עפולה: 0506-830791 עתלית: 077-6200152,

054-8590068 פתח תקוה: 054-3346241* 054-8439076, 0527603435* עפת: 0504-121786 קרית: 0504-102069,

04-8492473 קרית גת: 052-4830879* 054-8445942* 05276-06885 קרית ארבע: 054-4441495 קרית מלאכי:

054-7429178 קרית ספר: 0504-172416* קרית שמונה: 05271-92976 ראש העין: 0545-250370* 054-2260186*

0503332293* 054-7917777* 0533-000093. 05484-98449* רחובות: 052-7153567* 052-7429955*

רעננה: 054-7444103 רכסים: 054-8417876* 0548408840* 077-3005038 רמלה: 053-8270570* שדרות: 053-

3131382 שימרון: 054-3992500; תל אביב: 052-7661162. כמו כן ניתן לרכוש באתר: <http://www.emet9.org>

ס תוכן העניינים

מבוא.....4

שער האגדה

הכשרות - אבן היסוד.....7
השלכות כשרות המאכלים.....13
היסטוריה של מסירות - לשמירת הכשרות.....35
זהירות - מונעת מבשול.....42

שער ההלכה

הלכות בשר בחלב.....52
אכילת בשר וחלב על שלחן אחד.....54
ההמתנה בין בשר לחלב.....55
ההמתנה בין חלב לבשר.....57
מאכלים שהיו במגע עם חלב או בשר.....58
אפיית לחם חלבי.....58
אכילת דגים עם בשר או חלב.....59
כלים לבשר וכלים לחלב.....61
הלכות תערובות.....64
דין תערובת בכלי בשר וכלי חלב.....73
סכין חלבית ובשרית.....76
הלכות הכשרת כלים.....78
הלכות איסורי מאכלות.....84
בדיקת המאכלים מחשש תולעים.....94
קצת מהלכות שחיטה וטריפות.....98
בשר שהתעלם מן העין.....104
הלכות דם וביצים.....105
הלכות מליחה.....107
מדיני צליית הבשר.....111
מדיני צליית הכבד.....112
הלכות פת גויים.....113
הלכות בישולי גויים.....115
הלכות יין נסך.....120
הלכות טבילת כלים.....122

לתועלת המעינים:

יש לציין כי העמודים המסומנים בחוברת באותיות (ח.) או (ט.) או (י.), הם לפי הספר ילקוט יוסף איסור והיתר חלק ח. ט. י. ואם מסומן באותיות (ו.) או (ז.), הם לפי הספר הליכות עולם חלק ו. ז. ואם כתוב (ה"ה), הוא הספר הבית היהודי חלק ט'. ואם כתוב סימן וסעיף, היינו שלחן ערוך יורה דעה.

מבוא

מטבחים רבים ישנם בעולם, מהודו ועד כוש. מהמטבח הסיני ועד המטבח האמריקאי.

ומה תפקיד המטבח? המטבח נועד להתאים את האוכל - אל קהל היעד שלו: לטעמו, לצרכיו ולהרגלי האכילה שלו.

האמריקאי הממזר תמיד, זקוק למטבח "אקספרסי", שבו ישכנו דרך קבע במקפא כמה מגשי פיצה שניתן לאפות תוך חמש דקות, ועוד כמה מאכלי צ'יק צ'ק, שאפשר להכניס למיקרו ולהגיש, בתוספת קטשופ מסורתי... המרוקאי לעומתו צריך מטבח עשיר בריחות ובטעמים, גרוש בתבלינים. המטבח הסיני מספק לצרכניו ירקות מוקפצים ואורז אחד אחד, כמו שהסינים אוהבים; והמטבח האיטלקי - מגוון של פסטות. וכן הלאה...

כך או כך - נראה שהמטבח עוסק בתחום חומרי לחלוטין. כל עניינו נסוב סביב - האוכל. להעניק לו טעמים, ריחות, ניחוחות. תבלין כזה או אחר, צורות הגשה שונות. לגרות את התיאבון ולמלא את תאוות האכילה. לספק לאדם את הצורך הקיומי-חומרי של האכילה, על הצד היותר טוב. בזה מסתכם תפקיד המטבח.

קדושת האכילה

אבל חז"ל מלמדים אותנו על ממד נוסף, פנימי ורוחני, שיש לאוכל. מלבד שהאוכל נכנס לגוף ומקיים אותו, מתעכל והופך להיות חלק ממנו, הרי שהאוכל משפיע אף על הנשמה. האוכל נותן לאדם חיים, משמר בקרבו את ההויה הרוחנית שלו, את הנשמה. כלומר גם הנשמה מקבלת חיות מן האוכל. ואכן ידוע בדברי רבותינו, שבכל מאכל ומאכל יש ניצוצות רוחניים שמהם ניזונה הנשמה.

הרמב"ם מסביר, כי בכל מאכל ישנן כביכול "שכבות" רבות. חלקן גסות וחומריות יותר, וחלקן זכות ונקיות ורוחניות יותר. כאשר הגוף מקבל אליו את המאכל, הוא מתחיל לברור ולסלק בהדרגה את השכבות הגסות, עד אשר מותיר את החלק הזך, והוא זה שמחיה את הנפש.

"והנה נפש האדם הוא דם הנעשה מברירת המאכלים. ויש כמה מיני בירור, בתחילה נברר הגס והעב שבתוך מעיו ונעשה צואה ויוצא לחוץ, בירור נוסף - נעשה זיעה, בירור נוסף - נעשה שערות וציפורנים, בירור נוסף - הדם נבלע בכבד ובטחול וכו'... ומבחר הדם נכנס בלב ואחר כך במוח ומזה נעשה השכל והדעת..." (הבעש"ט בשם שו"ת של הרמב"ם. שמועות ישראל עמוד קסט)

[ובהקשר לכך כתב הגאון רבנו יוסף חיים זיע"א (בן איש חי פרשת ויצא): ענין האכילה הוא, לברר את האוכל מתוך הפסולת, והאוכל שהוא המזון נבלע באיברים, והפסולת נעשה מותר ונדחה למטה, ומזה ניזונים ומושפעים הקליפות [הטומאה] - "סטרא אחרא" [=הצד האחר].] ולכן המשהה נקביו, שמשעה את המותר והקליפה ההיא מלדחותה אחר שנגמר בירורה, הנה הוא משקץ את נפשו ממש, יותר ממה שמשקץ את גופו].

זוהי הסיבה לכך, שרבותינו ייחסו חשיבות ומעלה רבה לפעולת האכילה, כאשר היא נעשית לפי הכוונת התורה. האכילה איננה רק פעולה חומרית, אלא יש בה כח "לברר"

את ניצוצות הקדושה מתוך המאכלים ולהעלותם ולתקנם, וכדברי רבי נתן מברסלב: "בשעת האכילה, צריך להיות איש חיל, לאכול בשמחה והתחזקות, מאחר שאכילתו בהיתר ובכשרות על פי התורה, ומברך על כל דבר תחילה וסוף, בודאי אכילתו יקרה מאוד, וכל אחד מישראל מברר בירורים הרבה על ידי אכילתו, ועל כן צריך להתחזק אז מאוד ולידע כי ה' עימו, מלוא כל הארץ כבודו, עד שעל ידי זה זוכה דווקא בשעת האכילה להארת הרצון, שישתוקק אז דוקא לה' יתברך ברצון מופלג מאוד, שזה עיקר שלמות קדושת האכילה, כי על ידי זה עולים כל הניצוצות שבמאכל לשורשם העליון בשלימות".

"והנה כל הבירור הזה, אין בנו כח לברור, אלא בבהמות הטהורות ודברים טהורים ומאכלי היתר, אשר הקדושה שבהם מרובה על הקליפות. אבל מן הבהמות הטמאות ודברים טמאים ומאכלי איסור, אין בנו כח לברר כלל ועיקר, ולכן נאסרו באכילה, כי לא די שלא יוכל האדם לבררם על ידי אכילתו, אלא אדרבה תאחז קליפת הטומאה המעורבת בהם ותדבק באיש האוכל, ויסתלק ממנו כל הקדושה אשר בו". עיין בדברי האר"י ז"ל בשער המצוות פרשת עקב דף מא ע"ב. (שמעונות ישראל עמוד קעב)

המטבח היהודי

נמצאנו למדים, כי היהדות איננה מתייחסת לאוכל כעניין חומרי בעלמא, אלא מייחסת לו תפקיד אחראי בעיצוב אישיותו וטהור נשמתו של האדם.

ומכאן אנו מגיעים - "למטבח היהודי"!

כתב רבי מאיר שפירא זצ"ל: "אל תתמה אפוא בראותך כי חוקי המזון תופסים חלק בראש חוקי תורתנו, כי הלוא על המזון הזה יחיה האדם. המזון הזה הוא חותך חיים לכל חי. היהודי לא יוכל אפוא להביט על מזונו כעל דבר ארעי וטפל. הלוא מזונו - דמו בנפשו הוא, נהפך לבשר מבשרו ועצם מעצמיו, ואיך לא יהיה מזון זה סוגה בשושנים, ואיך לא יהיה מזון זה נקי מכל מום, טהור וקדוש ייאמר לו?" (מאסף תורני ישרון עמ' קפב)

מטבחים רבים ישנם בעולם - אך המטבח היהודי נבדל מכולם... המטבח היהודי איננו עוסק כלל בעטיפה של האוכל, במרקם ובריח, בטעם ובצורה. אלא הוא עוסק במהות הרוחנית הפנימית של האוכל. האוכל במטבח היהודי יכול להיות פולני מתוק או מרוקאי חריף, צרפתי מעודן או תימני אסלי... לא משנה החיצוניות, העטיפה, "השכבות הגסות", אלא מה שחשוב באמת במטבח היהודי זהו התוכן הרוחני והמהות הפנימית של המאכל, שיהיה ראוי להיכנס אל הגוף ולהעניק לו חיים, להתהוות וליצור את השכל, הדעת ואת נפש האדם.

ולשם כך נתנה לנו התורה ציוויים והנחיות, כיצד צריך להיות מטבח יהודי. אלו מוצרי מזון יכולים להיכנס אליו ואלו לא. מאלו תערובות יש להימנע, ממה צריך להיזהר, וכו'... ועלינו לדעת היטב את כל פרטי הדינים וההלכות, כי בנפשנו הדבר!

על כן, חזקו ונתחזקו בלימוד הלכות "כשרות המטבח" על בוריין, ואשאי הזוכה לזכות גם את האחרים בהלכות אלו, כקריאת ההלכות לאחר התפילה, או על שלחן שבת וכדומה.

עצה טובה, שכל בני זוג יקבעו לעצמם לימוד משותף כ- 10 דקות בכל ערב בלימוד החוברת, כדי שגם האשה תדע היטב את ההלכות על בורין, בפרט בתחום זה השייך אליה במיוחד. וקבלה בידינו מרבתינו הקדמונים כי בלימוד יחד עם האשה זוכה האדם לסיוע גדול מהשמים על שלום ביתו, ויקיים בהם הפסוק: "יהי שלום בחילך שלום בארמונותיך".

ומסופר על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, שכבר בבחרותו היה שקדן עצום בתורה, וכשהיה חוזר בערב לביתו, גם כן היה לומד, ואשתו הרבנית ע"ה היתה בחורה צעירה ומשתעממת, וקבע עמה הרב שילמדו יחד בכל ערב שעה שלימה הלכות מתוך ספר. ובזכות לימוד זה, היה לה לרבנית ידע רב וגדול מאוד בהלכות, וכשראה הרב כן, נתן לה רשות שתענה על השאלות בהלכה המגיעות לביתם. וכך היה, שכשהיו באים לביתם לשאול את הרב שאלות בהלכה, היתה עונה היא לשואלי דבר, ורק כאשר לא היתה יודעת, היתה מפנה את השאלה לרב, והרב היה עונה.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שנוכח לשמור על טהרת פינו כדת וכדין, להקפיד על כל מה שאנחנו מכניסים לפינו, וביתר שאת על מה שאנחנו מוציאים מפינו, שלא נכשל בדיבורים אסורים חס ושלום. ויהיו פינו ונפשנו קדושים וטהורים כרצון הבורא יתברך, ותחזינה עינינו בבנין בית מקדשנו ותפארתנו, ארמון על משפטו יכון. ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אמן ואמן.

✧ שער האגדה ✧

אבן יסוד - הכשרות

הוראות תזונה לנפש היהודית

נאמר בתורה (ויקרא פרק יא פסוקים מג-מח): "אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְׂרֵץ הַשְׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם. כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי, וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְׂרֵץ הָרֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ. כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהִיֵּת לָכֶם לֵאלֹהִים וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי".

נקרא מה כתוב כאן: הקדושה וההיבדלות של עם ישראל תלויים בהקפדה על מזון כשר! "בזה נתקדשו ישראל קדושים מכל האומות, ובזה ניכר גודל מעלת ויקרת ישראל" (שולחן הטהור). לולי הקפדה זו, חלילה - "וְנִטְמַתֶּם בָּם". מאכלים שאינם כשרים - מטמאים ומשקצים את הנפש היהודית.

המילה "וְנִטְמַתֶּם" כתובה ללא האות א' [ונטמאתם], כדי לרמוז לנו בזה על כפל משמעות. לא רק מלשון **טומאה**, אלא אף מלשון **טמטום** (מסכת יומא לט ע"א). כלומר מאכלים אסורים מטמטמים את הלב, עושים אותו גס, מחוספס, אטום ונעול בפני השגות רוחניות.

הזהר הקדוש אומר, כי חסרונה של האות א' מורה אף על מציאות חזקה יותר של טומאה, טומאה ללא רפואה, וזו לשונו (מתורגם):

"אשרי חלקם של ישראל, שהמלך הקדוש רוצה בהם ורוצה לטהר אותם ולקדש אותם, משום שהם אחוזים בו... ובא ראה, כל מי שאוכל מאותם מאכלים אסורים, נדבק בצד הרע [בכוחות של השטן וחילוליות], ומתעב נפשו ועצמו, ורוח טומאה שורה עליו, ומראה את עצמו שאין לו חלק באלוה העליון, ולא בא מהצד שלו ולא נדבק בו. ואם יצא כך מהעולם הזה [בלא תשובה], אחוזים בו כל אותם האחוזים בצד הטמאה, ומטמאים אותו ודנים אותו כאדם שהוא נתעב של רבונו, נתעב בעולם הזה ונתעב בעולם הבא. ועל זה כתוב: "וְנִטְמַתֶּם בָּם" בלי א', שלא נמצאת רפואה לתועבתו, ולא יוצא מטומאתו לעולמים. אוי להם! אוי לנפשם, שלא יידבקו בצרור החיים לעולמים, שהרי נטמאו! אוי לעצמם! ה' יצילנו. (זהר ויקרא מא ע"ב)

ריבונו של עולם, אנחנו סומכים עליך!

בארצות הברית גילו מדענים, שחומרים פלסטיים מסוימים מכילים יסוד כימי העלול לגרום למחלת הסרטן ל"ע. עשרות שנים השתמשו אנשים בחומרים אלו ולא העלו על דעתם שיש בהם סיכון. גם לאחר הגילוי המדעי, ההמון אינו תופס, לא בשכלו ולא בראייה מוחשית, את מהות הסיכון, אך **כולם אסירי תודה למדענים** שגילו להם כיצד להיזהר מסכנה סמויה זו, ומעתה והלאה הם נזהרים בשימוש באותם חומרים. (הכשרות טהרת הנפש ערכים עמ' 23)

והנה בורא העולם בכבודו ובעצמו גילה לנו בתורתו, כי מאכלים מסוימים נושאים עימם מטען רוחני שלילי, וגורמים נוק לנפש היהודית. ואף שאין אנו בהכרח מבינים ורואים זאת, פינו מלא תודה לאבינו אוהבנו שהרחיק והפריש אותנו מנוק זה.

כותב ספר החינוך (מצוה עג): "ואם יש מהן, שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזקן - אל תתמה עליהם, כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהם חכם יותר ממך ומהם. וכמה טיפוש וסכל מי שחושב שאין בדברים נזק או תועלת, אלא במה שהשיג הוא בשכלו!"

ועוד כותב ספר החינוך (מצוה קנט): "לכל מי שיש מח בקודקודו, אין לו ספק שה' יתברך שהוא אב החכמה ואב כל הטובות, לא יצוה דבר אל בריותיו, אלא רק לתועלתם ולטובתם ולהרחיק כל נזק מעליהם, ועל כן, באשר נשיג בחכמתנו מן המצוות לדעת את התועלת המגיעה לנו בהן, נשמח בו. וכאשר אין אנו משיגים מהן בחכמתנו התועלת שלנו בהן, יש לנו לחשוב על כל פנים, כי ביתרון החכמה אשר לה' יתברך על כל בריה, ידע התועלת אשר לנו באותה מצוה, ועל כן ציונו עליה".

השפעת המאכלים האסורים על הנפש

על גודל השפעתם של המאכלים האסורים על הנפש, מלמדים אותנו רבותינו, ונביא מעט מדבריהם:

רוע מזג - כתב האברבנאל (ויקרא יא ג): "אסרה התורה המאכלים, לפי שהם מתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה המשכלת, ומולידות במזג האנושי [בטבע האדם] אטימות וקלקול התאוות בעשותם באדם רוע מזג אשר ממנה תתהווה רוח הטומאה, המטמאה הדעות והמעשים, ומגרש רוח הטהרה והקדושה".

אטימות השכל - הכלי יקר כתב: "המאכלים האסורים, משקצים הם את הנפש הטהורה, ומגרשים רוח הקודש וטהרה מן האדם, ומולידים אטימות השכל ותכונות אכזריות".

נשאר בהמי וחומרי - כתב המסילת ישרים (פרק יא): "המאכלות האסורות מכניסים טומאה ממש בליבו ובנפשו של אדם, עד שקדושתו של המקום ברוך הוא מסתלקת ממנו, והוא מה שאמרו חז"ל: "וְנִטְמָתָם בָּם" - "אל תקרי וְנִטְמָתָם אלא ונטמטם", שהעבירה מטמטמת ליבו של אדם, כי מסתלקת ממנו הדעה האמיתית ורוח השכל שהקדוש ברוך הוא נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב "כי ה' יתן חכמה", והנה הוא נשאר בהמי וחומרי ומשוקע בגסות העולם הזה".

עובי וגסות בנפש - כתב הרמב"ן (שמות כב ל): כשבא הכתוב להתחיל באיסורי המאכלות, פתח ואמר: "ואנשי קודש תהיון לי", כי היה ראוי שיאכל האדם כל מה שיחיה בו, אלא שאסר ה' יתברך חלק מן המאכלים בשביל הטהרה בנפש, שיאכל דברים נקיים, שלא יולידו בו עובי וגסות בנפש. על כן אמר: "ואנשי קודש תהיון לי", כלומר אני חפץ שתהיו אנשי קודש, בעבור שתהיו ראויים לי - לדבקה בי, שהרי אני קדוש, לפיכך לא תגאלו נפשותיכם באכילת הדברים המתועבים.

אתה הוא - מה שאתה אוכל

למאכלים שאדם אוכל ישנו כח השפעה עצום, משום שהם הופכים להיות ממש חלק ממנו, בשר מבשרו!

כפי שכותב המסילת ישרים (פרק יא): "והמאכלות האסורות יתירות בזה על כל האיסורים, כיון שהם נכנסים בגופו של האדם ממש, ונעשים בשר מבשרו". וכן כתב האבן עזרא:

"אל תשקצו את נפשותיכם, להיותן מטונפות ומגואלות, ולא תיטמאו בהם, כי ידוע כי הגוף הנאכל ישוב בשר בגוף האוכל".

אכילת איסור - עבירה שיש עימה קלון

הגמרא אומרת (מסכת חולין ה' ע"ב), שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים, ומביאה מעשה שהיה: רבי פנחס בן יאיר הזדמן לפונדק אחד. נתנו לחמורו שעורים לאכול - ולא אכל. חשבו שהחמור מפונק למדי, ולכן חבטו בעבורו את השעורים, כדי להוציא מהם את המוץ, אך בכל זאת החמור לא אכל. ניקו את השעורים יותר, אולי כך יערבו הם לחיכו - אולם עדיין הוא לא אכל. שאלו את רבי פנחס, מדוע חמורו אינו אוכל. אמר להם: שמא השעורים הללו אינם מעושרות? מיד עישרו את השעורים, ורק אז החמור אכל...

ממשיכה הגמרא: בהמתם של צדיקים - אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם - לא כל שכן? כלומר, בודאי שהקב"ה לא נותן לצדיקים להיכשל בדבר עבירה.

אולם, עלינו להבין, הלא מצאנו פעמים שצדיקים נכשלו באיסורים שהם? אלא מבארים בעלי התוספות (גיטין ז' ע"א): מה שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, הוא דווקא באכילת איסור, שגנאי הוא לצדיק שנפשו הסתאבה והתלכלכה במאכל שאינו כשר. זאת מונע הקב"ה מן הצדיקים. אבל בשאר האיסורים אין 'ביטוח' לאף אחד.

נמצאנו למדים שאכילת מאכל אסור, מלבד האיסור שבה, יש בה אף גנאי לאדם שגופו גדל ונתהווה ממאכל איסור. נמצא שזו עבירה שיש עימה קלון.

וכך אמרו חז"ל: "אם היה גר ובא ללמוד תורה, אל יאמר לו: פה שאכל נבלות וטריפות, שקצים ורמשים - בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה?! וזה איסור אונאת דברים!" (מסכת בבא מציעא נח ע"ב)

חז"ל נקטו דווקא בדוגמא זו של אכילת איסור. כי יתר האיסורים - אין בהם עלבון לגר. שהרי כאשר היה גוי, לא היה מחויב במצוות, ואין כל רע בכך שחילל שבת למשל או אכל חמץ בפסח. אבל השקצים והרמשים וכל המאכלים האסורים שאכל, הגם שלא עבר איסור, גנאי הם לו, שהפכו להיות חלק ממנו, מהם הוא גדל, וסיאבו את נפשו. (הכשרות טהרת הנפש עמוד 22)

יהודי נגעל מאכילת איסור!

בספרות ההלכה עלתה השאלה: מדוע מתירים בשבת לשחוט בהמה או עוף בשביל חולה שיש בו סכנה, גם כשאפשר להשיג מגוי בשר טרי שאינו כשר? הלוא אכילת נבלה וטריפה היא רק איסור "לא תעשה" שחייב עליה עונש מלקות, ולעומת זאת שחיטה בשבת היא איסור חמור יותר - שחייב עליה עונש מיתה בסקילה?

הרבה תירוצים נאמרו בנדון. וכתב הרא"ש: מעדיפים אכילת בשר שחוט על אכילת בשר טרף, כי חוששים שמא יהיה החולה קץ מאכילת איסור, ויפרוש מלאכול, ויסתכן.

כלומר, ההלכה מביאה בחשבון שנפשו של היהודי קצה מאכילת בשר טרף, והיא מאפשרת לו לקבל בשר כשר גם במחיר של חילול שבת.

ישנו סיפור על יהודי, אשר בעת מלחמה הגיע למצב של חולשה מרובה עד כדי סכנה, והאוכל היחיד שהיה מצוי עבורו היה אוכל טרף. חבריו ניסו לשדלו שיאכל משום פיקוח נפש, אך הוא נענה ואמר: חברי היקרים, אם לא אוכל את האוכל, ספק אמות ספק אחיה. אבל אם תאלצוני לאכול - 'על המקום' אמות...

אם כן, מדוע ישנם לצערנו יהודים שאינם "נגעלים" מאכילת איסור? כותב החפץ חיים על התורה (סוף פרשת שמייני): **משל לסוחר** שהיתה לו חנות של בשמים, לימים ירד מנכסיו ונאלץ לפתוח חנות לממכר עורות המעלים ריח רע. בתחילה קצה נפשו של האיש מצחנת העורות שבחנותו, אולם כאשר התרגל במסחרו וישב שם יום ולילה, לא חש עוד בסרחון העורות, ונדמה היה לו כי הוא בעל חנות לעורות מבטן ומלידה. כן הוא הענין עם מי שאינו נוהר מלאכול מאכלות אסורות, שמתרגל הוא בכך, עד שליבו ונפשו מיטמטמים והולכים, וכבר אינו מרגיש בסרחון הנבלות וטרפות הבאות לפיו, וקשה לו לפרוש מהן.

הגוף - הכלי של הנפש

המאכלים הופכים להיות חלק מן הגוף - זה נכון מאוד. אבל מדוע זה משפיע על הנפש?

מסביר ספר החינוך (מצוות עג, קנר), כי הגוף הוא הכלי של הנפש. באמצעות הגוף יכולה הנפש להשיג השגות גבוהות, לקיים מצוות, ולהגיע אל תכלית שלמותה. ככל שהגוף יהיה קדוש ומזוכך יותר, כך תוכל הנפש לפעול טוב יותר. דומה הדבר לנפח שיש לו צבת, ובאמצעותה הוא מתקן את הכלים. הוא מקפיד מאוד שהצבת תהיה טובה, חזקה וישרה, שאם לא כן - תוצאות עבודתו תהיינה חסרות ופגומות. כך האדם צריך שיהיה גופו מעודן, זך וטוב מזג לעבודת ה', שלא יכבול את הנפש מלעשות כל פעולותיה כראוי. 'כי יודע אלקים, כי כל המאכלות שהרחיק מעמו אשר בחר, יש בהם נזקים מצויים לגופים, שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מעשיהם הטובים. ועל כן הרחיקו מהם, למען יפעלו הנפשות פעולתן, ולא ינעלו בפני רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות'.

פעולות קטנות - תוצאות עצומות

נתבונן ונראה: מה אנו משקיעים - ומה מקבלים חזרה?

שמירה על הלכות כשרות - היא סוג מסויים של דיאטה. היום חלקים גדולים מאוכלוסיית העולם - עושים דיאטה. ישנן דיאטות שמטרתן הורדה במשקל, וישנן דיאטות מטעמי בריאות שונים. ישנם אנשים שעליהם להימנע מסוכר, וישנם שצריכים להיזהר מצריכת כולסטרול. ישנם הרגשים לרכיבי מזון מסויים כמו גלוטן או שומשום, ועליהם להימנע מהם ומתערובותיהם. כך או כך, הדיאטה הופכת להיות חלק מהחיים. מתרגלים לקנות ולהכניס הביתה רק מוצרים כאלו וכאלו, ולהימנע ממוצרים שאינם עונים על הדרישות. מתרגלים לבחון באופן אוטומטי כל אריזה וכל תווית. מתרגלים להכין את האוכל בצורה כזו וכזו, ולהימנע מהכנה לא נכונה. מתרגלים לקחת אוכל פרטי מן הבית למקומות שבהם האוכל אינו עונה על הדרישות. מרגילים גם את כל החבר'ה מסביב שזה המצב, וזהו זה. בקיצור דיאטה היא הרבה ענין של הרגל.

ולנו היהודים ישנה דיאטה ייחודית, דיאטת התורה. וברוך ה', אין זו דיאטת רעב, כלל

וכלל לא. במסגרת הדיאטה הזאת יש לנו אפשרויות רחבות, מגוון עצום וזמין, לא חסר לנו ואל יחסר לנו, בכל מכל כל. וכללי הדיאטה, משהורגלנו בהם, אינם קשים ואינם מכבידים. נכנסים הם וזורמים בפשטות באורח החיים שלנו.

ומהי התועלת שאנו מפיקים ממנה?

שנו חכמים: "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה. מקדש עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. מקדש עצמו בעולם הזה, מקדשים אותו לעולם הבא". (מסכת יומא לט ע"א)

"אדם מקדש עצמו מעט", משלם עוד כמה שקלים כדי לקנות ירק נקי מחשש תולעים, מקדיש עוד עשר דקות לברירת המזון כראוי, נשאר קצת רעב שעה שעתיים כדי לא להיכנס למסעדה שאינה כשרה כראוי. "מקדש עצמו מעט - ומקדשים אותו הרבה", מקבל נפש זכה ונקיה לעבודת ה'. "מקדש עצמו מלמטה" - באוכל, בדבר גשמי, ו"מקדשים אותו מלמעלה" ברוח טהרה ממרומים. "מקדש עצמו בעולם הזה, ומקדשים אותו לעולם הבא".

אשרינו, מה טוב חלקנו, שמכל העמים הבדילנו, תפריט ייחודי נתן לנו, מן הטומאות הצילנו, להשפיע זוך וטוהר על נפשותינו.

תפריט ייחודי לעם היהודי

נאמר בתורה (ויקרא כ כד-כח): "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים. וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לַטְּמֵאָה, וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לַטָּהוֹר, וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא. וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה', וְאֲבָדַל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי".

התורה מדגישה כי הימנעות ממאכלים אסורים - מבדילה אותנו מן העמים, ומייחדת אותנו בתור "עם ה'".

העם היהודי, כעם ה', קיבל הנחיות מפורטות: מה לאכול ומה לא; ומה שכבר אוכלים - כיצד יש להכשיר אותו לאכילה; כיצד להמית את הבהמה, כיצד להוציא ממנה את דמה, כיצד לבשל ומאילו תערובות להימנע, אלו חלקים צריך דווקא לצלות וכו'. וכו'. ואילו לגויים אין כל הגבלה. מותר להם לאכול מכל הבא ליד - שקצים ורמשים וכל בעלי החיים. ובכל דרך שירצו [מלבד איסור אכילת אבר מן החי].

למה הדבר דומה? אומר המדרש (תנחומא שמיני סימן ו): דומה הדבר לרופא שהלך לבקר שני חולים. ראה אחד מהם שהיה על סף שערי מוות, אמר לבני ביתו: תנו לו כל מאכל שהוא מבקש. ראה את החולה השני שיש לו סיכוי לחיות, אמר לבני ביתו: כך וכך מאכל יאכל, וכך וכך לא יאכל. באו ואמרו לרופא: מה זה, על מה ההבדל? לזה אתה אומר יאכל כל מאכל שהוא מבקש, ולאחר אמרת לא יאכל כך וכך? אמר להם הרופא: לזה שהוא לחיים, אמרתי לו זה תאכל וזה לא תאכל. אבל אותו שהוא למיתה, אמרתי להם, כל מה שהוא מבקש תנו לו, שאינו לחיים. וכך הקדוש ברוך הוא התיר לגוים השקצים והרמשים. אבל ישראל שהם לחיים, אמר להם, והייתם קדושים כי קדוש אני,

אל תשקצו את נפשותיכם, את זה תאכלו, ואת זה לא תאכלו, לא תטמאו בהם ונטמאתם בם. למה? שהם לחיים, שנאמר: "ואתם הדבקים בזה" אלהיכם, חיים כולכם היום".

כותב רבי יצחק עראמה (בספר עקדת יצחק): כשם שהכפרי אוכל מאכלים גסים והוא בריא, ואילו בן העיר לא הורגל במאכלים האלה ומזיקים לו, כך עם ישראל, לפי זוך נפשותינו, שהן נאצלות מתחת כסא הכבוד, לא נוכל לסבול את הטומאות, ומזיקות הן לנו. לא כן הגויים, בשבילם הכל טוב, כי נפשם מגושמת, ולא אכפת להם מטומאות.

כתב רבי מאיר שפירא זצ"ל: ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים. וכן טבעו חכמינו ז"ל בנוסח ברכת ההבדלה: "המבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך, ובין ישראל לעמים", הרי זה בא ללמד כי כאשר לא רחוק ממך להבדיל בין אור לחושך, כך לא יפלא ממך להבדיל בין ישראל לעמים, כי הבדלה זו ניכרת ונרגשת אצל היהודי על כל מצעדיו, כל רואיו יכירוהו כי הוא לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב. גם המן הרשע אשר עמד על אופיים ותכונת נפשם של אומה זו, אמר עליהם: "ודתיהם שונות מכל עם", גם הוא בא לידי הכרה כי דתו של איש היהודי תבדילו ותשנהו מכל עם, חתום הוא באות ברית קודש בבשרו, מצויין הוא בלבושו והדור בציציותיו, שם שמים קבוע על מזוזות ביתו ושעריו. ועל הכל שונה הוא היהודי גם בשולחנו - לא הרי מאכלו ושתייתו של איש היהודי, כהרי שולחנו של בן אל נכר. עליו התפאר נעים זמירות ישראל (תהלים כג ה): "תַּעֲרֹךְ לִפְנֵי שֻׁלְחָן נֶגֶד צִרְרִי", כלומר אין ערוך לשולחן של איש היהודי, ששולחנו גדול משולחנם, זה השולחן אשר לפני ה'". (מאסף תורני ישרון עמ' קפב)

שלושה עיקרי הבית היהודי

מסופר בגמרא (מסכת כתובות ק"ג ע"א): כי בשעת פטירתו של רבי יהודה הנשיא נהוא רבנו הקדוש שחיבר את המשניות, נכנסו בניו אצלו, אמר להם: נר יהיה דלוק במקומו, שולחן יהיה ערוך במקומו, מטה תהיה מוצעת במקומה. ובארו בעלי המוסר, כי בזה רמז רבי יהודה הנשיא, איזו היא דרך ישרה שיברור לו אדם שחשקה נפשו לחזור אל המקורות ולקיים את רצון הבורא יתברך. במה יתחיל לתפוס ולאחוז כדי להגיע אל המסילה העולה בית אל, ולקיים את כל מצוות ה' יתברך. ורמז בזה לשלשה יסודות עיקריים: א. שבת. ב. כשרות. ג. טהרה.

א. 'נר יהיה דלוק במקומו', רמז בזה על 'שמירת השבת', שצריך אדם לאחוז בה בכל כוחו, ולשומרה כראוי כדת וכדין, כפי הלכותיה ודקדוקיה, ועל כל פרטיה. כי רבים המה ההלכות. ואם לא ישנן אדם את הלכות השבת, ברור שיכשל חס ושלום באיסורים מן התורה ומדברי חכמים.

ב. 'שולחן יהיה ערוך במקומו', רמז על כשרות המאכלים, שצריך אדם להשתדל בכל כוחו לשמור על המאכלים שמכניס לפיו, שכולם יהיו בכשרות ברורה על פי ההלכה.

ג. 'מטה תהיה מוצעת במקומה', רמז בזה על ענייני טהרת משפחה, שחייבים כל בעל ואשה להקפיד בהם, וזאת רק על ידי שילמדו את ההלכות כראוי, הבעל אצל רב מוסמך, והאשה אצל רבנית מוסמכת. כי פעמים רבות סומכת האשה רק על מה ששמעה מהאמא שלה, והאמא שלה סומכת על מה ששמעה מהסבתא. ולצערנו, ישנם

הרבה זוגות שאינם נוהגים נכון על פי ההלכה. ואף זוגות שלמדו את ההלכות בתחילת דרכם אל התשובה, בעיקר לימדו אותם את עיקרי הדברים, אך לא את פרטי הדינים באופן שינהגו על פי ההלכה לכתחילה, לכך גם הם צריכים לברר את הדברים אצל רב מוסמך ורבנית מוסמכת, כדי שיחיו בקדושה ובטהרה לכתחילה כדת וכדין.

נמצינו למדים שבשלושה דברים אלו, צריך האדם להקפיד בכל כוחו, ואפילו הוא בתחילת דרכו אל תורתנו הקדושה, מכל מקום לא יפספס בהם כהוא זה, ויעשה את כל המאמצים לשומרם כדת וכדין, כי הם עיקרי הבית של כל יהודי ויהודי.

השלכות כשרות המאכלים

טהרת הלב לעבודת ה' ⇨

הטומאה והטהרה הגלומים במאכלים

במצוות התורה אנו מוצאים מינוחים שונים של שלילה לעומת חיוב:

- * מותר - אסור [האם מותר להדליק אור בשבת או אסור].
- * חייב - פטור [חייב לשלם את הנזק או פטור מכך. חייב בעונש או פטור ממנו].
- * כשר - פסול [לולב כשר, סוכה כשרה, תפילין כשרות. לעומת לולב פסול וכו'].
- * טהור - טמא.

ביחס למאכלים אסורים, המינוח של התורה הוא מינוח של טמא לעומת טהור:

"אֲךָ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ... אֵת הַגִּמְלָה... טָמֵא הוּא לָכֶם, וְאֵת הַשֶּׁפָּן... טָמֵא הוּא לָכֶם, וְאֵת הָאֲרֵנֶבֶת... טָמֵא הוּא לָכֶם, וְאֵת הַחֲזִיר... טָמֵא הוּא לָכֶם. מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ, טָמֵאִים הֵם לָכֶם". (ויקרא יא ד-ח)

"וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הָרִמָּשׁ עַל הָאָרֶץ". (ויקרא יא מד)

"וְכָל שָׂרֵץ הָעוֹף טָמֵא הוּא לָכֶם לֹא יֹאכְלוּ". (דברים יד יט)

ולעומת זאת:

"כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכְלוּ". (דברים יד כ)

"מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה". (בראשית ז ב)

"לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר, וּבֵין הַחַיָּה הַנֶּאֱכָלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְל" (ויקרא יא מז)

הטומאה בלשון הקודש מגלמת "אטימות", מניעה וחסימה, "אוטם". נוכח הוא בטומאת מת. כי גוף המת כבר אינו מסוגל לשאת את החיים, את הנשמה, את הרוחניות. הוא פלט ודחה אותם. החומר התגבר על הרוח. וראה על כך הרחבה נפלאה בספר "אוהל רחל" עמוד 85.

המאכלים האסורים מעמיסים על הנפש שכבות של אוטם, מונעים ונועלים את הלב מלעבוד את ה'. "יודעים רשעים שדרכם למיתה, אלא שיש להם חֶלֶב על פֶּסֶלם" (שבת לא ע"ב) - יודעים את האמת, אך הלב נעול וחתום. "ועל כן הרחיקנו הבורא מהם, למען יפעלו הנפשות פעולתן, ולא ינָעְלוּ בפני רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות". (ספר החינוך)

ולעומת זאת, **הטהרה** היא זוך ונקיות רוחנית נכמו: "זהב טהור" - זהב המזוכך ונקי מכל סיג. "טיהור מים" - הסרת כל זוהמה ולכלוך. לב טהור הוא לב פתוח, צלול ונקי לקבל את הארת הנשמה ולעבוד את ה'!

וכמו שאמר הנביא (יחזקאל לו כה-כו): "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים, וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם... וְנָתַתִּי לָכֶם לֶב חָדָשׁ, וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם, וְהִסְרֵתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׁרְכֶם..."

מאכלים כשרים - פותחים את הנפש ומטהרים אותה, מכשירים את הלב להיות דבק בה' ובתורתו!

איזו מצוה כדאי לבחור?

מעשה באדם שנרשם לסמינר ליהדות. שמע, לראשונה בחייו, סידרת הרצאות רצופה, ממוקדת, מאירת עיניים. הוכח בעליל שיש בורא לעולם, יש תכלית ומטרה לבריאה. האדם אינו מכונה כפייתית של: מזון - עבודה - שינה - וחזור חלילה. דורשים ממנו תפוקה, עבודת ה' ומצוות. החיים כאן הם גשר צר מאוד, והעיקר להגיע לעולם הבא טעונים בזכויות. הוא שוכנע בכל ליבו בדברים.

אבל מה? גם ליצר הרע יש מה לומר... בקיצור: הכל נכון, אבל זה קשה. קשה לשנות אורחות חיים מן הקצה לקצה, קשה לעשות מהפך מחושך לאור, מפריקת עול לקבלת עול. אמר להם: "אתם יודעים מה, בשביל המצפון מוכן אני לקבל על עצמי דבר אחד. מה שתאמרו. אחר כך, נראה. צעד אחר צעד, בלי התחייבות. אבל מה שאקבל - אעשה עד הסוף, עם התחייבות."

כמה גדולה ההתלבטות, מה רבה האחריות! מה יאמרו לו לקיים? אולי שבת. "שקולה שבת כנגד כל התורה כולה". מומר לחלל שבת - רחמנא ליצלן, כעובר על כל התורה כולה! בכל מלאכה ומלאכה איסור נורא, חיוב כרת. כל הדלקת חשמל, כל נשיפה בסיגריה, כל כתיבת שתי אותיות, כל לחיצה על הדוושה, נורא! כמה איסורים יחסוך בשמירת שבת. מלבד זאת, הרי "יום זה לישראל אורה ושמחה", כמה אור יזרח בחייו, ומעט מן האור ידחה הרבה מן החושך, והדרך תהיה סלולה!

ואולי טהרה. איסורי כריתות ייחסכו, וזהו יסוד הבית היהודי!

ואולי שיעור תורה שבועי, ואפילו יומי. "תורה אור" - המאור שבה יחזירו למוטב.

ובכן, מה קשה ההכרעה, מי יקח על עצמו אחריות כה גדולה? החליטו לשאול את פי גדול בתורה, פנו אל הגאון רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל. ומה היתה התשובה?

"כשרות", היתה התשובה.

השואלים היו המומים: כשרות?! קודמת לשבת, לטהרה, לשיעורי תורה, לתפילין ולכל דבר?!

הבחין הרב בפליאתם, והסביר: "לא, ודאי שלא. יש איסורים חמורים יותר! אבל הלא תבינו: האדם הזה שמע, השתכנע, אך הדברים לא נכנסו אל ליבו, לא פעלו את פעולתם. מדוע? כי הלב אטום! ומה סיבת האטום? מאכלות אסורים! פסוק מפורש הוא: "ולא תטמאו בהם, ונטמתם בם" - לשון טמטום ואטום הלב. אבל אם יקפיד על כשרות המזון, תתעדן הנפש ויוסר האטום, ויפתח הלב, וממילא יסכים לקבל הכל: לשמור שבת וטהרה, להניח תפילין וללכת לשיעורי תורה!"

וכך היה!

ומעתה, כל אחד מאיתנו החש ומרגיש שליבו אטום ורגשותיו כבויים, יבדוק האם לא חדר אל מטבחיו מאכל שאינו כשר בתכלית, ואטם ליבו, החשיך נפשו... (מעין השבע ויקרא קיז)

מה לבחור מבין השניים?

בספר מחנה ישראל לחפץ חיים זצ"ל נשאל על ידי חייל יהודי, מה לבחור, כי במחנה אחד נמצא מפקד המרשה להם לשחוט ולבשל בכשרות, אבל מוכרחים לעבוד שם בשבת, ואילו במחנה השני אינם מניחים להנהיג כשרות, אבל המפקד נותן רשות לשבות בשבת, ובכן כדת מה לעשות? השיב לו החפץ חיים: הגם ששבת הוא איסור סקילה, אבל כשיחזור לביתו ישמור את כל השבתות בכל הזהירות ויהיה הכל בסדר, אבל אם יאכל נבלות וטרפות ישאר הפגם בנשמתו לעולמי עד.

ותורתך - בתוך מעי!

כתב האור החיים הקדוש (ויקרא יח ב): שמעתי משם הרב הקדוש מהר"י לוריא זצוק"ל [האר"י ז"ל], כי לפעמים יתהפך האדם וישתנה מוטב לרע בטבעו ומזגו, ולא ידע מאיזה סיבה, והוא עצמו יתמה איך נהפך בדעתו, ואמר כי זה יסובב לצד שלפעמים יאכל אדם מאכל שיש בו חלק מחלקי הרע... וכאשר תכנס הנפש הרעה או ניצוץ הרע בקרבו, תטהו מוטב לרע, ותגבר בו בחינת הרע. מעתה, השומר עצמו ממאכלות הרעות, יתגבר החפץ בו בדברים הנוגעים לנפש [יתעורר בו רצון רוחני], וזה שנאמר (תהילים מ ט): "לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חַפְצֵי - וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מַעֲי".

כלומר: מה גורם לאדם להתעורר ולחפץ לעשות את רצון ה' מדוע "לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חַפְצֵי"? - על ידי "תוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מַעֲי"! שבתוך המעיים שלי יש רק אוכל טהור על פי התורה.

בהמשך דבריו מסביר האור החיים את המילים "ותורתך בתוך מעי", ומבאר כי המאכל הכשר מרבה בנשמת האדם ובליבו את האור העליון של תורתנו הקדושה. כלומר: האוכל הכשר אינו מזון סתמי, אלא טמונה בו קדושה, והוא מעלה את האדם במעלות רוחניות. כשם שמאכלים שאינם כשרים מטמאים את הנפש, כך המאכלים הכשרים פועלים באופן חיובי, מטהרים את הלב ומגבירים את שאיפתו של האדם ורצונו להתעלות ולהתקרב לה', לשמור את תורתו ומצוותיו.

אנטונינוס הקיסר ורבי יהודה הנשיא

במדרש מסופר על קיסר רומי, שגזר גזירה על היהודים, שלא ימולו את בניהם. אולם היהודים לא צייתו לגזירתו, והיו הולכים ומלים את ילדיהם בסתר ובהחבא. והנה באותה תקופה, אשתו של רבן גמליאל - נשיא ישראל, ילדה בן. כמובן שרבן גמליאל - לא ויתר על מצות המילה, וערך לבנו רך הנוול ברית מילה בסתר. שמע על כך יהודי רשע מומר, והלך להלשין עליו לקיסר. כששמע זאת הקיסר, התמלא זעם וחילה, וצויה לזמן אליו את רבן גמליאל עם תינוקו, לבדוק אם אמת הדבר. הלך רבן גמליאל עם אשתו הרבנית, ובזרועותיה התינוק, אשר נקרא שמו בישראל "יהודה". הרבנית היתה מודאגת מאוד, אך הרב לא פחד ולא חשש כלל, וחזק את רוחו בבטחון בה' ברחמיו ובחסדיו. כאשר הגיעו אל בית הקיסר, והמתינו לתורם, חלפה במקום אשת הקיסר וראתה את אשתו של רבן גמליאל. כיון שהכירו זו את זו, שאלה אשת הקיסר את הרבנית מה לה פה ומדוע פניה מודאגות? ענתה וסיפרה לה את כל אשר קרה, שנאלצו לעבור על גזירת הקיסר כי לא יכלו לוותר על מצוה כה חשובה ביהדות, ועתה עליהם להתייצב לתת דין וחשבון על כך בפני הקיסר, וחוששת היא מאוד. נכמרו רחמיה של אשת הקיסר, ולפתע עלה רעיון במוחה: "אף אני ילדתי בן, לפני ימים מספר, שמו 'אנטונינוס', ובטוחני שהקיסר, לרוב טירדותיו ועיסוקיו, עדיין איננו מזהה אותו בבירור. לכן שמעי לעצתי, קחי את בני ותני לי את בנך לבינתיים. אל הקיסר תתייצבו כשבני בזרועותיכם, והראו לו שלא מלתם את בנכם". מצא הרעיון חן בעיני הרב והרבנית, והחליפו את התינוקות. עוד הם ממתנים בתור, ולפתע התחיל אנטונינוס התינוק לבכות שהוא רעב, וכדי להראות שהיא באמת אמו, הניקה אותו הרבנית. לאחר זמן מה קרא להם הקיסר וטען בפניהם שהם עוברים על מצוות. אמר לו רבן גמליאל: "אדוני הקיסר! מה לך לשמוע מלשינות עלינו? הנה התינוק לפנינו, בדוק וראה אם עברנו על מצותך". בדק המלך, והשתומם למראה עיניו, הנה ילד ערל ולא מהול! אמר המלך ליהודי המומר המלשין: תפקע עיניך! היאך אמרת שראית שהרב מל את בנו, והרי הוא ערל! נבהל המומר: "הלוא בעיני ראיתי שמלו אותו! אין זאת אלא שהקב"ה עשה להם ניסים!", אך הקיסר לא קיבל את דבריו, וצויה לתלותו. אחר כך התפייס עם הרב, וביקש את סליחתו שהטריחו לחינם, ואף נעתר לבקשתו לבטל את הגזירה, ולהתיר ליהודים למול את בניהם.

עברו שנים רבות, ויהודה הקטן גדל בתורה עד שנעשה נשיא ישראל ומגדולי התנאים. ולהבדיל אנטונינוס גדל ונעשה קיסר של רומי אחרי אביו. נקשר אנטונינוס בקשרי אהבה עם רבי יהודה הנשיא, וללא ידיעת שריו כלל, צויה לחפור מנהרה מביתו לבית רבי יהודה הנשיא, כדי ללמוד מפיו תורה ודעת. בכל יום היה מביא עמו שני עבדים שילוו אותו בדרך, אך מהפחד שמא הם יגלו זאת, היה הורג עבד אחד קודם שהיה נכנס לבית רבי יהודה, ועבד שני היה הורג בחזרה על פתח ביתו. וביקש אנטונינוס מרבי, שבזמן שהוא בא אליו, יקפיד שלא ימצא שם שום אדם. יום אחד כאשר בא אנטונינוס כהרגלו, מצא את רבי חנינא בר חמא שהיה יושב ולומד תורה עם רבי יהודה. אמר אנטונינוס: הלא בקשתי ממך להקפיד שלא ימצא שום אדם בשעה שאני בא אצלך! אמר לו: זהו לא בן אדם, אלא מלאך. אמר לו: אם כדברך, ברצוני שילך ויקרא לעבד הישן בחוץ שיבוא לכאן. הלך רבי חנינא ומצא שאין עבד ישן אלא עבד מת. חשב בדעתו כיצד לנהוג: אם אומר לו שהוא מת, הרי לימדונו רבותינו ש"אין משיבין על הקלקלה". ואם אלך ולא אחזור אליו כלל, הרי שאני מזלזל במלך. אלא אבקש עליו רחמים מה' יתברך שיחיה אותו. וכך היה, קם העבד לחיים, והכניסו רבי חנינא לפני רבי יהודה

ואנטונינוס. מיד אמר אנטונינוס: יודע אני, שאפילו הקטן שבתלמידיך, יש בכוחו להחיות מתים. אלא שבכל זאת מבקש אני, שבזמן שאני בא, לא ימצא אף אחד.

ובכל יום היה אנטונינוס משמש את רבי יהודה ומאכיל אותו ומשקה אותו. וכשהיה רבי יהודה רוצה לעלות למטתו, היה אנטונינוס מתכופף לפני המטה, ואומר לרבי יהודה שיעלה עליו כדי שיקל עליו לעלות למיטתו. אמר לו רבי יהודה: אין דרך העולם לזלזל במלכות, ומדוע אתה מזלזל כל כך במלכותך? ענה לו אנטונינוס: מי ישימני מצע תחתך לעולם הבא! ובתלמוד ירושלמי מובא שאנטונינוס התגייר ועשה ברית מילה.

אכילה מקדשת

מבארים רבותינו, כיצד אנטונינוס, שהיה קיסר גוי, הגיע לדרגות כל כך גבוהות - ללמוד תורה, ולהדבק ברבי יהודה הנשיא נהמכונה 'רבנו הקדוש', על שם שהיה נוהג בקדושה יתירה? היה זה בזכות אותו חלב קדוש וטהור שינק מאמו של רבי יהודה הנשיא. הוא שהשפיע עליו וחלחל בו עד שהחליט בדעתו ללמוד תורה ולהדבק בה' יתברך!

⇐ הכרה ואמונה בה' ⇒

מאין צצות השאלות?

אנחנו מאמינים בני מאמינים! עם ישראל אמן מדורי דורות על אמונה בבורא עולם ובתורתו.

ומהי אמונה זו? אין זו רק הבנה והכרה שכלית באמיתות ה' ובתורתו, שאליה יכולים אף הגויים להגיע באמצעות חקירה ודרישה - אלא הרבה מעבר לכך! ונמחיש זאת במשל.

נניח שמגיע אלינו אדם, ומציג את עצמו כאוהבנו ושוחר טובתנו. הוא אומר שהוא עשיר וחזק, ובעל קשרים והשפעה בעולם כולו. יכול הוא לעזור לנו בכל ענין שנדקק. רק מה? יש לו גם הרבה דרישות והנחיות. הוא טוען, שברצונו להרחיק אותנו מכל מיני נזקים שקיימים בעולם, ולכן עלינו לעשות פעולות כאלו וכאלו, ולהימנע מכל מיני פעולות אחרות. רשימה שלימה של הנחיות ודרישות, הוראות ואזהרות. לטובתנו, כך הוא מבטיח. רק כך יוכל להישאר הקשר בינינו. האם נאמין לו? האם נלך אחריו ונאמץ את הקשר עימו?

כמובן שאם איננו פתאים, נפתח מיד בחקירות ובדרישות. מי אמר שהוא באמת עשיר? האם באמת יש לו השפעה רחבה ברחבי העולם? ומה טיבן של ההוראות שהוא נותן לנו? האם זהו סתם רצון של השתלטות, או שבאמת כוונתו להרחיק אותנו מנזק? נדרוש ונחקר היטב, ואם תהיינה לנו הוכחות ברורות שצדקו דבריו, נרצה בקשר עימו ונישמע להוראותיו. אבל תמיד נמשיך להיות עם יד על הדופק, לבחון את אמינותו ואת אמינות הוראותיו. הקשר ישאר קשר זר, קשר של שאלות ותהיות, ספקות ובחינות.

אבל ישנו מקרה שבו היינו חוסכים מעצמנו את השאלות והספקות, הלבטים והתהיות, והולכים אחריו בעיניים עצומות - אם הוא היה אבא שלנו! אבא שגידל וטיפח אותנו

במסירות, שדאג תמיד לכל מחסורנו, שדרש תמיד רק את טובתנו. בו אנו בוטחים בלב שלם. רוצים להישמע לכל הוראותיו ומאמינים לכל דבריו!

כזה הוא ההבדל בקשר שבינינו לבין הקב"ה לבין הקשר של הגויים. הקשר של הגוי הוא קשר זר, ולכן תמיד הוא מלווה בספקות, שאלות, חקירות ובדיקות. אבל הקשר הטבעי של היהודי הוא קשר של אהבה ואמון כלפי הקב"ה, קשר שלא נותן בכלל מקום לשאלות ותהיות. "כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי", בעם ישראל, מלבד ההכרה השכלית, קיים אף הרגש פנימי עמוק של **אמונה**. [וזהו פירושה של המילה "אמונה", "כאשר ישא האומן את היונק", קשר של אמון, שנוצר כאשר אדם אומן על הדבר ומורגל ודבק בו].

והנה - מאכלים אסורים פוגמים בקשר העדין והטהור הזה! ואז צצות שאלות. וכמובן שיש עליהן תשובות, אבל עצם זה שהתעוררה שאלה, זה מעיד על רפיון הקשר.

ומעשה שהיה בקהילה יהודית מסוימת, שנשתבשה בדעותיה וביקשה ראיות לאמונה בתחיית המתים, משום שליבם מפקפק בזה. את ספקותיהם ושאלותיהם שלחו אל הרמב"ם זצ"ל. הרמב"ם סירב לענות להם, וביקש מתלמידו רבי שמואל אבן תיבון שישב לשאלותיהם [וזהו 'אגרת תחיית המתים' המצויה בדינון], ויחד עם זאת צירף הערה: **"ומדבריכם שכתבתם אלי, נראה שאתם כופרים בדברי חז"ל, אם כן לא נזהרתם ממאכלות איסור ודברים טמאים"**.

עוד הוא כתב להם: מי שנטמא במאכלות אסורות, הדם שלו נעשה עכור, ליבו אטום, ושכלו חשוך מלקבל את אור האמונה והדביקות בבורא, ונופלים במוחו ובליבו כל מיני ספיקות ופקפוקים בדברי חז"ל.

אומר החתם סופר זצ"ל: רוב האפיקורסות מתנוצץ באדם על ידי אכילת נבלות וטרפות! ה' יצילנו. (בדיקת המזון כהלכה עמוד 28)

יחד עם זאת חשוב לומר, כי אדם שהתעוררו בו שאלות, טוב ונכון שישאל ויחקור בדבר, עד שיובהר לו העניין. ובפרט בדור מבולבל ומשובש כשלנו, שיש להעמיד האמת על תילה. ויתכן מאוד ששאלותיו אינן נובעות מפגם באמונה, אלא מהבלבול והדעות המשובשות המתהלכות בעולם].

להפנים אמונה

אמונה בה' - האם היא דבר שכלי, חקירה לוגית - הגיונית, או דבר רגשי המסור ללב? התשובה היא: גם וגם. כנאמר בפסוק (דברים ד לט): **"וידעת היום, והשבת אֵל לְבַבְךָ, כִּי ה' הוא הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת, אֵין עוֹד"**.

תנאי ראשון הוא "וידעת", הכרה שכלית ברורה. אמונה איננה רגש ערטילאי חלילה, אלא הכרה מבוססת. זהו השלב הפשוט יותר של האמונה.

אולם לאחר מכן מגיע השלב הקשה והארוך, המצריך עבודה מתמדת - "והשבות אל לבבך" - להשליך את ההכרה הזו על הלב!

נתאר לעצמנו, שמבקשים ממישהו לקפוץ מגובה של עשר קומות, אבל מבטיחים לו שהוא נופל לתוך מזון רך, וננקטו כל האמצעים שלא יאונה לו כל רע. הוא בודק את הדברים ומתאמת לו ללא כל ספק שאכן הדברים נכונים. האם הוא יעז לקפוץ? קשה להאמין. הוא אומנם מבין בשכלו, אבל הלב מסרב לקבל. אולם הוא יכול **להתאמן** על כך! ינסה לקפוץ מקומה ראשונה, אחר כך מקומה שניה וכו' ובמשך הזמן ירכוש **אמון** פנימי בדבר, ויהיה מסוגל לקפוץ גם מקומה עשירית!

כן הדבר גם **באמונה**. הכרה שכלית ישנה לאנשים רבים. אבל לחיות לפיה - זו כבר עבודה רבה יותר. - להרגיש ולהבין את האמונה במוחשיות ולהשליך אותה על כל מאורעות החיים!

הדבר כולל תובנות עמוקות כמו:

* מעבירה לא מרוויחים, וממצוה לא מפסידים!

* כל מה שעושה הקב"ה, לטובה הוא עושה! גם מה שנראה כרע!

* ההישג הגדול ביותר לאדם עלי אדמות הוא לעשות את רצון ה'!

ועוד כהנה וכהנה הבנות שאדם צריך לחיות על פיהן, ולחזקן בקרבו בכל עת, יום יום. **להתאמן** עליהן. אין די בהכרה השכלית הראשונית.

לחזק את כח השכל

רבנו בחיי עומד על כך, שלמרות ההכרה השכלית הברורה הקיימת באדם, הרי שטבעו החומרי מושך אותו יותר! כלומר: התאוות חזקות מן השכל. לכן האדם יכול להיות בעל השגות שכליות גבוהות, אבל במהותו להישאר בהמי [כמו שמצאנו בחכמי אומות העולם]. ומה בכל זאת יכול לעזור לאדם לחזק את כח השכל שהוא ישלוט עליו וירומם את אישיותו? - מצוות התורה!

וכך הוא כותב (ויקרא יא מד): "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני". הקדושה הזאת שישנה אצל עם ישראל יותר משאר האומות, אינה אלא על ידי מעשה התורה והמצוות. כי עם התורה והמצוות, יתחזק כח השכל ויחלש כח התאוות. וידוע כי התאוה היא חזקה בטבעה, והיא באדם קודמת לשכלו, כי התאוה מוטבעת בו מתחילת נעוריו, שהוא נמשך אחר ההנאות הגשמיות, ועמהם הוא הולך וגדל, עד שהיא מתגברת על שכלו שבשבילו נוצר האדם. ועוד שהתאוה מחוברת מכוחות הטבעיים ומן היסודות, ויש לה מחזיקים ועוזרים הרבה, והם המאכלים ושאר התאוות הגשמיות. אך השכל שהוא עצם רוחני, והוא גגור מן העולם העליון, הוא זר בעולם הגופות העבים והגסים, ומפני שהוא זר, אין לו מחזיק ועוזר אלא הכל נגדו. אם כן בדין הוא שיחלש השכל ותתגבר התאוה עליו בסיבת שני עניינים:

א. מפני שהתאוה נמצאת באדם קודם השכל.

ב. מפני שהתאוה יש לה מחזיקים, ולא כן השכל [שהוא דבר מופשט].

ולפיכך הוצרך האדם אל התורה והמצוות, כדי לחזק את כח השכל ולהחליש את כח התאוות. ומפני זה נצטוינו במצות המאכלות האסורות, ובמצות העריות, ובמצות התפילה, והתענית, והצדקה, וגמילות חסדים, שכולן להחליש את כח התאוה. וזהו שאמרנו חז"ל בספרי, 'והתקדשתם', זו קדושת מצוה, ואחר כך 'והייתם קדושים'. והכוונה, כי על ידי עשיית המצוות, יחליש האדם את כח התאוות, ויתגבר כח השכל שבשבילו נברא האדם. ע"כ.

להבין ולהשכיל

מעשה ביהודי שהמיר את דתו, והלך מדחי אל דחי עד שנעשה כומר מובהק, והוסיף פשע על פשעיו להשפיע על יהודים להמיר את דתם. באחד מן הימים פנה אליו מומר אחד מתלמידיו, ואמר לו: האמת אומר, כי באיזשהו מקום יש לי נקיפות מצפון על כך שעזבתי את דרך התורה. ענה לו: אומר לך אף אני את האמת. בתחילה כשפרקתי עול והתנצרתי היו אף לי מידי פעם נקיפות מצפון, ומה עשיתי? שתיתי כוס של דם חזיר, ומאז - אין שום זיק של יסורי מצפון. עצתי לך, עשה אף אתה כמוני...

יזכנו הקב"ה לשמור על לבבנו זך ונקי, למען נוכל להכיל בקרבנו את שפעת האמונה הטהורה, והיא שתדריכנו ותובילנו בכל מסע חיינו. "אבינו אב הרחמן, המרחם רחם נא עלינו, ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה".

← שמירה על צלם אלוקים →

דניאל, חנניה, מישאל ועזריה

מסופר בנביא, על דניאל, חנניה, מישאל ועזריה, אשר בהיותם ילדים נלקחו בחזקה מבית הוריהם, יחד עם ילדים נוספים, בהוראתו של נבוכדנצר מלך בבל. נבוכדנצר זה, שמע רבות על חכמתם של ילדי היהודים, וציוה את השר 'אשפנז' שיביא אליו מירושלים ילדים נבחרים - חכמים, חזקים, נאים ומיוחסים, כדי שיגדלו בארמונו וישתלמו בחכמות שונות, ובבוא היום יוכל למנות מהם שרים ויועצים בממלכתו.

כאשר הובאו הילדים לארמון, הפקיד עליהם המלך את שר הסריסים, ופקד עליו לתת להם מזון משובח "מפתבג המלך", דבר יום ביומו. וכמו כן לתת להם חינוך קפדני ותוכנית לימודים מקיפה למשך שלוש שנים.

אולם דניאל, חנניה, מישאל ועזריה - לא רצו להתגאל במאכלים אסורים. פנה דניאל אל שר הסריסים וביקש ממנו שיואיל לתת להם מאכלים צמחוניים בלבד, אבל השר סירב ואמר, כי כאשר יראה המלך את פניהם חיוורים משאר הילדים, יובא הדבר לבירור, ובגללם יהיה נידון למוות. בצר להם פנו הילדים בחשאי אל המלצר מגיש הארוחות וחזרו על בקשתם. הם אף הציעו שיבחן אותם למשך עשרה ימים, בהם יתן להם לאכול רק מאכלי זירעונים, קטניות, פולים וכדומה, ואז יבדוק אם השתנו פניהם לרעה, ולפי זה יחליט כיצד לנהוג הלאה. ואכן כך היה, ולאחר עשרה ימים ראה המלצר כי מראיהם טוב, והיו בריאים ויפים יותר מכל הילדים שאכלו מפתבג המלך. מאז היה המלצר לוקח לעצמו את מנותיהם וינם, ומספק להם זירעונים. [כתב רבנו אברהם אבן עזרא (דניאל א טו): "זרעונים אלו הם האורז, שהוא כבד מאוד, ועושים ממנו תבשיל, והוא בריא וערב יותר מן החיטה, ועושה דם טהור לאדם, ומבריא את הבשר".]

כעבור שלוש שנים הובאו כל הילדים לפני המלך. הוא בחן אותם ונוכח לראות כי דניאל, חנניה, מישאל ועזריה עולים על כולם בחכמתם הנפלאה. ולכן מינה רק אותם ליועציו. ותמיד כאשר התייעץ עמם, היה שמח מאוד בחכמתם אשר עלתה עשרת מונים על כל חכמת יועציו וחרטומיו.

תלאות והרפתקאות רבות עברו עליהם תחת שלטונו העריץ והרודני של נבוכדנאצר. אולם תמיד נשארו איתנים ועמדו בכל הנסיונות. לאחר שנים רבות, כאשר האימפריה הבבלית נפלה ונכבשה בסערה על ידי דריוש המדי, לקח אף דריוש את דניאל ליועצו הראשי. השרים שקינאו בגדולתו רקמו עליו עלילה, והוא הושלך לגוב האריות. אולם הקדוש ברוך הוא הצילו מהאריות, והם לא נגעו בו לרעה כלל וכלל. (כמסופר באריכות בספר דניאל)

וכך אומר הזוהר הקדוש (שמות קכה ע"ב): במה זכו דניאל, חנניה, מישאל ועזריה שניצלו מאותם נסיונות? אלא משום שלא נטמאו במאכליהם. אמר רבי יהודה: כתוב (דניאל א) "וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך..." ומאכל אותו הרשע, בשר בחלב היה, וגבינה עם בשר, פרט למאכלים אחרים, וזה עלה לו על שולחנו בכל יום. ודניאל שנשמר מזה, כשזרקוהו לגוב האריות, השתלם בצלם ריבונו, ולא שינה צלמו לצלם אחר, ולכן פחדו ממנו האריות ולא חיבלו בו. בא וראה מה כתוב, "ומקצת ימים עשרה, נראה מראיהם טוב... מן כל הילדים האוכלים את פת בג המלך". נראה מראיהם טוב - שצלם ריבונום לא זו מהם, ומאחרים זו. מי גרם את זה? משום שלא נגעלו בגיעולי מאכליהם!"

להיות אדם

נתבונן בדברים ונראה, כמה עוצמה והשפעה יש למזון כשר! וכמה כוחות של הרס במזון לא כשר! שהרי "בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט ה), ומכאן אותו צלם אלוקים מתקיים בו גם: "ומוראֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ" (בראשית ט ב), כמו שאמרו חז"ל (שבת קנא): "אין חיה שולטת באדם, עד שנדמה לה כבהמה". ביאר המהרש"א, שאימת האדם על החיות, היא משום הנשמה שבו, שהיא צלם אלוקים, אבל כיון שנדמה כבהמה, וצלם אלוקים אבד ממנו, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בו. וזה תלוי במה שמכניס לפיו, אם אוכל כשר הרי שצלם אלוקים נשאר עליו, ואם מסאב נפשו במאכלים אסורים, סר ממנו צלם האלוקים.

ועוד כתוב בזוהר הקדוש (בראשית קצא ע"א): בא וראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורים, שכתוב (יחזקאל ד) "וְלֹא בָא בְּפִי בֶשֶׂר פְּגוּל", וזה ונקרא בן אדם (כמובא בנביא יחזקאל: "וְאֵתָה בֶן אָדָם שָׁמַע אֶת אֲשֶׁר אָנִי מְדַבֵּר אֵלַיךְ", וכהנה עוד רבים). וכן מה כתוב בדניאל? (דניאל א) "וַיֵּשֶׂם דְּנִיאל עַל לְבֹו אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאֵל בַּפֶּת בֶּגְ הַמֶּלֶךְ וַיִּבְיִין מִשְׁתֵּיוֹ", וזה הוא והתקיים בדמות של אדם [נשאר בצלם אלוקים וניצל מהאריות]".

יזכנו ה' לשמור על צלם האלוקים שבנו ולא לאבדו חלילה, כפי שכותב שם הזוהר עוד: "ועל כן צריך האדם לשמור דרכיו ושביליו, כדי שלא יחטא לפני רבונו, ויתקיים בדמות של אדם".

← הבנת חכמת התורה ⇒

מאכלים אסורים חוסמים מלהבין את חכמת התורה

מאכלים אסורים חוסמים את האדם מלהבין את חכמת התורה. כי חכמת התורה איננה חוכמה חיצונית כשאר החוכמות - מתמטיקה, פיזיקה וכדומה, אלא זוהי חכמה אלוקית, שכדי להבינה כראוי, לאמיתה ולעומקה, צריך קדושה וטהרה. וככל שאדם מתקדש

ומיטהר יותר, הוא זוכה להבין יותר את עומק חכמתה של התורה, ולהגיע לרבדים עמוקים ופנימיים יותר. נומה שלומדים בפקולטות למיניהם תלמוד וכדומה, ללא קדושה וטהרה, הרי זה לימוד תפל לחלוטין, שעושים את התורה כמו מקצוע של חול חלילה. ובודאי שבדרך זו אי אפשר להשיג השגות אמיתיות בתורה, ולהבין כראוי את עומק חכמתה והאמת האלוקית הטמונה בה. ועיין בזה במאמרים שבחוברת "ימי החנוכה בהלכה ובאגדה", ולא כאן המקום להאריך בזה.

בספר תורת יעקב מבאר, כי הדבר מרומז במילה: "וְנִטְמָתָם בָּם", החסרה את האות א'. **האות א' רומזת לחכמה**, וככתוב (איוב לג א): "אאלפך חכמה", וכן כתב הרמב"ן ז"ל (דרשה לחנוכה): "ופתח באשרי, כי האלף היא החכמה". וכן כתב רבנו הגר"א (בפירושו לספרא דצניעותא פ"א): אלף היא חכמה, כמו שכתוב: "אאלפך חכמה", וכמו שאמרו (שבת קד א): "אלף בינה", רוצה לומר חכמה הוא הלימוד, ואחר כך הבן דבר מתוך דבר שהוא בינה". וכאן על ידי אכילת איסור, מסתלק ממנו האלף, דהיינו החכמה, ונסתם ונאטם ליבו מכל חכמה. (תורת יעקב סופר פרשת שמיני)

מדוע בכתה סבתא עלקא?

ברחוב היהודים שבעיר העתיקה היתה גרה ישישה שנקראה בפי כל בשם "סבתא עלקא". פעם אחת, בימי חודש אלול, כאשר הלך ראש הישיבה, רבי אליעזר דן רלב"ג, לפנות בוקר לבית הכנסת, ועבר ליד ביתה, שמע שהזקנה בוכה מקרב לב. עוד באותו יום הספיק לברר מה שקרה: לזקנה נודע כי אחד מנכדיה חוזר מהתלמוד תורה עם תעודתו, וב"הבנת הנלמד" לא קיבל את הציון "מצוין" כפי שקיבל בשאר המקצועות. מאז אין לה מנוחה: "מה קרה לנער הזה, שהיה תמיד מצוין בכל, שפתאום פרחה הבנתו?"

הרב ראש הישיבה הבטיח לה שיברר את הענין. הוא בירר מי הוא הבוחן של הילד, ולאחר חקירה ודרישה נודע לו, כי רבי שלמה זלמן בהר"ן הוא זה שבחן את הנער. סר הרב לביתו, והבוחן אישר את הדברים: אכן, בכל הכיתות היה הילד ממש מצוין, אלא שבזמן האחרון, מחג הפסח והלאה, התחולל בו שינוי עצום. אומנם הוא המשיך לדעת בעל פה את כל המסכת שלמד, אבל ללא הבנה כלל.

החליט רבי אליעזר דן לשוחח ישירות עם הילד, בן ה-11, ולעמוד עימו על פשר השינוי. אך התחיל הרב לשוחח על הנושא, והילד פרץ בבכי. הוא סיפר לרב בדמעה כי אכן בתקופה האחרונה איננו מצליח להבין את לימודי, והוא בוכה ומצטער על כך מאוד, ומרבה בתפילות לה' שיתן לו הבנה בלימוד. התחיל רבי אליעזר דן לחקור ולדרוש את הנער אודות סדר יומו ויחסיו עם חבריו, עד שהתגלתה הסיבה: בחודשים האחרונים הוא התיידד עם משפחה חדשה שבאה לגור בשכונתם. בפסח האחרון, כאשר שיחק בביתם עם הילדים הקטנים, כיבד אותו אביהם באשכול ענבים קטן. התברר, שהוא קיבל את הענבים מאחיו, שיש לו כרם בפתח תקוה, ושכח לעשר אותם...

"הרי אכלת טבל גמור!" אמר רבי אליעזר דן. הילד והוריו פרצו בבכי, אך רבי אליעזר דן מיהר לעודדם, כי מן השמים הביאו לידי כך שיגלו את הענין, והתשובה האמיתית על כך - שיקבלו על עצמם לעורר ולזרוז לכל מוכרי הפירות והירקות היהודיים שיעשרו את סחורתם.

לאחר שנפרד מהם רבי אליעזר, לא שכח לסור אל ביתה של סבתא עלקא, ולספר לה את כל העניין. כאשר שמעה סבתא עלקא את סיפור המעשה, ספקה קף אל קף ואמרה: אוי, אוי! אשכול קטן של ענבים - ואבידה כה גדולה! זמן שלם של לימודים - 20 דפי גמרא - אבדו בגלל הנאת רגע! (ירושלים של מעלה)

הפרופסור שלא הצליח להבין דף גמרא

מעשה שאירע אצל הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א. בין הבאים אל הרב הגיע מהנדס בכיר, פרופסור גדול בתחומו, כבן שמונים וחמש או תשעים שנה, יהודי ירא שמים, שכל בניו ובנותיו הולכים בדרך ה' וחובשים את ספסלי בתי המדרשות. הפרופסור סיפר לרב בפנים כבושות, שהוא אינו מצליח להבין דף גמרא, וגם לאחר ניסיונות שנמשכו עשרות שנים - לא עולה בידו הדבר. **פרופסור במתמטיקה - כן, ולהבין את הגמרא - לא.** הוא המשיך וסיפר שהדבר מציק לו מאוד, שכן בשיעורי הלכה הוא עוד מסתדר בצורה כל שהיא ויש ביכולתו להבין הלכה במשנה ברורה, אך כשמגיעים לגמרא, המוח שלו נסתם, הופך לאפס מאופס. הפרופסור הישיש דיבר בצער רב, וצריך לציין שמדובר ביהודי ירא שמים אמיתי ובהחלט אפשר להבין עד כמה הבעיה הזו מציקה לו, במיוחד לאור העובדה שכל צאצאיו הולכים בדרך התורה והיראה.

והנה, לפתע הוסיף הפרופסור, שבתוך כדי עמידתו כאן, יתכן שהתגלתה לו הסיבה המונעת בעדו לצלול אל דף הגמרא. בעניים דומעות סיפר, כי כעת הוא נזכר, שבהיותו ילד כבן תשע, ראה אצל חברו הגוי בשר חזיר, ולפתע אחזו בולמוס ולא היה יכול להתגבר על עצמו, עד שטעם מהבשר ההוא, למרות שידע שמדובר באיסור חמור. "מאותו רגע שטעמתי מהבשר הטרף, נסתתמו כל מעיינות הדעת שלי ולא יכולתי להבין את הגמרא שלמדתי בתלמוד תורה", סיפר הישיש כבן התשעים בבכיה, ושאל את רבי חיים מה לעשות כדי לתקן את החטא ההוא. הגאון הציע לו שיצום יום אחד כדי להקיא מתוכו את אכילת בשר הטריפה, ושב ורפא לו. (טובך יביעו)

הוא יפתח לבנו בתורתו

לא רק מאכלים האסורים מן התורה פוגמים בנפש האדם, אלא אף מאכלים שאסרו חכמים. כי התורה נתנה לחכמי התורה "ייפוי כח" לאסור איסורים מדעתם הרחבה, כדי למנוע את העם ממכשולים. והמפר דברי חכמים כמפר דברי תורה. וכפי שאומרת התורה בעצמה (דברים יז ט): "כִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דְּבַר... וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הֵהֶם... וְשִׁמְרַתְּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹךְ. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה, לֹא תִסּוּר מִן הַדִּבָּר אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ יָמִין וְשְׂמָאל".

מעשה נורא הוד, שאירע לפני כ- 170 שנה, עם הגאון הגדול רבי עקיבא איגר זצ"ל (מתוך ירושלים של מעלה ח"א עמוד 80):

ראש חודש סיון תקצ"ו. התרגשות גדולה שררה בעיר לומזה - צדיק בא לעיר! הגאון רבי עקיבא איגר מגיע לשהות של מספר ימים בעיר. כל בני העיר, מקטן ועד גדול, יצאו לקבל את פניו. גם מן העיירות הסמוכות הגיעו יהודים אשר חפצו להתבשר מתורתו וליהנות מזיו פניו. אל הבית שבו התאכסן, נהרו המוני המוני אנשים, מכל גווני הציבור. בין הבאים נראתה אף גברת עטיל אשתו של רבי הירש. היא פרצה בבכי מר וסיפרה, כי חנן אותה ה' בתשעה ילדים, וכולם "זרע ברך ה'", לומדים בישיבות קדושות, עולים

ומתעלים בתורה. אבל רק בן אחד, משה נח שמו, מוחו אטום וסתום, אינו קולט אפילו שורה אחת מדברי הגמרא. ניסו הם את כל האפשרויות, כל ההשתדלויות, כל הסגולות והברכות, אך ללא הועיל - וכעת משה נח בן חמש עשרה, ורמתו בגמרא כילד בן שלוש. המפליא מכל הוא שבלימודי החול עולה משה נח על כל בני גילו, בשעה קלה מצליח לתפוס את מה שאחרים לומדים ביגיעה רבה. אבל כשמגיע לשיעור גמרא כאילו הופך לילד אחר, מוחו נאטם ונסתם, ואיננו מצליח לקלוט דבר!

שמע רבי עקיבא איגר את דבריה ואמר לה: גדולי הפוסקים כתבו, כי צריכים מאוד להיזהר, שאפילו תינוק לא יטעם מאכל של איסור, מכיון שהדבר פוגע בנפשו, ובגדלותו נעשה מתוך כך מזגו רע וראשו סתום מן התורה...

עטיל נבהלה. "משה נח שלי טעם בילדותו מאכל של איסור? חס ושלום, רבי, דבר כזה איננו יכול להיות בשום פנים ואופן!"

אולם הרב חזר על דבריו, ואמר כי זו נראית לו הסיבה האמיתית לכך שאינו מבין את הגמרא. שאלה אותו עטיל מה העצה לכך, והרב אמר לה: "לעמול בתורה מתוך הדחק. הרבה עמל מתוך דחקות".

כאשר הגיעה עטיל לביתה וסיפרה לבעלה את דברי הרב, נבהל וחרד אף הוא. הוא פנה לאשתו בטון של טרוניה: כיצד יתכן שהגיע אל פיו של משה נח מאכל איסורי? עטיל הזדעקה: מי כמוך יודע את מסירות נפשי וזהירותי בדברים הללו! הלוא מעולם לא נכנס לביתנו חלב שאני בעצמי לא עמדתי בחליבתו! הילדים לא טעמו מעודם לחם מן השוק, אלא רק מה שאפיתי בעצמי! אף אינם יודעים טעמם של פירות וירקות שתולעים מצויים בהם! והבשר - הרי אתה בעצמך, בתור מורה הוראה, לא הבאת אף פעם לבית אלא רק ממה שנכחת בשעת שחיטתו ובדיקתו, וכיצד תחשוד לשוא שאני לא נוהרתי מלשמור את ילדנו מאכילת איסור?

הדברים דברי טעם. ובכל זאת - דבריו של רבי עקיבא איגר במקומם עומדים! נמנו וגמרו ההורים בדעתם, לחקור ולדרוש אצל הילד, אולי אכל פעם במקום זר. כאשר שמע משה נח את הדברים, מיהר לענות בבירור, שכל ימיו נאמן הוא לדברי אימו, שלא לטעום מאומה אצל זרים, ועד כמה שהוא זוכר, מעולם לא אכל במקום זר! אולם כעבור זמן מה הזדעק לפתע הנער ממקומו: כן, הוא נזכר! לפני כעשר שנים, בהיותו בן חמש, באחד מימי החנוכה, חזר עם חבריו מבית הספר, ועברו בדרכם ליד בית המלון. באותה שעה נערכה שם חתונה, ובעלי השמחה ביקשוהו להיכנס ולהצטרף לסעודה. ואכן נכנס ואכל מרק עדשים ומנת בשר עוף.

שמע רבי הירש את הדברים, אך תמדה: מכיר הוא היטב את בעל בית המלון, רבי אליעזר טרונק, והוא יהודי ירא שמים, המקפיד על קלה כבחמורה. איזו בעיה יכולה להיות כאן?

מחליט רבי הירש לסור לביתו של רבי אליעזר, ולברר את הדבר. רבי אליעזר התפלא מאוד לשמוע את בקשתו המוזרה של רבי הירש, לברר עבורו איזו חתונה נערכה במלון לפני עשר שנים. אבל כאשר ראה שהדבר בנפשו, ירד למרתף, הוציא ממנו כמה פנקסים ישנים מלאי אבק, ולאחר כמה חיפושים ודפדפונים נמצא המידע המבוקש: ביום שני

דחנוכה, כ"ו בכסלו, שנת תקפ"ו, התקיימה חתונתו של יקותיאל הלפרט [בזיווג שני].

שמח רבי הירש על "התקדמות החקירה", ושם פעמיו לעבר ביתו של יקותיאל הלפרט, המתגורר ברחוב הסמוך. יקותיאל היה איש מגושם, ומקצועו - תיקון פרסות סוסים. כאשר ראה את רבי הירש מורה ההוראה מגיע לביתו, קיבלו בחיך גס ושאל למבוקשו. סיפר לו רבי הירש, כי ברצונו לברר פרטים על נישואיו עם אשתו בזיווג שני לפני עשר שנים. הלה לא הרבה בשאלות, ונהנה לספר לאורחו הנכבד, שלפני כשלושים שנה התגרש מאשתו הראשונה רחל, ורק לפני עשר שנים, לאחר עשרים שנה של גלמודיות, נשא את אשתו השנייה חוה. הוא הוסיף וסיפר על החתונה המפוארת שערך, מי היה מסדר הקידושין ומי היה השוחט.

רבי הירש לא היה זקוק ליותר מכך, בירך את יקותיאל באריכות ימים ושנים, ושם פעמיו אל ביתו של השוחט. "אולי זכור לכבודו ענין שחיטת העופות לפני עשר שנים לכבוד חתונתו של יקותיאל הלפרט?" הוא שאל את השוחט. למשמע השאלה, חוורו פניו של השוחט כסיד: "אוי, אוי", גנח השוחט הישיש, שבינתיים עזב את עבודתו זו מפאת זקנותו. "חתונתו של יקותיאל, אשר נכשלתי בה בשחיטת העופות, הרי כמה וכמה תעניות התעניתי על כך, ושוב בא מישהו להזכיר לי את עוונתי..."

"האם לא היתה השחיטה כשרה, חס ושלום?" נבהל רבי הירש. והשוחט התחיל להסביר. השחיטה אומנם היתה כשרה בתכלית, אך צרה אחרת נתערבה בה. השוחט סיפר בצער, כי כמה ימים לאחר החתונה פגש הוא בידידו, חסיד חבדני"ק ישיש, והלה הוכיחו על פניו, כיצד העיז בעבור בצע כסף לשחוט את העופות לחתונה זו. כשראה שאינו מבין על מה הוא שח, סיפר לו, כי יקותיאל זה, התגרש מאשתו הראשונה רחל לפני עשרים שנה, וכעבור זמן קצר יצא לעז על הגט שנתן לה. גדולי הרבנים הוכיחו, שהגט פסול, וכי אשתו של יקותיאל הינה עדיין אשת איש. אבל יקותיאל אטם את אוזניו. תקופה ארוכה דנו בבתי המדרשות בענין הגט הפסול, עד שנשתכח הענין.

הגאון רבי שניאור זלמן מלאדי זצ"ל פרסם בזמנו מכתב בזה הלשון: "נבהלתי מראות ונעויותי משמוע הנעשה, אשר לא ייעשה בישראל, הנעשה סמוך לגבולכם - לגרש בגט פסול מדאורייתא... עליכם מוטל הדבר למנוע המגרש שלא ישא אחרת חס ושלום, עד אשר יתן גט כשר לאשתו וברצונה כדת תורה הקדושה, ולא בעל כרחא חס ושלום... ולגזור בגזירת חרם על השוחטים, שלא ישחטו לחתונה חס ושלום שום בהמה ועוף, ואם יעברו ח"ו, תהא שחיטתם נבלה..." (הובא בשאלות ותשובות שבסוף שלחן ערוך הרב סימן לט)

רבי הירש נדהם וחרד. כעת הכל ברור ומחוויר. כעת הוא מבין מה זה היה לו, למשה נח שלו. עתה אף נוכח לראות עין בעין את רום קדושתו וראייתו הרחוקה של גאון הדור, רבי עקיבא איגר.

כמובן שכעת מיהרו רבי הירש ורעייתו לחשוב ולבדוק כיצד לקיים את עצתו של הרב, שהנער ילמד תורה מתוך הדחק. לאחר דרישות וחקירות, הוחלט לשלוח את הנער לירושלים עיר הקודש, שם באמת פרחו חיי התורה מתוך דחקות ועוני. רבי הירש בא בדברים עם ידידו, רבי יעקב קאפיל, מבני העלייה אשר בירושלים, שיקח את הנער תחת חסותו.

לאחר כשלושה חודשים עמדו רגליו של משה נח בשערי ירושלים, ובידו מכתב מאביו אל מארחו:

"למעלת כבוד הרב היקר הגאון הצדיק רבי יעקב קאפיל (שליט"א), אחרי קידה לכבוד התורה וברכת שלום לו ולמשפחתו הנכבדה יחיו, אודיע לו בזה בהמשך למכתבי הקודם, כי בסיעתא דשמיא עלה בידי להוציא את הדבר לפועל, ובני משה נח נ"י המוכ"ז עולה לירושלים בכוונה טהורה ובמטרה למסור עצמו כדי ללמוד תורה מתוך הדחק. הנני מבקש ממך, ידידי יקירי, בפעם נוספת ובמשנה בקשה: שמור עליו כבבת עין, שלא יבטל ח"ו מן התורה אפילו שעה קלה, ובזה הנני מוסר בידו את נשמת ילדי לפקדון לשמירה מעולה בכל הענינים. מלחמך בלבד יאכל, וממשקה ביתך בלבד ישתה, ועל שולחןך יסב. חנכהו ללמוד וליגע בתורה מתוך התמדה, והרחיקהו מכל מותרות ותענוגים. כפי אשר כתבתי לך, כזכור, מצאתי גם בגולה הרבה ידיעת התורה, אך תורה מתוך הדחק לא מצאתי אלא בירושלים ת"ו, ומשום כך הנני שולחו לשם. עשה עימו כפי הבטחתך במכתבך האחרון, שתשכיל לשים את חלקו בין היושבים סמוך לשער השמים, והקב"ה ברוב רחמיו ישלח עזרו מקודש ויפתח ליבו בתורתו, כי זה חלקי מכל עמלי. מוקירו ומכבדו, הירש לייב פרבר."

ואכן משה נח למד תורה בירושלים מתוך דחקות עצומה שלא הורגל בה. אולם אט אט נפתחו בפניו מעיינות החכמה, והוא עלה והתעלה בתורה. כאשר הגיע לפרקו, בחן אותו רבי שמואל סלנט ועמד על ידיעותיו הרחבות בתורה, ושידך לו את בתו של רבי יוסף קובנר.

באגרת שהריץ החתן לאביו ולאמו בלומז'ה, כתב בין השאר: "אבי מורי ואמי מורתי היקרים יחיו. רק עתה הנני משיג מה שעשיתם למעני אז, כאשר גזרתם עלי להיפרד מכם, מאחי ומאחיותי, כי הרי רק תורה זו, שלמדתי בדחקות, היא שעמדה לי, והיא שתעמוד לי כל ימי חיי בירושלים, אשר איוויתיה למושב לי ולזוגתי לעתיד תחי' בעז"ה. היו דשנים ורעננים כל הימים, ומלוא חופניים נחת תרוו ממני ומכל צאצאיכם בכל העיתים והזמנים. הכותב מתוך יראה ואהבה, משה נח."

וכאשר יצא באותה שנה רבי שמואל סלנט לגולה לגייס כספים עבור מוסדות התורה בירושלים, לא שכח לבקר את הוריו של משה נח, רבי הירש לייב וזוגתו עטיל, ובישרם בשורה טובה: "אבן יקרה, רכוש עצום, יש לכם בעיר הקודש!"

כוחם של חכמי התורה

הוראינו לדעת, מה רב כוחה של גזירת חכמים, שברגע שגזרו שהבשר בחתונה זו דינו יהיה כבשר נבלה, משמים הסכימו עמהם ובאמת נעשה הבשר כנבלה לכל דבר. והוא הדין בהיפוך - כאשר חכמים מתירים ומכשירים מאכלים מסוימים על פי כללי התורה, הרי המאכל הופך להיות מותר, ומשמים מסכימים עמהם.

וכך מבאר הר"ן (דרוש יא) על הפסוק (דברים יז יא): "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל", ודרשו חז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין. כלומר, אפילו ברור לך שאין האמת כדברי הוראת הסנהדרין והחכמים, אף על פי כן שמע אליהם, כי כן ציוה ה' יתברך שננהג בדיני התורה ומצוותיה, כפי מה שיכריעו הם.

ואומנם שואל הר"ן, מאחר שנאמין שכל מה שמנעה התורה מאיתנו [כמאכלות אסורות], הוא מזיק אלינו ומוליד רשעם רע בנפשותינו, ואף על פי שלא נדע סיבתו, אם כן אם יסכימו החכמים בדבר טמא שהוא טהור, **מה יהיה, הלא הדבר ההוא יזיק אותנו ויפעל מה שבטבעו לפעול, ואף על פי שהסכימו בו החכמים שהוא טהור? הלא אילו יסכימו הרופאים על סם אחד שהוא עושה חום במעלה הרביעית [חום גבוה], אין ספק שלא תמשך פעולת החום בגוף כפי מה שיסכימו בו הרופאים, אלא כפי טבעו של הסם בעצמו! כן הדבר שאסרה לנו התורה מצד שהוא מזיק בנפש, **איך ישתנה טבע הדבר ההוא מצד שהסכימו בו החכמים שהוא מותר?** הלא זה אי אפשר, רק על צד הפלא. ואם כן היה ראוי יותר שנמשך בזה על פי מה שיתברר לנו מצד נביא או בת קול, שעל דרך זה נתברר לנו אמיתת הדבר בעצמו?**

ואני סובר, **שאי אפשר שימשך ממה שיכריעו הסנהדרין הפסד בנפש כלל, גם כי יאכילו דבר האיסור ושיאמרו בו שהוא מותר.** לפי שהתיקון אשר ימשך בנפש מצד ההכרעה לשמוע למצות החכמים מורי התורה, הוא הדבר היותר אהוב אצלו יתברך, כאמרו "הנה שמוע מזבח טוב", ותיקון זה יסיר הרוע אשר מעותד להתיילד בנפש מצד אכילת הדבר האסור ההוא. וגם כי ישיגו ויכירו בדבר האסור שהוא מותר, הַמְשִׁכּוֹ אחר עצתם והיותו נמשך אחריהם, יסיר מנפשו כל אותו רוע שהיה ראוי שיתילד מצד אכילת הדבר האסור ההוא. הוא אשר צייתה התורה: "לא תסור מן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יְמִין וּשְׂמָאל". עד כאן מדברי הר"ן. וראה הרחבה נפלאה בזה בשער ההלכה בסוף הלכות תערובות.

כמה גדול כוחם של חכמי ישראל, לשנות תכונתם של המאכלים - מרע לטוב, ומטוב לרע, מתוקפו של אותו "ייפוי כח" שנתנה להם התורה, להכריע לכאן או לכאן!

וכתב המהר"ל (תפארת ישראל פ"ח), שאין התורה ספר רפואות, ולא נאסרו מאכלות אסורות משום שהם בעצמותם מטמטמים את הלב, אלא רק משום שנאסרו באכילה - לכן פוגמים הם בנפש, וחז"ל דקדקו בלשונם ואמרו: "עבירה מטמטמת ליבו של אדם".

ומסופר על הגאון החסיד רבי אליהו יוסף ריבלין מפלוצק [לפני כ-200 שנה], שחלה בחולי קשה, עד שהרופאים אמרו נואש לחייו, וקבעו שאין תרופה לחוליו. והנה אילו אירע חולי כזה בבהמה, לדעת מרן הבית יוסף הבהמה כשרה, אבל לדעת הרמ"א הבהמה טריפה [טריפה היא בהמה שאינה יכולה לחיות עוד 12 חודשים]. ואמר רבי אליהו, מצאתי לי תקנה מן התורה, אסע לארץ ישראל שמרן הבית יוסף הוא המרא דאתרא, ששם פשטו והתקבלו הוראותיו, ואם כן הלכה כמותו שם שחולי זה אינו טריפה, ואחיה. וכן עשה, והעתיקו הוא ובני ביתו את מקום מגוריהם לארץ ישראל, וחי שם לאחר מכן יותר מעשרים שנה! (עין יצחק ז)

➡ השפעה על הילדים ➡

לשמור על הילדים מכל נגע

הרמב"ן כתב, שמלבד שהמאכלים האסורים משפיעים על האדם עצמו, הריהם משפיעים אף על הבנים שיולדו לו. ואלו דבריו: הסמיך ה' בתורתו הקדושה שלוש פרשיות אלו: תחילה פרשת מאכלות אסורות, ולאחריה פרשת "אשה כי תזרע וילדה זכר", ולאחריה פרשת נגעים. להודיע שאם יבדל אדם מן המאכלות הרעים, יולדו לו

בנים הגונים קדושים וטהורים, ואם לאו הרי נגעים מתחדשים עליהם מצד אותן מאכלות האסורות והמשוקצות שאכל ונטבעו בגופו ובגופם. ה' יצילנו. (אגרת הקודש לרמב"ן פרק ד')

בזמנו של רבי אלימלך מליז'נסק, פרצה בעיר ירוסלב מחלה קשה בקרב ילדים רכים. המגיפה התפשטה בכל רחבי העיר ולא חדלה. החליטו פרנסי הקהילה לפנות אל הצדיק רבי אלימלך, לשטוח בפניו את צרתם ולבקש ממנו עצה ותושיה.

השיב להם רבי אלימלך: מי אנוכי כי שלחתם אלי, האם נביא או בן נביא אני, שאדע את סיבת החולי? אולם בכל זאת אני מייעץ לכם מהיום והלאה להשגיח היטב על השוחטים בעירכם.

הזדרזו יהודי ירוסלב למלא את מצות הצדיק, ומינו תלמיד חכם ירא שמים לפקוח עין ולהשגיח על המתרחש בבית המטבחים. סבב המשגיח בבית המטבחים, ובאחד הימים הגיע לאוזניו משפט שאמר שוחט ותיק לשוחט צעיר: "האינך יודע עדיין, כי אנשי העיר עוקבים אחר מעשינו? ובכן תיזהר מאוד ואל תעז לנהוג כפי שנהגנו עד כה".

מילים ספורות אלו הוכיחו לבני העיר, כי ברוח קודשו הצליח הצדיק רבי אלימלך לעמוד על המתרחש בעירם. השוחטים פוטרו מיד ממשרותיהם, והמחלה פסקה להשתולל.

להיזהר על מאכלי הילדים

חז"ל הזהירונו לשמור על מאכליהם של הילדים הקטנים שיהיו כשרים וטהורים, כדי שישפיעו עליהם לטובה.

פסק השולחן ערוך, שחלב של אשה נכריה, אף על פי שהוא כשר מן הדין, בכל זאת יש להימנע מלתת אותו לתינוק, כי זה מוליד בו טבע רע. (יורה דעה סימן פא סעיף ז)

כתב החיד"א: "וצריכים אביו ואימו להפריש התינוק ממאכלים אסורים, שזה גורם שיצא לתרבות רעה, ומשום הכי מאבות יצאו תולדות הבנים עזי פנים ואין יראת ה' על פניהם". (מחזיק ברכה)

סיפר אברך, אשר הגיע לביתו של רבנו ה"בבא מאיר" זצ"ל להתברך מפיו, וזכה לחזות במשהו מהנהגותיו בקודש עם ילדיו. כאשר הגיע האברך לבית הרב, מצא את בני הבית כשהם טרודים בחיפושם אחר הילד הקט בן שלוש - בן זקוניו של רבנו, שנקרא בשם "ישועה ורחמים", ה' ישמרהו ויחיהו, אשר נעלם מן הבית. עמד האברך מן הצד והמתין שיתיימו החיפושים במציאת הילד בריא ושלם. ואכן, לאחר זמן מה הובא הילד, ששהה בבית חברו מבלי שהוריו ידעו על כך. כעת, נכונה לאורח הזדמנות לחזות בנתיב חינוך זך ובהיר -

"ישועה ורחמים!" פתח רבנו בקול אבהי, "כמה דאגתי לך... הלכת בלי לומר לי היכן אתה נמצא, ולא ידענו מה קרה לך"... אך מיד הוסיף ושאל: "אכלת משהו אצל החברי?" לאחר שהילד השיב בחיוב וסיפר שאכל סוכריה, שאל אותו רבנו ברחמימיות:

"והסוכריה היתה כשרה?"... לא זו שחסך מן הילד נזיפה כעושה בשעה שהוא נבוך מההמולה סביבו, אלא שטרח להראות לו מה חשוב לאביו, ולפי הסדר.

בפנותו לאחר מכן אל האברך הנפגעם ובהזמינו אותו להיכנס אל הבית פנימה, הפטיר רבנו: "צריכים להשיג על הילדים..." (אביר יעקב עמוד 444).

זהירות יתירה לאשה מעוברת ממאכלים אסורים

עוד מעת שהעובר במעי אימו, יש לשמור עליו מפני השפעתם המזיקה של המאכלים האסורים! כתב הרב פרי העץ הגן: האשה בזמן עיבורה צריכה לשמור עצמה הרבה מכל המאכלים הגורמים להוליד טבעים רעים בפרי בטנה, כי כל אוכל אשר אוכלת האשה פועל הרבה בוולד. ואם חלילה תאכל האשה דברים טמאים, דבר זה יגרום לטמטום העובר, ויהיה פגום בשכלו".

מסופר בגמרא (מסכת יומא פב ע"ב) על אשה מעוברת שהריחה ביום הכיפורים ריח מאכל ערב והתאוותה לאוכלו. הלכו לשאול את רבי יהודה הנשיא, אמר להם: לכו ולחשו באוזניה שיום כיפור היום. הלכו ולחשו לה ופסקה תאוותה לאכילה, ונולד ממנה האמורא הגדול מחכמי הגמרא רבי יוחנן. וקראו עליו את הפסוק (ירמיה א ה): "בְּטָרֶם אֶצְרָךְ בְּבֶטֶן יִדְעֶתִיךָ, וּבְטָרֶם תֵּצֵא מִרְחֶם הֶקְדְּשֵׁתִיךָ". ועוד מעשה במעוברת אחרת שהריחה ריח מאכל ביום הכיפורים, ולחשו לה באוזנה ולא פסקה תאוותה. ונולד ממנה שבתאי אוצר פירות [שהיה אוצר את התבואה ומוציאה לאחר זמן רב כשכבר אינה מצויה כל כך, כדי להפקיע את המחירים]. וקראו עליו את הפסוק (תהלים נח ד): "זָרוּ רְשָׁעִים מִרְחֶם, תָּעוּ מִבֶּטֶן יִדְבְּרֵי כָזָב".

ועוד מסופר, על אלישע בן אבויה, שהיה גדול מאוד בתורה, הגיע להשגות גבוהות ביותר, והיה רבו של רבי מאיר בעל הנס. אולם בסופו של דבר יצא לתרבות רעה, התפקר ונטש לגמרי את דרך התורה, וחז"ל כינוהו: "אלישע אחר". אחת הסיבות לכך, אמרו חז"ל בתלמוד ירושלמי (חגיגה טו ע"א): כשהייתה אימו מעוברת ממנו, עברה לפני עבודה זרה והריחה מאותו המין ואכלה, והיה אותו המין מפעפע בה כארס של נחש.

אם כן הנטיות הנפשיות והרוחניות של הוולד באות לו בהיותו במעי אימו. לכן צריכה האשה להקפיד להישמר ממאכלים אסורים בפרט בימי עיבורה, כדי להקנות לוולד נפש טהורה ויפה. (ויאמר אברהם ח"ב שט)

← תועלת בריאותית →

התורה - חיינו

האם שמירת הכשרות מועילה אף לבריאות הגוף? אומר האברבנאל (סוף פרשת שמיני): איסור המאכלים שאסרה התורה, כבר חשבו רבים מן המפרשים שהוא מפני בריאות הגוף ורפואתו, וחלילה לי מלהאמין בו, לפי שאם הדבר כן, היה ספר תורת האלוקים במדרגת ספר קטן מספרי הרפואה. וגם עינינו הרואות כי האומות האוכלות בשר חזיר, השקץ והעכבר ושאר בעלי חיים טמאים, כולן הן חזקות. אולם התורה האלוקית באה לדאוג לבריאות הנפש ולרפא תחלואיה, ולכן אסרה את המאכלים, לפי שהם מתעבים ומשקצים את הנפש הטהורה.

אכן התורה איננה ספר רפואה, אלא הרבה הרבה מעבר לכך. הלכות כשרות אינן אי אלו הנחיות לתזונה בריאה. אך יחד עם זאת, בהיות שהתורה ניתנה מאת בורא עולם, בודאי ובודאי שכל חוקיה ומצוותיה מביאים לאדם תועלת שלימה, בכל ענייניו. וכמו שכותב הרלב"ג (משלי ג יד): "דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום" - **הנה דרכי התורה הם דרכים שינעמו וימתקו מאד לאדם**, כי לא העמיסה על האדם שום מעמס יקשה לו, אבל כל מה שבה מן המצוות והאזהרות, הם דברים ערבים ורצויים בעצמותם... וכל נתיבות התורה הם שלום לגוף ולנפש, כמו שהתבאר מדברינו בדברי התורה, כי כולם יישירו אל בריאות הגוף ובריאות הנפש.

אוכל יהודי - בריא יותר

להלן נביא מעט מן התועלת שהתגלתה באכילת מזון כשר - אף לבריאות הגוף.

איסור בשר בחלב. ידוע כי תהליך העיכול של הבשר הוא ארוך ואיטי ומצריך מן הקיבה להפריש חומצה רבה. אכילת מאכלים חלביים מיד אחריו גורמת לחלב להחמיץ, והתוצאה עלולה להיות דלקות וזיהומים במערכת העיכול.

מצות השחיטה ואיסור אכילת דם. כידוע, דם בעלי חיים הוא מקור גידול ורבייה לחיידקים. אכילת דם חושפת את האדם לסכנת זיהום והרעלה. בבהמות שמומנות כמצות התורה על ידי שחיטה [ולא ברייה כבאומות עולם], רוב הדם יוצא מיד, ואינו מאפשר לחיידקים להתרבות בבשר במהירות. וכמו כן ההלכה מחייבת לאחר מכן להפליט את כל הדם הבלוע בבשר באופן יסודי על ידי תהליך של מליחה והדחה.

איסור אכילת תולעים וחרקים. י. רוט, טכנולוג המזון של מינהל שירות המזון המחוזי בלשכת הבריאות בבאר שבע, פרסם בכתב העת 'בריאות הציבור' מאמר מקיף ובו מידע רב על המחלות שגורמים חרקים המצויים במזון. הוא מונה לא פחות מתשעה סוגי מחלות הנגרמות על ידי השרצים, חלקי כנפיהם, הפרשות, נשלים [עור ישן שהחרק מסיר מעצמו בגדילתו], ביצי חרקים, קורים, שערות ושאר חלקי גופם. [נוכח אמרו חז"ל (מסכת שבת קמ"ב ע"ב): עובדי כוכבים מוזהמים, מפני שאוכלים שקצים ורמשים. ועוד אמרו (מסכת עבודה זרה לא ע"ב): שכין שהם אוכלים שקצים ורמשים, גופם קשה וחבול, ולא עדין כעם ישראל].

בחוברת 'איתנים' (אדר תש"ס 1980) הובאו מחקרים, בהם גילו, כי **בשר החזיר מכיל לפחות ארבעה מרכיבים העלולים להגביר את מחלת הסרטן ב"מ. הארנבת והשפן**, עלולים לגרום למחלה קשה הנקראת טולרמיה. ואף בנגיעה בהם סתם, יכולים להדבק במחלה זו. **הכלבים והחתולים נושאים חיידקים הגורמים למחלת דלנדריס. בדרגים טמאים נמצא** רעל הגורם למחלות במערכת העיכול. **השרצים והעכבר** גורמים למחלת המגיפה השחורה. **התוכי** עלול לדבק במחלה שיש בה סימנים של דלקת ראות וטיפוס גם יחד. ה' יצילנו.

סיפר הרב ויא שליט"א: בהיותי במקסיקו סיטי, לאחר הרצאה בנושא כשרות המזון והשפעתו על האדם, ניגש אלי אחד המשתתפים עם סיפור אישי: הלה סיפר שמספר שנים לפני כן, חלתה אשתו מאוד, ובבדיקות גילו את הטפיל ציסטיסרכוס במוחה [התולעת הזו פוגעת במוח וגורמת למוות]. מיד ניתוחו ובחסידי ה' הצליחו להציל את חייה. כאשר החלימה, באו להיפרד מהרופא המנתח הגוי. תוך כדי שיחה שאל אותם: האם

שמעתם פעם על העם היהודי? הם השיבו: אנחנו יהודים, והרופא תמה: איך יתכן, הרי המחלה הזו באה מבשר חזיר, והיהודים אינם אוכלים בשר חזיר? הם הרכינו את ראשם בבושה וענו ברפיון שפתיים שהם אינם מקפידים על כך. "ומאז", סיים היהודי לספר, "אנו מקפידים לאכול רק מזון כשר". (בדיקת המזון כהלכה)

וכבר אמרו חז"ל: "עשרה קבין נגעים ירדו לעולם, תשעה נטלו החזירים!". (מסכת קידושין מט ע"ב)

האמריקאים מחפשים 'כושר פוד'!

מעניין לציין את המגמה המסתמנת בעולם, לצריכת מזון כשר, אף על ידי לא יהודים!

מן העיתונות, אבי גנאור, ניו יורק: "פעם, בעבר הלא רחוק, כשדיברו בארצות הברית על מוצרים בעלי תווית 'כשר' או 'כושר פוד', כפי שמכנים זאת האמריקאים, היה מדובר בעיקר על בלינצ'ס, כבד קצוץ, קניידלך, גפילטע פיש ומוצרי מזון לחג הפסח. היום, לעומת זאת, ניתן למצוא בארצות הברית ובעיקר בניו יורק - את חותמת הכשרות על מוצרי מזון רבים ומגוונים. בין היתר, על מוצרי הפסטה של חברת הענק "רוניזיני", על ה"טאקו" המקסיקני ואפילו על חפיסות של ירקות סינים בהקפאה.

החברות הללו מוכנות לשלם שכר גבוה במיוחד למשגיחי הכשרות היהודים, כדי שאלה יעניקו למוצריהם חותמת כשרות. וכל זאת מדוע? התשובה לכך היא שצרכן המזון האמריקאי, המקפיד בשנים האחרונות על בריאותו ותזונתו, נוטה להאמין שחותמת ה'כשר' על אריזת המזון, מבטיחה איכות גבוהה מהממוצע, ורמת פיקוח על תהליכי הייצור הגבוהה מהמקובל בשוק המזון הרגיל. מסיבה זו מוכנות החברות לייצור המזון לשלם שכר גבוה למשגיחי הכשרות היהודיים, ואפילו לממן עבורם נסיעות ארוכות לחוץ לארץ כדי שיוכלו להשגיח מקרוב על כל המתקנים ותהליכי ייצור המזון - במידה ואלה מתבצעים מחוץ לגבולותיה של ארצות הברית. "משתלם לנו להוציא מדי פעם כמה אלפי דולר עבור הנסיעות של המשגיח שלנו", סיפר בעל חברת מזון אמריקאית בכתבה לנוי יורק פוסט, "שכן חותמת הכשרות על המוצר משלמת את עצמה מהר מאוד, ועוד מותירה רווח".

מן העיתון האמריקאי "ניוהויק": בסתיו האחרון, כאשר הביקוש לבירה תוצרת חברת "קורס" באזור ניו יורק גבר בשיעור של 15%, ובשיעור של 38% באזור פילדלפיה, לא היה צורך למנהלי החברה לשאול מדוע. התשובה מודפסת היתה על תווית הבקבוק בצורת OU, סמל הכשרות של איגוד הרבנים האורתודוקסים. ראשי החברה סבורים שהאישור מעניק להם עדיפות חשובה - הן לגבי 1.5 מיליון היהודים בארצות הברית המקפידים על כשרות, ברמה זו או אחרת, והן לגבי כל אלה הדורשים מזון בריא יותר. "תמיד שבנו וטענו שמוצרינו הם על טהרת האיכות ונקיים מכל רבב", אמר דובר החברה דוק שוק, "ותווית הכשרות מוכיחה שכדברינו כן הוא".

מן העיתונות, אהרון שמיר, ניו יורק: "עופות כשרים העוברים את תהליך ההכנה לפי המסורת היהודית, עולים בטיבם על עופות המעובדים בתהליך הרגיל - קובע מחקר שנערך לא מכבר על ידי המחלקה למדעי המזון באוניברסיטת פנסילבניה. המחקר העלה, כי העופות הכשרים שנבדקו הצטיינו בספירת חיידקים נמוכה יותר, והם החזיקו

מעמד זמן רב יותר על מדפי האטלזים. מידת התרככותם היתה זהה עם זו של העופות האחרים, אולם צוותי הטעימה מטעם איגודי הצרכנים קבעו בכל הניסויים כי טעמו של העוף הכשר טוב יותר". (הכשרות טהרת הנפש עמוד 39)

אז הנה לנו עוד חיזוק להכרה וההבנה כי כל חוקי התורה ניתנו "לטוב לנו" כל הימים, לעולם הזה ולעולם הבא.

⇐ שכר ועונש לעולם הבא ⇒

השפעתן של פעולות קטנות

"הרי אני מאמין באמונה שלמה בשלושה עשר עיקרים של התורה הקדושה... ושהתורה נתונה מן השמים, ושלא תשתנה בשום זמן חס ושלום... ושהקב"ה מעניש לרשעים ומשלם שכר לצדיקים" (י"ג עיקרים לרמב"ם).

אחד מעיקרי היהדות, להאמין בשכר ועונש שהקב"ה נותן בעולם הבא לכל אדם כפי מעשיו. בדברי רבותינו אנו מוצאים התייחסות מיוחדת לעניין שכר ועונש על מאכלים אסורים.

שנו חכמים: "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה. מקדש עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. מקדש עצמו בעולם הזה, מקדשים אותו לעולם הבא. וכן אמרו: אדם מטמא עצמו מעט, מטמאים אותו הרבה. מטמא עצמו מלמטה, מטמאים אותו מלמעלה. מטמא עצמו בעולם הזה, מטמאים אותו לעולם הבא". (מסכת יומא לט ע"א)

אדם מקדש עצמו מעט, בעולם הזה - שם לב לאוכל שהוא מכניס לפיו, נוהר ממאכלים אסורים. פעולות פשוטות ויומיומיות, אבל התוצאה כבירה ומרחיקת לכת - מקדשים אותו הרבה, זוכה להיות קדוש, והקדושה הזו מלווה אותו לנצח נצחים בעולם הבא.

ולעומת זאת, חלילה, להיפך. אדם מטמא עצמו מעט - נכנס רגע אחד למסעדה מפוקפקת וטועם משהו, מכניס רגע אחד לפיו פרי ללא בדיקה מתולעים כהלכה. פעולות קטנות של חוסר מחשבה או חוסר איפוק, מטמא עצמו מעט - ומטמאים אותו הרבה. איזה קלקול בנפש. איזו השחתה לנצח נצחים. ה' יצילנו.

מסביר המהר"ל, כי "מטמאים אותו הרבה" אין הכוונה שמטמאים אותו יותר ממה שהוא טימא את עצמו ומרבים ומוסיפים על טומאתו. לא כן, אלא שטומאה מועטת כאן - היא טומאה מרובה למעלה. מעשה שנתפס כשולי וקטן כאן, הוא מעשה עוצמתי ובעל השפעה גדולה למעלה. כי לפי זוהר קדושת העליונים - כל פגם טומאה מלמטה מתגדל ומתרחב באספקלריה הקדושה מלמעלה.

מטנף את עצמו

המשיל החפץ חיים משל, לחתן ששושביניו הוליכוהו בשמחה לחופה, בכבוד ובהדר. והנה לפתע באמצע הדרך, באה לקראתם חבורה של אנשים ריקים ופוחזים, והתחילו

להשליך על החתן רפש ובוץ. לא הספיקו השושבינים להניאם ממעשיהם, וכבר היה החתן מרופש כולו. צעקו וגערו בחבורה על מעשיהם הנלוזים, צחקו הללו ואמרו: מה אתם מדברים? החתן הזה הוא אחד 'משלנו', אתמול הלך והתרועע עימנו, ובמו ידיו אסף עימנו טיט ורפש.

והנמשל: כך בדיוק ייראה האדם לעולם הבא, כאשר יופיע שם וילבישוהו בבגדים צואים ומטונפים [זהו בדרך משל והשאלה, והכוונה לכלימה וקלון ובושה רוחניים שהוא יהיה שרוי בהם], ולא יוכל לטעון מדוע מבזים אותו כך, שכן יאמרו לו שהוא עצמו הכין לעצמו בגדים אלו במעשיו הרעים. הוא עצמו לכלך את עצמו בטיט וברפש העוונות שעשה בעולם הזה. (משלי החפץ חיים)

אומר הזוהר הקדוש (ויקרא מא ב, בתרגום): רבי יוסי פתח ואמר, כתוב: "כל עמל האדם לפיהו". פסוק זה מדבר על השעה שדנים את האדם בעולם הבא. שעיקר הדין והסבל שם הוא "לפיהו", בעון הפה, שלא שמרו מלאכול דברים אסורים, וטימא נפשו, ולא דיבק עצמו בסיטרא דחיי [צד החיים] אלא בסיטרא דשמאל. רבי יצחק אמר: כל מי שנטמא במאכלות אסורות, כאילו עובד עבודה זרה, שהיא תועבת ה'. וכתוב: "לא תאכל כל תועבה" [בשני האיסורים הוזכר תועבה, בעבודה זרה ובמאכלות אסורות], כשם שהעובד לעבודה זרה יוצא מצד החיים, יוצא מרשות הקדושה, ונכנס ברשות האחרת, כך מי שנטמא ומסתאב באותם מאכלים, יוצא מן הסיטרא דחיי [צד החיים] ויוצא מרשות הקדושה, ונכנס ברשות האחרת. ה' יצילנו.

איזהו חכם? הרואה את הנולד!

כה דבריו הטהורים של החפץ חיים זצ"ל, בעניין עונש האוכל מאכלים אסורים:

"...היוצא מדברינו, שמכל עבירה ועבירה שאדם עושה, נברא כח המשחית שיענישהו אחרי כן, כמו שכתוב: "תִּיַסְרֶךָ רָעֶתְךָ, וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תִּזְכָּח" (ירמיה ב יט), והיינו שהרעה עצמה היא המייסרת אותו, וכמו שאמרו חז"ל: "כל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו ומוליכתו ליום הדין". ומה שדייקו ואמרו "עבירה אחת" להורות לנו שאפילו יש לו רק עבירה אחת שעשה בחייו ולא עשה תשובה, מכל מקום היא נדבקת בו ואינה נפרדת ממנו עד שמוליכתו למקום הדין, וכל שכן אם יש לו כמה וכמה עוונות, בודאי כולם הם המקיפים אותו ומוליכים אותו לבית המשפט.

ועתה נבוא לענייננו - האיש שהרגיל נפשו למאכלות האסורות, כמה מאות ואלפי איסורים עבר על ידי זה, ומכל עבירה נברא משחית אחד שממתין רק עד שימוט רגליו ואחרי כן יקבל העונש על ידו. אם כן כמה מלאכי חבלה לבושים שחורים ומתעטפים שחורים יהיו רצים אחריו ומלפפים אותו להוליכו לגיהנם מקום החושך והמר, שם ישפטו אותו. מי יוכל לשער את גודל היסורין והצרות שיסבול אפילו על עבירה אחת. ועל אחת כמה וכמה אלפי עבירות שעבר בימי חייו על ידי המאכלות האסורות. ואז ינהם באחריתו ויתמה על נפשו: איה היה שכלי? איך שנאתי תמיד המוסר שהיו מייסרים אותי בני עמי? [וכמו שכתוב (משלי ה יא): "וְנִהְיִיתָ בְּאַחֲרִיתֶךָ בְּכָלֹת בְּשֶׁרְךָ וּשְׂאֵרְךָ, וְאָמַרְתָּ אֵיךְ שָׁנְאֵתִי מוֹסֵר?"] רוצה לומר: זכור את בוראי! הלוא תצטרך לבוא אליו לסוף ימיו! ואיך תשא פניך אליו? ולא עוד, אלא שהעזתי פנים כמה פעמים נגד המוכיחים אותי, וחירפתים וגידפתים, וחשבתי שהם שוטים ואני הוא החכם והמשכיל. עתה רָאָה

חכמתך והשכלתך, שחפרת בור עמוק לנפשך. ויתוודה בעצמו אז על עוונותיו. וגם מצדיק עליו את הדין, בראותו את גודל הקלקולים שפעל למעלה בעולמות הקדושים, וגם ריבוי הקליפות והחיצונים שנתרבו ונתגדלו על ידו. אבל מה יועיל לו אז? כי אין תשובה אלא מחיים, כידוע! כמה צריך להיזהר ממאכלות אסורות!" עד כאן לשונו הטהורה. (נדחי ישראל)

שכר טוב

אמרו חז"ל (מסכת סוטה יא א): "ולעולם, מידה טובה מרובה ממידת פורענות!", דהיינו ששכר המצוות איננו ניתן באותו יחס כמו עונש העבירות, אלא הרבה הרבה מעבר לכך.

כתב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ח סעיף ו): הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה. שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולוה אנו מתאווים, אבל אותה הטובה [בעולם הבא], גדולה עד מאד... ואין לה ערך ודמיון [לא ניתן לצייר אותה במחשבתנו, כי אנחנו חומריים ומושגיני חומריים]. הוא שאמר דוד (תהלים לא ב): "מִה רַב טוֹבָךְ אֲשֶׁר צִפַּנְתָּ לִי־אֵיךְ".

אומר המדרש (ילקוט ויקרא רמז תתקלח): "זאת החיה אשר תאכלו..." - תפס הקב"ה כל מין ומין והראה לו למשה, ואמר לו: זה אכול וזה לא תאכל... אמר לו הקב"ה: הזהר את ישראל שלא יאכלו דברים רעים, שלא יטעך יצרן לומר דברים טובים אסר הקב"ה! כל מה שאסרתי לך, התרתי לך כנגדו. אסרתי לך החזיר - התרתי לך לשון דג שיבוטא שדומה לחזיר. אסרתי לך חלב בבהמה - התרתי לך בחיה. אסרתי גיד הנשה בבהמה - התרתי בעוף. אסר הדם בעוף - התיר בדג. וכל כך למה? ליתן שכר טוב לישראל שמשמרים את התורה!

[ובהקשר לכך, מסופר בגמרא (חולין קט ע"ב): אשתו של רב נחמן ששמה "ילתא", פנתה אליו ואמרה: הלוא כל מה שאסר לנו הקב"ה, התיר לנו דבר אחר כנגדו. אסר לנו דם - התיר לנו כבד [שכולו דם וטעם דם לו], אסר חלב בהמה - התיר חלב חיה, אסר חזיר - התיר מוח של דג שיבוטא [שיש בו טעם חזיר], ועוד. אם כן רוצה אני לטעום טעם של בשר וחלב! אמר רב נחמן למשרתים: תשפרו לה שיפור של כחלי - עטיני הבהמה, שיש בהם טעם של בשר וחלב].

רבי חייא בר אבא אמר: בנוהג שבעולם, פועל העובד אצל בעל הבית, על ידי שמנבל את עצמו, נותן לו שכרו נכלומר בעבור שעוסק בעבודות קשות ומייגעות ומלוכלכות, משלם לו על כך, אבל הקב"ה אינו כן, אלא מזהיר את ישראל ואומר להם: אל תנבלו את עצמכם בדבר רע, ואני נותן לכם שכרכם, כמו שנאמר: "אל תשקצו את נפשותיכם... כי אני ה'", נאמן לשלם שכר. (מדרש רבה נשא פרשה י סימן א)

על מעלת הנוהר ממאכלים אסורים כתב החפץ חיים (נדחי ישראל פרק כט): "על ידי השמירה ממאכלות אסורות, ממשיך על עצמו קדושה מלמעלה... וגם עבור כל עת שנודמן לידו דבר איסור ומונע עצמו מלעשות האיסור, מחשיבים לו מן השמים כאילו עשה מצוה מן התורה בפועל ממש, וכמו שאמרו חז"ל: "ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנים לו שכר כאילו עשה מצוה". גם עבור התגברותו על יצרו בעת שרואה את האיסור ורעב ומתאוה לו, וכובש את יצרו מחמת רצון הבורא יתברך שמו - נקרא גיבור, כי זו היא הגבורה האמיתית, כמו שאמרו בפרקי אבות: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". ועתיד להיות אור הקב"ה עטרה בראשו לעתיד לבוא... גם זוכה עבור זה להיראות בין חבורה

של צדיקים לעתיד לבוא, כשיעשה להם הקב"ה הסעודה הגדולה בגן עדן, כמובא במדרש (ויקרא רבה שמיני): "אריסטון [סעודה גדולה] עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבילות ומאכלות אסורות בעולם הזה, זוכה לראותו". גם זוכה עבור השמירה ממאכלות אסורות לחיי הנצח בעולם הנצח, כמו שהאריך בזה הזוהר הקדוש פרשת שמיני. הנך רואה מכל זה את גודל השכר שיש לאדם עבור זה, על כן מה מאוד צריך הישראלי להתחזק תמיד שלא להתגאל במאכלות האסורות לו, ועבור זה יהיה ה' איתו ויתרומם קרנו למעלה בעולם הזה ובעולם הבא".

⌘ היסטוריה של מסירות - לשמירת הכשרות

לאורך הדורות

בכל הדורות הקפידו יהודים לשמור על כשרות מזונם, לבל יכנס לפיהם כל מאכל איסור. גם במצבים קשים, בגלויות בין הגויים, כשהשגת מאכלים כשרים היתה משימה קשה ביותר, יהודים לא התפשרו על מזון כשר.

כבר בתקופת התנ"ך אנו מוצאים את דניאל, חנניה מישאל ועזריה, אשר גדלו מנערותם בארמונו של נבוכדנצר, ובמאמצים רבים הצליחו לשמור על מזונם שיהיה בתכלית הכשרות, וכנזכר לעיל. אף אסתר אשר נבחרה למלכה בממלכת פרס, האימפריה העולמית, לא רמו עיניה ולא גבה ליבה ולא נטתה כהוא זה משמירת התורה והמצוות. היא נמנעה לחלוטין מכל מאכל טרף, ובטענה שהיא צמחונית, הסתפקה באכילת טעניות ופירות וירקות.

להיות יהודי גאה!

השמירה הקפדנית על הלכות הכשרות - מהווה מוטיב חזק מאוד בשמירת הייחודיות של עם ישראל, והיבדלותו כ"עם ה'", וכפי שאומרת התורה (ויקרא כ כד-כו): "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים. וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה, וּבֵין הָעוֹף הַטָּמֵא לְטָהוֹר, וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא. וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה', וְאֲבַדְלֵ אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי".

במשך הדורות היו יהודים שחשבו, כי אודות להבדלה זו - ירדה עלינו חמת העמים. חשבו כי היבדלותנו והתרחקותנו היא הגורמת לגילויי שנאה ואנטישמיות. סברו, כי אם ננסה לטשטש את ההבדלה הזאת - ייטב לנו. והנה ההיסטוריה הוכיחה דווקא את ההיפך!

וזה שאמרו חז"ל (תורת כהנים פרשת קדושים): "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" - אם מובדלים אתם מן העמים, הרי אתם לשמי, ואם לאו - הרי אתם של נבוכדנצר מלך בבל וחבריו. דהיינו שכאשר עם ישראל שומרים על זהותם היהודית, הרי הם עמו ונחלתו של הקב"ה. אבל אם עם ישראל אינו שומר על זהותו היהודית, ומתחיל להתבולל בגויים וללכת בדרכיהם, אזי הקב"ה מוסר אותם חלילה ביד הגויים, שהם ילמדו אותם להכיר את הזהות היהודית שלהם.

כיוצא בזה אמר רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל: **אם עם ישראל אינם עושים "קידוש", אז באים**

אומות העולם ועושים "הבדלה". אם יהודים חושבים ש"ככל הגויים בית ישראל", ומנסים להיטמע בגויים ולחיות כמותם, אז באים הגויים ועושים בעצמם את "ההבדלה". והדבר הוכח באירופה, כשרוחות של השכלה נישבו וקראו ליהודים להיטמע בגויים ולהתערב בהם, ואז בא הצורך ימח שמו ועשה "הבדלה" ברורה וחדה, על ידי חוקי הגזע הנאציים. והוא שאומרת התורה (במדבר כג ט): "הָן עִם לְבָדָד יִשְׁפֹּן, וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב", מתי "עם לבד ישכון" - בהשקט ובבטחה? כאשר "בגויים לא יתחשב"!

מספרים חז"ל: מעשה ברבי אבא שהיה חייט ברומי, ועבד בביתו של אחד מאצילי העיר. הלה כיבדו בבשר נבלה והיהודי סירב. איים עליו שיהרוג אותו אם לא יאכל, והיהודי בשלו: אתה רוצה להרוג אותי? הרוג. אני לא אוכל בשר כזה! לבסוף גילה לו הרומי שרק לנסותו הוא ביקש, ואם היה אוכל מבשר הפיגול - אזי היה הורג אותו. **"אם יהודי - אז יהודי, אם רומאי - אז רומאי"**, סיכם המארח את פילוסופיית החיים שלו... (ירושלמי שביעית ד ב)

אומר החפץ חיים (נדחי ישראל פרק כח): אף שבעת שהוא מתרצה להתערב עם הגויים בכל ענייניהם, נראים כאוהבים אותו, הרי כל זה הוא רק בהתחלה, אבל בהמשך הזמן נסבב לו על ידם עצמם רעות רבות וצרות, כי הקב"ה מסלק את שמירתו ממנו בעבור זה. אבל האיש השומר את עצמו ממאכלות אסורות, אף בעת דחקו, נושא על עצמו הצלם אלוקים וניצול ממאורעות רעות".

כתב רבי מאיר שפירא זצ"ל: ואם בעל נפש אתה, בין תבין את אשר לפניך, את הרשום בכתב אמת, בספר תורת האלוקים... אם מובדלים אתם מן העמים, הרי אתם לשמי, אם היהודי מסדר את חייו כאשר ציוה עליו הבורא ב"ה, אם נבדל הוא מכל דבר טמא ואסור, אז מקנה הוא גופו וכל צבאיו לאל עליון קונה שמים וארץ; ואם לאו, **אם אינו שומר קדושת שולחנו, הריהו של נבוכדנצר מלך בבל**, הוא האדיר והעריץ, אשר הגלה את ישראל בבבל, ושם קיבץ את בית יהודה והאכילם מפתבגו ויין משתיו. (מאסף תורני ישרון עמ' קפב)

מות הקדושים של אלעזר הכהן

בספר יוסיפון מובא סיפור מסירות הנפש של אלעזר שר הכהנים, בתקופת החשמונאים, אשר לא אבה לטמא את נפשו בבשר הפיגול שהביאו לו היוונים.

כאשר גזר אנטיוכוס המלך היווני העריץ - גזירות שמד על עם ישראל, כדי להעביר אותם על דתם, הוא שלח את שוטריו שיאכפו את הגזירות ויענישו בעונשים קשים את העוברים עליהם. חמתם בערה בהם להשחית, כשראו עד כמה היהודים דבקים בדתם מתוך מסירות נפש. וכדי להחליש את התנגדותם, החליטו לתפוס את אלעזר זקן הכהנים, ולאלצו לאכול בשר פיגול לעיני עם ועדה.

תפסו היוונים את אלעזר שר הכהנים, שהיה זקן ושבע ימים, והביאו אותו לפני פוליפוס פקיד המלך. פנה אליו פוליפוס ואמר לו: "אלעזר הכהן, הלא איש חכם ונבון אתה! אל נא תעבור את מצות אדוננו המלך. עבוד לצלמו, ואכול מבשר זבח, ואז תחיה ולא תמות". ענה אלעזר הכהן: "חלילה לי להפר את מצות אלוקי, אל-חיים ומלך עולם, ולעשות את מצות אנטיוכוס אשר ימיו כצל עובר".

ראה פוליופוס כי לא יוכל לשכנע את אלעזר להישמע לו, והחליט לנקוט בצעד אחר. הוא פנה אליו בסתר ואמר לו: "יודע אתה שאני אוהב אותך ומכבד אותך כבר ימים רבים, מכיר אני אותך עוד מעת היותי משרתו של תלמי המלך. כאשר באת אליו עם חבריך לתרגם את התורה, נוכחתי לעמוד על גדולתך ומעלתך. ועכשיו מרחם אני עליך ועל שיבתך, ואין אני רוצה להרע לך. ולכן רוצה אני להציע לך הצעה אחרת: קח לך חתיכת בשר כשרה משלך, ותאכל אותה בפני העם, באופן שיחשבו שאתה אוכל מבשר זבח של צלם אנטיוכוס. אם תעשה כן אחמול עליך ולא אמית אותך".

אולם אלעזר הכהן לא הסכים אף לזאת. הוא פנה לפוליופוס ואמר: "שמע נא אותי, פוליופוס פקיד המלך אנטיוכוס! בן תשעים שנה אנוכי היום, וכל חיי דבקה נפשי ליראה את ה' אלוקי ישראל. ואיך אבוא היום לעשות רמיה ולהפר בריתו? אם כה אעשה כדברך, אחטיא את ישראל, ויאמרו היהודים: הנה אלעזר הכהן, בן תשעים שנה עזב את תורת אלוקיו והפר בריתו. ואם כן מה לנו חלק ונחלה בתורת ה'? ויפרו גם הם ברית ה' ויעזבו את תורתו, וילכו נפשותיהם לאבדון. לכן חלילה לי לטמא את טוהר שיבתי לגרום ליהודים רפיון ידיים באמונת ה'. אמותה הפעם את המוות הזה ואותיר אחרי גבורה ואומץ לעמי ולבחורי. אתם תמיתו אותי פה, ואלוקי ישראל יחייני שם בעולם הבא. והיהודים בראותם את מותי פה על ידכם - יאבו גם הם לעזוב את חייהם למען יקר תורת אלוקינו, ונהיה אני והם כולנו חיים!"

כשמוע פוליופוס דברים אלו, הפך ליבו לאכזר, וציוה לייסר את אלעזר הכהן ביסורים קשים. וכאשר היכו אותו ועינוהו ביסורים קשים בלי חמלה, נאנח אלעזר הכהן ואמר: "אלוקי! אתה ידעת כי יכולתי להציל את נפשי מן המוות הזה. אבל לא חפצתי כי אהבתיך. והנה הם יכוני מכות נמרצות אשר אין בי כח לשאת אותן. אבל בגלל גודל האהבה שבוערת בליבי אליך - מכות אלו חביבות עלי, ואסבילן בכח ובגבורה. ואתה למען רחמך, רחם על עדת ישראל, והצילם מכל אויב ושונא". וככלותו לדבר ולהתפלל אל ה', עלתה נשמתו הטהורה השמימה, והותיר אחריו כח ואומץ וגבורה לבני עמו.

(יוסיפון פרק יח. חשמונאים ב')

הכל - לאדון הכל!

האם באמת האדם מחויב למסור את נפשו כדי להימנע מאכילת איסור? עד כמה צריך להתאמץ ולהקריב לשם כך?

ישנם בתורה שלושה איסורים, שהיהודי מצווה עליהם "יהרג ואל יעבור", כלומר, שחייב הוא להישמר מלעשותם אפילו במחיר חייו, והם: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. יתר האיסורים מותרים הם במקרה של פיקוח נפש. אבל כאשר ישנו מצב של "שמד", שמלכות הגויים מאלצת לעבור על התורה והמצוות, במטרה להעביר על הדת, אזי מצווה היהודי למסור את נפשו אף על שאר האיסורים שבתורה. (עיין פרטי הדיונים ברמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה, ושלחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנז)

אף אכילת מאכלים אסורים, איננה בכלל "יהרג ואל יעבור", ומותרת היא במקום של פיקוח נפש. אבל היו מקרים רבים בהיסטוריה שגויים אילצו יהודים לאכול מאכלי טרפות אך ורק כדי להעבירם על דתם ואמונתם, כדוגמת הסיפור לעיל של אלעזר הכהן, או אז מסרו יהודים רבים את נפשם על כך ומתו מות קדושים. יקום ה' במהרה נקמת דם עבדיו השפוף!

אבל במקרה שאין פיקוח נפש - על היהודי להישמר ממאכל איסור בכל מחיר! כמו יתר איסורי התורה, שהיהודי חייב להישמר מהם אף אם יפסיד, למשל, את כל כספו. כמו שאומרת התורה (דברים ו ה): "וְאֶהְיֶה לְךָ לְבָבֶךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ". אמרו חז"ל: בכל מאורך - בכל ממונך, דהיינו שיהודי צריך לאהוב את ה' כל כך, עד שיהיה מוכן למסור ולהפסיד את כל ממונו, כדי שלא לעבור על מצוותיו.

כמובן וכמובן שיהודי ידחה בשתי ידיים כל טיול או נסיעה או טיסה, שאי אפשר להישמר בהם ממאכלים אסורים. וכמו כן לא יאות בשום פנים לקבל מקום עבודה שיש בו מכשול.

אות הצטיינות יהודית בצבא וילהלם

סיפר רבי שלום שברדון זצ"ל: בהיותי בפעם הראשונה בביקור באירופה, נודמן לי לנסוע ברכבת מאנטוורפן לאמסטרדם. אני ברכבת, ולפתע אני שומע דיבור בעברית. הטיתי מיד את אוזני, כי כולם מדברים בלגית, ונעם לי לשמוע פתאום קול הברה בעברית! התבוננתי מסביבי, ואני רואה שלא רחוק ממני יושב אדם, והוא מסתכל בי. היתה לו רעמת שיער גדולה, וכשהבחין שאני מסתכל בו - קם, התיישב לידי, ואמר שלום. כששמעתי את המילה "שלום" נכנסה שמחה בליבי.

הוא הסביר לי, שאיננו מדבר עברית טובה. אומנם כבר ביקר ב"פלשתינה", פעם או פעמיים, אבל השפה העברית אינה שגורה על פיו, ועל כן הוא דיבר אלי גרמנית. הוא סיפר לי בחטף שהוא צייר וכי יש לו גלריה של תמונות מעשי ידיו באמסטרדם, ושאיננו יהודי דתי, אבל הוא אוכל רק מאכל כשר.

אני אוכל כשר, הוא חוזר ואומר, לא מפני שאני יהודי דתי, אלא אינני יכול לאכול טריפות. הללו האוכלים טריפות, נחריים סוסים ואוכלים זוהמה ולכלוך, ונפשי נגעלת מזה. אתה הלא יהודי דתי, נוסע לאמסטרדם, ולבטח יש לך כתובת של מקום כשר, ואני מבקשך לתת גם לי את הכתובת...

כמובן שנתתי לו את הכתובת, ואנחנו ממשיכים לשוחח על דא ועל הא. לפתע הוא מתחיל לספר לי: אני אומנם לא דתי, אבל אבי כן היה יהודי דתי. וכאן הוא מגולל בפני מעשה מופלא שכולו הוד והדר על מסירות נפש של יהודי שלא להתגעל במאכלים אסורים, והקפיד רק על אוכל כשר, אף כאשר שירת כחייל בצבאו של וילהלם, הקיסר האחרון של גרמניה. וכך הוא סיפר לי באותה נסיעה:

אבי היה חייל, כאמור, והוא התעקש לאכול רק אוכל כשר. ולכן לא באו לפיו אלא לחם ומיני ירקות בלבד. המפקד שלו, שראה שהוא נעשה רזה ונחלש מיום ליום, התחיל להזהיר אותו ולאיים עליו, כי באם ימשיך לעמוד בעקשנותו ובסירובו - הוא ייענש. והוא באמת ספג עונש של מכות, אך גם אז לא חזר בו ועמד בעקשנותו, עד שיום אחד הכה אותו מפקדו בצורה אכזרית ביותר.

אבי המוכה והנכלם התיישב וכתב מכתב לקיסר וילהלם בכבודו ובעצמו: הנני חייל ומשרת בצבא הקיסר, והואיל ואני יהודי, הנני שומר על כללי כשרות לפי ההלכה

היהודית, ולא די שלא נותנים לי אוכל כשר, אלא עוד מכים אותי מכות נמרצות ואכזריות בגלל סירובי לאכול מהאוכל הלא כשר.

עברו שבועיים ימים, והנה מכריזים במחנה הצבאי על מסדר שעומד להתקיים תוך זמן מועט. מיד אצים רצים החיילים עם כלי נשקם בידיהם, ממהרים להסתדר בשורות, לפי הסדר הצבאי המדוקדק. מגיע המפקד ומודיע, כי הגיע מכתב מהקיסר, שייקרא עוד מעט בפני כל החיילים. עתה קורא המפקד בשמו של אבי ופוקד עליו לפסוע קדימה שלוש פסיעות מתוך השורה שבה הוא נמצא, לעבר רחבת המסדר. לבו של אבי החל לרעוד ולהלום בחוזקה. טקס כזה, של קריאת חייל לפסוע שלושה צעדים קדימה, פירושו בדרך כלל הכרזה על עונש חמור. והוא הלוא יודע כי כתב מכתב לקיסר, ומי יודע אם לא עומדים להענישו על העזתו להתלונן בפניו.

אבי מיהר, כמובן, למלא אחר הפקודה, ופסע שלושה צעדים קדימה. ואז מודיע המפקד כי עומדים לקרוא את מכתב הקיסר, ולכבוד המעמד, כל החיילים מצטווים לעבור לעמידת דום ולדגל את נשקם - הכל לפי הטקס הצבאי המושלם. אבי עומד ורועד כולו, ובאותו רגע שולף המפקד את המכתב ומתחיל לקרוא: הואיל והחייל בעל מספר פלוני, שהוא יהודי, מתלונן כי לא נותנים לו אוכל כשר ומכים אותו - אני נותן בזאת פקודה שיספקו לו אוכל כשר! אם אין אוכל כזה מצוי במחנה - יש למצוא עבורו אוכל כשר ממקום אחר, ואם לא יימצא מקום כזה - יש לתת לו את הכסף הדרוש כדי שיוכל להסתדר ולקנות לעצמו את האוכל הנצרך לו.

מובן מאליו, כי לאחר הטקס הזה גדל כבודו ויקרו של אבי בעיני כל קציני וחיילי הגדוד לאין שיעור.

את כל הסיפור הזה סיפר לי איש שיחי שישב לידי, ולא הבחין כלל בהקשר שיש בין סיפורו זה כעת, למה שביקש ממני לתת לו את הכתובת של מסעדה כשרה באמסטרדם. אבל אני הבנתי מיד כי במסירת נפשו של אביו לאכול כשר, זיכה את בנו, ונבלע בדמו טהרת נפש אביו לבלתי התגעל במאכלי טריפה. אף אם הוא לא כיוון כלל לשם מצוה, הרי שבשר הטריפה היה לו לגועל נפש ותיעוב כאילו היה זה דבר טבעי...! (שאל אביך ויגיד ח"א רטז)

בת הש"ך

מעשה שאירע לפני כ-370 שנה עם בתו של רבי שבתי כהן זצ"ל בעל ה"שפתי כהן" על השלחן ערוך, הידוע בכינוי: הש"ך.

הש"ך היה גר באוסטריה עם אשתו ובתו הקטנה בת ה-5. והנה פרצה מלחמה בין אוסטריה לצרפת, ובמהלכה כבשו החיילים הצרפתיים את עירו של הש"ך. הם עשו בעיר שמות, הרגו, שדדו ובוזו. באחד הימים פרצו החיילים לביתו של הש"ך, ואשתו מרוב חרדה ובהלה נפטרה. נותר הש"ך לבדו עם בתו הקטנה, ונאלץ לברוח עימה מחוץ לעיר, אל היערות. רץ הש"ך, כשבתו על כתפיו, והנה באה לעומתו פלוגת חיילים. הוא נס וברח מפניהם בבהלה ופחד, ובמנוסתו נשמטה בתו מעל כתפיו ונפלה ארצה.

כאשר עברו חיילי האויב ומלכם בראשם, ראו את בת הרב הקטנה בוכה ומייללת, ביקש

המלך מחייליו שיעלוהו אל העגלה, והשיבוהו והשקוה והשיבו את נפשה. הבת מצאה מאוד חן בעיני המלך בהיותה יפת תואר וטובת מראה, והמלך החליט לקחתה לארמונו ולגדלה כבת. אולם כאשר הגישו לפניו לאכול, סירבה הבת הקטנה בכל תוקף! היא התעקשה שאינה רוצה לאכול "אוכל של גויים". אמרו זאת למלך, והוא ביקש שיניחה לנפשה ויתנו לה לאכול מה שהיא רוצה ומבקשת.

כאשר חזר המלך לביתו, התחברה בת הרב עם בת המלך אשר היתה כגילה. הן גדלו יחד, כאילו היו אחיות, והמלך הרעיף עליה כל טוב מבלי לחשוך דבר. הלבישה בבגדי משי ורקמה, כמו שהלביש את בתו, והפקיד את שתייהן בידי אותה אומנת. הוא נתן הוראה לאומנת, שתדאג לה לאוכל כחפצה, מבלי להכריח אותה לאכול דבר.

אחרי מספר ימים, בהיות בת המלך ובת הרב ישנות יחד בחדר אחד, הקיצה פתאום בת הרב, והנה היא רואה נחש כרוך על צווארה של בת המלך. מיד קמה ממיטתה ורצה אל חדרו של המלך, דפקה על הדלת בחוזקה וצעקה שיבואו להציל את הבת. קם המלך בבהלה, וחיש רצו המשרתים אל מיטתה של הבת והצילוה מן הנחש. כשראה המלך איך בת הרב הצילה את ביתו ממייתה, הוסיף אהבה על אהבתו, וכיבדה והוקירה מאוד מאוד.

לאורך כל הזמן המשיכה בת הרב להיזהר שלא לטמא את עצמה בשום מאכל אסור. באחד הימים הביא המלך מורה לשתי הבנות, שילמדן חכמות ולשונות, ובאמת שתייהן עשו חיל בלימודיהן. יום אחד היו יושבות שתייהן לפני המורה, והמורה פנה אל בת הרב בקנטרנות: מדוע לא תאכלי ממאכלי המלך הטובים והמשובחים? וכי מה רע מצאת בהם? אין זו אלא עקשנות חסרת טעם! נעלבה הבת מאוד ובכתה בכי גדול.

לעת ערב, בישבם אל השולחן לאכול, סיפרה בת המלך לאביה איך המורה העליב את בת הרב ודיבר עימה דברים קשים, על שאינה אוכלת ממאכלי הארמון, ואיך בכתה בכי גדול. מיד שלח המלך אחר המורה והוכיחו על כך קשות, וציווהו לבל יוסיף עוד להציק לה על הדבר. כך הלכה וגדלה הידידות בין שתי הבנות, עד היותן כבנות שתיים עשרה.

באחד הלילות נפלה דליקה בארמון, ומרוב פחד הפילה בת הרב את עצמה מן החלון אשר פונה למדבר, ובבהלתה ברחו לכיוון המדבר באישון לילה ואפילה. בהיותה לבדה במדבר, תפסו אותה קבוצת שודדים, והחליטו להציעה למכירה אצל היהודים. אולם השודדים דרשו מחיר מופרז של 500 דינרי זהב, ורב העיר אמר את ההלכה: "אין פוידים את השבויים יותר על כדי דמיהם". היה בעיר עשיר אחד, אשר בנו החליט כי הוא יפדה את הנערה בעצמו, ואכן כך עשה. כעבור זמן מה אף נשא אותה לאשה כדת משה וישראל.

חלפו ימים ושנים, והנה צרה התרגשה על יהודי העיר. אל העיר הגיע שר בכיר, שבידו סמכויות רחבות מאת המלך, והתחיל לדרוש מן היהודים מיסים בסכומי עתק, שלא היה באפשרותם לעמוד בהם. עמד רב העיר וגור תענית על הציבור כולו כדי לבטל את רוע הגזירה. לעת ערב בא בעלה של בת הש"ך מבית הכנסת בפנים קודרות, וסיפר לה את כל החדשות האחרונות.

אמרה האשה לבעלה: בקיאה אני בשפות רבות, וברצוני לכתוב למלך לבטל את

הגזירה! ענה לה בעלה: הדבר לא בא בחשבון, כי שר זה הוא חתן המלך, ואם כן המלך בודאי לא יבטל את גזירתו. כאשר שמעה האשה כי השר הוא חתן המלך, מיד ידעה את אשר עליה לעשות!

למחרת בבוקר, פסעה לבית השר. היא הציגה את עצמה כתופרת, והוכנסה פנימה, להיפגש עם הגבירה. התחילה להיכנס עימה בשיחה, ואט אט גילתה לה שהיא הבת אשר גדלה עימה בארמון. כאשר שמעה זאת בת המלך, שמחה שמחה גדולה עד מאוד, ונפלה על צווארה בבכי של התרגשות. היא סיפרה לה, שלאחר השריפה, כאשר חיפשו ולא מצאו אותה, סברו כולם שהיא נשרפה, והמלך התאבל עליה אבל מר.

כשוך ההתרגשות, התחילה בת הרב לספר לבת המלך על גזירתו של השר - בעלה, אשר אחיה היהודים אינם יכולים לעמוד בה, וביקשה את עזרתה. החליטו לגשת יחד ללשכת השר, ואכן בת המלך הציגה בפני בעלה את חברתה מנעוריה אשר כאחות היא לה, והתחננה לפניו שיואל למלא את מבוקשה. פנתה בת הרב אל השר ואמרה לו: אדוני השר, אייעץ לך עצה, אשר תביא לך תועלת ורווח הרבה יותר ממה שחשבת להרוויח מן היהודים. שלח נא והודע למלך ובשר אותו את הבשורה הגדולה, שהצלחת למצוא את הבת שגדלה בארמונו, והינה חיה ובריאה ושלימה, ואז בלי ספק מרוב שמחתו ישלח לך מתנות רבות אשר יעלו בערכן הרבה יותר על ערך הכסף שחשבת להוציא מן היהודים.

שמע השר לעצת אשתו ועשה כדבריה. הוא ביטל את הגזירה, ושלח להודיע למלך שמצא את הבת האובדת. המלך התרגש מאוד ועשה משתה ושמחה לכבוד הבשורה הטובה, ואף שלח מתנות רבות לשר ולבת הרב. השמועה הטובה על ביטול הגזירה התפשטה בין היהודים, ושיבחו והודו לה' על תשועתם.

כעבור כשנתיים, הגיע אל העיר רב אורח, ובשבת התאספו כולם בבית הכנסת לשמוע את דרשתו. גם בת הרב הגיעה לעזרת הנשים לשמוע את הדרשה. דיבר הרב דברי תורה נעימים ומתוקים, והבת נשבתה קסם אחר קול דיבורו. אט אט התחילה הבת להבין כי הקול הזה מוכר לה! היא זיהתה כי זהו קולו של אביה!

היא ביקשה מבעלה שיזמין את הרב אליהם לסעודה שלישית, ובתוך הסעודה שוחחו עימו על בתו האובדת, ואט אט בישרוהו את הבשורה כי עוד בתו חיה, ועומדת היא כאן לפניו. כשומעו זאת, נפל על צווארה, ויבכו שניהם וישמחו יחד שמחה גדולה עד מאוד. ("ויאמר אברהם" ח"ב עמוד עא)

נמצאנו למדים מסיפור זה, היאך אפילו ילדה קטנה, שגדלה בחברת גויים, ידעה לשמור על טהרתה, ונמנעה מכל אכילת איסור. זהירות זו זיכתה אותה לשמור על ייחודיותה וזהותה היהודית במשך כל השנים, ואף גלגל הקב"ה לידה את הזכות להציל את בני עמה.

הרהורי תשובה בזכותו של ילד

היה זה בסימפוזיון של סמינר "ערכים". אנשים עלו לבמה בזה אחר זה, והביעו בפני הקהל את רחשי ליבם. ניכר היה, כי השהות בסמינר הטביעה בנשמתם חותם עמוק:

ההרצאות, הדיונים, האמת שמתגלה לפתע בהדרה ובתפארתה, ההכרה היהודית המיוחדת. עלו בזה אחר זה, וסיפרו: על רשמים מן הסמינר, על מה שדיבר אליהם במיוחד, על הבנות מחודשות, על תוכניות לעתיד. איש איש ורחשי ליבו. והנה עלה אחד המשתתפים ואמר: "את האמת אומר, ההרצאות לא עשו עלי רושם מיוחד. הכל נכון, אין ויכוח, אבל לא חשתי שום התעוררות פנימית מיוחדת. עד אתמול חשבתי שאני חוזר בדיוק כמו שבאתי, אבל אתמול פתאום נדלק אצלי משהו. ובלי לפגוע, אין זה בזכות המרצים הדגולים היושבים כאן, אלא בזכות ילד אחד קטן כבן חמש!"

אתמול בעוברי במסדרון, נתקלתי בילדון כבן חמש, בנו של אחד המרצים. חמודון קטן! שלפתי מתיקי סוכריה על מקל צבעונית וגדולה ונתתי לו. התגובה של הילד הפליאה אותי. הוא הסתכל על האריזה במין חשדנות, והתחיל לרוץ. מתוך סקרנות, הלכתי בעקבותיו. אני רואה אותו ניגש אל אביו, מגיש לו את הסוכריה ושואל: אבא, זה כשר? האב הסתכל, עיין באריזה, ואמר: לא חמודי, אין לזה הכשר. ללא שום היסוס לקח הילד את הסוכריה, ותחב אותה עמוק בפח האשפה! נדהמתי. ילד בן חמש - וסוכריה כל כך מושכת! מי בכלל ביקש ממנו לרוץ ולהראות לאבא? מי אילץ אותו להשליך לפח?

באותו רגע נדלקה בי הארה פנימית, להבין את האמת של דרך התורה. כי ילדים, יותר מכל, קולטים אמת. אם למשל, אבא אומר לבן שלו על אוכל שהוא רעל, הבן לא יאכל, כי הוא יודע ומרגיש שזו אמת, החלטית. ואם ילד בן חמש הפנים כל כך חזק, שלא אוכלים אוכל לא כשר, סימן שזו אמת. אמת אמיתית, האמת של החיים, שחודרת אף אל הילדים. לא סתם איזו אמת שיפה רק בהרצאות... ואם כן גם אני רוצה להתחיל לפסוע בדרך זו!"

⌘ זהירות - מונעת מכשול ⌘

שמירה על כשרות מצריכה זהירות גדולה

שמירה על דיני הכשרות, מצריכה זהירות גדולה, שכן האכילה היא דבר יומיומי. גוף האדם הוא כמו מטחנה, טוחן במשך ימי חייו טונות של אוכל. אבל לפני שמפעילים את המטחנה, צריך להפעיל גם נפות ומסננים, ולבדוק שכל אוכל שנכנס יהיה בתכלית הכשרות!

כתב הרמח"ל זצ"ל (מסילת ישרים פרק יא): הנה כל מי שיש לו מוח בקודקודו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים ארסיים, או כמאכל שנתערב בו מעט ארס. האם יקל ראש לאכול ממנו, אם רק יסתפק שמא האוכל מורעל? ודאי שלא יקל. ואם יקל, הרי יהיה נחשב לשוטה גמור! אף איסור המאכל כבר בארנו, שהוא ארס ממש ללב ולנפש. אם כן מי אפוא יהיה המקל במקום חשש של איסור, אם בעל שכל הוא. ועל דבר זה נאמר (משלי כג ב): "וְשִׁמְתָּ סִכִּין בְּלֶעָךְ, אִם בְּעַל פִּנְשׁ אֶתְּהָ." (מסילת ישרים פרק יא)

זהירות מונעת מכשול

כתב רבנו חיים פלאג'י זצ"ל (בספרו "תוכחת חיים", פרשת שמייני): "יסתכל האדם וידקדק היטב, לבל ישל באכילתו ובשתייתו בשום דבר אסור. ולא עוד, אלא גם אם הוא אינו אוכל מאיזה פירות שיש בהם חשש איסור מתולעים וכדומה, לא יקנה מהם כדי שיאכלו בניו

ובנותיו ובני ביתו. כי מה בצע שהוא נזהר אך מאכיל לאחרים? גם יזהר, שאם יש מאכל מתולע בביתו, לא ישאירנו בבית, משום: "אל תשכן באהלך עוולה" (איוב יא ד), ועלול לבוא לידי מכשול, להכשיל שיאכלו ממנו אחרים - בין מדעתו ובין שלא מדעתו, בין בשוגג בין במזיד, והעוון תלוי על צווארו.

ושמעתי מפי מגידי אמת, שסיפרו לי, שהרב הקדוש המקובל האלהי רבי שלום מזרחי שרעבי זצ"ל [הרש"ש], חלם לילה אחד שהיו אומרים לו שיש איסור בביתו, ולמה אינו מבערו. והיה מחפש חיפוש אחר חיפוש מה איסור הוא זה, ולא היה מוצא. והיה מצטער הרב ז"ל על זה. עד שחלם פעם שנית, אמרו לו שיש בתוך ביתו קערה אחת מלאה מתוק [ריבה] מגודגדניות הנעשות עם דבש, והן מתולעות, וצריך שישליכן לאשפה, לבל יכשל אחד מבני הבית לאכול מהם.

וכל הימים, כשאוכל או שותה, יהיו עיניו פקוחות היטב היטב, שלא יהיה בתוך הקערה או הכוס איזה שרץ או פרעוש - ובפרט בימי הקיץ. וכשהאדם נזהר בזה, גם ה' יתן הטוב שלא יכשל, שהבא להיטהר - מסייעים אותו מן השמים". ע"כ.

על משמר הכשרות

הגאון הקדוש רבי שלום כאסכי זצ"ל היה מגדולי ארם צובא. מפורסם כבעל מופת ורוח הקודש. פעם, בערב פסח, הלך הצדיק ברחוב העיר. עבר בשוק, וראה שקלחי החסה המוצעים למכירה למצות אכילת מרור - מתולעים מאוד. ידע שלרבים יהיה קשה מאוד לברור את החסה מתולעים, והחליט למנוע מהם את המכשול הנורא של אכילת רמשים. מה עשה? קנה מיד את כל הסחורה, את כל קלחי החסה, וזרקם לאשפה! ובכך לא אמר די, אלא דרך עליהם ברגליו היטב, עד שנפסלה כל החסה מאכילה, שלא יכשל חלילה יהודי באיסור מאכלות אסורות!

גם מן השמים סייעו בידו להפריש את העם מאיסור. הדבר קרה בליל שבת קודש, לאחר שרבי שלום קידש על היין. כאשר רעייתו הרבנית ביקשה להביא את מאכלי השבת, הורה לה להעלות על השולחן ירקות וזיתים בלבד ללא כל מטעמים ותבשילים. איזוהי אשה כשרה, העושה רצון בעלה. לא שאלה ולא מחתה, אלא קיימה את רצונו ללא הרהור וערעור. למחרת, בבוקר יום השבת, הורה להכריז בבית הכנסת שאסור לאכול מן הבשר שהכינו לכבוד שבת. בני הקהילה אף הם צייתו לדבריו מבלי להקשות ולהתמרמר, וסמכו על רוחב בינתו ורוח קודשו. לאחר השבת הוברר, שגויים גנבו את חותמת הכשרות, החתימו בה בשר טריפה, ושיווקוהו כבשר כשר!

ראו הכל את רוח קודשו של רבי שלום. נענה רבי שלום ואמר: אין כאן מופת, ולא רוח הקודש. אבל כאשר קידשתי על היין, ראיתי לפני מין דמות אותיות "נכשלנו במאכלות אסורות" ... (מעין השבוע ג קנב)

רגלי חסידיו ישמור

בספר שער המים כתב: "הנזהר תמיד במאכלו, לפשפש בו שלא יהיה בו שום איסור, מסייעים אותו מן השמים שלא תבוא תקלה לידו".

וכן כתבו בשם רבנו האריז"ל, שאם אחד שומר נפשו ממאכלים אסורים, אז הקב"ה

שומרו גם כן בהשגחה עליונה, ואינו מתקרב אצלו שום מאכל אסור. ורק שיבקש תמיד רחמים על זה להינצל ממאכלים אסורים.

ומעשה שאירע לפני כ-500 שנה: שני סוחרים שותפים הפליגו יחדיו בספינה לרגל עסקיהם. והנה בלב הים פרצה רוח סערה, והגלים הסוערים הפכו את הספינה על כל מטענה. כל יושבי הספינה טבעו במצולות ים. כולם - מלבד שני הסוחרים היהודים. בסייעתא דשמיא, נקרה לפנייהם קרש מקרשי האוניה, אחוז בו בכל כוחם, וגלי הים הסוערים טלטלו אותם למרחקים, עד שפלטו אותם אל החוף. השתרעו השניים על החוף באפיסת כוחות, ואיבדו את הכרתם. דייגים שעברו במקום מצאו אותם, החישו להם עזרה, טיפלו בהם במסירות, וכשהתעוררו שאלום לשמם ולמוצאם. לחרדתם, הבחינו הסוחרים היהודיים, כי הדייגים מדברים עמם ספרדית. משמע - נמצאים הם עתה על אדמת ספרד, ארץ הדמים. הארץ שגירשה באכזריות את יהודיה, הארץ שבה פרושות זרועותיה של האינקויזיציה הארורה. ידעו הם היטב - יהודי כי ידרוך על אדמת הארץ הזאת, אחת דתו למוות אכזרי בשריפה.

לכן כמובן, הסתירו השניים את זהותם היהודית, ואמרו כי הם סוחרים איטלקיים שאונייתם טבעה. הביאו אותם הדייגים אל כפר סמוך, וחילקום בין שתי משפחות, עד שיתחזקו ויוכלו לשוב לארצם. האחד, הגיע אל משפחה חמה ודואגת. מיהרו להביא לו תבשיל חם והציעו לו מטה נוחה. הסוחר היה רעב מאוד, והתבשיל מעלה ניחוחות. אולם - תבשיל טריפה הוא, איך יגאל את נפשו במאכל אסור? התנצל, שעייף הוא מתלאות הדרך ומעדיף לישון. הלך לישון כשבטנו מקרקרת. כשהתעורר, שוב הביאו לפניו תבשיל מהביל. בולמוס של רעב תקף אותו, אך עצר את עצמו: לא יאכל מאכל טרף! בעל הבית הביט בו, ושאל: "אתה יהודי?". הסוחר נבהל, מה יענה ומה יאמר? ראה בעל הבית במבוכתו ובמצוקתו, נענה ואמר: אל דאגה, גם אני יהודי הנני, מבני ה"אנוסים" שהמירו את דתם למראית העין. אולם בסתר שומר אני שבת, כשרות, ואף מניח תפילין בכל יום! וכדי לחזק את דבריו - הוציא בעל הבית ממחבוא נסתר - זוג תפילין כשרות. הסוחר עמד נרגש ונפעם. מיד הניח את התפילין בהתרגשות, אכל מן התבשיל, והודה לה' על חסדיו הגדולים. לאחר מכן ישב עם בעל הבית, למד עמו תורה, וענה לשאלותיו בהלכה. הבין, כי יד ההשגחה הביאה אותו לכאן כדי לחזק את אותו יהודי מסכן השרוי בגיא צלמוות רוחני, להעניק לו ידיעות נחוצות בתורה ובהלכה.

לאחר תקופת מה, כשהתחזק הסוחר בגופו, ובעל הבית - ביהדותו, החליט הסוחר כי הגיעה העת לחזור לארצו עם שותפו. שכרו אוניה, והבטיחו לשלם כשיגיעו אל ארצם. בעת ההפלגה, תינה השותף השני את צערו: "כמה חבל, על אותם ימים ושבעות, שנאלצתי להיגאל במאכלים אסורים, ואף לא הנחתי תפילין". גילה לו חברו: "אני נקלעתי לבית של יהודי, מבני האנוסים. זכיתי לאכול אוכל כשר ולהניח תפילין בכל יום!"

שתק החבר, התכנס בהרהורים. תמה, על מה האפליה. מדוע חברו זכה והוא לא? הדבר הציק לו מאוד. כשהגיעו לארצם, מיהר לגשת אל הרב ושטח לפניו את תמיהתו. שאל הרב: האם זו הפעם הראשונה בחייך שאכלת מאכל לא כשר? האם זו הפעם הראשונה בחייך שלא הנחת תפילין? הרהר הסוחר לרגע, ואמר בבושה: "אכן, את חטאי אני מזכיר היום. פעם הלכתי לטייל אל מחוץ לעיר. חם היה, השמש קפחה על

ראשי, וצמאתי מאוד. והנה אני רואה לנגד עיני פונדק של גויים. לא יכולתי לעצור בעצמי, והרווייתי שם את צמאוני במשקאות שיכר קרים. נכשלתי באיסור "יין נסך". לאחר מכן נפלה עלי כבדות רבה, והשתטחתי על המיטה בפונדק. נרדמתי למשך זמן רב - לילה ויום, וכך הפסדתי אף מצות תפילין.

נענה הרב ואמר: "אם כן, אין כאן שאלה. "משפטי ה' אמת - צדקו יחדיו". אתה שלא מספיק נזהרת, לא היה הכרח לעשות לך נס למעלה מדרך הטבע. אבל חברך שנוהר בזה כל ימי חייו - מן השמים שמרו עליו שלא יאלץ להכשל. ככתוב (שמואל א ב ט): "רגלי חסידיו - ישמור!" (רבנו יוסף חיים זצ"ל. מעיין השבוע)

אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים [סיפורים]

✎ מעשה בחכם אחד שהביאו לו את מאכלו. הרים את הכף להגישה אל פיו - והניחה. שאלה הרבנית: "מדוע אינך אוכל?" אמר: "איני אוכל, ואף אתם אל תאכלו". התפללה: "וכי חשודה אני בעיניך על הכשרות?" אמר: "חלילה. ובכל זאת - אל תאכלו".

פנתה הרבנית למטבח ושאלה את המבשלת: "היכן העוף שהיה כאן, בפינה?", אמרה לה: "בישלתיו לסעודה!" חרדה וקראה: "הלוא אמרתי לך שהעוף טריפה, ויש למכרו לגוי!". הטבחית התנצלה ששכחה את דבריה, והרבנית שבה אל הרב ובקשה את סליחתו. "עתה ידעתי", אמרה, "שאישי אלוקים קדוש אתה, ורוח הקודש מפעמת בך!" אמר לה: "אין לי רוח הקודש. אבל כאשר האדם נחוש בדעתו שאם אין האוכל כשר, מעדיף הוא למות מאשר לאוכלו - אין הקב"ה מביא תקלה על ידו, והבא להיטהר מסייעים אותו!" (מעיין השבוע בשם "דשמה בלבר", פרשת תולדות)

✎ מסופר על האדמו"ר בעל צמח צדק, שפעם אחת בעת שישבו הרב וחסידיו ושוחחו בדברי תורה, ביקש האדמו"ר מבעל הבית ספל חלב. בעל הבית מיהר, כמובן, למלא את בקשתו של רבו, והניח את הספל על השולחן סמוך לרב. כשראה שהרבי לא שולח ידו ליטול את הספל, העיר לו כי ספל החלב מונח על השולחן והוא מוזמן לשתות. אולם האדמו"ר המשיך בשיחתו עם הנוכחים והתעלם מן הספל שהיה מונח לנגד עיניו.

כעבור כמה רגעים שב האדמו"ר להזכיר אודות ספל החלב שביקש. פליאתם של כל של כל הנוכחים היתה רבה, שכן הספל היה מונח לנוכח הרבי, ובעל הבית אף העיר לו על כך קודם לכן וזירזו לשתות. בלית ברירה נטל בעל הבית את ידו של האדמו"ר והוליכה אל הספל.

נודעו האדמו"ר וקרא בקול: ספל החלב נעלם מנגד עיני, ואף שעמד סמוך אלי, לא ראיתיו. אין זאת אלא כי אות וסימן יש בדבר, כי חלב זה אסור בשתיה! יש לבדוק אחריו שמא פסול יש בו, בהיותו חלב גוי.

חקרו ודרשו אודות מקורו של החלב, ואכן התברר כי החליבה נעשתה ללא השגחת ישראל. ויהי לפלא. אמר האדמו"ר: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו "חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואה", דהיינו אם אין ישראל רואה את מעשה החליבה, אסור לשתות. אך נתקיים גם המאמר "אין ישראל רואה" - כפשוטו ממש. (טללי אורות)

סע מעשה ברבי אריה לזין זצ"ל, שהיטב עם תלמידיו לסעודת מצוה. הגישו לפני המסובים צלחות מרק בשר מהביל. הרב נטל את הכף, ערבל מעט במרק, והניח. התלמידים נבוכו, המתינו לרב שיתחיל לאכול, ויאכלו אף הם. והנה, לפתע פרץ אדם אל החדר: "עצרו, אין לאכול את המרק. התעוררה שאלה לגבי כשרותו של הבשר!"

מיד הורחקו הצלחות, ורחש של התפעלות עבר בקהל: "אין זאת כי אם רוח הקודש, מפעמת בלבו של הרב הקדוש!" נענה הרב ואמר: "אין זו רוח הקודש. אלא כל אדם שמוסר נפשו להישמר ממאכלות אסורות - יכול הוא לחוש בחוש מהו מאכל אסור ומהו כשר!"

ספר רבי חיים מבריסק זצ"ל אודות אביו הצדיק רבי יושע בער. פעם, באחד מעשרת ימי תשובה, הגיע רבי יושע בער לעיר בריסק, והתארח בביתו של רב העיר, רבי יהושע לייב. לפני צאתו, צייד אותו הרב במנת עוף מבושלת, כשהוא אומר לו: הלוא בערב יום כיפור תהיו עדיין בדרך, ואני יודע שלא תאכלו אצל אף אחד, אבל הרבנית שלי ידועה בזהירותה, לכן אני מצייד אתכם בחצי תרנגול מהבישול שלה, שתהיה לכם צידה לדרך, לסעודה המפסקת.

הסכים רבי יושע בער, לקח עמו ונסע. כאשר הגיעה שעת הסעודה המפסקת, הוציא המלווה את חצי התרנגול והגיש אותו לפני הרב לאכילה. אבל רבי יושע בער הריח מעט בבשר, הפטיר ואמר: "משהו כאן לא נראה לי", ולא אכל. הגיב המלווה בנימה בדוחה ואמר לו: "גם בתרנגולים אתם כבר מבינים?" ורבי יושע משיב לו: "ומה אעשה, אם בכל זאת אין נראה לי לאכול זאת?" ובאמת לא אכל.

כעבור זמן מה, כשהגיע לביתו, מצא מברק מרבי יהושע לייב: לא לאכול את חצי התרנגול, כי התעוררה לגביו שאלה הלכתית!

אחרי תקופה, נודמן רבי יושע בער פעם נוספת אל העיר בריסק, והחליט שמן הראוי להיכנס אל הרב, כדי לברר ולשאול אותו איזו שאלה התעוררה לגבי התרנגול. אולם בהגיעו לבריסק היתה כבר השעה 3:00 לפנות בוקר, ומשמשו של הרב אמר, כי הרב שכב זה עתה לנוח...

עזב רבי יושע בער את בית הרב והחל לחפש לו מקום לינה. אלא שבינתיים הרגיש רבי יהושע שרבי יושע בער היה אצלו, מיד קם ורץ לקראתו החוצה והתחיל לקרוא אחריו: רבי יושע בער, רבי יושע בער, היכן אתה? רבי יושע בער שב מיד על עקבותיו ושניהם נפגשו. תפס הרב בידיו של אורחו היקר, והובילו אל ביתו, הסתכלו אחד בשני בחביקה ובירכו ברכת "שהחיינו". לאחר מכן עמד רבי יהושע ואמר: יודע אני שלא אכלתם מן התרנגול, לפי שהקב"ה אינו מביא תקלה לצדיק כרבי יושע בער. ולמה שלחתי את המברק? כדי לקיים מה שכתוב בשולחן ערוך שצריך להודיעו. אבל ידוע ידעתי שלא אכלתם מזה...

כאשר סיפר רבי חיים את הסיפור, הפטיר ואמר: לזה אין צריכים רוח הקודש, כי מי שנזהר לא לאכול מה שאיננו ראוי לאכילה מחשש איסור כל שהוא, יש לו סייעתא דשמיא, והוא חש ומרגיש ולא אוכל! (שאל אב"ך ויגדך ח"א כג)

זהירות שהצילה

מעשה שהיה לאחרונה: קבוצת אברכים יושבה בבית רבם. הם ערכו דיון על חיזוק שיעורי התורה בבני ברק. לפתע צלצל הפלאפון של אחד האברכים, ועל הקו היתה רופאה פלונית, המוכרת בקהילה, וביקשה לאתר באופן דחוף את חברה, אברך שלומד איתם בכולל. היא סיפרה בקול בהול, שאיננה מצליחה להשיג אותו. והדבר דחוף מאוד, כי היא הורתה לרעייתו לקחת תרופה מסויימת, ועכשיו התברר שניתנה לה בטעות תרופה אחרת. התרופה המוטעית עלולה חלילה לגרום נזק בריאותי חמור לאשה. רגעים של חרדה עברו על קהל הנאספים, ואחד המשתתפים רץ לחפש את האברך במטרה למנוע את לקיחת התרופה. והנה, אך יצא השליח מפתח ביתו של הרב, פגש באברך הלז שטייל הלך ושוב ברחוב הרב זוננפלד, בהמתינו לתשובת סוכן התרופות המתגורר בקריה, אצלו ביקש לברר אם התרופה כשרה. האברך סיפר שרעייתו סירבה לקחת את התרופה ועמדה בתוקף על דעתה שלא תבלע אותה עד שיבררו את ההכשר.

(טובך יביעו)

סיפר לנו תלמיד חכם חשוב, שבהיותו בבית הוריו בחיפה בחג הפסח, נכנס ילד לבית הכנסת והצביע על "סוכריה" שקיבל בזה הרגע מאדם שהסתובב מחוץ לבית הכנסת, ושאל את אביו האם הסוכריה כשרה. האב מביט בסוכריה, וליבו מחסיר פעימה. סוכריה זו לא היתה אלא ... כדור רעל [נפטלין], בו משתמשים נגד תולעת הספרים, ועל העטיפה היה מצויין במפורש שמדובר ברעל של ממש. שוו בנפשכם, מה היה קורה, אילו הילד לא היה מקפיד לברר אצל אביו על כשרות המוצר שקיבל זה עתה... (טובך יביעו)

להיות ערוך למתקפת פתע!

בעלי המוסר אומרים, כי טוב שאדם יצייר לעצמו במחשבתו כיצד הוא נקלע לפני נסיונות מסוימים, וכיצד הוא עומד בהם. המחשבה הזו תועיל לו ל"שעת אמת", שבה יבוא לידי נסיון, ומראש הוא יהיה מצויד בכלים ובכוחות נפש להתמודד עימו. כמו חייל בשדה הקרב, שנערך בלבבו לכל מיני מצבים, כדי שהאויב לא יפתיע אותו ויבלבל את דעתו. המחשבה המקדימה עוזרת לאדם להיות ערוך למצבי פתע. כי באמת, אחת התחבולות הגדולות ביותר של היצר הרע - היא להביא את האדם בהפתעה למצב של בלבול, שגורם לו לעשות דברים שלא היה עושה אותם מתוך חשיבה נכונה כראוי. לכן "בתחבולות תעשה לך מלחמה", להיערך לכך מראש!

כמה מאירים הם דבריו של הרמב"ן (במדבר יב ד), שכתב כי פתי הוא האדם הנפתה לעשות עבירות, ושורש המילה היא פתאום. כי חוסר המתינות, היא גם כל העבירות. וזו דרכו של היצר הרע כשהוא מפתה את האדם, הוא ממריץ אותו לעשות פעולותיו מיד. ואילו היה עומד ומתבונן - היה מצליח להשתלט על תאוותיו ולנצח במאבקו!

זאת אומרת שכמעט כל הכשלונות שלנו נובעים מהיותנו שטופים במרוץ. מחוסר עצירה, מחוסר התבוננות. לכן כמה טוב שניתן דעתנו מראש על מצבי נסיון, שלא תתבלבל דעתנו עלינו. נביא להלן מספר דוגמאות בענייני כשרות, וכל אחד יוסיף לעצמו מדעתו, מצבים שהוא יכול להיתקל בהם.

עקרת בית אחראית!

אורית חגרה את סינרה וניגשה למטבח במרץ להכין את ה"קובה" המפורסם שלה. וזאת עליכם לדעת, כי ל"קובה" של אורית יצא מוניתין בקרב כל ה"משפוחה", הסבתות,

הדודים והדודנים. אז הנה, היום בערב ייערך מפגש משפחתי מלבב, ואורית החליטה שהקובה שלה יהיה בדיוק במקום. הוא יוסיף הרבה טעם וריח לניחוח המשפחתי... ובכן, היא פינתה לעצמה את הזמן, ואף הכינה את החומרים הדרושים, וכעת היא יכולה לגשת, לערבב, לתבל, ו"לקבבק קובבות", כפי שהיא מכנה זאת. אבל כאשר שפכה אורית את תכולת שקית הבורגול אל המגש כדי לברור אותו, היה נראה לה משהו חשוד. היא התחילה להעביר לאט לאט את הגרגרים על פני המגש, ובאמת היא זיהתה מעט קורים וסימני נגיעות... מה עושים? היא לא בטוחה שאפשר להשתמש בבורגול הזה...

אכן, עקרת הבית נתקלת לא פעם בנסיונות מעין אלו, כשהיא "נתקעת" פתאום באמצע הכנת האוכל, באיזה בצל חשוד, או חיטה מכורסת, או שעועית עם כתמים משונים.

ולא - אל תחשדו בה שאין לה יראת שמים, חלילה. היא מודעת היטב לחומרת האיסור, ואף מוכנה להתאמץ רבות כדי להיזהר ממנו. אם תשאלו אותה, האם היא מוכנה להכין ולהגיש לבני ביתה מאכל שיש בו חשש קל של איסור, היא תזדעזע בהחלט, מה פתאום, בשום אופן, יהיה מה שיהיה. אבל הבעיה היא, כשזה מגיע **פתאום** באמצע --- כשהילדים כבר צריכים להגיע --- כשהתערובת של הפשטידה ממש תקועה --- כשהחנות כבר נסגרה --- כשיום שישי קצר והשבת מתקרבת --- כשצריכים להגיע אורחים חשובים אניני טעם --- כשהבעל יתאכזב קשות אם לא יהיה היום דווקא בורקס ברוטב פטריות, כמוסכם ---

או אז - מוצא היצר הרע שעת כושר נפלאה, מסיח את המחשבה ושיקול הדעת, ו"בלי לדבר הרבה" - דוחף את הידיים להמשיך לעבוד קדימה...

לכן עכשיו, כשאנינו ממהרים, נקרא את דברי הרמח"ל זצ"ל (מסילת ישרים פרק יא): "הנה כל מי שיש לו מוח בקודקודו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים ארסיים, או כמאכל שנתערב בו מעט ארס. האם יקל ראש לאכול ממנו, אם רק יסתפק שמא האוכל מורעל? ודאי שלא יקל. ואם יקל, הרי יהיה נחשב לשוטה גמור! אף איסור המאכל כבר בארנו, שהוא ארס ממש ללב ולנפש. אם כן מי אפוא יהיה המקל במקום חשש של איסור, אם בעל שכל הוא. ועל דבר זה נאמר (משלי כג ב): 'וְשִׁמְתָּ סִכִּין בְּלֶעָךְ, אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה'."

אם תמיד תעמוד לנגד עינינו המשוואה: **אוכל לא כשר = רעל** ☠, אין ספק, שכל אשה בבואה להכין מאכלים לבני ביתה, תחוש תחושת **אחריות** רבה, שתעצור אותה מפעולות פזיזות ותנועות ידיים חפזות, ותביא אותה לברר, לשאול ולוודא, בכל מקרה של ספק.

ויגבה ליבו בדרכי ה'!

איציק פוסע פסיעות ראשונות בדרכו ליהדות. על כשרות כמוכן הוא לא מוותר. והנה יום אחד הוא מזדמן לנסיעה ארוכה עם חבריו. הם נעשים רעבים, והנהג עוצר את הרכב ב"סונול" מזדמן. החברה פושטים על המסעדה. 'רגע', הוא מהרהר, 'כשר כאן?' מנסה לאתר את תעודת ההכשר. חברו דוחף אותו מהצד: 'תגיד לי, מה אתה מסתכל על הקירות? אתה לא רעב? בא נזמין משהו'... כשהוא מנסה להסביר משהו על תעודת ההכשר, הוא נתקל בגיחוכים ואמירות כמו: 'עוזב אותך'...

← אומר החפץ חיים: "אפילו אם יודמן בין חברים רעים שמורגלים באיסור זה, והם מחרפים ומגדפים אותו, ומחזיקים אותו לשוטה ופתי עבור פרישותו, אל ישום לבו לזה, וידע כי עבור שסבל בזיונות בשביל מצוותיו של הקב"ה, יגדל שכרו יותר בעולם הגמול!" (נדחי ישראל)

ובודאי שכל יהודי אף צריך לחוש תחושת גאווה ואיתנות בערכים ובמצוות שהוא מקיים, וכמו שנאמר על יהושפט המלך (דברי הימים ב יז ו): "וַיִּגְבֹּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה'".

יותר ממאות תעניות!

ריח "מרק חמוץ" מהביל, מעלה ניחוח עשיר של עלי ירק ריחניים, כמיטב המסורת הביתית, קידם את פניו של משה בהיכנסו לבית הוריו. הריח היכה באפו וכמעט סחרר אותו. הבטן המקרקרת הזכירה לו שוב, שהיום שכח את ארוחת הבוקר בבית, ויחי' על שלושה ביסקויטים וכוס קפה. כעת, בסיום יום עבודה, כשהוא תשוש ועייף, ובעיקר רעב, נצרך 'לקפוץ' לרגע לבית הוריו, והנה, בדיוק היום החליטה אימו לבשל את ה"מרק חמוץ" המוכר והאהוב. אבל משה חש שליכו נחמץ לנוכח הריח החמצמץ. לצערו הרב, הוריו עדיין לא זכו כמותו לשמור תורה ומצוות, ואינם מקפידים כראוי על שמירת הכשרות. הוא יודע, שעלי הירק הללו שמתבשלים בתוך המרק - אינם מגידול מיוחד, ועלולים הם להיות נגועים בתולעים, ולכן הוא מנוע מלאכול. אולם, אמא כל כך לוחצת, מנסה לשדל אותו שאין במרק הזה שום בעיה, ושלא יהיה סתם עקשן. גם הבטן המקרקרת מביעה את דעתה... והריח מסחרר לו את הראש...

← "ודע אחי, אם נודמן לאדם איזה מאכל יש בו חשש איסור... והוא תאב לאכול, בפרט כשהוא חלש ורעב, ועומד בניסיון ומשבר תאוותו, אז בזה נתרומם ונתנשא בשמים מאוד ומתכפרים לו הרבה עוונות, יותר מאשר התענה מאות תעניות... ואולי רק בשביל זה הנסיון בא לעולם. ומוסיפים לו מן השמים קדושה על קדושה. ובפרט אם יש לו עוד בושא מלעגי הלצים וכדומה. ורום מעלה זו אינו ידוע רק לבורא, כפי ערך הניסיון שלו, ומה טוב חלקן ומה נעים גורלן". (שולחן הטהור לרבי אהרן ראטה זצ"ל מאמר פרישות פ"ב)

← "עבור התגברותו על יצרו בעת שרואה האיסור ורעב ומתאוה לו, וכובש את יצרו מחמת רצון הבורא יתברך שמו - נקרא גיבור, כמו שכתוב בפרקי אבות: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". ועתיד להיות אור הקב"ה עטרה בראשו. (נדחי ישראל לחפץ חיים זצ"ל)

אורח טוב

בני הצטרף לחבריו לביקור נימוסין אצל הבוס. הלה מתאושש בימים אלו בביתו מניתוח שעבר, והחברים לעבודה החליטו ללכת יחד לבקרו. בני כיוון לקיים בביקור זה אף מצות "ביקור חולים". הבוס אכן שמח מאוד לראותם, וכיבד אותם כמו שמכבדים אורחים, הגיש שתייה חמה ועוגיות מעשי ידי אשתו. כולם התכבדו והאוירה היתה נעימה ונינוחה. בני כל כך לא רצה להיות ה"סנוב" היחיד... ובמיוחד עבשיו כשהבוס הקשות שלו נוהג עימהם בידירות ובחמימות... אבל מה לעשות, שהוא מסופק מאוד בכשרות העוגיות, ואף השתייה מוגשת בכוסות זכוכית שמן הסתם אינן טבולות...

← כותב "השלחן הטהור": האדם הירא שמים צריך להשגיח באיזה מקום יאכל וישתה, שפעמים מחמת בושא אדם אוכל אפילו במקום גרוע, אבל באמת אין חכמה ואין תבונה

ואין עצה לנגד ה', ופיקוח נפש דוחה הכל, ואין לך פיקוח נפש גדול מזה - לטמטם לבו חס וחלילה במאכלים שאינם בדוקים לו, כי על ידי זה יבוא למחשבות זרות ולביטול תורה ותפילה. (מאמר "פתח עינים" פרק ה')

מסופר על יהודי שהזדמן לבית קרובו, והוגשו לפניו מאכלים, אך הוא הסתפק בכשרותם, וסירב לאכול. הוא הסביר את סירובו בנימוק ש"הרופא אסר עלי לאכול". כאשר יצא מבית מארחו, פנה אליו ידידו והתעניין בדאגה ממה הוא סובל, ומדוע אסר עליו הרופא לאכול מאכלים אלו. נענה ואמר: "ברוך ה', בריא הנני, אלא שהרמב"ם, שהיה גם רופא, אסר עלי לאכול מאכל שאינו כשר, בספרו בהלכות מאכלות אסורות..."

חסרון כיס

שמעון סקר את דוכני הירקות. על פי בקשת אשתו, עליו לקנות כמה קלחים של עלי סלרי טריים. עיניו נחו על דוכן הירק הטרי, הגדוש בעלים טריים ריחניים. גם עלי סלרי גדולים ויפים היו שם, בזיל הזול. אבל בעצם, לא את אלו הוא מחפש, אלא ירק מגידול מיוחד ללא תולעים. הנה, הוא הצליח למצוא. עלים עטופים בשקיות מרשרשות. ניגש לבחור, והתאכזב מאוד. קלחים כה דלילים - והמחיר, פי שניים! מה לומר? הירק בדוכן הסמוך קורץ לו הרבה יותר...

כותב ה"מסילת ישרים" (פרק יא): "איסור המאכלות, בהם צריך דקדוק גדול וצריך חיזוק, כי תאוות הלב המתאוה **במאכלים הטובים וחסרון הכיס**... והמקל בהם במקום שאמרו להחמיר, אינו אלא משחית לנפשו".

ובחרת בחיים

שושנה ניגשה לפתוח את הדלת, בפתח עמדה שכנתה הותיקה רינה, בידה צלחת של... עלי גפן ממולאים! עם הריח האמיתי, כורדי מקורי! נוסטלגיה של ממש... "שיהיה לכם לבריאות!", הגישה והלכה. אבל שושנה יודעת, שרינה אומנם שומרת כשרות, אך אין זה בטוח שהיא יודעת לבדוק ולנקות כראוי את עלי הגפן...

❖ "אם נודמן לאדם מאכל שהוא ספק איסור, כמו חֶלֶב שספק אם עמד ישראל אצל החליבה, או מאכל שלא נבדק והוא מהצריכים בדיקה, כמו תולעים וכנימה, ומונע עצמו לכבוד בוראו, יכוון לקיים מצוות עשה של "ובחרת בחיים". (שולחן הטהור מאמר פרישות)

הביאו לו תמחוי [תבשיל] של בשר, והוא רעב לאכול. אמרו לו: חֶלֶב נפל בתוכו. מיד מושך ידו ממנו ולא טועמו! מי גרם לו שלא לטעום? איזה נחש נשכו, ואיזה עקרב עקצו - שלא יקרב ויטעם אותו! אלו דברי תורה! שכתוב (ויקרא ג יז): "כֹּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ". (מדרש תהילים ב. שיר השירים רבה ז)

הנסיון - קרש קפיצה!

מהו נסיון? המילה "נסיון" מלשון "נס" [הרמת דגל כאות ניצחון], וכפי שנאמר (תהלים ס ח): "נִתְּתָה לִירְאֵיךָ יֵס לְהִתְנוּסָה", דהיינו שכאשר רוצה הקב"ה לרומם את האדם ולקרבו אליו, הוא מציב בפניו "נסיון", המהווה קרש קפיצה עבורו להתקדם ולעלות בדרגה. אם יעמוד בו, יזכה להוכיח בזה את נאמנותו הגדולה לקב"ה, ויהיה זה עבורו "נס - להתנוסס", להתעלות!

גם בענין הכשרות - יכול אדם לשמור על כשרות בתכלית ההידור, אבל כל עוד שאין לו שום נסיון, עדיין לא הוכיח את הקשר האיתן שלו לכך. אבל אם אדם עמד בפני נסיון והתגבר - כאן הוא עלה בדרגה והוכיח כמה הנושא חשוב לו ועומד בסדר עדיפויות גבוה למעלה למעלה משיקולים של הנאות, נוחות, חוסר נעימות וכדומה.

ואמרו חז"ל (בראשית רבה ט ז): "וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד", "טוב" - זהו יצר הטוב, "טוב מאוד" - זהו יצר הרע. היתכן?! אלא שכשאין יצר הרע, ואדם עובד את ה' ללא הפרעה, זה טוב. אבל כשמגיע היצר הרע ומציב נסיונות, ואדם זוכה לעמוד בהם, הרי זה טוב מאוד! וכתב הרמח"ל (מסילת ישרים פרק א): "עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון!". על ידי העמידה בנסיון, נעשה שינוי בנפש האדם, ונהפך לאיש אחר.

ובכל זאת אנו מתפללים: "ואל תביאנו לידי חטא, ולא לידי עוון, ולא לידי נסיון", כי התפילה עצמה אף היא חלק מההשתדלות והרצון שלנו להתעלות ולדבוק במצוות, וכמו שכתב המהרש"א (ברכות י'), שהמבקש רחמים על עצמו להינצל מהיצר הרע, הרי הוא בכלל "הבא להיטהר מסייעים אותו", ויכול להתפלל כן. וכן היה רגיל רבי חייא בר אשי להתפלל כל יום: "הרחמן יצילנו מיצר הרע!" (קידושין פא ע"ב).

כה נתפלל גם אנחנו, שיצילנו הקב"ה מכל נסיון ומכל מכשול, ונזכה לשמור על טהרת הפה, הן בדברים היוצאים מן הפה, והן בדברים הנכנסים אל הפה, ונזכה לעבוד את ה' בלב שלם ובנפש טהורה. אמן ואמן.

שומר פיו ולשונו - שומר מצרות נפשו

כותב רבי אליעזר פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ (ערך אכילה ושתיה): כתוב (משלי כג ב): "וְשֹׁמֵר שְׂפִין בְּלִעְךָ, אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה", מה מאד צריך להזהר מכל נדנוד איסור התלוי באכילה, כי נמצא הגוף גדל באיסור, ואשמה הנפש ההיא, מרעה אל רעה יצא, כי טומאתה בשוליה ולא תוכל להשיג אורחות חיים, ליראה ולאהבה את ה' הנכבד והנורא, ולעובדו עבודה שלימה. לכן צריך להיות זהיר וזריז ולעמוד על השוחטים שיהיו אומנים בקיאים ויראי ה' מרבים, ויזרו את בני ביתו שיבדקו יפה יפה על איסור תולעת, ולא יאכל פרי שגדל בו תולעים עד שיחתכנו תחילה ויבדקנו, וכן צריך להיזהר הרבה מתערובת יתושים ופרעושים ומיני שרצים דקים הנופלים במאכל בימות הקיץ גם בלא דעת, וצריך להיות בקי בדיני יינות ומאכלים במגען של עכו"ם ונעלם מן העין וכדומה. ומה טוב ומה נעים להתנהג בפרישות, ולברוח מאה שערים של היתר, כדי שלא ליכנס בשער אחד של איסור, כי "כל עמל אדם לפיהו" (קהלת ו ז), ו"שומר פיו ולשונו - שומר מצרות נפשו" (משלי כא כג).

✽ שער ההלכה ✽

∞ הלכות בשר בחלב ∞

בישול, אכילה והנאה

נאמר בתורה (שמות כג יט, לד כו, דברים יד כא): "לא תבשל גדי בחלב אמו". וחזרה התורה שלוש פעמים על פסוק זה, כדי ללמדנו: א. על איסור בישול בשר בחלב, כפשוטו של מקרא. ב. על איסור אכילת בשר בחלב. ג. על איסור הנאה מבשר בחלב. (י עב)

והטעם שכתבה התורה את שלושת האיסורים הנ"ל - בישול, אכילה והנאה - בלשון בישול [לא תבשל], ללמדנו שלא אסרה התורה באכילה ובהנאה אלא כשעברו הבשר והחלב תהליך של בישול, אבל בלא בישול, האיסור לאכול הוא מדברי חכמים. (פ)

הטעם שאסור לבשל

אף על פי שלא אסרה התורה בישול בשאר המאכלות האסורות, מכל מקום בבשר בחלב החמירה התורה ואסרה לבשל. ואחד מהטעמים שנאמרו בזה, משום ששאר איסורים כנבלה וטרפה וחזיר, בלאו הכי נבדל ונוהר מהם האדם ושומר מרחק, כי נפשו קצה בהם מחמת איסורם, לא כן באיסור בשר בחלב, שהבשר לבדו הוא מאכל היתר, והחלב לבדו גם כן מאכל היתר, אלא שחידשה התורה שבהצטרף שניהם יחד נאסרו באכילה, חששה התורה שמא האדם לא יזהר כל כך, ובשעת הבישול יטעה ויטעם מהתבשיל, לכך אסרה התורה אף את הבישול לבדו. (כסף משנה פרק ט מהלכות טומאת מת הלכה ב)

בשר בהמה, חיה ועוף

איסור בשר בחלב מן התורה הוא בבשר בהמה, אבל בשר חיה או עוף עם חלב, האיסור הוא מדברי חכמים. (רלו)

איסור הנאה

בשר וחלב שהתבשלו יחד, שנאסרו מן התורה בהנאה, צריך להשליכם לבית הכסא, ואסור להניחם לפני בעלי חיים שיאכלום, וכן אסור ליתנם לגויים שיאכלו, מאחר וסוף סוף נהנה שלא הלך המאכל לאיבוד, אלא נאכל בצורה שהיא. ולכן יש לאבד את המאכל באופן שלא תגיע שום אפשרות של הנאה. (רו, קצח. ז יא)

עבודה במסעדה של גויים

אדם שהתבקש לעבוד במסעדה של גויים, וממילא יצטרך לבשל להם בשר בחלב, אסור לו בשום אופן לעבוד שם, אפילו אם הוא בטוח בעצמו שלא יטעם מאומה מן התבשילים, שכיון שאת עצם הבישול אסרה התורה, הרי שאף אם יבשל בלבד, יעבור על לאו מן התורה של "לא תבשל גדי בחלב אמו". (א 1)

ואמנם אם לא יצטרך לבשל בשר בחלב, אלא רק מאכלות אסורות אחרות כנבלות וטרפות, אם אין לו מוצא אחר לפרנסה, ובטוח בעצמו שלא יטעם מהתבשילים כלום, יש להקל לו לעבוד שם, עד שימצא מקום עבודה אחר. (רא)

איסור כבש בשר בחלב

אף על פי שמן התורה נאסר בשר בחלב בדרך בישול בלבד, מכל מקום חכמים אסרו באכילה גם בשר בחלב 'כבוש', כגון חתיכת בשר שנפלה לתוך חלב קר ושהתה בתוכו 24 שעות, נאסרו הבשר והחלב באכילה. אך אם שהה הבשר בחלב פחות מ-24 שעות, די לשוטפו במים יפה יפה, ומותר באכילה. (פ)

בשר שנפל לתוך חלב, ויש ספק אם שהה בתוכו 24 שעות או לא, יש להתירו באכילה, ומותר אף לבשלו ולאוכלו. (פב, צא)

מיני ירקות שנפלו לחלב, ושהו בתוכו 24 שעות, אסור לאכול ירקות אלו עם בשר. אך אם הוא מסופק אם שהו 24 שעות, ידיחם היטב במים ורשאי לבשלם עם בשר.

סמוכים זה לזה

יש לשים לב כשעורכים קניות למאכלי בשר ומאכלי חלב, שלא להכניס את שניהם בשקית אחת, אלא ייחד לכל אחת שקית נפרדת. (שנה)

מקרר

אין צריך לעשות מחיצה במקרר בין מאכלי בשר למאכלי חלב, ומותר להניחם באותו תא קרובים זה לזה, אלא שבודאי צריך להזהר שלא יגעו המאכלים אחד בשני, וישתדל שיהיו מכוסים באיזו שקית. (שכט, של ז כז)

יש לשים לב ולהשגיח כשמניח כוס חלב במקרר, ובמדף מתחתיו ישנן חתיכות של בשר, מחשש שמא יהיה ניתז מהחלב על הבשר. וכן כל כיוצא בזה.

מפה

אין חובה לייחד שתי מפות לשלחן, מפה לבשר ומפה לחלב, כיון שהמאכלים נמצאים בתוך קערה ולא ישירות על השלחן, והמחמיר תבוא עליו ברכה. (תנא)

סינרים לתינוקות

יש לייחד לתינוקות סינר אחד לארוחות בשריות, וסינר אחד לארוחות חלביות, כי פעמים שנפל מהמאכל על הסינר, ונשאר בו מעט ממשות של גבינה, ולאחר מכן בארוחה בשרית נופל בשר ולוקח התינוק ואוכל, ושמא נדבק משניהם יחד.

ומכל מקום לכבס את הסינרים יחד פשוט שמותר, אף על פי שהמים רותחים, ואין בזה חשש של איסור בישול בשר בחלב, מאחר שהממשות נפגמת בחומרי ניקוי.

❧ אכילת בשר וחלב על שלחן אחד ❧

שלחן אחד

אסור לאכול בשר על השלחן, כאשר מונח חלב בצידו השני של השלחן. וכן להיפך, אסור לאכול חלב על השלחן, כאשר מונח בשר בצידו השני. מכיון שיש חשש שיטעה האדם ויקח מן המאכל הסמוך אליו בטעות ויאכל. (שכה)

שניים האוכלים יחד

שניים האוכלים, זה חלב וזה בשר, אם הם מכירים זה את זה, אסור להם לאכול על שלחן אחד, מכיון שדרכו של האדם לכבד את מכרו, ויש חשש שמא בטעות יתן לו מהמאכל האסור לו. (של)

שלחן גדול

שניים האוכלים על שלחן גדול, ויושבים בריחוק מקום עד כדי שאין האחד יכול להגיע לחברו בהושטת ידו, מותר להם לאכול על שלחן אחד. (שלט)

היכר

אם מניחים בין האוכל בשר לאוכל חלב, איזה חפץ שאינו רגיל להיות מונח על השלחן בעת האכילה, מותר להם לאכול יחד בשלחן אחד, אף שיושבים קרוב אחד לשני. שכיון שיש היכר, נזהרים שלא לקחת אחד מחברו. (שלב)

תנאי ההיכר

ההיכר בין הבשר לחלב, מלבד שצריך שיהיה חפץ שאינו רגיל להיות מונח על השלחן בעת האכילה, צריך גם שיהיה גבוה קצת, כדי שיהיה ניכר, כגון: כיכר לחם שלם שלא אוכלים ממנו בארוחה זו, או איזו קופסה שאין רגילות להניחה על השלחן, אבל טבעת או מפתח אינם נחשבים להיכר, כיון שאינם גבוהים. (שלד שלח)

קנקן שתיה - כיון שיש רגילות להניחו על השלחן אינו נחשב הפסק, אבל אם אינו רגיל להניחו על השלחן, נחשב הקנקן להפסק. (שלח)

שניים שאינם מכירים

שניים שהזדמן להם לאכול במסעדה על שלחן אחד, ואינם מכירים זה את זה, רשאי אחד לאכול חלב והשני בשר, שכיון שאינם מכירים זה את זה, אין חשש שיתן האחד לשני ממאכלו. (של)

היכר באדם אחד

אין ההיכר הנ"ל מועיל, אלא רק כאשר שני בני אדם יושבים לאכול בשלחן אחד, אבל אם אדם אחד יושב לאכול חלב, ובצדו של השלחן מונח בשר, לא יועיל ההיכר, וצריך להוציא את הבשר מהשלחן. (שלט)

☞ ההמתנה בין בשר לחלב ☞

בני ספרד

האוכל בשר או עוף, אין לו לאכול מאכלי חלב עד שיעברו שש שעות מסיום אכילת הבשר. ואולם במקום צורך שממהר מאוד כמו לשיעור תורה וכדומה, יש להקל לאכול מאכלי חלב אחר חמש שעות וחצי. (שפד)

ממתי מונים שש שעות?

אין צריך למנות שש שעות מסיום כל הסעודה, אלא די למנות שש שעות משעה שגמר לאכול את הבשר ממש. (שצא)

ולכן האוכל מאכלי בשר, ולאחר מכן נמשכה סעודתו כמה שעות באמירת דברי תורה ושירות ותשבחות לה' יתברך, ובאכילת מיני מתיקה וקינוחים למיניהם, אינו מונה שש שעות משעת גמר הסעודה, אלא משעת גמר אכילת הבשר.

תבשיל בשרי

האוכל תבשיל בשרי, כגון מרק ירקות שהתבשל עם עוף, אף על פי שאינו אוכל את העוף אלא רק את הירקות, בכל זאת ימתין שש שעות. (תיד. ז ט)

ביצה של חמין

נהגו ישראל קדושים ליתן ביצה בתוך התבשיל [טשולנט] של שבת, [והטעם לזה, עיין בחוברת "השבת בהלכה ובאגדה"], ויש לדעת כי ביצה זו הרי היא נחשבת למאכל בשרי גמור, וצריך להמתין אחר אכילתה שש שעות כדי לאכול מאכלי חלב. (סימן צה סעיף ב)

בני אשכנז

מנהגים שונים יש בבני אשכנז, בענין ההמתנה בין מאכלי בשר למאכלי חלב, יש נהגו להמתין שש שעות, כדעת הרמב"ם ומרן השלחן ערוך. ויש נהגו להמתין ארבע שעות. ויש נהגו שלוש שעות, ויש נהגו רק שעה אחת. אולם כבר כתב המהרש"ל [לפני כחמש מאות שנה]: "כל מי שיש בו ריח של תורה, ימתין שש שעות". (הרמ"א יורה דעה סימן פט סעיף א. שפח)

התרת נדרים

אשכנזי שנהג להחמיר ולהמתין שש שעות בין בשר לחלב, ועתה הזדקן ורוצה להקל בפחות משש שעות, יעשה התרה על מנהגו, אולם ספרדי לא מועיל לו שיעשה התרה, מאחר ומן הדין הוא צריך להמתין שש שעות. (שצט)

הטעם להמתנת שש שעות

ישנם שני טעמים מדוע אנו ממתנים שש שעות, בין מאכלי בשר למאכלי חלב.

א. הרמב"ם כותב, משום שעדיין נשאר בשר בין השיניים, וכשיאכל מאכלי חלב

נמצא שאוכל בשר וחלב יחד. אך לאחר שש שעות, גם אם נשאר בשר, הרי הוא סרוח לגמרי ואין בו טעם כלל.

ב. רש"י כותב, משום שטבע הבשר למשוך טעם ושמנונית בפה עד שש שעות.

להלכה אנו פוסקים כשני הטעמים, ולכן אם אדם אכל רוטב או שומן ללא חתיכות בשר כלל, הגם שלפי טעמו של הרמב"ם, לא היה צריך להמתין שש שעות, שהרי לא לעס ואין לו בין השיניים כלום, מכל מקום מחמת טעמו של רש"י שנמשך טעם הבשר בפה, אינו רשאי לאכול חלב אלא לאחר שש שעות. (שעא)

שיניים תותבות

אדם שיש לו שיניים תותבות ואכל בשר, אף אם יוציא את השיניים, אינו רשאי לאכול חלב, כי עדיין יש חשש של טעם בשר בפיו. ואמנם יש לנקותם היטב משיירי בשר, כדי שיוכל לאכול בהם מאכלי חלב לאחר שש שעות. ומכל מקום כשמשתמשים בפלאטה או גשר ליישור השיניים, אינו צריך להוציאם ולנקותם, אך יקפיד לנקות את השיניים היטב קודם אכילת החלב. (שפ)

לעס ולא בלע

לעס בשר בשיניו ולא רצה לאוכלו ופלט אותו, אף שאין חשש שנשאר טעם מהבשר בפה, ימתין שש שעות, משום החשש שנשאר בשר בין השיניים. (שסט)

הבשר עורנו בין שיניהם

הרוצה לאכול חלב אחר שש שעות, ורואה שנשאר לו בשר בין השיניים, יוציא אותו ואז רשאי יהיה לאכול חלב מיד. שאנו חוששים לטעמו של רש"י שלדבריו אין הבדל בבשר שבין השיניים, אם עברו שש שעות או לא. (שעג)

טעימת תבשיל

טעם מעט בשר בלשונו ופלט ולא בלע כלום, אין צריך להמתין שש שעות. (שפב)

ספק אם עברו שש שעות

אדם שמסופק אם עברו שש שעות מסיום אכילתו או לא, רשאי לאכול מאכלי חלב מיד, כיון שאיסור זה הוא מדברי חכמים, וכשיש ספק בדבריהם לא החמירו. (שפו)

קטן

ילד שאכל בשר, מעיקר הדין מותר להאכילו חלב אחר שעה אחת, ובפרט כשיש צורך בדבר. ומכל מקום יש לחנך את הבנים מגיל 12, ואת הבנות מגיל 11, שלא לאכול מאכלי חלב פחות משש שעות. (ז מב. יביע אומר חלק ג סימן ג אות ז)

חולה או יולדת

חולה אפילו שאין בו סכנה, או יולדת בתוך שלושים יום ללידה, יכולים לאכול חלב אחר שעה אחת, כיון שעל חולה לא גזרו חכמים. אלא שיזהרו לנקות את השיניים

היטב מכל שיירי הבשר. והוא הדין לאשה שמניקה בפועל שצריכה לשנות חלב, שיכולה להקל בזה גם לאחר שלושים יום. (שצח, שצט. ז מב)

ברכה בטעות

אכל בשר, ושכח שהוא בתוך שש שעות ובירך על חלב, ונזכר מיד שטעה, יטעם ממנו מעט ולא יותר, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. והוא הדין, אם בירך בטעות בתענית [חוץ מיום הכיפורים] על מאכל או משקה, שיטעם ממנו מעט, כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. ואמנם במאכל איסור, אף אם הוא אסור מדברי חכמים, כגון "בישולי גויים", וברך עליו בטעות ונזכר, יאמר מיד: "ברוך, שם כבוד מלכותו, לעולם ועד", ולא יטעם ממנו כלום. כיון שאסור לברך על מאכל איסור, ולא מחמת שהזמן גורם לו להיאסר כמו בתענית, ונמצא שלא יתקן כלום בזה שיטעם ממנו. (יבי"א חלק י י"ד סימן ג. ז ל)

מי שאכל מאכל חלבי ונזכר פתאום שהוא בתוך שש שעות לאכילת הבשר, יעשה תשובה על שעבר על ההלכה, ויתחרט וישנן היטב הלכות בשר בחלב. (ז כט)

חלב סינטטי

מותר לשנות חלב סינטטי מיד אחר ארוחה בשרית, ואין לחוש למראית העין של הרואים שיחשדו בו ששותה חלב ממש. (רסט)

חלב שקדים

מותר לבשל עוף או בשר בהמה עם חלב שקדים. ואולם יניח שם שקדים, כדי שיהיה ניכר שהוא חלב שקדים. (רסה)

נקניק צמחי, שניצל סויה

מותר לאכול מוצרי סויה פרווה עם חלב, אע"פ שהם נראים כמאכלי בשר. מאחר ומצויים שניצלים ונקניקיות פרווה לרוב. (רעא. חז"ע ארבע תעניות רנו)

גלידה

אף אם גלידה פרווה נראית ממש כמאכל חלבי, מותר לאוכלה בארוחה בשרית.

☞ ההמתנה בין חלב לבשר ☞

הפסק

אחר שאכל מאכלי חלב, יאכל משהו וישטוף את הפה במים, ורשאי לאכול בשר מיד. והוא הדין אם אכל מאכלי חלב קשים, כגבינה צהובה, פיצה וכדומה. ואם יש לו נקבים בשיניים, יקפיד לנקותם היטב. (תלא, תמא. ז מג, מד) ואולם אחר שתיית חלב בלבד, אין צורך לאכול משהו, ודי בהדחת הפה במשקה. (תמג. ז מג)

מים אמצעים

בין אכילת החלב לבשר, ישטוף את ידיו, מחמת שיירי הגבינה שנשארו בידיו. אולם אם רואה שידיו נקיות, אינו חייב לשטוף את ידיו. (תלא)

🌀 מאכלים שהיו במגע עם חלב או בשר 🌀

סלטים

סלטים שהיו בשלחן בארוחה בשרית והקפידו לקחת מהם במזלג נקי ללא שיגע בבשר, מותר לאכול מהם בארוחה חלבית. אבל אם לא נזהרו בזה, לא יאכל מהם בארוחה חלבית. ומכל מקום אם אוכל מהם לבד, אין צריך להמתין אחריהם שש שעות, כדי לאכול מאכלי חלב. (תנ)

לחם

פרוסות לחם שהיו מונחות על השלחן בארוחה בשרית, לא יאכלם בארוחה חלבית. אולם כבר לחם שנשאר ממנו, מותר לאוכלו בארוחה חלבית, כיון שנוהרים שלא יגע בו הבשר. (תנ)

טיפות חלב בסוכר

מותר בתוך שש שעות מאכילת הבשר, לשתות תה עם סוכר שהתערבו בו כמה טיפות חלב. וכן מותר לבחוש את התה בכפית חלבית. (תכח)

מלחיה

מלחיה פתוחה בלי מכסה, מן הראוי לייחד אחת לחלב ואחת לבשר. אולם מלחיה הסגורה במכסה, אין צריך לייחד שתי מלחיות. (שמה, תנג)

תבלינים

טוב מאוד להקפיד לייחד קופסת תבלינים למאכלי בשר לבד, וקופסת תבלינים למאכלי חלב לבד.

חזקת בשרי

מסעדה המוכרת מאכלי בשר וגם מאכלי פרווה כמו פלאפל, צ'יפס וכדומה, וכתוב על מאכלי הפרווה שהם 'בחזקת בשרי', דהיינו שבאותם מלקחיים שלוקח המוכר את הבשר, לוקח בהם גם את הפלאפל, ואינו נזהר לקחת במלקחיים אחרות, יש להבהיר להם שלא נכון לעשות כן, אלא ייחדו לעצמם מלקחיים אחרות למאכלי פרווה.

ומכל מקום אם אינם נזהרים בזה, לא יאכל חלב יחד עם הפלאפל, אולם לאחר שאכל את הפלאפל, רשאי לאכול חלב, אף ללא המתנת שש שעות.

🌀 אפיית לחם חלבי 🌀

איסור אפיית לחם חלבי

אסרו רבותינו ללוש עיסה עם חלב ולעשותה לחם, שמא יאכל הלחם עם הבשר. ואפילו אם בטעות אפה לחם כזה, אסור לאוכלו כלל. (סימן צו סעיף א)

לחם קטן

מותר לאפות לחם חלבי קטן, כשיעור שיספיק לו לסעודה אחת, שבמקרה זה אין חשש שישאר לו ויבוא לאוכלו עם בשר. (סימן צו סעיף א)

כמה משפחות

מותר לאפות כמה לחמים חלביים, כשיעור שיספיק לכל בני ביתו לסעודה אחת. אבל אין להתיר לאפות לכמה משפחות ולחלק להם, אפילו כמות של סעודה אחת לכל משפחה. (ה"ה רסו)

היכר ושינוי

מותר לאפות לחם חלבי גדול, באופן שעושה בלחם סימן והיכר של צורה משונה שאין רגילות לאפות כן, וכגון שעושה את הלחם בצורת מספר 2, שכיון שרואים את הלחם משונה משאר הלחמים, נזכרים שהוא חלבי. (סימן צו סעיף א)

עיסה מתוקה

הלש עיסה בסוכר והיא מתוקה, שאין דרך לאוכלה עם בשר, מותר לערב בעיסה חלב, כיון שאין חשש שיאכלה עם בשר. (ז מז)

סופגניות חלביות

לאור האמור, מותר למכור סופגניות שמעורב בהן חלב, אלא שחייבים להודיע לקונים שהן חלביות, כדי שלא יטעו לאוכלם בתוך שש שעות לאכילת בשר, מאחר שהרגילות היא שרוב הסופגניות הן פרווה.

אכילת דגים עם בשר או חלב

סכנה

אסור לאכול דגים עם בשר או עוף, מחשש סכנה לצרעת. ולכן לאחר שאכל את הדגים יקנח פיו וידייו במים, ויאכל משהו, ואחר כך יאכל את הבשר. (שח)

אפיית דגים ובשר

אין לאפות דגים ובשר בתא אחד בתנור יחד, אך אם כבר אפה אותם, יש להקל לאוכלם. ומכל מקום אם אחד מהם מכוסה, מותר לכתחילה לאפותם יחד. (שיח)

צליית דגים ובשר

מותר לכתחילה לצלות דגים ובשר יחד על הרשת, כשאינם נוגעים זה בזה, הואיל והריח מתפזר באויר ואינם נוגעים זה בזה. (שכ)

על סיר הבשר והדגים

לפני מספר שנים, התפרסם מעשה שאירע באזור המרכז:

משפחה אחת נערכה לקראת "שבת חתן", אשר אליה הוזמנו אורחים רבים, שכללו את כל בני המשפחה ומשפחות הקהילה. השבת התעדתה להיערך באולם בית הכנסת, ובעלי השמחה שכרו מבשלת ותיקה ומיומנת שתבשל את כל תבשילי השבת.

ענייני הכשרות היו מופקדים בידי רב הקהילה, אשר בדק שכל המצרכים המגיעים למטבח יהיו בתכלית הכשרות: פירות מעושרים כדת וכדין, ירקות ללא תולעים, בשר גלאט חלק וכו'.

הגיע בוקרו של יום השבת, האווירה בבית הכנסת היתה חגיגית ביותר, פיוטים מסולסלים לכבוד החתן והכלה, סוכריות מתעופפות, ומעל הכל - ניחוחות חמין מהביל עולים מן המטבח הקטן ומשרות אווירה של תיאבון לא פשוטה.

והנה בעזרת הנשים, צקצקה אחת הסבתות ואמרה בלחש ליושבת לצידה, כי הפעם - החמין הולך להיות "אחלה חמין", משהו שלא היה כמוהו שנים רבות. "עד כדי כך?!", התפלאה המאזינה. "אכן כן", אשרה הסבתא. "זאת - בזכותי! ומדוע? הנה אומר לך: אתמול לאחר סעודת ליל שבת, נכנסתי למטבח והבחנתי בסיר שבו התבשלו הדגים. הדגים היו כל כך טעימים, שלא נשאר מהם שום דבר, אבל מה? מהרוטב נשאר. טעמתי קצת מהרוטב, אוהו... איזה רוטב! איזה טעם עשיר ועסיסי. את יודעת, אני יש לי הרבה נסיון במטבח. מיד ידעתי: הרוטב הזה טוב בשביל החמין. אז זהו זה, שפכתי את כל הרוטב בתוך הסיר של החמין. את תראי איזה חמין יהיה כאן היום!".

המאזינה נבהלה עד מאוד למשמע אוזניה, ומיהרה להעביר את הידיעה אל רב הקהילה. כששמע הרב את הדברים, לא ידע את נפשו. מצד אחד - איסור חמור, סכנה לאכול דגים עם בשר. ומצד שני - ציבור גדול שהריח כבר מכה באפו, ומתכוון בעוד דקות מספר להיכנס לאולם להיטיב את ליבו. ומה גם שרבים מהם אנשים פשוטים מ"עמך בית ישראל" שאינם מבינים הרבה בהלכה. כיצד יוכל להסביר להם את חומרת האיסור? האם יתקבלו דבריו?

הוא התפלל לה' שישים בפיו את המילים הנכונות, אשר יתקבלו על לב השומעים.

לאחר התפילה, דפק הגבאי על השולחן: "עכשיו, קהל קדוש, דרשה של הרב!" עלה הרב לבימה, ופתח בדבריו: "קהל קדוש, מזל טוב, וברוכים הבאים. בשמי ובשמכם נברך את החתן והכלה שיזכו להקים בית נאמן בישראל ותשרה בו השכינה". כאן אמר הרב כמה דברי תורה נעימים ומרגשים, שנעמו מאוד לאוזניים. ולבסוף אמר: "זה לא ממני. זוהי תורתו המופלאה של הקב"ה. הכל ממנו יתברך, החכמה, הבינה, העושר הבריאות, הכבוד. נכון שאתם אוהבים את הקב"ה?"

- "נכון" ענו כולם.

- "עד כמה אתם אוהבים אותו?"

- "מכל הלב, אוהבים, באמת" נענה הציבור.

- "ואם הקב"ה יגיד לכם: בניי אוהבי היום אני מכריז על צום, האם אתם מקבלים גזירתו?"

- "בטח, ישתבח שמו, מה שהקב"ה אומר אנחנו עושים" נענה אביו של החתן.

ואז במקהלה אחת רוגשת, עם תנועות ידיים וכתפיים, פרץ הקהל בשירה רבה: "הקב"ה אנחנו אוהבים אותך, הקב"ה אנחנו הילדים שלך".

אחרי שלוש דקות, כשהשירה נרגעה, אמר הרב: "הקב"ה ציוה שלא לאכול בשר עם דגים. לצערי בלי כוונה שפכו את רוטב הדגים, היישר לתוך סיר החמין, וזו סכנה גדולה לאכול זאת... אז לא נצום, נסתפק בחלות וסלטים ושתייה קלה, העיקר לעשות את רצון בוראנו".

דבריו המרגשים שנבעו מעמקי טהרת לבו, עשו רושם על הקהל שהמשיך לשיר "אשרינו מה טוב חלקינו..."

אחרי תפילת מוסף ו"קידוש היום" ישבו כולם לאכול חלות עם סלטים, עוגות ואפילו גלידת פרווה. עושים את רצון בוראנו. סיר החמין הובל אחר כבוד לפח האשפה.

למחרת - יום ראשון, ניגשה המבשלת אל הרב, וביקשה להחליף עמו כמה מילים. "כבוד הרב, אני חייבת להתוודות. בשמים שומעים בקול הרב ועושים את רצונו. אני יודעת שאתה הקפדת שהבשר של החמין יהיה גלאט חלק למהדרין, והנה שעתיים לפני כניסת השבת, אני פותחת את שקיות הניילון ומריחה את הבשר. ריח רע נדף מהן. הוא פשוט התקלקל. נבהלתי, החנויות סגורות, אין מדיכין להביא בשר "חלק" מהודר, אז זה מה שעשיתי: שלפתי ממה שהיה לי - בשר "כשר", אבל לא גלאט, והכנסתי לסיר החמין הגדול... סליחה... מהשמים עושים את רצונו של הרב, מהשמים גלגלו שישפכו את רוטב הדגים לתוך סיר החמין, ובכך הרב והציבור לא יאכלו מהבשר הזה כלל... סליחה כבוד הרב". (עפי"ה העיתונאי 5)

דגים וחלב

לבני ספרד אין לאכול גם דגים וחלב יחד, מחשש סכנה. ואולם יש מקומות שנהגו להקל בדגים וחמאה, ורשאים להמשיך במנהגם. אך בני אשכנז מקילים לגמרי בכל מאכלי חלב עם דגים. (שח)

פיצה עם טונה

לכתחלה אין לספרדי לאפות פיצה עם טונה וגבינה צהובה יחד מחשש סכנה. ואולם אם בטעות בשלו דגים בחלב, יש להקל לאכול. (שיד. ז כ)

כלים לבשר וכלים לחלב

שתי מערכות כלים

על כל אדם לייחד מערכת כלים [נסירים, מחבתות, סכינים, כפות, כפיות, מזלגות, מצקות וכיוצא] למאכלי בשר בלבד, ומערכת כלים למאכלי חלב בלבד. וישים לב שיהיו ניכרים היטב הכלים לבשר והכלים לחלב, כדי למנוע טעות ובלבול.

שני כיוורים

טוב שיהיו שני כיוורים במטבח, אחד לכלי בשר ואחד לכלי חלב. ומכל מקום אם יש רק כיוור אחד, מותר להדיח שם כלי בשר וכלי חלב. (תעד)

כיוור שנסתם

כיוור שמדיחים בו כלי בשר וכלי חלב ונסתם הכיוור, רשאי לשפוך מים רותחים בתוכו כדי לפתוח את הסתימה, כיון שאף אם נשארו שם חתיכות גבינה ובשר, הרי הם פגומים מחומרי הניקוי, ואין בהם איסור בישול בשר בחלב. (קעד)

שיש מטבח

טוב לייחד שיש אחד לשימוש מאכלי חלב, ושיש אחד לשימוש מאכלי בשר. (תסד)

סקוטש

טוב לייחד סקוטש אחד להדחת כלי בשר, וסקוטש אחד להדחת כלי חלב. ומכל מקום אם אין לו אלא סקוטש אחד, רשאי להשתמש בו לכלי בשר, ואחר כך ישטפנו היטב וישתמש בו לכלי חלב, וכן להיפך. (תפג)

שמן רותח לאשפה

פעמים ומטגנים קציצות בשר במחבת, ומחמת שאין רוצים לשפוך את השמן בכיוור שלא יגרום לסתימה, שופכים את השמן לפח האשפה. בזה יש לשים לב, שלא לשפוך את השמן על שאריות גבינה או חלב, שנמצא שעובר על איסור בישול בשר בחלב מעירוי של השמן הרותח מכלי ראשון, או שימתין וישפוך את השמן רק לאחר שיתקרר. (קעט)

מיקרוגל ללא גופי השחמה

מיקרוגל שרוצים לחמם בו גם מאכלי בשר וגם מאכלי חלב, הדבר אפשרי באופן הבא: למשל, אדם שעל פי רוב רוצה להשתמש בו רק לחמם מאכלי בשר, ייחד את המיקרוגל למאכלי בשר, וכשירצה לחמם בו מאכלי חלב, יעטפם בשקית ניילון סגורה או בקופסה סגורה לגמרי בלי חורים. וכן להיפך אם דרכו לחמם בעיקר מאכלי חלב, ייחד את המיקרוגל למאכלי חלב, וכשירצה לחמם בו מאכלי בשר, יעטפם בשקית ניילון סגורה או בקופסה סגורה לגמרי בלי חורים. (קסז)

תנור אפיה

תנור אפיה שיש בו שני תאים, צריך לייחד תא אחד למאכלי חלב בלבד, ותא שני למאכלי בשר בלבד. וכן צריך לייחד תבניות לחלב לבד, ולבשר לבד. (תצד)

תנור אפיה שיש בו תא אחד בלבד, ואפה בו מאכלי בשר, ורוצה עתה לאפות בו מאכלי חלב, ימתין 24 שעות לאחר השימוש בבשר, וינקה את התנור היטב מכל שיירי מאכל או שומן שנדבקו בדפנות התנור, ואחר כך ידליק את התנור כחצי שעה בחום הגבוה, כדי שאם נשארה איזו זיעה וטעם בדפנות התנור מהמאכל הקודם, ישרף הכל כליל על ידי היסק זה, ואז יאפה מאכל חלבי. ופשוט שישתמש בתבניות נפרדות למאכלי חלב לבד ולמאכלי בשר לבד. (תצב)

היום קצר

אם רוצה להשתמש בתנור למאכלי חלב בתוך 24 שעות שהשתמש בו למאכלי בשר, ינקה את התנור היטב בחומרי ניקוי פוגמים כמו 'סנט מוריץ', 'סנו תנורים'

וכדומה, ויסיק אותו חצי שעה ויותר על החום הגבוה וישתמש בו למאכלי חלב.

טעה ואפה בו

תנור בשרי שלא עברו עליו 24 שעות, והסיק אותו מעט קודם שהשתמש בו, אך לא ניקה אותו בחומרי ניקוי, וטעה ואפה בו עוגת גבינה או בורקס חלבי, מותרים באכילה. והוא הדין, אם טעה ובישל מרק בשרי בתנור חלבי שלא עברו עליו 24 שעות, שמותר המרק באכילה. (יבר"א ח"ה סימן ז)

נ"ט בר נ"ט דהיתרא, מותר. [נותן טעם בן נותן טעם של היתר, מותר]

סיר שבישל בו בשר ושטף אותו היטב, ואין בו שום שאריות שומן, ורוצה לבשל בו מאכל פרווה, כגון אטריות כדי לאוכלם עם גבינה, לבני ספרד מותר לעשות כן לכתחילה אפילו מיד אחר בישול הבשר, משום שכלל גדול בידינו "נותן טעם בן נותן טעם של היתר, מותר". דהיינו, שהבשר שמתבשל בסיר נותן טעם בסיר, והסיר נותן טעם באטריות, וזה עדיין היתר בהיתר אטריות עם טעם בשר, ואת האטריות אוכלים עם גבינה, נמצא שהטעם הבשרי רחוק מהמאכל החלבי הרבה. לא כן, אם טעה ובישל חלב בסיר בשרי, טעם הבשר הבלוע בסיר, נפגש ישירות עם החלב ונותן בו טעם ואוסרו.

וכמו כן, אם טיגן שניצל עוף או קציצות בשר במחבת, וניקה אותו היטב היטב מכל לחלוחית של שומן, רשאי לטגן בו ביצה, כדי לאוכלה עם גבינה. (תטו. שו"ת יביע אומר חלק ט יורה דעה סימן ד. ז עד)

פיתות במיקרוגל

מותר לחמם פיתות במיקרוגל בשרי, או לאפות בורקס תפוח אדמה בתנור בשרי, כדי לאכלם עם חלב, וכן להיפך בתנור חלבי כדי לאכלם עם בשר. ובתנאי שהתנור והמיקרוגל נקיים לגמרי מכל שיירי שומן. [ואף לבני אשכנז יש להקל בתנור או מיקרוגל, ורק בתבשיל פרווה בסיר, יש להחמיר כדלהלן].

שמן בשרי

ופשוט שכל זה דוקא שטיגנו ביצה באותו מחבת שטיגנו קודם בשר, אבל אם טיגנו ביצה באותו שמן שטיגנו בו קודם לכן בשר, אסור לאכול ביצה זו עם חלב, ועליו להמתין שש שעות לאכילת חלב. (תיד)

ודע, שכל דין נ"ט בר נ"ט לא נאמר אלא בבשר וחלב, שכל אחד לבדו עם האטריות הוא היתר בהיתר, אבל סיר 'בן יומי' הבלוע ממאכל איסור, ובישל בו בטעות מאכל היתר, נאסר התבשיל באכילה, אלא אם כן 'אינו בן יומי', שאז הוא נותן טעם לפגם, ומותר לאכול את התבשיל, והסיר צריך הכשר בהגעלה או ליבון, כדלהלן.

בני אשכנז, מחמירים בדין זה של "נותן טעם בר נותן טעם", ולא מתירים אלא אם כן כבר עירב את הגבינה עם האטריות או הביצה שהתבשלו בסיר בשרי, שאז מותר לאוכלם יחד, אבל לכתחילה לא יערב גבינה עם האטריות, אלא אם כן עברו

מדיח כלים

שאלה: האם מותר להשתמש במדיח כלים לכלי בשר וכלי חלב יחד, או לא?

תשובה: ראשית, נבאר את דרך פעולת מדיח הכלים. לאחר ניקוי הכלים מכל לכלוך גס, ומכל שאריות המאכלים, שיכולים לגרום לסתימה במדיח, מניחים את הכלים בתוך המדיח במגש העשוי מרשת, כדי שהמים יוכלו להגיע לכל מקום בתוך המדיח, וכך פעולת הניקוי תתבצע בשלמות. בדלת המדיח, בתאים המיועדים לכך, מניחים חומר ניקוי וחומר הברקה, וסוגרים את דלת המדיח. פעולת ההדחה מתבצעת בכמה שלבים, בשלב הראשון נכנסים מים קרים לתוך המדיח לאגן שבחלקו התחתון של המדיח, ובאמצעות משאבה מוזרמים המים בלחץ דרך ממטרות, שנמצאות אחת בחלק העליון, והשני בחלק התחתון של המדיח, והמים מותזים בלחץ בכל חלל המדיח. פעולה זו שנמשכת כמה דקות, גורמת לשטיפת הכלים מכל הלכלוך הממשי שנמצא עליהם, ואחר כך יוצאים המים החוצה עם שאריות הלכלוך שיצאו מהכלים. בשלב הבא, נכנסים שוב מים קרים לתוך המדיח, ואז גם נפתח התא שבו נמצא חומר הניקוי, והחומר מתערבב עם המים, בשלב זה מופעל גם גוף חימום שנמצא בתחתית המדיח והוא מחמם את המים. המים אמורים להתחמם עד טמפרטורה של 55 מעלות בתכנית הדחה קלה, המיועדת לצלחות וסכו"ם, או עד 70 מעלות בתכנית הדחה יותר חזקה, המיועדת לסירים. במשך כל פעולת החימום מבוצעת התזת המים עם חומר הניקוי דרך הממטרות על הכלים שנמצאים בתוך המדיח, וכל השומן והלכלוך נשטף החוצה. אם הצטבר לכלוך גס יותר, הוא נעצר על גבי מסננת הנמצאת בתחתית המדיח, ונותר שם מבלי יכולת לעלות חזרה לחלל המדיח. לאחר מכן, נכנסים שוב מים לתוך המדיח, ומתבצעת שטיפה של הכלים במים נקיים. בתכניות מסוימות השטיפה מתבצעת במים חמים. לקראת סיום השטיפות נפתח תא עם נוזל ההברקה שהוא מתערבב עם המים ומותז על הכלים, ובשלב האחרון מתבצע ייבוש הכלים.

לפי המבואר, אף אם נאמר שמחמת המים החמים, בולעים הכלים משאריות הבשר והחלב, הרי שמאחר והמים הם פגומים לאכילה מחמת חומרי הניקוי, נמצא שהם בולעים טעם פגום מתחילה, ובוה לא אסרו רבותינו "נותן טעם לפגם" אפילו לכתחילה, כמבואר בשלחן ערוך (סימן צה סעיף ד), וברשב"א, הר"ן, המאירי. ובאחרונים רבים, ומהם: צמח צדק, חכם צבי, כנסת יחזקאל, שאגת אריה, פרי תואר, קול אליהו ישראל, מהר"י נבון רבו של החיד"א, מהר"י עייאש, הגאון החיד"א, זבחי צדק, שלחן גבוה, בית דוד, הגר"ח פלאג'י, יד אפרים ועוד. על כן, מותר להדיח כלי בשר וכלי חלב יחד במדיח הכלים. (יבי"א ח"י יו"ד סימן ד)

הלכות תערובות

בשר שהתערב בחלב קר

חתיכת בשר קרה שנפלה לחלב קר או שנשפך עליה חלב קר, שוטף אותה במים יפה יפה ומותרת לאכילה. (צא)

ואמנם מאכלים שהחלב נספג בהם, כמו בורקס בשרי או בשר טחון, שנפלו לחלב או שנשפך עליהם חלב, ודאי שלא שייך לשטפם במים, שמחמת רכותם נבלע בהם

החלב, ולא תועיל להם שטיפה כלל.

בשר שהתערב בחלב חם

נפלה חתיכת בשר לתוך סיר חלב חם שהיד סולדת בו (פירוש, חם מאוד שנמנע לשתותו מחמת חמימותו), מסלק את חתיכת הבשר מיד, ואחר כך מודד אם יש פי שישים בחלב כנגד חתיכת הבשר, כגון שהחתיכה שוקלת 10 גרם, ונמצא בסיר חלב במידה של 600 גרם, אז החלב מותר בשתיה, אך אם היה פחות מ- 600 גרם, נאסר החלב בשתיה ובהנאה, וישפוך אותו. (סימן צח סעיף א)

מה שאנו מצריכים שיהיה פי שישים בחלב כנגד הבשר, הוא מאחר ששיערו חז"ל, שכל אוכל שהוא שהתערב בתבשיל, אינו יכול לתת טעם ולהשפיע על התבשיל כשיש פי שישים נגדו [לבד מדברים מסוימים שנותנים טעם אף ביותר משישים, כתבלינים וכיוצא בהם]. והוא הדין בשאר איסורים, וכגון חתיכת בשר נבלה שנפלה לתבשיל כשר, אם יש פי שישים כנגדה, התבשיל מותר באכילה.

הבהרה - יש לדעת שבכל מקרים אלו וכיוצא, אין לאדם לסמוך על עצמו ולמדוד את הכמויות, אלא עליו להראות את התערובת למורה הוראה, ויורה כיצד יעשה.

"הוֹלֵךְ אֶת חֻכְמֵי יִחְכָּם" (משלי יג ב)

מעשה באשה שבאה אצל הגאון רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים, ערב שבת אחר הצהריים, ופניה כאובות מצער. "רבי!" היא אומרת בקול בוכים, "בישילתי תבשיל של בשר לבני ביתי לכבוד שבת קודש, ולדאבוני נתערבב קצת חלב בתבשיל, ואני אנה אני באה? עתה אין באפשרותי לבשל תבשיל אחר לפני השבת".

רבי שמואל חקר את האשה: על גודל סיר הבשר, על כמות הבשר, המים, כמות החלב שנתערב בו. אולם מתשובותיה עדיין לא היה ברור אם החלב בטל בשישים או לא. ואז שאל הרב: מה שם החלבן שממנו קנית את החלב? לאחר שנקבה בשמו, אמר לה הרב לכי לביתך ותשובי בעוד שעה, כי ברצוני לחשוב בעניין. כשהלכה האשה, ביקש הרב משמשו שיקרא בדחיפות לחלבן. החלבן בא, ורבי שמואל בפקחותו הוציא ממנו את העובדה שהוא מוסיף לחלב מים בכמות ניכרת, וכעת אין ספק שאכן יש בתבשיל פי שישים כנגד החלב. כאשר חזרה האשה, קידם רבי שמואל את פניה ואמר: כשר כשר, לכי הביתה והתענגי יחד עם משפחתך במאכלי השבת!

אינני מבין דת כזאת!

מסופר על הגאון הגדול רבי יונתן אייבשיץ רבה של פראג שהיה מקורב מאוד למלכות. הקניטו פעם אחד משרי המדינה ופנה אליו בלעג: תמהני עליכם היהודים, שפקחים אתם, מה ראיתם להידבק בדת כזו שחוקיה אינם מתקבלים על הדעת? בוא וראה: תרנגולת שאכלה כמויות של חמאה כשרה היא, ואילו תרנגולת המתבשלת בקדירה, ונפל בה קורטוב חמאה - אסורה? אינני מבין דת כזאת!

"בוא וראה", ענה לו ר' יהונתן בחיור, "אף אתם, אומות העולם, מתנהגים בערך כך: חזיר האוכל כל מיני טינופת, הריהו עולה על שולחן מלכים, ואילו חזיר המתבשל בקדירה, ונפל לתוכה משהו טינופת, הריהו מוקצה מחמת מיאוס..."

ביטול איסור מהתורה

יש לדעת כי במקרה שלא נמצא פי שישים בחלב כנגד חתיכת הבשר, אסור להוסיף עוד חלב כדי שבסך הכל יהיה פי שישים מהבשר. כי כלל גדול בידינו "אין מבטלים איסור לכתחילה", דהיינו כיון שהתערובת הזו הבאה לפנינו, הינה אסורה, אין להתיר להוסיף עוד מאכל שהוא, כדי שתתרבה הכמות ויתבטל האיסור. (צט ס"ה)

ביטול איסור מדברי חכמים

אמנם כל זה דוקא כשנפלה חתיכת בשר בהמה לסיר חלב, אבל אם נפלה חתיכת עוף 10 גרם לסיר חלב, ובדק את כמות החלב וראה שיש 400 גרם חלב, שזה רק פי ארבעים מחתיכת הבשר, פשוט שחתיכת העוף אסורה באכילה, אלא שכדי להתיר את החלב, מותר להוסיף עוד 200 גרם של חלב או מים, שבסך הכל יהיה פי שישים כנגד העוף, והחלב יהיה מותר באכילה.

והטעם לזה, כיון שלא נאסר להוסיף ולבטל איסור, אלא באיסור שהוא מן התורה כבשר בהמה בחלב, אבל עוף בחלב שהוא אסור מדברי חכמים, הם אסרו, והם התירו לנו במקרה שנמצא בחלב פחות משישים שנוסיף עד פי שישים ויהיה מותר באכילה. ואולם בני אשכנז מחמירים בזה, ואינם מוסיפים עוד כדי להתיר. (צט ס"ו)

נאסר הסיר

יש להזהר שכאשר מוסיפים את 200 גרם החלב כדי לבטל את האיסור, אין להוסיף לתוך הסיר שבו נפלה חתיכת העוף, מאחר שהסיר נאסר מבליעת בשר וחלב, ואם כן אסור לבשל בו. על כן, ימתין שהחלב יתקרר וישפוך אותו לסיר חלבי אחר, ויוסיף בסיר האחר את 200 גרם החלב, ויבשל שוב.

ומכל מקום פשוט שאסור לתת לכתחילה 10 גרם של חתיכת בשר או עוף בסיר של חלב שיש בו 600 גרם, שהרי בזה הוא מבטל את האיסור בכוונה תחילה.

חם מעט

חתיכת בשר שנפלה לחלב חם מעט, אך אין היד סולדת בו, הרי דינו כחלב קר, ויוציא את החתיכה מיד, וישטוף אותה ומותרת באכילה. (סימן קה סעיף ב)

כלי שני

אם נפלה חתיכת בשר לתוך חלב שבכלי שני (פירוש, הכלי שבו רתח החלב על האש הוא 'כלי ראשון', והכוס או הקנקן שאליו הורק החלב מהכלי הראשון, הוא 'כלי שני'), אע"פ שהחלב חם, ישטוף את החתיכה ומותרת באכילה. והמחמיר תבוא עליו ברכה. (קה סעיף ב)

גבינה שנפלה לבשר חם

כל הדינים שזכרו לעיל בבשר שנפל לחלב, הוא הדין להיפך, כגון: שנפלה חתיכת גבינה לתוך תבשיל של בשר חם שהיד סולדת בו, אם רואה את הגבינה, מסלקה מיד, ומשער אם יש בתבשיל פי שישים מחתיכת הגבינה. וכגון שחתיכת הגבינה שוקלת 10 גרם, ויש בסיר מהמרק והירקות והבשר 600 גרם, אז התבשיל מותר באכילה, אבל פחות מ- 600 גרם נאסר התבשיל באכילה.

ואמנם אם התבשיל הוא עוף ולא בשר בהמה, כבר התבאר לעיל שלבני ספרד מותר להוסיף עד פי שישים, ואין צריך להוסיף דוקא עוף אלא כל מאכל שהוא ירקות, מים וכדומה, וירתיח שנית ורשאי לאוכלו.

חלב שנשפך לבשר

אם נשפך חלב לתוך סיר עם תבשיל בשר בהמה, יש למדוד שיהיה בתבשיל הבשר, פי שישים מכמות החלב שנשפך. ואם אין פי שישים, יזרוק את התבשיל.

חלב שנשפך לעוף

והוא הדין בכל האופנים הנ"ל, אם נשפך חלב לתבשיל עוף, שגם כן מודד פי שישים כנגד החלב שנשפך. אלא שבתערובת זו אם אין בתבשיל כולו פי שישים מהחלב שנשפך, רשאי להוסיף עוד ירקות ומרק ועוף, עד שיהיה פי שישים מהחלב, וירתיח את הכל יחד, והתבשיל יהיה מותר באכילה. ואמנם, בני אשכנז מחמירים בזה, שגם בתערובת עוף בחלב, אם אין פי שישים אינם מוסיפים עוד.

"יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך"

אמרו בגמרא (מסכת ברכות דף ח ע"א): גדול הנהגה מיגיע כפיו, יותר מירא שמים, כי לגבי ירא שמים כתוב, "אשרי איש ירא את ה'", ואילו לגבי נהגה מיגיע כפיו כתוב, "יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך", אשריו בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא.

והשאלה נשאלת: מי הוא "יגיע כפיים" זה, שחז"ל כל כך משבחים אותו, שהוא גדול יותר מירא שמים? האם הוא עצמו - יש לו יראת שמים או לא? שהרי אם אף הוא ירא שמים, אם כן פשוט שהוא עדיף מאדם שהוא ירא שמים בלבד, כיון שיש בו שתי מעלות, גם נהנה מיגיע כפיו וגם ירא שמים, וטובים השניים מן האחד. אבל אם אין לו יראת שמים, אם כן היאך יתכן שהוא עדיף מירא שמים, רק מפני היותו נהנה מיגיע כפיו, ללא יראת שמים?! וכבר אמר אברהם אבינו עליו השלום: "רק אין יראת שמים במקום הזה והרגוני?"

שאלה זו מיישב המהרש"א, שכאן מדובר בחכם שבא לידו ספק בהלכה, למשל שחט בהמה ונמצא בה ספק, אולי היא טריפה אולי היא כשרה. יש חכם שמיראת השם שבו, מחמיר על עצמו מספק ולא אוכלה, עליו נאמר "אשרי איש ירא את ה'", אשריו בעולם הבא שהחמיר על עצמו. אבל יש חכם שמייגע את עצמו לתור ולחפש בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים, עד שמוצא היתר ברור ומבוסס וסומך על שמועתו ולימודו ואוכלה. תלמיד חכם זה מעלתו גדולה יותר, שברר את ההלכה למעשה לאמיתה של תורה, ולא אסר מספק, עליו נאמר "אשריו בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא", אשריו בעולם הזה, שנהנה ואכל את האוכל, וטוב לו לעולם הבא, שהתייגע נפשו בתורה.

וזו לשון המהרש"א: "מי שבא לידו ספק טריפה, והוא ירא את ה' ומחמיר על עצמו מספק לאוכלה, הנה אשריו בעולם הבא שמנע עצמו מספק טריפה. אבל הנהגה מיגיע כפיו, יש לו מעלה יתירה, שמייגע עצמו וכפיו למצוא היתר לספקו עד שאוכלה. הנה הוא הזוכה לשני עולמות, שנאמר בו אשריו בעולם הזה, שהרי אוכלה, וטוב לו לעולם הבא, שהתייגע נפשו בתורה."

מכאן נראה, כמה גדולה מעלת כוחו של תלמיד חכם שמתיר את הספק אחר עיון

אמיתי בספרי הפוסקים, ומברר את ההלכה לאמיתה של תורה. כי אין זו חכמה לאסור כל דבר, וכלשון רש"י (מסכת ביצה ב ע"ב): "גדול כח המתיר שסומך על שמועתו ואינו ירא להתיר, אבל כח האוסר אינה ראייה, שהכל יכולים להחמיר, ואפילו בדבר המותר".

זו הדרך שיבור לו האדם, להתייגע בלימוד ההלכה, לדרוש ולחקור בכוח דהיתרא, אשר לזה זוכים אך ורק מריבוי הלימוד בבית יוסף, ובחיפוש בדברי רבותינו הראשונים ועד אחרוני האחרונים, לישא וליתן במלחמתה של תורה, להוציא לאור תעלומה. וללון בעומקה של הלכה, עד אשר יעמוד דבר על בוריו.

כיוצא בזה, אשה שבשלה עוף, ובטעות נשפך לה מעט חלב לתוך הסיר, ושואלת את בעלה האם מותר לאכול את המאכל או לא? ישנו בעל שבדק מיד, אם יש פי שישים בתבשיל כנגד החלב, מתיר את התבשיל, אבל אם רואה שאין פי שישים, מנסה לבדוק את ההלכה יותר, פותח שולחן ערוך (יורה דעה סימן צ"ט), שם מבואר שאין מבטלים איסור לכתחילה, כלומר שאסור להוסיף כדי לבטל את האיסור. אבל כותב מן שכל זה דוקא בחשש איסור מהתורה כמו בשר בחלב, אבל באיסור דרבנן מותר להוסיף. והיינו לא שיהיה מותר לערב ממש, אלא שאם התערב כבר איסור דרבנן ואין פי שישים, מותר להוסיף עליו כדי לבטלו. אם כן במקרה זה שמדובר בעוף שהתערב בו חלב, האיסור מדרבנן, מותר להוסיף עוד מרק וירקות כדי לבטל את החלב. זו היא דעת מן השלחן ערוך. אבל הרמ"א מחמיר וגם הש"ך והט"ז מחמירים. אזי, אומר אותו אדם לעצמו, אף שאני מבני ספרד וקבלנו הוראות מן השלחן ערוך, אני אחמיר על עצמי. וזוהי את התבשיל.

אבל ישנו אדם שלא מסתפק במה שראה בשלחן ערוך לבד, אלא לומד את ההלכה במקורותיה, פותח ספר "בית יוסף" ששם הוא המקור להלכות המובאות בשלחן ערוך, ורואה שם שהבית יוסף הביא שכן דעת רבותינו הראשונים: הרמב"ם, הרמב"ן, הרשב"א, רבנו שמשון, רבנו שמחה, שמתירים להוסיף באיסור דרבנן כמו עוף וחלב. וגם מעיין מעט בספרי רבותינו האחרונים, ורואה שהפרי מגדים אומר שכל מה שהרמ"א החמיר זו חומרה בעלמא. ורבי עקיבא איגר אומר שגם לרמ"א אם יש הפסד מרובה יש להקל. ועל כל פנים מאחר שאני מבני ספרד וקבלנו הוראות מן, למה לי להחמיר על עצמי, כשיש ראשונים כמלאכים, גדולי עולם שפוסקים להתיר. ולכן מוסיף ירקות ומים ומרתיח את התבשיל ואוכלו.

זהו שאמרו חז"ל: "גדול הנהנה מיגיע כפיו", דהיינו כמו השני שכאשר באה ההלכה לידו עמל בה לבררה הלכה למעשה במקורות השלחן ערוך עד תום, אדם זה הוא "נהנה מיגיע כפיו", על כן הוא גדול יותר, ועליו נאמר "אשריך וטוב לך" אשריך בעולם הזה - שנהנה ואכל את התבשיל, וטוב לך לעולם הבא - שהתייגע בתורה לברר ההלכה למעשה, והוא עדיף מהירא שמים הראשון שהחמיר על עצמו ולא אכל, עליו נאמר אשריו בעולם הבא שהחמיר, אבל לא זכה להגיע למעלה של ברור ההלכה לאמתה של תורה, כפי שאמרו חז"ל (מסכת ברכות ח ע"א): מהו באור הפסוק "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב" - אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות. כי מיום שחבר בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. וביארו המהרש"א והיעב"ץ, שאוהב הקב"ה את בתי המדרשות שלומדים בהם הלכה פסוקה, שהם כלשכת הגזית שהשכינה שורה עליהם, יותר מבתי המדרשות שאין לומדים בהם הלכה פסוקה. (מתוך שיעורו של מרן הראשון לציון שליט"א מוצאי שבת קודש סיון התשל"ח. ועיין עוד בספרי "מאור ישראל" חלק א - מסכת ברכות דף ח עמוד א)

חלב אשה

מאחר וחלב של אשה, אינו חלבי כלל. לכן, אם ניתן חלב אשה על הבשר, אין צריך לבטלו בשישים, אלא יערבהו במאכל, כדי שלא יהא נראה כאוכל בשר בחלב, ויאכל. (רעג)

איסור יבש שנפל להיתר יבש

חתיכת בשר נבלה שהתערבה בטעות בשתי חתיכות של בשר כשר, כל החתיכות מותרות באכילה, כיון שאיסור שנפל לרוב של היתר מאותו מין, ולא ניכר ההבדל ביניהם, הריהו בטל ברוב. אולם, מכיון שישנן פעמים שאסורות כל החתיכות באכילה, כמו אם חתיכת האיסור היא "חתיכה הראויה להתכבד" נדחינו חתיכה גדולה ויפה הראויה לכבד בה אורח, אין לאדם להורות היתר לעצמו, אלא ישאל חכם מורה הוראה. (שלחן ערוך סימן קט ס"א. סימן קא ס"ג)

גודל הכוח של פוסקי הלכה

כדי לעמוד מעט מן המעט מה רב כוחם של גדולי ישראל הפוסקים הלכה, הנה לנו מכתב שפרסם הגאון רבי שניאור זלמן מלאדי זצ"ל, בעקבות מעשה שהיה, באדם שנתן גט לאשתו, ונמצא פסול בגט, וכך כתב (הובא בשו"ת שבסוף שלחן ערוך הרב סימן לט): "נבהלתי מראות ונעויותי משמוע הנעשה אשר לא יעשה בישראל, לגרש בגט פסול מדאורייתא... עליכם מוטל הדבר למנוע את המגרש שלא ישא אשה אחרת חס ושלוש, עד אשר יתן גט כשר לאשתו וברצונה כדת תורה הקדושה, ולא בעל כרחו... ולגזור בגזירת חרם על השוחטים, שלא ישחטו לחתונה חס ושלוש שום בהמה ועוף, ואם יעברו חס ושלוש, תהא שחיטתם נבלה... ע"כ. ועיין בשער האגדה במעשה על אותו ילד פיקח ונבון שנסתם שכלו בהבנת התלמוד, ואמר רבי עקיבא איגר להוריו שהסיבה היא מפני שאכל מאכל איסור, והתברר שבהיותו ילד בגיל חמש, אכל עוף מאותה חתונה שרבי שניאור זלמן קבע ששחיטתם תהיה נבלה. מכאן ראינו, מה רב כוחו של חכם בישראל, שברגע שגור שהבשר בחתונה זו יהיה נבלה, משמים הסכימו עימו, ונעשה הבשר כנבלה ומטמטם את הלב. והוא הדין בהיפוך - כאשר חכמים מתירים ומכשירים מאכלים מסוימים על פי כללי התורה, הרי המאכל הופך להיות מותר, ומשמים מסכימים עימם, כמבואר להלן בדרשות הר"ן (דרוש יא), וזה תוכן דבריו:

"על פי התורה אשר יורוך, ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז יא). אמרו חז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין. כלומר, אפילו ברור לך שאין האמת כדברי הוראת הסנהדרין והחכמים, אף על פי כן שמע אליהם, כי כן ציוה ה' יתברך שנהג בדיני התורה ומצוותיה, כפי מה שיכריעו הם, יסכימו לאמת או לא יסכימו. וזה ענין (מסכת ראש השנה כה ע"א) רבן גמליאל שציוהו לרבי יהושע שיבוא במקלו ומעותיו ביום הכיפורים שחל להיות בחשבונו, וכן עשה. כי אחר שה' יתברך מסר את ההכרעה לחכמים מה יסכימו הם, הוא מה שציוה ה' בדבר ההוא. ועל זה אנו בטוחים במצוות התורה ובמשפטיה, שהם מקיימים רצון ה' יתברך בהם.

וגם נאמין, שאם הסכימו חכמי ישראל היפך האמת, ונדע שדבריהם היפך האמת על ידי בת קול או נביא, אין ראוי שנסור מהסכמת החכמים. וזהו ענין רבי אליעזר הגדול

וחכמים (מסכת בבא מציעא נט ע"ב), שאף על פי שנתן רבי אליעזר אותות גדולים וחזקים שהלכה כדבריו, וגם יצאה בת קול מן השמים ואמרה: "מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום", אף על פי כן לא הסכימו עמו כלל. לפי שלא מסר השם יתברך הכרעת ספיקות התורה לנביא, ולא לבת קול, אלא לחכמי הדור, וזהו שעמד רבי יהושע על רגליו ואמר: "לא בשמים היא", אין משגיחים בבית קול, שכבר ניתנה לנו התורה, וכתוב בה: "אחרי רבים להטות". ובאותה שעה מצא רבי נתן את אליהו הנביא, ושאל אותו: מה עושה הקב"ה כשרואה שלא שמעו חכמי ישראל לבת קול? אמר לו אליהו: הקב"ה מחייך ואומר 'נצחוני בני, נצחוני בני'.

ואחר שבארנו שאף אם נדע על ידי בת קול או נביא שהסכימו חכמי ישראל היפך האמת, אין אנחנו סרים ולא זזים מהסכמת החכמים. יש להבין מאחר שנאמין שכל מה שמנעה התורה ממנו [כמאכלות אסורות], הוא מזיק אלינו ומוליד רועם רע בנפשותינו, ואף על פי שלא נדע סיבתו, אם כן אם יסכימו החכמים בדבר טמא שהוא טהור, מה יהיה, הלא הדבר ההוא יזיק אותנו ויפעל מה שבטבעו לפעול, ואף על פי שהסכימו בו החכמים שהוא טהור? הלא אילו יסכימו הרופאים על סם אחד שהוא עושה חום במעלה הרביעית [חום גבוה], אין ספק שלא תמשך פעולת החום בגוף כפי מה שיסכימו בו הרופאים, אלא כפי טבעו של הסם בעצמו. כן הדבר שאסרה לנו התורה מצד שהוא מזיק בנפש, איך ישתנה טבע הדבר ההוא מצד שהסכימו בו החכמים שהוא מותר? הלא זה אי אפשר, רק על צד הפלא. ואם כן היה ראוי יותר שנמשך בזה על פי מה שיתברר לנו מצד נביא או בת קול, שעל דרך זה נתברר לנו אמיתת הדבר בעצמו? ולא היה ראוי שנשמע בזה להסכמת החכמים?

ואני סובר, שאי אפשר שימשך ממה שיכריעו הסנהדרין הפסד בנפש כלל, גם כי יאכילו דבר האיסור ושיאמרו בו שהוא מותר. לפי שהתיקון אשר ימשך בנפש מצד ההכרעה לשמוע למצות החכמים מורי התורה, הוא הדבר היותר אהוב אצלו יתברך, כאמרו "הנה שמוע מזבח טוב", ותיקון זה יסיר הרוע אשר מעותד להתיילד בנפש מצד אכילת הדבר האסור ההוא. גם כי ישיגו ויכירו בדבר האסור שהוא מותר, הימשכו אחר עצתם והיותו נמשך אחריהם, יסיר מנפשם כל אותו רוע שהיה ראוי שיתילד מצד אכילת הדבר האסור ההוא. הוא אשר ציותה התורה: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". עד כאן מדבריו הנפלאים של הר"ן.

מכאן רואים כמה גדול כוחו של פסק הלכה שהורה חכם בישראל, כי בכוח הלכה זו לשלוט על המציאות ולשנותה ממאכל מזיק למאכל מועיל, ולא רק למאכל מועיל, אלא למאכל שיוסיף ויגרום תיקון בנפשו של האדם בזכות שמבטל את דעתו ושומע לקול חכמים מורי התורה. ואף שנראה לו לפי דעתו והבנתו שהחכם מורה היפך האמת, בכל זאת זה הוא רצון ה' יתברך שישמע לקול החכם, כי הוא הדבר היותר אהוב אצלו יתברך ששומעים לחכמי ישראל. ואדרבה בזכות זה שמוריד את ראשו ומבטל את דעתו מפני דעת החכם, תיקון זה יסיר מנפשו כל אותו רוע אם היה ראוי להיות מצד אכילתו אותו הדבר.

ובאמת שכדי להגיע לדרגה זו, להבין היטב את עומק דברי הר"ן ולהפנימם אל ליבנו מה גדול כוחם של חכמים הפוסקים הלכה, שהעולם כולו מתנהל על פיהם הקדוש והוראתם הצרופה, עד שהקב"ה חפץ שאנחנו רק נשמע בקולם, וכלשון הר"ן: שהוא "הדבר היותר אהוב אצלו יתברך", אף אם חס ושלום יכול להיות שאולי טעו בהוראתם, הנה תובנה זו, בדרך כלל קל יותר להפנימה לאדם העוסק בלימוד ההלכה עם

מקורותיה בספר ה"בית יוסף", שאז רואה הוא את דרך הפסיקה, היאך מרן רבנו יוסף קארו חתר בכל הלכה והלכה לעומקה וביירר וחקר הדבר בראיות מהש"ס ובסברות ישרות, והביא מערכה של פוסקים לצד אחד כנגד מערכה של פוסקים לצד שני, ולבסוף הכריע להיתר או לאיסור. והלא כשהכריע להיתר, ידע שישנם פוסקים גדולי עולם ראשונים כמלאכים שפסקו היפך דבריו, ובכל זאת לא חת מלהכריע להיתר, על פי כללי ההלכה המסוריים לנו ממצוקי תבל דור אחר דור, למשל הכלל המפורסם לכל: "ספק דאורייתא לחומרא, ספק דרבנן לקולא", ועוד כהנה וכהנה רבות. ומה מפליא לשמוע שישנם המטילים דופי בפוסקי ההלכה הפוסקים לפי הכלל של "ספק דרבנן לקולא", כאילו הם המציאו כלל זה מכרסם, ובאמת ששתיקה יפה להם, כי לא קראו ולא שנו, וטחו עיניהם מראות, הלא כלל זה מפורש בגמרא מסכת עבודה זרה (ז' ע"א): "בשל תורה הילך אחר המחמיר, ובשל סופרים הילך אחר המיקל". וכל שעסקו בהלכה רואה על ימין ועל שמאל בדברי כל הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל, היאך השתמשו בכלל זה ובעוד כללים רבים כיוצא בהם. ולהלן מדברי מופת הדור הגאון החזון איש זצ"ל על אותם שאין עסקם בהלכה כלל, ומחמת כן פוערים פיהם בטענות שוא והבל ומחפשים מומים בבעלי ההלכה.

ואלו דברי הגאון החזון איש זצ"ל (אמונה ובטחון פרק ג אות כו): "ומה רב ההפסד של אותם אשר אמנם זכו לדעת כי השבת בבית ה' כל ימי חייו, הם החיים האמיתיים תחת השמש, וזכו לסדר חייהם בבית המדרש, אך שם בבית המדרש יכלו זמנם לריק וכחם לבטלה, ולא ידעו חובת האדם על דרך האמת, ואת עמל התורה בהלכה יעזבו ולא יחייבוהו את עצמם, ומרעה אל רעה יצאו להקל בכבוד תורת ההלכה פעם בלבם ופעם בשפתם, והנטיה להגן על כבוד עצמם שלא תהיה העדרתם בהלכה להם לקלון, תאיץ בם לחפש מומים בחכמי התורה, ולפי קוטן דעתם נדמה להם, כי החכמים הם במדרגה התחתונה, והם נמצאים ברום המעלה, כי טבע הגאון לנוח בחיק כסילים, כי בחיק זה מנוחתה עריבה, ומה אפשר לתבוע מזה שלא טעם טעם חכמה מימיו. ולזאת יתאמץ האדם להתרומם על כל אויביו, ולחזק לבו ללימוד הלכה, ואל יסב אל היאוש - המשחית האכזרי. עד כאן.

וכתב בשו"ת שבט הלוי וואזנר (חלק ב סימן נז): "פעם אמר לי גאון ישראל החזון איש זי"ע באחת משיחותיו אתי, כי בנעוריו למד הרבה טור ובית יוסף, והיו חבריו מלעיגים עליו ואמרו שיהיה זה מלמד תינוקות, וסיים ואמר: ברוך ה' נעשיתי מה שנעשית".

והנה פעמים מצאנו שחז"ל אמרו על המחמיר: "תבוא עליו ברכה", או "קדוש יאמר לו". ופעמים כתבו לשונות שאין להחמיר, כמו: "המחמיר, אינו אלא מן המתמיהים", או "ריבוי החומרות גורם להקל בגופי תורה", או "אל תוסיפו פן תגרעו חס ושלוה". על כן, בודאי שיש לשקול כל מקרה לגופו, והעיקר שלא לגרום מחלוקת או לזלזל ולהטיל דופי במי שלא מחמיר, וכבר כתב מרן החיד"א: הרוצה להחמיר בתוך ביתו הנה מה טוב, ואמנם לאיש אשר אלה לו, יותר טוב אם ישים אל לבו לדקדק בדברים חמורים מאלה שהם עקרי הדת ושורשן, שיהיה בעל מדות תרומיות. ועיין בגמרא (מסכת ראש השנה יד ע"ב) העושה מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל, עליו נאמר: "והכסיל בחשך הולך". וכתב בתורת האשם, מי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו האמוראים, כגון באיסור שהתבטל בשישים וכיוצא, הרי זה כמו אפיקורסות ויצא שכרו בהפסדו. וכן כתבו המהר"ם מרוטנבורג והרש"ל (יום של שלמה חולין פ"ח ס"ו), שהמחמיר בדבר שלא הוזכר בתלמוד, הרי זה כמינות. והרמ"א נשאל על שמן זית שרצה השואל לאסרו,

משום שמחליקים את החביות בשומן חזיר, כדי להעמידו בחביות של עץ. וכתב בתשובה (סימן נד): הנה לדעתי אין לחוש לדבר זה וכו', ואם משום שרוצה להחמיר על עצמו, כבר אמרו בירושלמי, לא דייר מה שאסרה לך התורה, אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים. ותני חזקיה כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו, נקרא הדיוט. ואני אשאל את כבודו אם אינו אוכל דגים שקורין לקסיין, ואני שמעתי הרבה בני אדם שהגידו שמושחים אותו לפעמים בשומן חזיר. ולכן לדעתי המחמיר בדבר זה, אינו אלא מן המתמיהים. עכ"ד. והשלי"ה כתב, אדרבה זכות הוא לאדם לאכול מאכל שיש בו דבר איסור והוכשר על פי התורה על ידי ביטול בשישים וכיוצא. ואותם המחמירים שנוהגים סלסול בעצמם ואינם רוצים לאכול מאכל שיש בו תערובת איסור אע"פ שהתבטל בשישים, וכן נמנעים מלאכול שום מאכל שהיה עליו איזה שאלת חכם, הגם שהוא דבר פשוט ומבואר דינו להיתר, אין זה מדרך החסידות, ואדרבה מצוה הוא, יאכלו עניים וישבעו, כי הוא כסיבה מאת ה' יתברך שישב האיסור להיתר. ע"כ. (פתחי תשובה יורה דעה סימן קטן ס"ק י, דרכי תשובה קטן ס"ק קט ועוד. ועיין עוד בקונטרס הנפלא "שם שאול" מזה שהאריך בזה).

והנה אדם אשר לא רגיל בספרי הפוסקים, מיד יטה לבבו על פי רגשותיו שבכל מחלוקת שישנם כמה פוסקים שאוסרים, בודאי שצריכים לאסור, כי לא נוכל להתעלם מדעתם הקדושה, ובפרט אם הם ראשונים כמלאכים: רבנו תם, הרשב"א, הריטב"א ועוד, אך מה נעשה שדעה זו יסודה בטעות, כי אין קביעת ההלכה תלויה ברגשות בני אדם, אלא על פי כללי הפסיקה המובאים בספרי הפוסקים, שרק המעיין היטב בדבריהם, ואשר נפשו וחשקו ותאוות לבו להתעלות בלימוד ההלכה באמת, יוכל להשיגם וליועדם.

זה תוכן דברי הגאון החזון איש (אמונה ובטחון פרק א): החובות המוסריות המה גוף אחד עם פסקי ההלכה, וההלכה היא המכרעת את האסור ואת המותר של תורת המוסר. ואי אפשר להגיע לאמיתו של דבר, זולת על ידי ספרי הפוסקים אשר מסרו לנו מצוקי תבל רבותינו ז"ל. ומי שלא הוקבע בליבו היסוד הזה, לא יועיל לו רוב לקחו ואומץ שקידתו לקנות מידות מתוקנות, כי בהפיגשו בתעצומות עם רעהו, בטח יחרץ משפטו כנטיותיו הטבעיות. ואף אם מידותיו מתוקנות, לא יתאימו לעיתים קרובות עם ההלכה השמימית. ומן החיוב להאריך בחיוב לימוד ההלכה, כי רבה העזובה בבית המדרש פנימה, הגורם להתרשל מעיון ההלכה הדק היטב, ולבלות הזמן ברעיונות ומחשבות בדויות לב, ולחדש חידושים אין בהם ממה שנאמר למשה מסיני, אף שהן שיחות של יראת שמים ותיקון המידות, או חקר חיצוני בהלכה, אבל אינן מספיקות את התכלית המבוקש מהאדם, כל שאינן מתלווים עם ידיעת התורה ההלכתית.

ובנחיצות לימוד ההלכה כתב עוד החזון איש (פרק ג יח, יט, כג): והנה אותם שמעמידים חכמתם על שיחות מוסריות, והגיונות חיצוניות בהלכה, נכשלים להאמין כי זהו חובתו של האדם בעולמו, ובעיניהם כי כן התנהגו התנאים והאמוראים, וחלק ההלכה האמיתי היה אצלם עראי. ובאמת קשה להוציא טעות מושרשת זו, אך אין להתעלם שזהו שקר מוחלט, וכמו שמצאנו (בבא קמא מ"א) שרבא שיבח את רב אחא אצל רב נחמן שאדם גדול הוא, והיה מהראוי לרב נחמן לשאלו במדרש והגדה, אבל כשבא לפניו שאלו בהלכות. למדנו שהתפעלות הנפש של גברא רבה, היינו בלימוד ההלכה. (וכן בבבא בתרא כב ע"א) גם הסנהדרין שישבו בלשכת הגזית שהיא מרכז התורה על פי התורה, והממרה על דבריהם במיתה, ועל פיהם יוצאים למלחמה, ועל פיהם מעמידים מלך - מה דרשו מהם? בקיאות בהלכה! בידי איסור והיתר, בידי ממונות, וביתר ההלכות.

וכן ראינו בהוריות (יב ע"ב) כשבאר הונא לרב פפא איזו הלכה שהסתפק בה, קם ונשקו על

ראשו ונתן לו את בתו לאשה. ומזה למדנו קדושת נפשו של רב פפא אשר אהבת התורה של הלכה אחת הוציאתו משויון הנפש לתגבורת ההתפעלות וההתלהבות, ובעבורה נשקו על ראשו ונתן לו בתו. ואין ספק שלא היה רב פפא מריקי ההלכה וחוקרי היראה, כי אם כן למדה יתן לו בתו, הלא העיקר הוא במעלת האדם, השיחה המוסרית, ומה תועיל חריפות בהלכה? ומכאן סתירה גלויה לאלה שחסרה נפשם את קנין האהבה של ההלכה ולא השלימו את נפשם בה, שזו תכלית השלמות האהובה לפניו יתברך.

והנה בדברים קצרים השכיל הרמ"א ז"ל להציג את תמונתו של תלמיד חכם המאירה בקרני הוד, מה דרוש ממנו, מה מהותו, ובמה כוחו גדול. וזו לשונו (יורה דעה סימן רמג ס"ב): "שיודע לישא וליתן בתורה, ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ופירושו ובפסקי הגאונים". מבואר שתלמיד חכם היינו חכם גדול בהלכה היודע את עומק המשא ומתן של ההלכה על פי המקובל בדינו מדור דור, ולמד רוב מקומות התלמוד, ואם אינו חכם בזה, אף שלמד הגדה וספרי יראה, כל שאינו יודע לישא וליתן בהלכה ברוב מקומות התלמוד על פי הפוסקים, אינו בכלל תלמיד חכם. עד כאן מדברי החזון איש.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות ח ע"א): מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. ואמרו שם: "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב", אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה, יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות. וביארו המהרש"א והיעב"ץ, שאוהב הקב"ה את בתי המדרשות שלומדים בהם הלכה פסוקה [שהם כלשכת הגזית שהשכינה שורה עליהם], יותר מבתי המדרשות שאין לומדים בהם הלכה פסוקה. ואמרו באבות דרבי נתן (פרק כט משנה ז): "כל מי שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות, לא טעם טעם של חכמה. הוא היה אומר, כל מי שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות, זה גיבור ואינו מזוין".

וכתב בשו"ת מן השמים [לרבי יעקב ממרוש מבעלי התוספות, לפני כ-800 שנה]: "אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה, כשמחדשים חידוש בהלכה ומעמידים אותה על בירור, אותם שערים נאהבים לפני המלך הגדול, יותר מכל משכנות יעקב המקיימים בהם שאר המצוות. וכל מי שמחשב מחשבות וסובר סברות, בהלכות החמורות ובפסקים החמורים, נאהב ונחמד לפני המלך העליון, והדברים והמחשבות ההם, הם כמרגלות היקרות בעיניו".

❧ דין תערובת בכלי בשר וכלי חלב ❧

כפית חלבית בסיר בשר

כפית חלבית 'בת יומא', [דהיינו שבתוך 24 שעות האחרונות השתמש בכפית בחלב חם שהיד סולדת בו], שנפלה לתבשיל בשר חם, צריך לשער אם יש פי שישים בתבשיל כנגד הכפית, התבשיל מותר. אך אם אין פי שישים, נאסר התבשיל. ואמנם אם הכפית החלבית אינה בת יומא, [דהיינו שעברו יותר מ-24 שעות מהשימוש האחרון שהשתמש בכפית בחלב חם], אין התבשיל נאסר. (סימן צד סעיף א)

והביאור בזה, כי כל טעם שנבלע בכלי על ידי הבישול, אם תוך 24 שעות ניתן את הכלי בתבשיל חם, הרי שהכלי יפלוט טעם טוב לתבשיל. ולכך אם הוא טעם של מאכל איסור, הרי הוא אוסר את התבשיל, אבל לאחר 24 שעות נפגם טעמו, ומה שיפלוט לא יאסור את התבשיל.

אם הוא מסופק אם הכפית החלבית היא בת יומא או לא, אנו מקילים להחשיבה שאינה בת יומא, שכלל בידינו, 'סתם כלים אינם בני יומם'. (סימן צד סעיף ז. פ)

והוא הדין בכל זה להיפך, בכפית בשרית שנפלה לתבשיל חלב חם, ופשוט.

ודע שכל זה בכפית 'חלבית' שנפלה לתבשיל בשרי חם שבכלי ראשון, אבל אם נפלה הכפית לתבשיל בשרי חם שבכלי שני, רשאי לאכול את התבשיל, אף אם אין שישים כנגד הכפית. (ז סו, סז)
להלן נבאר כמה פרטי דינים באותיות קטנות, מאחר ואינם מצויים כל כך.

כנגד כמה מהכפית משערים

כפית חלבית בת יומא, שבחש בה בטעות בסיר בשר חם, צריך לשער אם יש פי שישים כנגד החלק שנכנס מהכפית בסיר, אבל אין צריך לשער שישים כנגד כל הכפית. (סימן צד סעיף א. ז סד)

כפית שנכנסה פעמיים לסיר

כפית חלבית בת יומא, שהוכנסה בטעות לתבשיל בשר ובחש בה בתבשיל והוציאה. ולאחר מכן הכניס שוב את הכפית החלבית ובחש בה, צריך לשער שיהיה בתבשיל פי מאה ועשרים כנגד החלק שנכנס מהכפית בתבשיל. ומכל מקום אם הכניס את הכפית פעם שלישית לתוך התבשיל, אין צורך שיהיה בתבשיל עוד פי שישים [דהיינו מאה ושמונים] כנגד החלק שנכנס מהכפית בתבשיל בפעם השלישית, אלא די במאה ועשרים. (סימן צד סעיף ב)

נודע בינתיים

ואמנם כפית חלבית בת יומא, שהוכנסה בטעות לסיר בשר ובחש בה בתבשיל והוציאה, והבחין שזו כפית חלבית. ולאחר מכן שכח ושוב הכניס את הכפית החלבית ובחש בה, במקרה זה די שיהיה פי שישים בתבשיל מהכפית, ואין צריך פי מאה ועשרים. (סימן צד סעיף ב. ז גס)

ואמנם, לבני אשכנז אין חילוק בין אם נודע לו בינתיים שזו כפית חלבית או לא, ובכל אופן אינם מצריכים פי מאה ועשרים אלא פי שישים. (הרמ"א סימן צד סעיף ב)

כדי להבהיר את חילוקי הדינים בדין זה של כף חלבית בת יומא שהוכנסה לסיר בשר, כתבנו בסייעתא דשמיא קצת ממקורות ההלכה בזה למעוניינים, כדלהלן.

ראשית, כפית חלבית בת יומא, כיון שיש בה טעם לשבח כדלעיל, נמצא כשמכניסה לתוך התבשיל היא פולטת טעם טוב, לכך צריך פי שישים בתבשיל כנגדה.

חנ"ן [חתיכה נעשית נבלה]

יש מושג בהלכה הנקרא חנ"ן [ר"ת חתיכה נעשית נבלה], וכדי לבארו נעמוד על ההבדל בין שתי הדוגמאות שלפנינו:

תפוח אדמה שנפל לתבשיל חם של איסור, כגון של בשר נבלה, הרי בודאי שנאסר התפוח אדמה ואסור לאוכלו. ואם נפל אותו תפוח אדמה לתבשיל כשר, כגון לתבשיל של מרק ירקות, צריך לשער שיהיה פי שישים מהאיסור הבלוע בתפוח אדמה, כיון שהתפוח אדמה עצמו אינו מאכל איסור, אלא רק הבלוע בו הוא האיסור.

ולעומת זאת, חתיכת בשר שנפלה לסיר של חלב חם ונאסרה. ונפלה חתיכת הבשר לתוך תבשיל של מרק ירקות, צריך פי שישים כנגד כל החתיכה, ולא רק כנגד החלב הבלוע בה.

ולכאורה מה ההבדל בין התפוח אדמה, שדי בשישים כנגד הבלוע, לבין חתיכת הבשר שצריך שישים כנגד כל החתיכה? אלא שונה הוא דין של בשר בחלב משאר איסורים, שבבשר בחלב ישנו דין של חנ"ן, [חתיכה נעשית נבלה], דהיינו שלא רק החלב הבלוע בחתיכה הוא נהפך לאיסור, אלא החתיכה עצמה נהפכה לאיסור, כי החלב לבדו בלא הבשר אינו איסור, ורק בצירוף שניהם נוצר כאן איסור, ולכן מצריכים אנו שישים כנגד החתיכה כולה. וזה שאמרו 'חתיכה, נעשית נבלה', דהיינו החתיכה כולה נעשית איסור עצמי כמו "נבלה". מה שאין כן בתפוח אדמה שהוא עצמו היתר גמור, ורק בגלל האיסור הבלוע בו, גם הוא נאסר, לכן די בשישים כנגד האיסור שבו.

ומעתה, ברגע שבחש בכפית החלבית 'בת יומא' בתבשיל הבשר, הרי בלעה הכפית מהתבשיל, ונמצא שמעורב בכפית מבשר וחלב גם יחד, ונעשתה הכפית כולה 'נבלה' [חנ"ן] - איסור חדש שלא היה קודם. ואם כן, כאשר נפלה הכפית בפעם השניה, אף שכבר היה פי שישים בפעם הראשונה כנגד החלב, אך מכיון שעתה נבלע בכפית בשר, נמצא שבלוע בכפית איסור חדש של 'בשר בחלב', ונחשב כמו שנפלו שתי כפיות של איסור בבת אחת בסיר, שצריך עוד שישים כנגד הכפית השניה, כך כאן, צריך עוד שישים כנגד האיסור החדש של בשר בחלב שבלוע בכפית, לבד מהשישים שהיו נגד החלב שהיה בלוע בתחילה בכפית.

ולפי זה מובן גם כן, מדוע אם נכנסה הכפית פעם שלישית לתבשיל, אין צריך עוד שישים כנגד הפעם השלישית, כיון שבפעם השלישית, לא התחדש שום איסור בכפית, שכבר בפעם השניה נעשתה הכפית 'נבלה' מבליעת הבשר עם החלב הבלוע מכבר, ולכן די בכמות של המאה עשרים כדי לבטל את שני האיסורים שבכפית.

אלא שעדיין יש להבין, מה הסברא לחלק בין אם הבחין שזו הכפית חלבית מיד לאחר שנכנסה לתבשיל בפעם הראשונה, שאז מספיק שיהיה שישים כנגד הכפית, לבין אם הבחין שזו הכפית חלבית רק לאחר שנכנסה בתבשיל בפעם השנייה, שאז צריך עוד שישים כנגד האיסור החדש? וההבדל בזה הוא, כי ברגע שנודע שהכפית חלבית לאחר שנכנסה בפעם הראשונה ויש פי שישים, כבר התבטל האיסור ונעשה כל התבשיל היתר. ולאחר מכן כשהכניס שוב את הכפית שבלעה מהבשר ונעשתה נבלה, שוב התבטל איסור זה באותם שישים של ההיתר. לא כן כשנודע שהכפית חלבית רק לאחר שהוכנסה בפעם השניה, הרי לפנינו עכשיו שני איסורים: א. איסור 'החלב' שנפלט מהכפית לתוך התבשיל. ב. איסור 'בשר בחלב' שנפלט מהכפית שנעשתה נבלה. ולכן צריך שישים כנגד החלב, ועוד שישים כנגד הבשר בחלב.

בישול חלב בסיר בשרי

סיר בשרי 'בן יומו' [דהיינו שבתוך 24 שעות האחרונות בשלו בו בשר], ובטעות שכח ובישל בו חלב, החלב נאסר באכילה, כיון שטעם הבשר הבלוע בסיר, עדיין הוא טעם טוב והוא יוצא ונבלע בחלב ואוסרו. אבל אם 'אינו בן יומו' [דהיינו שעברו יותר מ-24 שעות משבשלו בו בשר], מותר החלב באכילה, כיון שכבר נפגם הטעם הבלוע בו, ואינו נותן טעם טוב בחלב. ומכל מקום בכל מקרה הסיר צריך הכשר בהגעלה, כמבואר להלן.

אם בשלו בטעות חלב בסיר בשרי, והוא מסופק אם עברו 24 שעות מבישול הבשר,

אך בודאי שעבר לילה מבישול הבשר, החלב מותר. מטעם ספק ספיקא, שמא לילה לבד פוגם (נהרמב"ם, רבנו תם, ועוד רבים), ושמא באמת עברו 24 שעות. (יב"א ח"ז סימן ו)

אם במזיד לקח סיר בשרי שעברו עליו 24 שעות, ובישל בו חלב, נאסר החלב באכילה. (רד"ז פא)

כבישה בכלים

כלי ששהה בתוכו חלב 24 שעות, אף על פי שהחלב צונן, יש אומרים שנעשה הכלי חלבי, על כן ישים לב לכתחילה שלא ישהה בתוכו משקה בשרי, כמרק בשר וכיוצא. ומכל מקום אם השהה בתוכו משקה בשרי אפילו במשך 24 שעות, אינו נאסר באכילה. (יב"א ח"ט סימן ה. קלו)

קופסאות המכילות בתוכן מאכלי חלב כגבינה וכדומה, רשאי לשטפן היטב ולאחסן בהן מאכלים, אך לכתחילה לא ישהה בהן מרק בשר למשך 24 שעות. וטוב להחמיר כן, גם בקופסאות גלידה חלבית. ומכל מקום אם הניח בהן מרק בשר ושהו בתוכן 24 שעות, או שחימם את המרק בעודו בקופסה במיקרוגל, מותר לאוכלו. (יב"א ח"ט סימן ה. מעדני השלחן סימן קה ס"ק ב)

סכין חלבית ובשרית

שני סכינים

על כל אדם לייחד בביתו שני סכינים, אחד למאכלי בשר ואחד למאכלי חלב, ולא יחתוך בשר בסכין חלבית או גבינה בסכין בשרית. (תנוד)

הגדרת סכין 'חלבית'

סכין 'חלבית' היינו כשהשתמשו בסכין במאכל חלבי חם בחום שהיד סולדת בו (פירוש, חם מאוד שנמנע לאוכלו מחמת חמימותו), ואז בולעת הסכין מהמאכל, וכגון שחתכו בסכין עוגת גבינה או פיצה חמה. אבל במריחת גבינה או חמאה וכדומה, אין שם של סכין 'חלבית' עליה. ולכן סכין שרק מרחו בה גבינה, והיא נקיה ורחוצה יפה, אם חתכו בה בטעות בשר, מותר לאוכלו.

הגדרת סכין 'בשרית'

סכין 'בשרית' היינו כשהשתמשו בה בסכין במאכל בשרי חם בחום שהיד סולדת בו, וכגון שחתכו בסכין שניצל חם. אבל אם חתכו בסכין שניצל קר וכדומה, אין שם של סכין 'בשרית' עליה. ולכן סכין שחתכו בה רק בשר קר, והיא נקיה ורחוצה יפה, אם חתכו בה בטעות גבינה צהובה, מותר לאוכלה.

סכין לחיתוך לחם

טוב ונכון לייחד סכין מיוחדת לחיתוך לחם. אך מעיקר הדין מותר לחתוך לחם בסכין 'חלבית', כדי לאוכלו עם בשר. וכן מותר לחתוך לחם בסכין 'בשרית', כדי לאוכלו עם חלב. ובלבד שיזהר שהסכין תהיה נקיה ורחוצה יפה. (תנה)

מדיני סכין 'בשרית'

סכין 'בשרית' נקיה שבטעות מרחו בה גבינה, מותר לאכול את הגבינה, ואת הסכין צריך לשטוף ולהדיח היטב משמנונית הגבינה. (הבית היהודי רמח)

סכין 'בשרית' נקיה שבטעות חתכו בה גבינה קשה, הגבינה מותרת באכילה. אך את הסכין ישטוף וישפשף היטב עם סקוטש וסבון, או ישפוך עליה מים רותחים מכלי ראשון. (ה"ה רמח)

סכין 'בשרית' שבטעות חתכו בה עוגת גבינה חמה שהיד סולדת בה והיא עדיין בתבנית האפיה, אם יש בעוגה כמות של פי שישים כנגד מקום הסכין שחתך, העוגה מותרת באכילה. אך ממקום החתך שבעוגה, יחתוך עובי של 'קליפה', דהיינו עובי שתינטל שכבה שלימה כאחד ולא פירורים. (סימן צד סעיף ז. ה"ה רמז)

ואולם אם העוגה הועברה לכלי שני, אף על פי שעדיין היד סולדת בה, אין צריך שישים כנגד מקום הסכין, והמחמיר תבוא עליו ברכה. (הרמ"א סימן צד סעיף ז)

מדיני סכין 'חלבית'

סכין 'חלבית' נקיה שבטעות חתכו בה בשר קר, הבשר מותר באכילה, אך את הסכין ישטוף וישפשף היטב בחומרי ניקוי. (ה"ה רמח)

סכין 'חלבית' נקיה שבטעות חתכו בה בשר חם שהיד סולדת בו, אע"פ שהוציאו את הסיר מהאש, כיון שהבשר נמצא עדיין בכלי ראשון או שהוא בשפוד או על הרשת שהיתה על המנגל, אם יש בחתיכת הבשר כמות של פי שישים כנגד מקום הסכין שחתך, הבשר מותר באכילה. אך ממקום החתך שבבשר, יחתוך עובי של 'קליפה', דהיינו עובי שתינטל שכבה שלימה ולא מפוררת. (סי' צד ס"ז. ז. סח. ה"ה רמז)

ואולם אם הבשר הועבר לכלי שני, אף על פי שהיד סולדת בו, אין צריך שישים כנגד מקום הסכין, והמחמיר תבוא עליו ברכה. (הרמ"א סימן צד סעיף ז)

סכין 'בת יומא'

ואולם כל הדינים הנ"ל בסכין 'חלבית' או 'בשרית', הם דוקא אם הסכין היתה 'בת יומא' [שלא עברו 24 שעות מהשימוש האחרון בחלב חם, או בבשר חם שהיד סולדת בו], שאז הטעם הבלוע בה הוא נותן טעם לשבח. אבל אם לא היתה הסכין בת יומא [שעברו עליה 24 שעות מהשימוש האחרון בחלב חם או בבשר חם], אינה אוסרת כלל את המאכל, כיון שהטעם הבלוע בה הוא פגום, ואינו מבליע במאכל טעם טוב.

דבר חריף

סכין 'חלבית' 'בת יומא', וחתך בסכין זו דבר חריף, כגון: בצל, כיון שהבצל הוא דבר חריף וגם בשעה שחותך הוא דוחק את הסכין חזק בחיתוכו, במעשה זה נפלט החלב הבלוע בסכין לתוך הבצל, ולכן צריך ליטול משני הצדדים של מקום החיתוך

שבבצל כעובי אצבע, דהיינו 2 ס"מ מכל צד, ואז יהיה מותר לאכול את שאר הבצל עם בשר, אך את חלקי החיתוך, אסור לאכול עם בשר. (סימן צו סעיף א)

ההבדל בין נ"ט בר נ"ט לדבר חריף

אף על פי שבמקרה הנ"ל, הגבינה נתנה טעם בסכין, והסכין נתנה טעם בבצל, והבצל נתן טעם בבשר, ואם כן דומה זה למה שהתירו לעיל 'נותן טעם בר נותן טעם', ולמה אסרנו כאן לאכול את מקום החיתוך שבבצל עם בשר? אלא ההבדל הוא, כי בדבר חריף, כוחו חזק כל כך שיש בכוחו להפליט את ממשות המאכל הבלוע בסכין, ולהבליעו בתוך הבצל. נמצא שבבצל לא בלוע רק טעם גבינה בלבד, אלא ממשות הגבינה בלועה שם, ולכן אין לאוכלו עם בשר.

סכין שטעמו פגום

ואולם כל זה לא אסרנו אלא בסכין חלבית 'בת יומא', שכיון שבלוע בה טעם לשבח, ממילא מעבירה לבצל טעם לשבח. אבל אם הסכין 'אינה בת יומא', וחתך בה בצל, מותר לאכול או לבשל בצל זה עם בשר. משום שבלוע בסכין טעם פגום ואינו אוסר. (סימן צו סעיף א)

סכין הבלועה ממאכל איסור

סכין הבלועה ממאכל איסור וטעה וחתך בה דבר חריף, כבצל וכדומה, אף אם עברו 24 שעות מהשימוש האחרון שבה, אסור לאוכלו. (סימן קג סעיף ו)

וטעם ההבדל בין אם הסכין בלועה מאיסור שאינו בן יומו, לבין אם הסכין בלועה מהיתר שאינו בן יומו, כתבו הפוסקים [מהרש"ל, כנסת הגדולה, פרי מגדים, חכמת אדם, אליה רבה, כרתי ופלתי, רבי עקיבא איגר, ועוד] כי בבלוע מהיתר, סוף סוף יש בו נ"ט בר נ"ט של היתר, וכמבואר לעיל. לכך בהצטרף שני צדדים להקל - גם נ"ט בר נ"ט, וגם נותן טעם לפגם, שהרי הסכין אינו בן יומו, אנו מקילים. אבל בבלוע מאיסור, ישנו רק צד אחד להקל בזה שהסכין טעמו פגום, אבל היתר של נ"ט בר נ"ט אין בו, לכך אנו מחמירים בו יותר. (יביע אומר חלק ח סימן מג אות ה)

דבר חריף. חמוץ. מלוח.

כל האמור לעיל בבצל, הוא הדין בכל דבר חריף, כגון: שום או צנון וכדומה. וכן הדין בכל הפירות החמוצים, כגון: לימון וכדומה. וכן במאכלים מלוחים, כגון: דגים מלוחים וכדומה. שבכולם חזק כוחם כל כך להפליט את ממשות המאכל, ולא רק את הטעם הבלוע בלבד. (סימן צו סעיף ב)

הלכות הכשרת כלים

המקור מן התורה

לאחר שעם ישראל חזרו ממלחמת מדין עם השלל הגדול, צוה אותם הקב"ה על כל כלי הסעודה שלקחו בשלל, להכשירם מבליעת המאכלות האסורות שבלועים בכלים, כמובא בפסוקים להלן (במדבר פרק לא פסוקים כא - כג):

וַיֹּאמֶר אֱלֹעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצֵּבָא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה, זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: אֲךָ אֶת הַזֹּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרָזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפֶרֶת: כָּל דִּבְרֵי אֲשֶׁר יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהָר אֲךָ בְּמִי נִדָּה יִתְחַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמַּיִם.

מפסוקים אלו אנו למדים, כי כל כלי שבלע ממאכל איסור, אזי כדי להגיע לידי פליטת האיסור כליל, הכשרו כדרך תשמישו. ולכן כלי ששימושו באש כשיפוד שצולים בו על האש, כיון שבלע באמצעות האש, הכשרו גם כן על ידי האש, ובלי זה לא יפלט ממנו כל הבלוע בו, והכשר זה נקרא "ליבון".

אבל כלי ששימושו על ידי בישול של דבר לח, כגון מרק או רוטב שהוא, כיון שבליעתו באמצעות לח רותח, הכשרו גם כן על ידי המים הרותחים. וזהו הנקרא "הגעלה" פירוש "הפלטתה". דהיינו, להרתיח מים על האש, ובעוד שהמים רותחים ומבעבעים, יכניס את הכלי כולו לתוך המים, ועל ידי כן יפלט ממנו האיסור הבלוע. וטוב להגעיל את הכלי שלוש פעמים, ונהגו אחר כך לשטפו במים קרים. ומכיון שרבו הפרטים בנושא זה, נשתדל לכתוב את תמצית הדברים בעזרת ה'.

חילוק בין בליעת איסור לבליעת היתר

יש להבהיר, כי צורת ההכשר החמורה של "ליבון", עבור כלים שתשמישם באש [כשפודים], היא דווקא בכלים שבלעו ממאכל איסור נכבלי מדין הנ"ל שבלעו ממאכלות אסורות, כנבלות וטרפות וחזיר, ועל כן החמירה התורה בהם שאין הכשרם אלא באש. אבל כלים שהשתמשו בהם באש בדבר של היתר, כגון שצלו בהם בשר כשר, ועתה רוצה להשתמש בהם למאכלי חלב, אין צריך להכשירם בליבון באש, ודי להכשירם בהגעלה בלבד, שלא החמירה התורה בהם כל כך, מאחר ומתחילה בלעו היתר.

באור ומקור לחילוק בין בליעת איסור לבליעת היתר

והבאור בזה, כי אף שבהגעלה נשאר מעט מטעם הבשר הבלוע בהם, בכל זאת כיון שמעולם לא הוכר כאן איסור בשר וחלב בעין, אלא שכאשר ישתמש בהם בחלב, יתהווה ויתחדש כאן איסור שלא נוצר עד עתה, והוא יתהווה בבלוע ולא בעין, לכך לא החמירה התורה. לא כן, בבליעה מנבלות וטרפות ומאכלות אסורות, שנוצר האיסור בעין קודם שנבלע.

וכדי להבין את מקור הדין מהגמרא, נקדים הקדמה קטנה. כידוע בבית המקדש צייתה התורה להקריב קרבנות על גבי המזבח, ובשרם היה נאכל עד זמן מסוים כפי שקבעה התורה. למשל: קרבן חטאת נאכל לכהנים באותו יום שהקריבו אותו ובלילה שלאחריו ולא יותר, ואם נשאר מהבשר אחר זמן זה, אסור לאוכלו מן התורה, והריהו נקרא איסור "נותר".

והנה לאחר שהכהנים בשלו או צלו את בשר החטאת, ועבר יום ולילה, נמצא שטעם בשר החטאת הבלוע בסירים או בשיפודים, הריהו טעם של איסור "נותר", ואיך יבשלו או יצלו בהם שוב קרבנות אחרים, הרי הם יבלעו מטעם של הבשר הנותר? לכך צייתה התורה (ויקרא ו כא): "וַיִּמָּרְקוּ וְשִׁטְפוּ בַּמַּיִם". כלומר, שהיו מגעילים את הכלים במים רותחים בבית המקדש, הן הכלים שבשלו בהם והן הכלים שצלו בהם. וכבמאור במשנה (זבחים צו ע"א): השפוד והאסכלה של בשר הקרבנות, הכשרם בהגעלה.

ובגמרא (עבודה זרה עו ע"א) שאל רב עמרם את רב ששת, מדוע כלי גויים שבלעו באש - הכשרם

בליבון, ואילו כלי המקדש שבלעו באש מבשר הקרבנות - הכשרם בהגעלה? השיב לו רב ששת, שיש הבדל בין בליעת כלי קדשים לבליעת כלי גויים. בכלי הגויים, מתחילה היה כאן איסור בעין ולאחר מכן נבלע בשפוד, לכן החמירה בו התורה יותר, לא כן בשפוד שצלו בו בשר קודש, מתחילה לא היה כאן שום איסור, ורק לאחר יום ולילה נוצר איסור "נותר" בבלוע ולא בעין.

ומכאן למדנו על שפודים שצלה בהם בשר, ורוצה עתה להפכם למאכלי חלב נכגינת חלומי שצולים אותה באש, מאחר והכלים מתחילה בלעו בשר היתר גמור, ורק לאחר מכן כשישתמש בהם בגבינה, יוצר כאן איסור חדש של "בשר וחלב", ואז כבר הבשר בלוע, לכך די להם בהגעלה.

(ע"פ שו"ע יו"ד סימן קכ"א, וכמבואר ברוב האחרונים, ומהם: הגר"א, הרוקח, ערך השלחן, אבני צדק, חק יעקב, שו"ע רבנו זלמן, רעק"א, החתם סופר, חסד לאברהם אלקלעי, וזה שבא ועוד. חו"ע פסח קלח)
כל האמור דוקא בשפוד בשרי שרוצה להפכו לחלבי או להיפך, אבל שפוד בשרי שטעה וצלה בו מאכל חלבי בלי הגעלה, נאסר השפוד בשימוש, ולגבי הכשרו ישאל חכם מורה הוראה.

הבהרה: יש לדעת כי תהליכי הכשרת הכלים הינם צריכים להעשות בקפדנות מרובה. ולכן כל אדם שאינו בטוח בעצמו שבקי הוא בהכשרת הכלים כדת וכדין, יפנה לחכם מורה הוראה שינחה אותו כיצד לנהוג על פי ההלכה.

זמן ההגעלה

כלי שבלע איסור כנבלה או חזיר, אין להגעילו אלא כעבור 24 שעות מבישול האיסור שבו. והטעם בזה, שהרי בפליטת האיסור למים הרותחים, יכולים המים לחזור שוב ולהיבלע בכלי, ונמצא ששוב בלע הכלי את האיסור, אך כעבור 24 שעות נעשה האיסור פגום, ואף אם יבלע שוב, הריהו מותר. (תפ)

כלי שבלע היתר, כגון כלי בשרי שרוצה להגעילו ולהפכו לכלי חלבי, יכול להגעילו בתוך 24 שעות. והטעם בזה על פי המבואר לעיל בדין נ"ט בר נ"ט, שהרי הבשר נתן טעם בכלי והכלי במים, והמים חוזרים לכלי ויפגשו לאחר מכן עם הבשר. (בית יוסף סימן תנב. תפ)

כלי חלבי שבישלו בו בטעות בשר ונאסר, או להיפך - כלי בשרי שבישלו בו בטעות חלב ונאסר, אין להגעילו אלא לאחר שעברו 24 שעות מהשימוש האחרון שבו. (אורח חיים סימן תנב סעיף א. תפ)

מנהג בני אשכנז שלא להגעיל שום כלי כשהוא 'בן יומיו'. (הרמ"א סימן קכ"א סעיף ב)

להפוך כלי בשר לכלי חלב

מותר להגעיל כלי בשר, במטרה להפכם לכלי חלב. וכן להיפך מותר להגעיל כלי חלב, במטרה להפכם לכלי בשר. (תעח)

בני אשכנז נהגו שלא להגעיל כלי בשר להפכם לכלי חלב או להיפך [מחשש שמא יהיה רגיל בזה ויהיה לו רק כלי אחד, ויהפוך אותו בכל פעם מבשר לחלב ומחלב לבשר, ויבוא לידי טעות וישתמש בו באיסור]. ומכל מקום באופן שהוצרכו להגעיל את הכלי מסיבה אחרת [מחמת שנאסר, או כשמגעילים אותו לפסח, מחמת החמץ הבלוע בו], אז אפשר אף להופכו מבשר לחלב. (תעח)

כל כלי הולכים בו אחר רוב תשימושו

הכשר כלי שבלע איסור, נקבע על פי רוב שימושו שמבליע בו. כלומר, אם דרכו של הכלי להשתמש על פי רוב בתבשילים שיש בהם לחות כרוטב או מרק, אע"פ שפעמים והשתמשו בכלי בדבר יבש שלא באמצעות רוטב - כיון שרוב בליעתם בדבר לח, הרי דינם בהגעלה. ועל דרך זו הכשר כל כלי וכלי. (או"ח סימן תנא ס"ו)

סירים

סיר שבלע איסור, מאחר ורוב שימושו בדברים לחים, אף שפעמים השתמשו בו במאכל יבש ללא רוטב, די לו בהגעלה ואינו צריך ליבון. וגם מכסה הסיר צריך הגעלה. וסיר בשרי שרוצה להפכו לחלבי, פשוט שדי לו בהגעלה. (סי' תנא סעי' ה' יד)

כפות, כפיות ומזלגות

כפות כפיות ומזלגות, כיון שרוב שימושם הוא בכלי שני, יש להכשירם על ידי שירתיח מים ויכול לשפכם לתוך קערה, ובעוד המים חמים יניחם בקערה. ומכל מקום בני אשכנז מחמירים להכשיר הכל בהגעלה. (סימן תנא סעיפים ה, ו)

סכין בשרית וחלבית

אם רוצה להפוך סכין בשרית לחלבית או חלבית לבשרית, אע"פ שרוב השימוש בסכינים הם בכלי שני, מכל מקום כיון שבשעת החיתוך דוחקים את הסכין במאכל, לכך בולעים הם יותר, והכשרם בהגעלה על ידי שיתנם במים רותחים בכלי ראשון. אך כאן, אין צורך להקפיד שהכלי יהיה על האש בעת ההגעלה. (סימן תנא סעיף ג)

סכין של איסור

סכין של מאכלות אסורות, הכשרה בליבון. (סימן קכא סעיף ז)

מצקת

מאחר ורוב השימוש במצקת הוא בכלי ראשון, הכשרה בהגעלה בכלי ראשון.

מחבת

מחבת 'חלבית' שרוצה להפכה למחבת 'בשרית' או להיפך, בין שמשמש בה עם הרבה שמן, בין שמורח בה מעט שמן, ובין מחבת טפלון שלא משמש בה עם שמן כלל, הכשרה בהגעלה. ופשוט שעליו להקפיד לנקות את המחבת היטב היטב, לבל ישארו שם שירי שומן כלל. (עין שו"ע יו"ד סימן קכא ס"ד, וכמבואר ברוב האחרונים, ומהם: הגר"א, הרוקח, ערך השלחן, אבני צדק, חק יעקב, שו"ע רבנו זלמן, רעק"א, החתם סופר, חסד לאברהם אלקלעי, זהב שבא ועוד. חזו"ע פסח קלח)

מחבת של איסור, שהשתמשו בה עם הרבה שמן, כטיגון ציפס וכדומה, הכשרה בהגעלה, אבל אם השתמשו בה עם מעט שמן, הכשרה בליבון. ואם יש חשש שבליבון היא תתקלקל, לא מועיל לה הכשר. (סימן קכא ס"ד)

איסור שטעמו פגום

מחבת שטיגן בה ביצה, ופתאום נפל יתוש לביצה, זורק את היתוש ואוכל את הביצה, והמחבת אינה צריכה הכשר כלל. (סימן קד סעיף ג)

ואף שבארנו לעיל שאיסור שנופל לתבשיל של היתר, צריך פי שישים כנגדו כדי לבטל את טעם האיסור, מכל מקום במקרה זה אין צריך פי שישים, ודי שיהיה רוב של מאכל היתר כנגד האיסור שנפל. והטעם בזה, כיון שנאמר בתורה (דברים יד כא): "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה". ודרשו רבותינו (עבודה זרה סז ע"ב) נבלה הראויה לאכילת גר [היינו גר תושב, שהוא גוי שהתחייב לשמור שבע מצוות בני נח], קרויה נבלה. אבל נבלה שאינה ראויה לאכילה, אינה קרויה נבלה, ולא אסרה אותה התורה באכילה. דהיינו, שכאשר צייתה התורה לתת את הנבלה לגוי, משמע שדוקא נבלה כזאת שראוי ליתנה לגוי שיאכלה, היא האסורה מן התורה, אבל אם הנבלה הסריחה ואינה ראויה לאכילה, לא שייך שניתן אותה לגוי שיאכלה, נמצא אפוא שבשר זה שהיה ראוי לאכילה והסריח, התורה לא אסרה. ומכאן למדנו על כל דבר שנפגם טעמו, שלא אסרתו התורה באכילה. ואף יתוש חזוב וכל כיוצא בהם שהתורה אסרתם לאכול, מכל מקום אם נפל מהם לתבשיל, מאחר ונתן בו טעם פגום, אין צריך פי שישים כנגדו. (ב"י קג ס"א. שו"ע קד ס"ג)

יש להזהר מאוד לבל יכנסו חרקים לאוכל, בפרט בימות הקיץ החמים שמצויים הרבה יתושים ופרפרים העפים בחלל. ולכן יביט היטב במאכל לפני שאוכל אותו, או במשקה לפני ששותה אותו, כדי שלא יכשל חס ושלום בששה איסורי לא תעשה מן התורה, שעובר עליהם האוכל שקצים ורמשים העפים באויר.

חצובה וכיריים

אם הרתיח חלב על הגז, וגלש החלב, יש לנקות היטב את החצובה [הברזל שעליו מניחים את הסיר בבישול] ואת הכיריים [המשטח של הגז], בטרם יבשלו עליהם מאכל בשרי. ואין צורך להכשיר את החצובה בהגעלה, כיון שהאש של הגז שורפת את החלב הבלוע. ורשאי גם לצלות בשר או כבד ישירות על הגז. אולם במקרה זה, טוב שישפוך על הכיריים מים רותחים מכלי ראשון. (ה"ה רלו)

ההבדל בין חמץ לבשר וחלב

נשאלת השאלה, הלא לגבי פסח אנו מחמירים להגעיל את החצובה מבליעת החמץ, ומדוע כאן אין צורך בהגעלה? אלא כתבו האחרונים, שדוקא בפסח החמירו משום החומרה של איסור חמץ שאיסורו במשהו, אבל בבליעה של חלב ואחר כך בשר, שכל בליעה בפני עצמה היא בליעה של היתר, סמכו על כך שהאש שורפת את הבלוע בחצובה מיד. (אגרות משה או"ח א קכד. חזו"ע פסח קלז)

טוסטר

אין להשתמש בטוסטר אחד למאכלי בשר ולמאכלי חלב. (תסח)

מיחם מים

אם חממו ישירות על המיחם בורקס חלבי וכדומה, מותרים המים החמים לשתיית תה בארוחה בשרית. אבל במקרה זה, אסור לחמם בשר ישירות על המיחם, אלא

אם כן יכשירנו, והכשרו בהגעלה. ואם הוא חשמלי שחושש להגעילו שמא יתקלקל, ימלאנו מים עד הסוף וירתיו עד שיגלשו המים על כל הצדדים. (תסט)

כלי זכוכית

שנינו באבות דרבי נתן: כלי זכוכית אינם בולעים ואינם פולטים כלל, וממילא אינם צריכים שום הכשר בין בשר לחלב. ולכן, אם שתה חלב חם בכוס זכוכית, ישטפה וידיחה היטב, ורשאי לתת בתוכה מרק בשרי חם ולאוכלו. והוא הדין אם השתמשו בהם במאכל איסור. כן פסק מרן בשו"ע סימן תנא סעיף כ"ו, וכדעת רוב הראשונים, ומהם: רבנו תם, הרשב"א, הרא"ש, הר"ן, המאירי, המרדכי, האשכול, הראבי"ה, המכתם, הרשב"ץ, רבנו ירוחם, אהל מועד ועוד. וכן פסקו רבים מהאחרונים, הכנסת הגדולה, הפרי חדש, שלחן גבוה, שער המפקד, הפרי מגדים ועוד. ואף הרמ"א לא החמיר אלא בפסח, אבל בין בשר לחלב מודה לרוב הראשונים שמותר, כן כתבו הכנסת הגדולה, מנחת יעקב, קהל יהודה, זרע אמת, תשובות והנהגות (וכתב, שבליטא נהגו להקל בזה) ועוד.

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ט קסח) כתב השואל: על מה סמכו רבים מבני אשכנז להקל בכלי זכוכית, ולא מצא לזה סמך בשום מקום. והשיב לו הרב, שלא ראינו אינה ראייה, שהרי כתבו הפוסקים שאף למחמירים בכלי זכוכית, החמירו דוקא בפסח שאיסורו במשהו, אבל בשאר איסורים לא חששו. עיין שם עוד, וסיים בזה הלשון: "ושמעתי מגדול אחד בדורנו, שאשתו הרבנית רצתה להחמיר וליקח כוסות של זכוכית לבשר לבד ולחלב לבד, ומיחה בה ואמר, כך ראיתי בבית אימי הצדקנית שהיתה מקובלת מגאוני וצדיקי הדור הקודם, וכן איתי אצל שאר צדיקי הדור העבר, ואיני רוצה לשנות ממה שראיתי בבית אימי, ואל תטוש תורת אמך". עכ"ד. (תנט)

פיירקס ודורלקס

כלי זכוכית הנקראים פיירקס ודורלקס, שמבשלים בהם על האש, ובישלו בהם בשר, מותר לבשל בהם אחר כך חלב, כיון שאינם בולעים ואינם פולטים כלל, ובלבד שישטפם וידיחם היטב קודם לכן. (תסא)

כלי חרס ופורצליון

כלי חרס או פורצליון בשריים, שבטעות בישל בהם חלב ונאסרו, אם יש הפסד מרובה, יגעילם ג' פעמים, אחר ששהו 24 שעות ללא שימוש, ויחזרו להיתרם. (ז עא)

גדר הפסד מרובה

בכל מקום שהתירו חכמים בהפסד מרובה, מעיקר הדין היה מקום להתיר לגמרי, כיון שזה דעת רוב הפוסקים, אך כיון שיש צד להחמיר, אזי מחמירים כשההפסד מועט, אך כשההפסד מרובה אנו מתירים, כי התורה חסה על ממון של ישראל. ולכן גם אם השואל היה עשיר, שבשבילו אין זה הפסד מרובה, רשאי לתת את המאכל לחברו שאינו עשיר כמוהו, שבשבילו נחשב הדבר להפסד מרובה. (ו עב, עד)

תערובת כלים

כל כלי שנאסר מבליעת מאכל איסור, בין אם הוא מתכת או חרס, והתערב בשני כלים אחרים כשרים, ואינו מזהה את כלי האיסור, הרי הוא בטל ברוב, ואין צריך הכשר לכלים כלל. ומכל מקום טוב שלא ישתמש בהם עד שיעברו 24 שעות, שאז הטעם הבלוע בכלי האיסור יפגם. (ז פז)

שימוש בצונן

כל סוגי הכלים שהשתמשו בהם במאכלים אסורים קרים, אע"פ שהם כלי מתכות או חרס, אינם בולעים. ועל כן, די לשטפם ולשפשפם היטב היטב, ורשאי יהיה להשתמש בהם. (סימן קכא סעיף א)

הלכות איסורי מאכלות

עור האדם

מן הדין יש איסור לבלוע עור של אדם, ולכן אותם שהתרגלו לכסוס את עורותיהם בסמוך לציפורן או בשפתיים מחמת יובש, צריכים להזהר שלא לבלוע את העור. וכמו כן יש להעיר להם שמחמת הרגל יכולים לטעות ולעשות כן גם בשבת שזה איסור גמור. (ט נט)

ערלת הברית

יש נשים חושבות כי סגולה לאשה עקרה, שתבלע את ערלת התינוק לאחר הברית. ויש ליידע אותן שזה איסור גמור מן הדין, ויבטלו דבריהן מכל וכל. (סו. ו רכא)

חלב אשה

תינוק היונק חלב, רשאי להמשיך לינק עד היותו בגיל 4 שנים. ואם הוא חולה, רשאי לינק עד גיל 5. ומכל מקום אם הפסיק לינק שלשה ימים רצופים [72 שעות], אם הוא פחות מגיל שנתיים, רשאי לחזור ולינק מאמו עד גיל שנתיים. אבל אם פסק אחר גיל שנתיים, לא יחזור לינק, אלא אם כן הוא חולה. (שו"ע יו"ד סימן פא ס"ז. ו רכט)

אסור לגדול לינק חלב אשה. ואולם אם חלבוהו לתוך כלי, רשאי לשתותו. (שו"ע שם)

חלב בהמה טמאה

חלב בהמה טמאה כאנקה ואתון וכיוצא, אסור מן התורה לשתותו, שהיוצא מן הטמא, הריהו טמא. ואף לחולה אסור לשתותו, אלא אם כן יש בו סכנה. ומכל מקום חולה שאין בו סכנה, אם יערב בחלב דבר מר, רשאי יהיה לשתותו. (ו רכ)

חלב גויים

אסרו חכמים לשתות חלב שחלבו גוי, כל שאין היהודי רואה את הגוי כשחולב מהבהמה הטהורה. וטעם האיסור, מחשש שיערב בזה חלב טמא. ופשוט שגוי שמוכר חלב בשקיות סגורות של תנובה, מותר לקנות ממנו ואין שום חשש. (פד)

לא תסור מן הדבר...!

בפונדק קטן ליד היריד הסבו כמה סוחרים יהודים. כל היום עסקו בקניית סחורה ובמכירתה, ועתה ישבו סביב השולחן לנוח מעט מעמל יומם.

נגש בעל הפונדק אל היושבים, ושאלם באדיבות, מה אגיש לכם. ענה אחד הסוחרים, שיגיש לו קפה בחלב. גם הסוחרים האחרים הצטרפו לבקשתו. רק סוחר אחד, יהודי אציל והדור פנים, בקש: "הבא לי קפה שחור ללא חלב".

כעבור דקות אחדות לגמו הסוחרים מן הקפה בהנאה מרובה. לפתע פנה אחד מהם אל היהודי ששתה מן הקפה השחור, ושאל בלגלוג: מדוע הנך שותה קפה ללא חלב, האם לא הרווחת די כסף ביריד לקניית החלב?"

ענה האיש: "חושש אני שמא ערבו בחלב - חלב של בהמה לא טהורה, והרי כבר אמרו חז"ל, שכל חלב שחלב אותו הגוי ללא שראה אותו היהודי, אין לשתותו".

פרצו האנשים בצחוק רם: "הן בחצר הפונדק יש פרות המספקות את החלב, וכיצד תגיע אל הפונדק בהמה טמאה?!" שמע האיש, ולא השיב דבר. הסוחרים הוסיפו לצחוק וללעוג על הקפדתו ה"בלתי הגיונית", אך הוא שתק. קול הצחוק הגיע לאוזניו של אחד מעובדי הפונדק. ניגש האיש בחיוך רחב ושאל: "על מה הנכם מדברים?"

"מדברים אנו אודות החלב שמוזגת לתוך ספל הקפה", ענו האנשים בבדיחות.

"נו", התעניין המלצר, "האם נעם לחככם הקפה שהכינותי לכם?"

"בודאי", ענו הסוחרים.

"ובכל זאת", דחק בהם המלצר, "האם לא היה טעמו ערב יותר מתמיד?"

"מדוע אתה שואל?" שאל אחד הסוחרים, שחשד החל להתגנב ללבו...

"היום", סיפר האיש בגאווה, "בקשתי להשביח את טעמו של החלב, והוספתי חלב גמלים מקופסא מיוחדת, שקבלנו רק אתמול! יקר הוא חלב זה, אך טעמו..."

"אוי ואבוי!" נדהמו הסוחרים, "אם כן נכשלנו בשתיית חלב טמא!" מיד פנו אל הסוחר שישב בקצה השולחן, ובקשו מחילתו על הלעג והצחוק שלעגו לו. "בודאי בזכות הקפדתך", כך אמרו, "שמרו עליך מן השמים שלא תכשל..."

לימים, התפרסם הסוחר, והכל הכירוהו בשם רבי שמחה בונים מפשיסחא, זכותו תגן עלינו.

חלב גויים בחוץ לארץ

גם במקומות שלא מצוי חלב שחולב ישראל אלא חלב שחולב גוי, אין להקל בזה. ורק במקום של חולי או צורך גדול כגון לתינוקות, יש להקל ולסמוך שמן הסתם אינם מערבים בזה חלב טמא, מחמת החוק האוסר לערב סוגי חלב יחד, ומטיל קנס גדול על העובר על החוק. (צ)

אבקת חלב

מותר להשתמש באבקת חלב של גויים. (כן פסקו בשאלות ותשובות לבושי מרדכי, זקן אהרון וולקין, ישיב משה, ציץ אליעזר ועוד. צו, קד)

דבש מלכות

אף על פי שיש אומרים שדבש מלכות לא נעשה ככל דבש מאבקת פרחים בלבד, אלא נעשה בצירוף הפרשה מהבלוטות שבראשן ומהתמצית שבגופן, בכל זאת מותר לאכול דבש מלכות, ככל דבש רגיל. כיון שהדבש מלכות עצמו לבדו, אינו ראוי למאכל אדם כלל, כי טעמו פגום ומר מאוד, ואינו נחשב למאכל איסור, ועל ידי שמערבים בו פי ארבעים דבש רגיל, נעשה ראוי לאכילה, לכך יש להתירו ללא חשש. וכן פסקו בשו"ת חשב האפוד, ציץ אליעזר ועוד. (ו רלג)

סימני דגים טהורים

סימני הדגים הטהורים, כל שיש לו סנפיר וקשקשת במים. וקבלה בידינו מרבותינו עד משה רבנו שאמר לו הקב"ה כל דג שיש לו קשקשת, אף על פי שלא רואים אצלו סנפירים, בודאי שהיו לו, והרי הוא כשר לאכילה. (קסו)

מי מעיז...!?

אמרו בבקשה, איזה חוקר טבע או דייג ותיק, היה מעיז להרשות לעצמו להכריז, ככה בביטחון: **"כל שיש לו קשקשת, יש לו סנפיר"**? הרי אף אם נוכח לראות זאת בעיניו, בכל סוגי הדגים בהם נפגש ועליהם שמע, האם מישוהו ערב לו שלא ימצא בעתיד דג מן שונה, שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר? לא, אף אחד לא ערב לו. אף אחד לא יכול להכריז על משפט כזה!

אף אחד - מלבד התורה הקדושה! בתורה שבעל פה, אשר הועלתה על הכתב לפני כאלפיים שנה, ציינו חכמינו בגאון משפט זה, אשר קיבלוהו, יחד עם שאר פרטי התורה שבעל פה, איש מפי איש עד משה רבינו עליו השלום, אשר קיבלו ממי שאמר והיה העולם. לא יפלא אפוא, שכל הדגים ושאר יצורי המים - בין אותם אשר כבר התגלו בעבר, ובין המתגלים מפעם לפעם עד עצם היום הזה - כולם ממש, ללא יוצא מן הכלל, מתאימים לחוק - סוד טבע זה. האם יש אי מי אשר יכול היה לדעת זאת בבטחה, מלבד בורא העולם שבאת את הדגים ויודע את כולם למיניהם?

גם בסימני הטהרה של החיות והבהמות אנו עדים לגילוי אלוקי מופלא בתורה! שני סימנים דרושים לבהמה כדי שתהיה כשרה, והם: א. הפרסת פרסה [שפרסות רגליה אינן מיקשה אחת אלא שסועות]. ב. העלאת גרה [העלאת המאכל שנית לאחר בליעתו]. והנה הצהירה התורה (ויקרא פרק יא), שבכל בעלי החיים הקיימים בעולם, שני סימנים אלו באים יחד. מי שמעלה גירה סימן שהוא מפריס פרסה, ומי שמפריס פרסה סימן שהוא מעלה גירה. כולם, חוץ מארבעה בעלי חיים בלבד המפורשים בתורה: **גמל, שפן, ארנבת וחזיר**. הגמל, השפן והארנבת - מעלים גרה ואינם מפריסים פרסה. ואילו החזיר מפריס פרסה ואינו מעלה גירה. אבל חוץ מאלו, בכל שאר בעלי החיים בעולם, שתי תכונות אלו קשורות בהכרח זו בזו!

נשים לב למשמעות הדברים. כותב התורה מתחייב לדורות עולם, שכל בעל חיים אשר יגיע לידינו, ואין זה חשוב אם הוא מיערות העד שבהודו או מגיוגלי אפריקה או אף מיבשת אמריקה שהתגלתה רק לפני כמה מאות שנה - אם אינו אחד מארבעת בעלי החיים הנ"ל, ומצאנו בו סימן טהרה אחד, אזי בהכרח ימצא בו סימן הטהרה הנוסף!!!

אמרו על כך חז"ל (ברייתא ספרי פרשת ראה קב): "אמר רבי עקיבא, וכי משה קניגי ובלסתר נצייד או זיאולוג? היה? מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים!"

וכתב בספר "תורה תמימה" (ויקרא יא אות יז): "להודיע בזה מעלת התורה, שמתוכה ניכרת נתינתה מפי הגבורה בכח אלהי ממעל. כי אדם בשר ודם, אי אפשר לו להחליט שרק אלה סימניהם כן ולא זולתם. כי אולי נמצאים עוד ברואים בסימנים אלה כמו הגמל, ושפן, וארנבת, וחזיר? ואולי במשך השנים והדורות יחקרו וימצאו עוד כאלה? אבל הקדוש ברוך הוא רק הוא יודע שאין במציאות יותר מאלה שהזכיר כאן. כאשר באמת אנו רואים כי מאז שניתנה תורה לא מצאו התרים והחוקרים עוד מינים! והן הן מנפלאות תמים דעים וסגולות תורתו".

ברוך אלו קינו שבראנו לכבודו... ונתן לנו את תורתו, תורת אמת!

חדש! חמור מעלה גרה!

כיום, בעידן ההנדסה הגנטית, בה ניתן לשתול בבעלי חיים תכונות של בעלי חיים אחרים, יתכן עקרונית ליצור חמור מפריס פרסה ומעלה גרה. האם יהא חמור זה מותר באכילה? מסתבר, שכבר לפני כאלף שנים נדרש רבנו הרמב"ם זצ"ל לענין זה, וכתב (מורה נבוכים ח"ג פמ"ח): "ודע, שאלו הסימנים - העלאת גרה ושסיעת פרסה בבהמות, וסנפיר וקשקשת בדגים, אין מציאותם סיבת ההיתר, ולא היעדרם סיבת האיסור, אלא הם סימן שבאמצעותו יודעו המין המשובח והמין הדחוי". משמע - סימני הטהרה סימן הם, ולא סיבה! (מעין השבוע ויקרא קמה)

שמן דגים

מותר לאדם חלש לשתות שמן דגים, אע"פ שאומרים שהוא עשוי מדגים טמאים, הואיל וטעמו פגום ומאוס, וכל שכן אם השמן מונח בקפסולות. (ו רלט)

השגחה

חייב כל אדם להקפיד שלא להכניס לביתו אלא רק מאכלים עם כשרות. ואמנם יש כמה סוגים של השגחות, יש שמחמירים יותר, ויש שמחמירים פחות, ויש שהולכים על עיקר הדין. והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה, אבל בודאי שאם שואלים אותו, אין לו להורות איסור על השואל, וכמו שכתבו הפוסקים שאסור למורה הוראה להחמיר בדבר המותר אלא אם כן ברר וחקר על מאכל זה שיש בו בעיה. ומכל מקום בודאי שרשאי להציע לשואל להחמיר.

רשאי המורה צדק להחמיר על עצמו אף שרבותינו בעלי השלחן ערוך מקילים, אך להורות לאחרים להחמיר נגד השלחן ערוך, אינו רשאי, ועליו להורות את הדין דוקא - לבני ספרד כדעת מרן השלחן ערוך, ולבני אשכנז כדעת הרמ"א. ורק במקום שכתב מרן השלחן ערוך שבעל נפש יחוש לעצמו, יש להודיע את השואל אם ירצה להיות בעל נפש ולהחמיר לעצמו. וכן כתב מרן החיד"א: "אף שכל אחד מחמיר לעצמו בהלכות הפסח כאשר תאווה נפשו, 'את צנועים חכמה' להחמיר בביתו ובחומותיו. וכל מה שיוכל, יתחמק מלגלות מסתוריו לבני אדם. ואם הגיע להוראה, יורה על פי הדין דוקא". וכתב הגאון רבי אברהם כלפון בספרו לקט הקציר, שפגש את הגאון החיד"א בשנת תקס"ד בליוורנו, ואמר לו שמהגו תמיד לנהוג כדעת מרן השלחן ערוך, זולת במקומות שדעת רבנו הארי"ז ז"ל אחרת. וגם זה אינו מחמיר אלא לעצמי, אבל לאחרים איני מורה

אלא כדעת מרן השלחן ערוך. ע"כ. וכתב הש"ך: אסור לאסור את המותר אפילו בשל גוי, ואפילו שאין הפסד בדבר, ואם הוצרך לאסור מחמת הספק, כל שאין האיסור ברור כשמש, צריך המורה לומר לשואל, שאין האיסור ברור. וכתב הרא"ש: "ועל האוסר להביא ראייה ברורה וחזקה, כי התורה חסה על ממונם של ישראל". וכתב הגאון רבי חיים פלאג'י: המחמיר לאחרים נגד פסק מרן, ענוש יענש בידי שמים, שמאבד ממונם של ישראל. ולדעת כמה גדולים דינו כעובר על עברות שבין אדם לחברו שאין יום הכיפורים מכפר חס ושלום, ושגגת תלמוד בזאת בודאי שעולה זדון. וכן כתב הגאון רבי אברהם אבוש גאב"ד פרנקפורט. ובספר תשובה מאהבה כתב, מי ששגג והטריף בהמה שלא כדין, עונשו חמור יותר ממי ששגג והכשיר שלא כדין, כי המכשיר חטאו בענין שבין אדם למקום, וכשישוב בתשובה ושב ורפא לו. מה שאין כן הראשון שחטאו גם בענין שבין אדם לחברו, שאיבד ממונו של חברו על חנינם, אין יום הכיפורים מכפר עד שישלם לו מביתו, או ירצה את חברו שימחל לו. וכבר דרשו חז"ל (ספרא שמיני פרשה א ועוד) על אהרון הכהן את הפסוק (מלאכי ב ו): "תורת אמת היתה בפיך, ועולה לא נמצא בִּשְׁפָתֶיךָ" - תורת אמת היתה בפיך, שלא טימא את הטהור ולא טיהר את הטמא. ועולה לא נמצא בשפתיו, שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור. ואמרנו בירושלמי (תרומות סוף ה): כשם שאסור לטהר את הטמא, כך אסור לטמא את הטהור. ועל כל פנים במקום שכתב מרן השלחן ערוך שבעל נפש יחוש לעצמו, יש להודיע את השואל אולי ירצה להיות בעל נפש ולהחמיר לעצמו. (הליכות עולם א יז ועוד. עין יצחק קלג)

הולכים על בטוח!

נניח, שמכרנו דירה וקיבלנו תמורתה. מה נעשה עם הכסף? יבוא חבר, ויאמר: "זה בסדר, תן לי, לא תפסיד. סמוך עלי!". רגע, מה פירוש? זה חצי מליון, לא כסף קטן! מה כוונתו כשהוא אומר "לא תפסיד"? - צמוד לדולר, למדד? ומי אומר שיחזיר את הכסף, מי יערוך עבורי? אין ספק, אין אף צל של ספק: את כספנו הוא לא יראה! אנחנו נכתת רגליים, נלך מבנק לבנק, נתעניין, נשווה תוכניות, נתמקח, נוריד עמלות, נדרוש ערבויות ומסמכים חתומים, כי כסף זה לא צחוק!

לפני כמה חודשים התפוצצה פרשייה: שטפו איזה מאגר מים ביותר מידי כלור, או משהו כזה. מיד הסתערו רבבות, מאות אלפים, על החנויות, רוקנו את מדפי המים המינרלים. נשאו סלים, מילאו בגזים, בהיסטריה המונית. והם צדקו: בריאות זה לא צחוק!

תורים משתרכים לפני התחנה המרכזית, לפני הכניסה לכותל המערבי. כולם ממהרים, כולם רוצים להכנס. אבל רגע, סבלנות, אחד אחד! פותחים תיקים, מעבירים בשער מצפצף, מתחקרים. איזה עיכוב, איזה מטרד! אבל הכל מתקבל בהבנה, כורח הנסיבות. כי בטחון זה לא צחוק!

יהודי הולך ברחוב ונתקף רֶעֶב. נושא עיניים, רואה שלט "כשר", ונכנס. לאן? על סמך מה? מי עומד מאחורי השלט, מי מעניק לו ערובה? האם הפירות אינם עורלה, האם הופשרו תרומות ומעשרות כדת וכהלכה? האם הבשר אכן כשר? והרי הבשר המפוקפק, תוצר "השחיטה השחורה" - זול בהרבה, "חסכון" אטרקטיבי עבור בעלי מסעדות. ואם הבשר אכן נשחט כהלכה - האם אף הומלח כדין, האם נוקר החֶלֶב - שאיסורו בכרת?

נהיה כנים עם עצמנו: כסף אינו צחוק, ובריאות אינה צחוק, ובטחון אינו צחוק. ודיני התורה, הוראות הכשרות - מה? מי שיודע שמאכל אסור מטמם את הלב, אוטם את הנשמה, צורב בה כתם, ינהג כאותם "שהיו פורשים משבעים שערים של היתר, מיראתם שער אחד של איסור" (כדברי חובות הלבבות שער התשובה ה). יעמוד על המשמר, ויהיה ער לכל חשש! (מעין השבוע ב שער)

אל תאמינו

האוכל במסעדה, לא יסמוך על בעל המסעדה שאומר שיש לו תעודת כשרות, אלא יש לבקש לראותה חתומה מטעם הרבנות המקומית או הבד"ץ, ורק אז אפשר לאכול שם. כי לצערנו, רבו הזיופים, ופעמים שהם משאירים את התעודה מזמנים שעברו, ומשתמשים בה על להבא, בו בזמן שאין להם משגיח כלל.

התמונה של ה"בבא סאלי"...

מספרים בהלצה, על יהודי שהגיע למסעדה וביקש לראות תעודת הכשר. אולם במקום להראות תעודה, הצביע לו המוכר בגאווה על תמונה גדולה של ה"בבא סאלי" המעטרת את קיר המסעדה. כאומר: "סמוך עלי, אין לך מה לדאוג..."

השיב הלה: אילו היה להיפך, שה"בבא סאלי" היה מוכר במסעדה, והתמונה שלך היתה תלויה על הקיר - הייתי מסכים לאכול...

עד היכן צריכים להזהר?

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל נסע פעם בליווי תלמידיו להשתטח בתפילה על קברות הצדיקים בהרי הגליל. בדרךם חזרה, והם רעבים וצמאים, נכנסו לעיר טבריה, וחלפו על פני מסעדה אחת, שבתוכה ישבו וסעדו יהודים טובים, שמראם מעיד כי הם יהודים כשרים ויראי שמים. מיד נכנסו תלמידים אחדים למסעדה כדי להזמין מאכלים, ולא טרחו כלל לבדוק אם זו מסעדה כשרה, בהסתמכם על אותם יהודים, אשר בודאי לא יאכלו במקום מפוקפק בכשרותו.

אולם הרב עצר בעדם. הוא הורה להם ללכת תחילה לברר מפי היושבים אצל השולחנות, האם זו מסעדה כשרה. לא הבינו התלמידים, מדוע הוא חושש, ואיך יעיוז להטיל דופי באנשים יראים ושלמים? אבל פקודת רבם היתה קדושה בעיניהם, והם הלכו לשאול כפי שהרב הורה. בהפתעה גמורה שמעו את תשובת האנשים, כי בעצם זו מסעדה לא כשרה, בלא שום השגחה, אבל הם בקשו רשות מהבעלים להתיישב ליד השולחנות ולסעוד את ליבם, ואינם אוכלים חלילה מבישולי המקום, כי אם ממה שהביאו עמם מירושלים. התפלאו התלמידים מחכמת רבם, ועד היכן ערנותו וזהירותו מגעת, והכל מרוב יראת שמים.

הנהגת רבי מאיר אביחצירא זיע"א

בשנים הראשונות לישיבתו של גאון עוזנו הצדיק רבנו מאיר אביחצירא זצוק"ל בארץ ישראל, התעטף רבנו בתעניתו וגזר על עצמו תענית דבור בת שלוש שנים. היה זה לאחר שראה את מצבו הרוחני של עם ישראל בארץ, את ההתדרדרות הערכית בכל שכבות העם, את הנוטלים את דור העתיד ומנתקים אותו מעברו המפואר... הרבה הרב לבכות את מצב הדור, והרבה בתפלות ובפעולות שמימיות אחרות לחיזוק העם כולו. אך גם בתקופת הסתגרותו, חפפה על הבית אווירת ההתעלות שרבנו השרה סביבותיו. הילוכו בנחת, דבורו בחמלה, שיחו ושיגו בנועם, והיחס השורר בינו לילדיו מהול ברוממות. בעלות השחר מעוררם משנתם, מדרבן אותם לתפלת שחרית עם הנץ החמה. הוא מרבה להשיח עמם דבורי התעלות, המעדינים את הנשמה ומזככים את

ההסתכלות. אינו מטיף ואינו מייסר, אלא פורס כשמלה מסכת הנהגות מגדולי הדורות בבחינת "כזה ראה וקדש".

בנו האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א סיפר, כי בעודו ילד רך בשנים נהג אביו להושיבו למרגלותיו, כשהוא מורה לו להקריא בפניו מתוך הספר, משנה וגמרא... למביט מן הצד, נדמה היה שרבנו מתנמנם ואינו שומע כלל במה דברים אמורים, ברם, לו רק טעיתי בניקוד של תיבה אחת, היה מהמהם לעברי, ובוטע בי קלות ברגלו.

באחד מן הימים הגיע אברך לבית בבא מאיר באשדוד. והנה, מצא הוא את בני הבית כשהם טרודים בחיפושים אחר הילד הקט בן שלוש - בן זקוניו של רבנו, שנקרא בשם "ישועה ורחמים" ה' ישמרהו ויחיהו, אשר נעלם מן הבית. עמד האברך מן הצד והמתין שיסתיימו החיפושים במציאת הילד בריא ושלם. ואכן, לאחר זמן מה הובא הילד, ששהה בבית חברו מבלי שהוריו יודעים על כך. כעת, נכונה לאורח הזדמנות לחזות בנתיב חינוך זך ובהיר -

"ישועה ורחמים!" פתח רבנו בקול אבהי, "כמה דאגתי לך... הלכת בלי לומר לי היכן אתה נמצא, ולא ידענו מה קרה לך"... אך מיד הוסיף ושאל: "אכלת משהו אצל החבר?" לאחר שהילד השיב בחיוב וסיפר שאכל סוכריה, שאל אותו רבנו ברחימיות: "והסוכריה היתה כשרה?"... לא זו שחסך מן הילד נזיפה כעושה בשעה שהוא נבון מזהמולה סביבו, אלא שטרם להראות לו מה חשוב לאביו, ולפי הסדר. ("אביר יעקב עמ' 443)

תשובת המשקל - משגיח כשרות

סיפר רב חשוב, מעשה אשר אירע עם אחד מתלמידיו:

"יש לי תלמיד, שהוא גם ידיד, בעל בית טוב ויקר, כבר 20 שנה בא לשמוע את שיעורי בשעות הערב בבית הכנסת השכונתי. הוא ממש יד ימיני. הבנאדם, שמו אהרל'ה ברדינסקי, עסק בנדל"ן והרוויח סכומים נכבדים, הוא התגורר לו עם משפחתו הקטנה בדירת ענק בת 7 חדרים, נסע במכונית ענקית שאינני זוכר את שמה, וכיסו וליבו פתוחים ונדיבים. מדי חודש הוא היה רושם צ'ק עב כרס לפקודת כולל האברכים שלי, ומעת לעת - בעיקר בחגים, דאג למוצרי מזון למשפחות בני תורה. טיפוס מבוסס עם עין טובה, ואכן ככל שהתחזק אהרל'ה ביראת שמים, עסקיו הניבו פירות טובים.

אחרי עשר שנים מוצלחות מגלה יום אחד אהרל'ה, שהבנקים מאיימים לבלוע אותו. אל תשאל איך למדו ומדוע, אבל רואה החשבון שלו, בשיתוף פעולה עם עוד כמה גורמים עסקיים, עשו לו - מה שנקרא בלשון הרחוב - "עוקץ", הם פשוט בלעו את כל הונו והותירו אותו עם חובות עצומים, דירה מעוקלת, לב מרוסק ומשפחה שבורה. אהרל'ה ברדינסקי, מטר שמונים גובה, מאה ועשר קילוגרם, הפך לצל של עצמו. נרדף, מעוקל, שמחפש דירה קטנה להשכרה וחי מהיד לפה. וזה קורה תוך שנה. לילה אחד הוא מגיע אלי שבר כלי ושופך את ליבו: "כבוד הרב יודע הכי טוב, כשהייתי אמיד חילקתי המון, החזקתי תורה, נתתי ביד רחבה. למה נפלתי לאשפתות? מה הקב"ה רוצה ממני?"

כך הוא שאל, ואז הבזיקה בראשי תשובה מעניינת למדי. אמרתי לו: "אהרל'ה, נכון, עמדת בנסיון העושר, אני עד נאמן לך, ועכשיו הקב"ה רוצה להעמיד אותך בנסיון העוני".

אהרליה מירר בבכי, "כבוד הרב, אני לא מסוגל להיות עני..." ואז משמים הכניסו לפי את המשפט הבא: "אהרליה, אל תעלב ממני, אבל האם מאז שחזרת בתשובה הקפדת על כשרות מהדורית?" הוא נדהם מהשאלה אבל הודה: "לא תמיד, בחו"ל לפעמים נכנסתי למסעדות עלובות בכשרותן, וגם בארץ הייתי מבקר במלונות לא הכי הכי..."

הגביר לשעבר היה נבוך, והייתי צריך לתת לו הנחיה כלשהי, שיתרומם, שיתחזק, שיקבל אויר לריאותיו וימשיך הלאה. ושוב צץ במוחי רעיון "כרגע, אהרליה, כרגע זה מצבך, וצריך תעצומות נפש להתמודד מול הנושים והבנקים, אולם ליבי אומר לי שמעכשיו אתה צריך להיות שכיר, ולהביא לחם הביתה בצורה מכובדת. אני ממליץ לך ללמוד קורס מקוצר בכשרות, ולהיות משגיח כשרות בבית מלון, והקב"ה יביא לך ישועה על תשובת המשקל שלך... רצוני לומר שעכשיו אתה תהיה מזוכה רבים, ותדאג שמזון הכי כשר והכי מהודר יונח בצלחתם של יהודים."

ובכן אהרליה קיבל עליו את הדין באהבה, עשה קורס משגיחים ושקד בלילות על הלכות בשר וחלב, מליחה ועוד, והתקבל לעבודה כמשגיח כשרות בבית מלון יוקרתי. הוא טיפוס מאיר פנים, והטבחים וכל אנשי הצוות פעלו בשמחה על פי הנחיותיו, כך שרמת הכשרות באותו מלון הרקיעה שחקים, עד כי בשלב מסוים גם הציבור החרדי פקד את המקום לרגל שמחותיו. בינתיים כפושט רגל, השית עליו בית המשפט סכום די נכבד להשיב מדי חודש לנושיו, אך על פי אומדן חובותיו האדירים, הוא היה צריך לחיות אולי שלושים פעם כדי שיוכל לסיימם אי פעם. "כבוד הרב", הוא היה אומר לי, "קיבלתי את עצתך, אני מביא לחם הביתה, אבל אנא ברך אותי שאזכה להחזיר את כל חובותי לנושים. לא כפושט-רגל, אלא בראש זקוף".

ברכתי ועודדתי אותו, אם כי בשכל ישר, הדבר נראה בלתי אפשרי לחלוטין. במשך חמש שנים אהרליה עבד כמשגיח, והנה ערב אחד קורא לו מנהל המלון ומודיע לו: "אהרליה ידידי, אתה יהודי דתי ויקר, ויש לי עבודה משימה קטנה. היום הגיע למלון יהודי כבן 80, והוא יתגורר כאן אם ירצה השם עד 120. הוא קצת מתקשה ללכת, ולכן אני מבקש שתקבל על עצמך משימה לבקר אצלו פעמיים שלוש ביום, להנעים את זמנו, לדאוג לו לארוחות".

אהרליה מסר נפשו על האיש. הוריו נפטרו עליו בצעירותו, והישיש היה לו כמו אב. הוא האכילו, השקהו, שמח עמו, ומדי פעם אירח אותו בביתו. יום אחד בעודם יושבים, נכנסה לדירה במלון אשה מכובדת והציגה את עצמה "שלום, שמי ראומה גילון, אני בתו של מוריס, שמעתי שאתה מאד דואג לאבא שלי, ובאתי להביע את הערכתי ותודתי הגדולה לך".

יושבים השלושה על המרפסת הצופה לים, ואז בין לבין, שואלת הגברת ראומה את אהרליה, כמה שנים הוא משגיח כשרות. הוא מספר לה במילים קצרות שהוא נקלע לכאן אחרי פשיטת רגל בענף הנדל"ן עקב "עקיצה". הגברת גילון לא מאמינה למשמע אוזניה. אהרליה מספר לה על פרויקטים גדולים שבנה בזמן בארץ, ועל הנפילה הגדולה. ואז היא מסכמת את השיחה "אדון אהרליה אני צריכה בדיוק יהודי כמוך. רוב עסקי בחו"ל, אבל עכשיו אני הולכת להשקיע בפרויקט תיירותי ענק, ואני צריכה מנהל כללי וגם שותף, שנה שלימה שאני מחפשת אדם ירא שמים ואמין עם ידע בנדל"ן ובינוי שינהל במדינת ישראל את עסקי. מה דעתך לקבל את התפקיד אדון בנדירסקי?".

כאן בעצם מסתיים הסיפור. אהרלי'ה שלנו מקבל תפקיד של מנכ"ל בעסקים של הגב' גילון, וכאות הוקרה על הטיפול המסור באביה, היא מעניקה לו 18% ממניות החברה בישראל, מבלי להשקיע אגורה אחת. אחרי חמש שנות עבודה מאומצת עם הישגים נדירים, אהרלי'ה שילם את כל חובותיו, וחזר כמעט למצבו הכלכלי הקודם. זאת ועוד, מוריס אביה של גב' גילון נפטר לא מכבר, והותיר לו סכום נכבד בצוואה. אבל הדבר הכי חשוב, אהרלי'ה ממשיך לפקוד את שיעורי הגמרא בשכונה והוא מקפיד על כשרות עד קוצו של יוד, וכמובן, הוא מברך אותי כל הזמן על העצה שנתתי לו לעסוק במשגיח כשרות... ובכך לעשות את תשובת המשקל שהשיבה אותו למעמדו. (העיתונאי 5)

כבוד הבריות

הנוהג לאכול בשר ושאר דברים רק מהכשר מסויים מהודר, ועתה התארח בבית חברו והגישו לו מאכלים מהכשר אחר שאינו נוהג לאכול, לא ימנע מחמת כן מלאכול ויפגע בחברו, אלא יאכל מה שחברו מגיש לו מפני כבוד הבריות. ואין צריך לעשות התרה על מנהגו הטוב שמקפיד לא לאכול אלא את ההכשר המהודר. כי אין עושים התרה אלא על מנהג טוב שרוצה להפסיקו לגמרי, אבל מנהג שרוצה להפסיקו באופן חד פעמי או לזמן מסויים ואחר כך לחזור אליו, אין צריך התרה (כן דעת המגן אברהם, נודע ביהודה, מהר"ש ענגיל, שואל ומשיב, בית לוי, חתן סופר, מטה יהודה עייאש, מהר"ץ דרשינסקי, שבט הלוי, שרגא המאיר ועוד). וכל שכן אם עשה "התרת נדרים" בערב ראש השנה או ערב כיפור ומסר מודעה שכל מנהג טוב שינהג שלוש פעמים ולא יאמר "בלי נדר", הרי הוא בטל ולא יהיה עליו איסור נדר (קול אליהו, שלמת חיים זוננפלד ועוד). (שו"ת יביע אומר חלק י יורה דעה סימן כ. ה"ע ח נט)

ופשוט שכל זה באופן שאין חשש איסור אלא רק שהאורח מהדר ומחמיר יותר מבעל הבית. אבל באופן שיש חשש איסור, כגון שהגישו לפניו עלי ירק שיש בהם חשש תולעים, אזי ברור שעל זה כבר אמר שלמה המלך (משלי כא ל): "אִין חֶכְמָה וְאִין תְּבוּנָה וְאִין עֵצָה לְנֶגֶד ה'", ולא יאכל ממאכל זה כלל ועיקר. ואדרבה ימצא איזו הדומנות לדבר על לבו של בעל הבית שיקפיד להביא על שולחנו אך ורק עלי ירק נקיים מחשש תולעים, וזכותו תלוייה בו.

הנוהג לאכול רק מהכשר בד"ץ, ועתה הוא חלה ואושפז בבית החולים ששם המאכלים מהכשר הרבנות הראשית, יאכל את המאכלים ואין צריך לעשות התרה על מנהגו הטוב, מאחר ובעזרת השם לאחר שיחזור לבריאותו, יחזור לביתו ולמנהגו לאכול רק מהשגחת בד"ץ. (שו"ת יביע אומר חלק י יורה דעה סימן כ)

ומעשה בכמה בחורים שהוזמנו לסעודת "שבע ברכות" שאירגנה אשה אלמנה בביתה לכבוד חתן וכלה, בסעודה הגישה בעלת הבית עוף ושאר מאכלים, אך הבחורים לא אכלו את העוף מכיון שהעוף לא היה בהכשר שהם היו רגילים בו. כמובן שבעלת הבית הצטערה על כך, אך לא היה בידה לשנות את דעתם. למחרת כשהגיעו הבחורים לישיבה אצל רבם גאון עוזנו רבנו בן ציון אבא שאול זצ"ל סיפרו לו בהתפארות את הנעשה אמש, היאך התגברו על תאוותם ולא אכלו את העוף, אמר להם הרב בצער רב: אמנם החמרתם בכשרות, אבל הקלתם במצות לא תעשה

מן התורה שאמרה (שמות כב כא): "כֹּל אֱלֻמָּנָה וַיְתוֹם לֹא תַעֲנֹן". ישמע חכם ויוסף לקח, שפעמים נראה לו שהוא מחמיר, אך אינו יודע ששופך את דמו של חברו, ופוגע בו.

שוב מעשה במשפחה של אנשים יראי שמים שהזמינו לביתם זוג צעיר לסעודת שבת בבוקר, המשפחה טרחה להכין "חמין" משובח עם מינים ממינים שונים של חלקי בשר משובחים לקראת בואם של האורחים היקרים. והנה לאחר הקידוש שואל האורח את בעל הבית איזה הכשר הבשר שבחמין, ענה לו בעל הבית: הכשר פלוני. אמר לו האורח: אני מצטער לא נוכל לאכול מהחמין, כי אין אנחנו אוכלים הכשר זה, נסתפק באכילת חלה וסלטים. מיותר לומר איזו הרגשה רעה הרגישו בעל הבית ואשתו לאחר שכל כך טרחו לכבודם, וזו "התודה רבה" שלהם.

אין ספק שהאורח הנ"ל לא חשב קודם לכן על מעשיו. אילו היה מתבונן, היה אוכל ממה שהביאו לו, בלי דיבורים מיותרים, אך בפזיזותו החמיר לדעתו בכשרות, אבל נכשל בעברות שבין אדם לחברו, שאין יום הכיפורים מכפר עליהם עד שיפייס את חברו.

שוב מעשה במשפחה שאט אט החלה להתחזק בשמירת התורה והמצוות, והזמינו לשבת קודש את בנם וכלתם החדשה אשר זה כבר כמה שנים שהם חזרו בתשובה ומקפידים על המצוות קלה כבחמורה. לאחר הסעודה סיפרה האם שהשבוע היא קנתה מיקסר גדול ומשוכלל, ועתה היא תביא את העוגה הראשונה שהכינה בו לכבוד כלתה החדשה, הגישה האם את חתיכות העוגה על צלוחיות יפות, אך לא איוותה נפשם של בני הזוג לאכול. לתדהמת האם מפני מה אינם אוכלים את העוגה?! ענה לה בנה: מאחר והמיקסר לא הוטבל במקוה, היאך נאכל את העוגה.

חבל מאוד שהבן הזה לא למד הלכות טבילת כלים ששם מבואר, שאמנם אסור להשתמש בכלי שאינו טבול, אבל אוכל הנעשה בכלי זה אינו נאסר באכילה, ומחמת חוסר ידיעה נכשל באי קיום המצוה החמורה שבתורה - מצות "כיבוד אב ואם". [ועיין להלן בהלכות טבילת כלים אם בכלל כלי חשמל חייבים בטבילה או לא].

לא לפגוע

בחור ישיבה מתמיד ועילוי קיבל על עצמו חומרה, הוא לא אכל ולא שתה באף בית, למעט בבית הוריו. חומרה זו קנתה לה פרסום רב, וכולם כיבדו אותו על הנהגה זו שבהחלט מצירה ומדכאה את תאוות האכילה, ובמידה רבה שומרת על היהודי מפני נפילה כזו או אחרת בענייני כשרות, וכבר היו דברים מעולם.

גם ראש הישיבה קיבל בהבנה חומרה זו ובמשך שנים לא הגיש לתלמידו האהוב אפילו כוס מים, כאשר זה היה סר אליו מעת לעת, להיוועץ עמו או לשאלו בענייני הלכה.

למחרת האירוסין, אף רץ הבחור לבשר לרבו כי בשעה טובה הכיר בחורה מבית מיוחס, בעלת מידות נאצלות ובעוד כחודשיים הוא יבוא בברית הנישואין. עיני הרב אורו, הוא פנה לארון והוציא משם בקבוק יין, שתי כוסות, פתח קופסה של עוגיות והניח לפני תלמידו, "בוא נרים כוסית "לחיים" ונטעם גם עוגיה..."

התלמיד נדהם, ובעדינות פנה לרבו, "כבוד הרב יודע שאני מקפיד לא לטעום באף מקום, ואף כיבדני הרב על כך".

"כן" השיב הרב בחיוך "כל זה היה נכון כל עוד היית רווק, והחומרה שקיבלת על עצמך היתה בשבילך, לצרכך. אך מה לעשות, אתה עומד לישא אשה בקרוב, ובוודאי תזמן לבית הוריה, והם יגישו לך מאכל ומשקה... ואם תדחה אותם, העלבון יהיה גדול, וזו

חומרה הבאה לידי קולא. להעליב יהודים ולגרום צער לארוסתך, אלו איסורים מן התורה. לפעמים כדאי לוותר על החומרה, לטעת ביהודים, ועוד קרובים, תחושה של שלום, אחווה ורעות... לחיים".

והם השיקו כוסיות. מזל טוב. (העיתונאי 1)

כבוד התורה

הנוהג לעצמו שלא לאכול מהשגחה מסוימת, ועתה הוזמן לביתו של רבו או של תלמיד חכם אחר, והביאו לפניו מאכלים מאותה השגחה שאינו רגיל בה, אין זה דרך ארץ שימנע מלאוכלם, אלא יאכל ולא יחשוש, והשם לא ימנע טוב להולכים בתמים.

ומעשה שהיה לפני כארבעים שנה, באברך שנהג שלא לאכול מפירות היתר מכירה [דהיינו פירות שגדלו בשדות של יהודי, שנמכרו לגוי לשנת השמיטה, כמבואר בהרחבה בחוברת "מצוות הארץ בהלכה ובאגדה"], והוזמן אצל רב גדול שנהג לאכול מהם. בשמוע האורח שאמורים להגיש לו ממאכלים של היתר המכירה, הלך לשאול את פי הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, כיצד ינהג? אמר לו הרב, כל דין שמיטה בזמן הזה הוא מדברי חכמים, ואילו כבוד התורה הוא מן התורה, אם כן תאכל ממה שיתנו לך ואל תזלזל בכבוד התורה.

∞ בדיקת המאכלים מחשש תולעים ∞

המקור מן התורה

נאמר בתורה (ויקרא יא מג-מה): "אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ, ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם". החמירה התורה מאוד באכילת שקצים ורמשים יותר ממאכלות אסורות של נבלות וטרפות וחזיר וכיוצא. ולכן אע"פ שהאוכל למשל חתיכת חזיר בכמות של כזית (27 גרם), חייב מלקות אחת, דהיינו שכשהיה בית המקדש קיים היו מעמידים אותו על עמוד בבית הדין ומפשיטים את בגדיו, ומכים בו ברצועת עור של חמור שתי מכות על גבו ואחד בבטנו וכן הלאה עד 39 מכות, כדי לכפר לו על חטאו. ועונש זה היה קשה מאוד, עד שאדם היה מעדיף למות ולא לקבל מלקות (כתובות לג עמוד ב). ולעומת זאת האוכל שקצים עונשו הרבה יותר חמור. דהיינו שהאוכל שרץ המים כמו סרטנים, עונשו ארבע מלקויות שהם 156 מכות. והאוכל שרץ הארץ כנמלים וכדומה, עונשו חמש מלקויות שהם 195 מכות. והאוכל שרץ העוף כגון זבובים ויתושים, עונשו שש מלקויות שהם 234 מכות.

זהירות וזריזות

"החמירה תורה באכילת תולעים בהרבה לאווין ומלקויות, להיות שהוא איסור מצוי מאוד בפירות, בירקות וקטניות, ברוב מיני מאכלים, ואי אפשר להיזהר מלהיכשל בהם אם לא בזריזות גדולה, לפיכך הוצרך הכתוב לזרז ביותר ולהרבות לאווין באיסור שרץ הארץ. ומעתה כל אדם יזדרז בעצמו מלהיכשל באיסור זה, וגם ידרוש ברבים חומר

איסורו כדי שיפרשו ממנו". (פרי חדש סימן פד)

אזהרה חמורה

הזהירה התורה מאוד בכל המאכלות האסורות "ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם". ודרשו חז"ל **ונטמתם**, לשון טמטום, שהאוכל מאכלות אסורות, נעשה ליבו אטום סתום וחתום, ולא יכול להכנס אל ליבו המאכל הרוחני שהוא תורתנו הקדושה. אשר על כן יש להזהר מאוד בפרט במאכלים שמצויים בהם תולעים למיניהם, לבדקם היטב היטב לבל נכשל חס ושלום.

ולהלן נבאר כמה דוגמאות בזה:

תירס - הטוב ביותר שיקנה תירס גרגרים בקופסאות שימורים או בהקפאה, שאין בו חשש תולעים, כיון שעובר תהליך ניקוי במפעל. אמנם בגידול מיוחד ללא חשש תולעים מותר לאוכלו עם הקלח. (רטו)

בוטנים, פיסטוקים, גרעיני חמניות, קשיו, - כיון שאין מצוי בהם תולעים, אין חייב לבדקם. וטוב לבדוק שלושה אחדים מהם ואם נמצאו טובים, רשאי לאכול את השאר בלא בדיקה. (רטו)

פירות הדר - מצויות בהם כנימות על הקליפה, ולכן יש לנקות היטב את הקליפה לפני השימוש בה לעוגה או ריבה וכדומה. (רכא)

מרווה, לואיזה, נענה, שיבא, חסה, - מצוי בהם הרבה מאוד תולעים, ולכן יש להקפיד שלא לאכול מהם, אלא רק מגידול מיוחד ללא חשש תולעים, או לסננם במסננת קטנה עם צמר גפן או בד עבה מאוד. (רכה)

עצה טובה: ישנה אפשרות לייבש את העלים הנ"ל למשך שנה שלימה, כיון שהתולעת אינה חיה יותר מששה חדשים. ובמשך ששה חדשים נוספים היא נעשית אפר, והאפר אינו אסור. (רנד)

התולעים של החסה...

מעשה ברבנו ה"בן איש חי" שראה אשה אחת קונה כמות גדולה של חסה לפני חג הפסח. "כיצד את מכשירה את החסה?" שאל הרב. והאשה השיבה: "כיון שבני הבית מרובים, וכמות החסה גדולה בהתאם, לכך שוטפת אני את החסה היטב, ומגישה לבני הבית לאכול". שאל אותה הרב "התדעי כמה שערות יש בראשך?" נדהמה האשה מן השאלה המוזרה, וכמובן לא ידעה להשיב תשובה. אמר לה: "דעי לך בתי, העוונות והמלקויות שאת מחטיאה את בני ביתך באכילת עלי החסה הללו עם התולעים שבהן, הם הרבה יותר מהשערות שבראשך...!" ועל כן הציע לה הרב להוריד את העלים ולהשאיר את הקלחים, אשר בהם נראים התולעים, והבדיקה קלה יותר. (בן איש חי שנה ראשונה פרשת צו)

כיוצא בזה סיפר מרן הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף שליט"א בשיעורו: מעשה היה בשכן שלנו שהכין לעצמו חסה. שאלתיו, כיצד מנקה הוא את החסה מתולעים? והשיבני, כי הוא שוטף את עלי החסה תחת הברז, בזרם חזק מאוד, והתולעים בורחים! ביקשתי ממנו שיביא לי את החסה הבדוקה, וכן יביא לי סדין לבן. שמתי את החסה בתוך הסדין תחת קרני השמש, ואחר שעה ראינו על הסדין הרבה תולעים ירוקות

מתהלכות בו, ויכל להכשל בהם חלילה באכילתו! ועל כן יעצתיו לתלוש את עלי החסה, ולהשאיר את הקלחים בלבד ולבדקם היטב, וכך יצא מכל חשש של אכילת איסור.

פטרזיליה ושמיר יבש - שקלו אותם בתנור ונתייבשו מותרים, כיון שהתולעים נשרפו ונעשו אפר. (רלח)

כרוב - אם אינו מגידול מיוחד, יש לנקותו היטב באופן הבא:

כרוב לבישול - להקפיא אותו לפחות 48 שעות, ואח"כ להפשיר ולהפריד את העלים אחד אחד, לשטוף בזרם מים חזק ולשפשף היטב כל קפל וכל פינה (ע"י ההקפאה מתרופפת אחיזת התולעים בעלה וניתן להסירם בשטיפה).

כרוב להכנת סלט - לחצותו לשניים או לארבע, להפריד בין העלים, להשרות במים עם סבון למשך כ-3 דקות, לשטוף בזרם מים חזק ולשפשף היטב כל קפל וכל פינה. (חוברת "בדיקת מזון מתולעים")

עלי גפן - מצויים בהם תולעים וקשה לבדקם. אך אפשר להכשירם כנ"ל לגבי כרוב. ויש עלי גפן עם הכשר המושרים בחומץ, וגם אותם ישטוף היטב ויעביר עליהם נייר ליישרם, ויבדוק אם נשארו שם תולעים. (רכח)

חומוס - ישרה אותו במים ואחר כך יבדקו משני צדדיו: אם יש בגרגיר חור או כתם כהה, זה סימן לנגיעות. אם טחנו את החומוס לפלאפל או לסלט חומוס וכדומה, ולא בדקוהו קודם, מעיקר הדין מותר לאוכלו, כיון שהתולעים נמעכו ונטחנו היטב, והם בטלים בתערובת. (רמ)

דגים - יש לבדוק במעיים ובחוט השדרה, כיון שמצוי שם תולעים ובפרט בדגי קרפיון. וכן יש לבדוק ולנקות היטב אחרי הסנפירים והאוזניים והפה. (רסד, רסו)

מרק ירקות - מרק שנמצאו בו שלושה תולעים נאסר המרק, מפאת החשש שאולי יש בו עוד תולעים. אלא שרשאי לסנן את המרק ולשתות. וכן רשאי לשטוף את הברש ולאוכלו, אבל הירקות שבמרק נאסרו ולא מועיל לשטפם, כיון שהם רכים, ואדרבה בשטיפה נכנסת בהם התולעת ויתר.

ואמנם אם נמצאו במרק שלושה יתושים וכדו' שאינם שקצים הבאים מן הירקות עצמם אלא מבחוץ, מותר לאכול מרק זה, שבמקרה זה לא חששו שיש עוד. (רמט)

לפתוח עיניים

"ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל, ועל ידי זה יינצל מכמה תולעים. ומעיד אני עלי שכם וכמה פעמים ניצלתי על ידי זה, ברוך ה'". (חכמת אדם כלל לח)

מאמר החכם: "לפני שאתה פותח את הפה, תפתח את העיניים".

סבון

מותר להתרחץ בסבון שיש בו תערובת איסור. וכן מותר לנקות בו כלי מאכל, אלא שיש להזהר לשטוף את הכלים במים טוב טוב מהסבון.

אונס

אכל פרי שאין צריך בדיקה והתברר לו אחר כך שהיתה שם תולעת, או אדם שפיהק ונכנס לתוך פיו יתוש וכדומה, אינו צריך לחשוש מענין של 'ונטמתם בם', שכיון שאונס הוא, אינו מטמא את ליבו. ובכל זאת כיון שנכשל, יעשה תשובה ויתכפר לו על ידי שילמד את ההלכות של איסורי תולעים. (רכד)

למה ברא הקב"ה שרצים?

אומר הנביא ישעיה (סו יז): "הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְשִׁהִים אֶל הַגָּנוֹת, אַחֵר אַחַת בְּתוֹךְ, אֲכָלִי בֶּשֶׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעֶבֶבֶר, יִחְדּוּ יִסְפוּ נֶאֱמַר ה'." [באור הפסוק: המתקדשים, המזדמנים יחד ומכינים עצמם ללכת אל העבודה זרה העומדות בגינות. אחר אחת בתוך - סיעה אחר סיעה אחר שגמרה הראשונה את עבודתה, נכנסת השניה באמצע הגינה. והאוכלים בשר החזיר השקץ והעבבר, כולם יחד יתמו מן העולם]. וביאר הגאון החיד"א על דרך מאמרם ז"ל (מדרש תהלים יח יב, ילקוט שמעוני בראשית כה): שאל אליהו הנביא זכור לטוב את רבי נהוראי, מפני מה ברא הקב"ה שקצים ורמשים בעולם? אמר לו לצורך נבראו, שבשעה שהבריות חוטאים, מיד הקב"ה מביט בהם ואומר: ומה שרצים הללו שאין בהם צורך אני מקיימם, אלו הבריות שיש בהם צורך, שכיון שהם חוזרים ממעשיהם הרעים, הרי הם כצדיקים גמורים, על אחת כמה וכמה.

והנה קל וחומר זה יכון על עם ישראל דוקא, שנוהרים הם מלאכול שקצים ורמשים, נמצא שישאל איך צורך בשרצים ובכל זאת הקב"ה מקיימם, לכן גם אם חטאו הקב"ה מקיימם, אבל אומות העולם שאוכלים שקצים ורמשים, נמצא שיש להם צורך בהם, אם כן אין לעשות קל וחומר הנזכר כדי לקיימם בעולם, כיון שבשבילם נבראו השקצים לצורך, וממילא כשהם חוטאים אין ענין להשאירם. ומעתה זהו שאומר הפסוק: "אֲכָלִי בֶּשֶׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעֶבֶבֶר, יִחְדּוּ יִסְפוּ", ולמה, הרי הם גויים ולא נאסר עליהם לאוכלם? אלא שכאשר הם חוטאים, אין שום הצדקה להשאירם בעולם, כי הרי הם אֲכָלִי בֶּשֶׂר הַחֲזִיר וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעֶבֶבֶר, נמצא שהשקצים מועילים יותר מהם. (רבנו יוסף חיים בספרו אדרת אליהו פרשת וארא בשם נחל קדושים לחיד"א)

תיקון למי שחטא במאכלות אסורות

אדם שבעבר לא שמר תורה ומצוות ולא ידע שאסור לאכול מאכלים שאין עליהם הכשר, או במסעדות שאין בהן הכשר, ועתה נוכח לראות שטעה בדבר, וניחם על מעשיו ורוצה לשוב בתשובה, כיצד ינהג? ראשית, יתודה על עונו, ויתחרט על כך, ומכאן ולהבא ישמור וידקדק היטב על כל הלכות כשרות. ויקבל על עצמו להרבות בלימוד התורה יותר מכפי הרגלו, ובפרט ישנן היטב את הלכות הכשרות, ויזכה גם את האחרים בלימוד הלכות אלו, ושב ורפא לו.

חכמי המקובלים כתבו שאדם שחטא במאכלות אסורות, יתענה תעניות רבות מאוד על עונו החמור. אמנם כתב השל"ה בשם רבנו האר"י: "כל מה שתמצא בדברי הראשונים סיגופים ותעניות

לכפרת עוונות, אין זה אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שעמלו בתורה, זאת היא תקנתו להיות עוסק בתורה בהתמדה, ואין צריך להתענות, פן יחלש ויתבטל מלימודו". וכן כתב בשו"ת זרע אמת, שאפילו אם חטא בחטאים חמורים מאוד שחייבים עליהם כרת או מיתות בית דין, כיון שחזר בתשובה ועוסק בתורה תמיד, בזכות התורה ינצל מן היסורים. ע"כ. וכן אמרו חז"ל במדרש (ויקרא רבה כה א): "אמר רב הונא, אם נכשל אדם בעבירות חמורות והתחייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה? ירבה בלימוד התורה יותר מהרגלו. ואם אינו יודע ללמוד, יעסוק בצדקה ויחיה". וכתב רבנו יונה, והצדקה תגן עליו גם מהיסורים, ומכל מקום מעלת לימוד התורה היא למעלה מן הכל, שתלמוד תורה כנגד כולם.

וכתב הגרש"ז אוירבך: "השבים בתשובה, חייבים להאמין באמונה שלימה שהקב"ה מוחל וסולח לכל השבים אליו באמת. וגם צריכים להודות לה' על שזיכה אותם לעמוד על האמת, ונתן להם הקב"ה לב טהור ומבין לשוב אליו באמת ובתמים". ואדרבה יעבדו את ה' בשמחה, וישכחו מהעבר, כי זהו רצון ה' האמיתי, שלא יעבדוהו בעצבות, וכמו שכתב רבנו חיים ויטאל (שערי קדושה עמוד כז): דע כי העצבות גורמת מניעת עבודת ה' וקיום המצוות, וביטול עסק התורה, וכוונת התפילה, ומבטל מחשבה טובה לעבוד את ה', והיא שער התחלת גירוי הסתת היצר הרע אפילו לצדיק. וכשעובד את ה' בעיצובן, דומה לעבד העובד את רבו בפנים עצבות חזופות, ועל ידי כך הקב"ה ושכינתו מסתלקים מעליו, אבל להיפך, בהיותו עובד את ה' בשמחה, מוסיפה לו השמחה חשק רב ואהבה להידבק בו יתברך. ע"כ. (חזו"ע ימים נוראים ריח. "דרך שיחה", תשובות מהגר"ח קנייבסקי עמוד שמד)

קצת מהלכות שחיטה וטריפות

מצות שחיטה

ציוותה התורה כי אדם שרוצה לאכול עוף או חיה או בהמה חייב לשחטו קודם לכן. והסכין חייב להיות חד וחלק ללא שום פגימה, והרבה פרטים ודינים יש בזה.

השחיטה היהודית

רבים תמהו, ורבים עדיין תמהים: כיצד יתכן שתורת ישראל אשר הנחילה לאנושות את ערכי המוסר האוניברסליים בכל הנוגע לרגישות לזולת וסבלו, דווקא היא תצווה שהדרך היחידה לצריכת בשר למאכל, היא באמצעות שחיטה? דרך זו נראית כאגרסיבית וכואבת. מדוע לא להמית את הבהמה בירייה קצרה ומהירה? או לפחות להמם את הבהמה באמצעות מכת חשמל לפני הריגתה, כנהוג כיום ברוב מדינות העולם, כדי להפחית מכאביה?

הנה התבוננות מעמיקה ויסודית, פורסת לנגד עינינו תמונה המאירה את עינינו להבין שוב, כי תורתנו הקדושה, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", ואך חמלה וחסד טמונים בכל חוקיה ומשפטיה.

ראשית עלינו לדעת, כי הקפדה על קיומן של הלכות שחיטה, גורמת שלא יורגש כאב ולא ייגרם צער לבעלי החיים, שהרי התורה מחייבת לשחוט רק בסכין חדה וחלקה לחלוטין, עד שאם יש בה פגם קל שבקלים, המורגש ולו במעט על ידי העברת הציפורן בעדינות על פני חוד הסכין, סכין זו פסולה לשחיטה, ובהמה שנשחטה באמצעותה פסולה לאכילה. עוד נדרש בהלכה שהשחיטה תתבצע בזריזות ובתנועה מהירה אחת של הסכין. דרישות אלו גורמות שלא יורגש כל כאב, שהרי חתך מהיר וחד אינו גורם לכאב [נהדר נחקר והוברר, שברגעים הראשונים ליצירת חתך חד ומהיר, אין הגוף חש כל כאב. תחושת הכאב באה רק לאחר מכן].

יותר מכך. מחקרים חדשים גילו עובדות מדהימות בנוגע למערכת כלי הדם של היונקים, המעצימות שבעתיים את הנקודה הנ"ל. הענין הוא כזה: אצל כל בעלי החיים, קיימת במוח "רשת הפלאים", שהיא המרכזת את אספקת הדם למוח. הדם מגיע מן הלב אל רשת הפלאים בשתי דרכים: הדרך העיקרית היא "עורקי הקרוטיד", הנמצאים בקדמת הצוואר. והדרך הנוספת היא "העורקים החולייתיים", הסמוכים יותר לעורף, שאף הם מובילים דם. כל רופא מתחיל יודע, שכאשר יורד לחץ הדם ברשת הפלאים בפתאומיות, התוצאה היא **איבוד הכרה מיידי**. כלומר: פעולת השחיטה גורמת להפסקה מיידי של אספקת דם אל המוח, מה שגורם לבהמה לאבד את ההכרה, ולא לחוש בכאב. **השאלה היא כזאת:** הרי בפעולת השחיטה היהודית נחתכים רק עורקי הקרוטיד, ולא העורקים החולייתיים [משום שאז הסכין תפגע בעצמות החוליות - דבר הפוסל את השחיטה], אז אולי יש מקום לחשש שמא תהליך איבוד ההכרה יארך זמן רב יותר, כל עוד נמשכת זרימת הדם בעורקים החולייתיים?

כאן אנו מגיעים אל הפלא הגדול: אכן לכל היונקים יש גם עורקים קדמיים וגם עורקים אחוריים. אולם אצל כל היונקים הטהורים שהם מעלי גירה ומפריסי פרסה - קיים שינוי במבנה העורקים האחוריים. בעוד שביתר בעלי החיים היונקים הטמאים - עורקים אלו חודרים ישירות למרכז הדם שבמוח, הרי שאצל בעלי החיים הטהורים, העורקים החולייתיים מתחברים בדרכם אל העורקים הקדמיים, לפני הגיעם למרכז הדם שבמוח. **משמעות הדברים היא, שבעת חיתוך עורקי הקרוטיד, יורדת מיידי אף זרימת הדם שבעורקים החולייתיים!** מה שמבטיח איבוד הכרה מיידי, תוך שניה אחת, ולכל היותר שתי שניות! וכאמור לעיל, בשניות אלו עדיין לא קיימת תחושת כאב, כך שהשחיטה היהודית מבטיחה מניעה מוחלטת של צער בעלי חיים. [ומה שרואים לאחר השחיטה שגוף הבהמה מפרס, הדבר אינו מעיד על כאב, אלא זהו רפלקס הנגרם מפעילות אנוימטית בסיבי השרירים, וכמו שניתן לראות את זנב הלטאה מפרס לאחר שנקטע מגופה].

לעומת זאת דווקא בשיטות הטביחה הלא יהודיות קיימות בעיות רבות. לא נדבר על השיטות הפרימיטיביות, שבודאי היו כרוכות בצער ובסבל רב, אולם אף בשיטות החדשניות קיימות בעיות. פעולת הימום הבהמה במכת חשמל גורמת ל"בישול" המח וכרוכה בסבל. בירייה אל מח הבהמה, קורה פעמים רבות שהירייה לא מכוונת בדיוק, או שהבמה מזיזה את ראשה, ואז נגרם לה סבל רב.

בשחיטה היהודית קיים יתרון אף לאיכותו וטיבו של הבשר, ורמתו ההיגיינית, שכן רוב הדם יוצא מיד עם מות הבהמה, ואין החיידקים מתרבים בו במהירות, מה שאין כן בטביחה בירייה, שהדם נשאר יותר בגוף הבהמה, בשל הפרש הזמן שבין הירייה לחיתוך הצוואר. [ולמען חברי אגודת 'צער בעלי חיים' נוסף ונאמר, כי השמירה על טיב הבשר והארכת חי המדף שלו, היא יתרון לא רק לבני האדם האוכלים ממנו, אלא אף לבעלי החיים, שכן בעקיפין - פחות בשר נורק, ופחות בהמות נשחטות].

העובדות הללו מחזקות בנו ביתר שאת את ההבנה, שתורתנו היא תורה אלוקית, וניתנה על ידי בורא העולם, אשר יצר את העולם כולו, באופן שיהיה מתאים ביותר לקיום התורה, וכפי שאומר הזוהר הקדוש, שהקב"ה "איסתכל באורייתא וברא עלמא" [הסתכל בתורה וברא את העולם. התורה היא התוכנית האדריכלית של העולם]. לכן אין זה פלא, שדווקא מבנה כלי הדם של בעלי החיים הטהורים באכילה שונה מן המבנה ביתר היונקים, שהרי העולם כולו בידי כחומר ביד היוצר. (על פי ספר "המהפך" ח"א עמ' 154. וראה שם מקורות הדברים והרחבה)

מצות כיסוי הדם בעפר

לאחר שחיטת עוף או חיה בלבד, צייתה התורה לכסות את הדם בעפר. שנאמר (ויקרא פרק יז פסוק יג), **וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצְוֶה צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְךָ אֶת דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר.**

עפר מלמעלה ועפר מלמטה

קודם השחיטה יניח עפר על הרצפה, וישחט על גבי העפר, ולאחר מכן יכסה את הדם בעפר. ונמצא שיש עפר למטה מהדם ועפר למעלה מהדם. ולמדו זאת בגמרא מסכת חולין (דף פג עמוד ב), מהפסוק "ושפך את דמו וכסהו בעפר", עפר לא נאמר אלא בעפר [שיהיה הדם עטוף בעפר], ללמדך שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה.

על מי מוטלת המצוה

מצות כיסוי הדם בעפר מוטלת על השוחט, ואם בעל העוף רוצה לקיים את המצוה, צריך ליטול רשות מהשוחט שיסכים לתת לו את המצוה. (ח צט)

הברכה - קודם שמכסה את הדם בעפר, יברך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציונו על כיסוי הדם בעפר".

בשר נבלה

עוף או חיה או בהמה שמתו מאליהם ללא שחיטה, אסרה התורה לאכול את בשרם והוא הנקרא בשר נבלה. וכן אם שחטו בסכין פגומה, הרי זה בשר נבלה.

בשר טריפה

עוף או חיה או בהמה חולים שאינם יכולים להחזיק מעמד ולחיות כך במשך יב' חודש, הרי הם נקראים טריפה, ואפילו אם שחט אותם כדן, אסורים הם באכילה. וכמו כן אם לאחר שנשחטו מצאו איזה חור שהוא בתוך הריאה או כל מום שהוא שבאופן כזה לא היו יכולים לחיות י"ב חודש, הרי הם טריפה.

"וּבֶשֶׁר בְּשָׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ, לִפְלֹב תִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ"

מעשה בטבח אחד בציפורי, שהיה מאכיל את ישראל נבלות וטריפות. פעם אחת, ערב יום הכיפורים עם חשיכה, שתה יין הרבה והשתכר, עלה לראש הגג, נפל ומת. התחילו הכלבים מלקקים בדמו. באו ושאלו את רבי חנינה, האם מותר לטלטלו ביום הכיפורים מפני הכלבים? אמר להם: כתוב בתורה (שמות כב ל): **"וּבֶשֶׁר בְּשָׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ, לִפְלֹב תִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ"**. טבח זה גול את הכלבים והאכיל את ישראל נבלות וטריפות, לכן הניחו להם לכלבים, כי משלהם הם אוכלים. (ירושלמי עבודה זרה פ"ב ה"ג)

"וּבֶשֶׁר בְּשָׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ, לִפְלֹב תִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ"

מעשה בכפרי שהיתה לו חנות "איטליו", והיה לו שוחט ירא שמים לביצוע השחיטה. כאשר מידי פעם היתה עולה שאלה לגבי כשרות הבהמה שנשחטה, אם היא כשרה או טריפה, היה הכפרי מטעין את הבהמה על עגלתו ונוסע אל העיר הסמוכה כדי לשאול

את פי הרב. יום אחד הגיע אל הכפרי אחד מן "המסכילים", התלוצץ עימו ואמר: לשם מה אתה הולך לרב שיפסוק לך אם הבהמה כשרה או טרפה, הלא כתוב במפורש בתורה, שבשר טריפה מיועד הוא עבור הכלבים, שנאמר: "וּבִשְׂרֵי בְשָׂדָה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ, לְפָלֶלֶב תִּשְׁלַכֶּנּוּ אֹתוֹ", ואם כן בכל פעם שמתעוררת לך שאלה, תגיש את הבשר לפני הכלב, והיה אם יאכלהו הכלב תדע שהבהמה היא טריפה, ואם לא יאכלהו, תדע שהבהמה היא כשרה.

הכפרי בתמימותו שמע לעצה המכוכמת, וכך במשך כחודשיים ימים לא הגיע אצל הרב, ובכל פעם שהיתה לו שאלה היה מניח את הבשר לפני הכלב. אולם באחד מן הימים, הנה שוב חזר הכפרי אצל הרב כמנהגו מקדם, עם בהמה בידו לדעת אם כשרה היא או טריפה. לשאלת הרב, מדוע לא הופעת בחודשיים האחרונים? אמר הכפרי: "הצגתי את שאלותי בפני הכלב". שאלו הרב: ומפני מה חזרת אלי כעת? השיב לו: "מה אעשה, והכלב מחמיר מדי..." ("חד וחלק")

אווזים מפוטמים

שנים רבות, קיימת תופעה של "פיטום אווזים", דהיינו שמאכילים ומפטמים את האווזים בעל כורחם, כדי להשביח להם את הכבד. וכיצד מתבצע תהליך הפיטום?

בהגיע עתם של האווזים להיות ראויים להלעטה ופיטום, בעת שהמשקל הממוצע של האווז הוא כ-4 ק"ג [שזהו הגודל הטבעי שלהם באופן רגיל בלא פיטום], מאכילים אותם בעל כרחם שלוש פעמים בכל יום, ובכל פעם כחצי ק"ג של תירס מבושל, על ידי מכונה המיוחדת לזה, שיש לה בית קיבול עגול ורחב המכיל את המנה הראויה לכל ארוחה, ויש לה צינור ארוך שרוחבו ואורכו מתאימים לושט של האווז שהוא ארוך מאוד, משום שלאווזים אין זפק כלל, והושט הוא ארוך וישר מן הפה עד הקורקבן. ואווחזים את האווז בחוזקה בין רגליו של האיש המפטם, ומכניס את הצינור לושט, ומתחיל לסובב בידית, ועל ידי זה התירס נדחף בחוזק לתוך הושט, עד שמסיים את כל המנה שבכלי. וכך עושים שלוש פעמים בכל יום למשך שלושה שבועות, ואז מגיעים האווזים למשקל של כמעט 8 ק"ג, ומיד מביאים אותם לשחיטה, שאם מתעכבים יותר, אינם יכולים להתקיים כלל.

פעולה זו, מלבד שיש לדון בה מצד צער בעלי חיים, יש בה אף בעיה בכשרות הבשר: בהיות שמאכילים את האווזים על כרחם, דבר מצוי הוא שיהיה להם פצעים ונקבים בושט, אם מצד הכנסת הצינור בכח גדול וביד חזקה לושט, ואם בגלל התירס שנדחף בלחץ המכונה. ונקב כלשהו בושט, העוף טרף. ואף שלאחרונה שינו בדרך ההלעטה, והחלו להלעיטם דברים רכים, וטוחנים את התירס המבושל עד שנעשה כדייסה, ונותנים צינור קטן בפה, והדייסה נכנסת לושט על ידי לחץ אויר מהמכונה הנ"ל, אך עדיין מצויים בהם נקבים נקבים מחמת חולי הפטריות המצוי באווזים. ועוד חשש טרפות יש בהם, מאחר ואינם יכולים לחיות לאחר ההלעטה י"ב חודש. על כן, אדם שיש לו יראת שמים, יזהר שלא לאכול אווזים מפוטמים כלל. והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנהר. (עיין שו"ע סימן לג ס"ג. יביא ח"ט ס"ג. שם

שלמה חיד ס"א)

בשר 'חלק' ובשר 'כשר'

המושג של בשר 'חלק' ובשר 'כשר', נוצר לפני כמאתיים שנה, ומעשה שהיה כך היה: האוכלוסיה בירושלים דאז היתה מונה ספרדים בלבד, וזאת מחמת מושל ישמעאלי רשע שלא האמין באשכנזים כיהודים כיון שבאו מארצות הנצרות, ועל כן היה מטיל עליהם מיסים כבדים והיו הולכים להתגורר בעיקר בערי חברון וצפת. לאחר שמת מושל רשע זה נתמנה מושל אחר ליברלי יותר, וקיבל כי האשכנזים הינם יהודים ממש, ואז נהרו רבים מהאשכנזים לעיר הקודש ירושלים, ופתחו להם משחטה משלהם. מפאת חילוקי הדעות בגדרי בהמה טרפה בין מרן השלחן ערוך שהספרדים פוסקים על פיו, ובין הרמ"א שהאשכנזים פוסקים על פיו, גרם הדבר לבלבולים, כי יש בהמות שמרן מטריף ולרמ"א הם כשרים. אי לכך תיקן הראשון לציין דאז, הגאון רבי יעקב שאול אלישר זצ"ל, שעל הבהמות הכשרות לדעת מרן יכתבו 'חלק', ועל הבהמות הכשרות לדעת הרמ"א יכתבו 'כשר', והזהירו שהספרדים לא יקנו אלא מהבשר ה'חלק' בלבד, כי הבשר ה'כשר' הינו טרף לדעת מרן, ותקנה זו קיימת עד היום. אמנם במשך השנים טעו חלק מציבור הספרדים והחלו לקנות גם כן בשר 'כשר'. אשר על כן יש ליידע את כל הצבור הספרדי כי גם היום קיימת תקנה זו לחלק בין בשר 'כשר' לבשר 'חלק', ואין להקל ראש ולקנות בשר 'כשר', כי הינו 'טרף' לספרדים.

אע"פ שלבני אשכנז מעיקר הדין מותר לאכול בשר 'כשר', מכל מקום מה טוב שגם הם יקבלו על עצמם חומרה זו כדעת מרן השלחן ערוך, בפרט בחשש איסור כזה חמור של אכילת בשר טרף. ובאמת שכן רבים מבני אשכנז החרדים לדבר ה', משתדלים לקנות אך ורק בשר 'חלק', ותבוא עליהם ברכת טוב.

עדות שנהגו בחוץ לארץ לאכול בשר 'כשר'

ספרדים ועדות המזרח שנהגו במקומות מסוימים בחוץ לארץ להקל לאכול בשר 'כשר', כיון שבאו עתה לארץ ישראל שזה מקומו של מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, יש להשתדל לדבר עמיהם בנחת ובהסברה נעימה, שבשר זה הינו טרף לדעת מרן, ושיקפידו לקנות אך ורק בשר 'חלק'. וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלויה בו, ואין חטא בא על ידו. אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא.

אורח במקום שאוכלים בשר 'כשר'

המתארח אצל חבר שאוכל בשר 'כשר', ועתה אינו יודע אם הבשר שהובא לפניו 'כשר' או 'חלק', רשאי לאכול את הבשר, ואינו חייב לברר אם הבשר 'חלק'. ובפרט במקום שיש לחוש שבעל הבית יתבייש. והטעם בזה משום 'ספק ספיקא', ספק אם הבשר 'כשר' או 'חלק', ואפילו תאמר שהבשר 'כשר', שמא הלכה כדעת הרמ"א שמוותר. (קיט) בבאור המושג 'ספק ספיקא', עיין בחוברת השבת בהלכה ובאגדה בהלכות קידוש.

כלים שבשלו בהם בשר 'כשר'

אורח חשוב המתארח אצל חברו שאוכל בשר 'כשר', ולכבוד האורח החשוב קנה הבעל הבית בשר 'חלק', אע"פ שהבשר מתבשל בכלים הבלועים מבשר 'כשר',

מותר לאורח לאכול שם. ומכל מקום אם ישנה אפשרות מראש ובצורה יפה ונעימה, שבעל הבית יגעיל את הכלים במים רותחים, תבוא עליו ברכה. (קכ)

זיוף תעודת הכשר על בשר חלק ומכר בשר כלב

סיפור ששמענו ממקור ראשון: הגאון הצדיק ה"בבא אלעזר" זיע"א בבחרותו היה בבית סבו ה"בבא סאלי" זיע"א. והנה פנה אליו הבבא סאלי ואמר כי לעת ערב צריכה להגיע קבוצה גדולה של אורחים, והוא רוצה לערוך לכבודם סעודה, ולכן שיסע בבקשה לעיר בני ברק ויקנה 20 ק"ג בשר חלק. הרבה הבחור ר' אלעזר בלבבו, מדוע לטרוח לנסוע עד בני ברק לקנות בשר, הלא אפשר להשיג בשר חלק למהדרין אף בשוק רמלה-לוד הקרוב. ממחשבה למעשה, נסע לשוק רמלה-לוד, ראה באחת מחנויות הבשר מוכר בעל חזות חרדית עם זקן ופאות, ביקש לראות תעודת הכשר, וכאשר הראה לו המוכר תעודת הכשר למהדרין, קנה אצלו את 20 ק"ג הבשר המבוקשים.

חזר הנכד ר' אלעזר לבית סבו הבבא סאלי, הגיש לידי הרבנית סימי שתחי' את חתיכות הבשר, והודיע לרב כי מילא את מבוקשו. נכנס הבבא סאלי למטבח, הביט בבשר, ופנה אל נכדו אלעזר: קח מיד את הבשר, ותברר מיהו השוחט ששחט אותו! הבחור אלעזר חש חוסר נעימות: האם הצדיק חש שלא עשה בדיוק כפי בקשתו? בזריות רבה שם שוב פעמיו לעבר שוק רמלה לוד, ניגש אל מוכר הבשר וביקש שיאמר לו מיהו השוחט. ניסה המוכר להתחמק, אך כשלא היתה לו ברירה, הפטיר ואמר: השוחט שלי הוא רבי שלמה עמר. הבחור אלעזר שהכיר את השוחט כירא שמים, תיכף ומיד שם אליו פעמיו, ושאל אותו האם אכן הוא זה ששוחט את הבשר באותה חנות. ענה לו רבי שלמה: עד לפני כשלושה חודשים אכן בעל החנות היה מזמין אצלי בשר ששחטתי. אולם בשלושה חודשים האחרונים כבר איננו מזמין. נורות אדומות נדלקו בראשו של הבחור אלעזר והוא אץ רץ חזרה אל חנות הבשר. הפעם פנה אל המוכר בתקיפות: אמור לי מיד, מיהו השוחט ששחט את הבשר בחנותך. כשלא נענה בתשובות מספקות, התקשר מיד למשטרה. באו שוטרים, פתחו את הפריז'ידרים, ולאחר חקירה ודרישה התגלתה האמת הנוראה והמזעזעת: בעל החנות רצה להשיג בשר בחינם, צד כלבים ושחטם, והציע למכירה את בשרם, תחת תעודת ההכשר המהודרת שהיתה לו לפני כן, בזיופים קלים.

הנה כי כן, הבבא סאלי בקדושתו, בהבטה קלה "הריח" את ריחו הבאוש של הבשר. (מפי רבי רפאל רחיליו שליט"א, חברותא של רבי אלעזר זצוק"ל בבחרותו בישיבת "פורת יוסף")

נמצינו למדים, כמה יש להיזהר לקנות מירא שמים אמיתי, בפרט כשמדובר בבשר הנמכר פתוח וטרי במשקל, ולא באריות חתומות. וכמו כן במסעדות, יש לדקדק שיהיה בעל המסעדה ירא שמים, ונתפלל לה' שיצילנו מכל מכשול וטעות.

מה הדאיג את הרב?

באחד הימים נודעו תושבי הארץ, כשנודע שבאחד הקיבוצים מגדלים שפנים למאכל, ה' ירחם.

נכנס בחור אצל הגאון רבי ליב חסמן זצ"ל, המשגיח של ישיבת "חברון", ומצאו דופק באצבע על השולחן בלי לדבר. ידע הבחור, כי כך נוהג הרב כשמצטער הוא מאוד, שאל התלמיד לפשר הענין.

ענה לו הרב: נאמר: "ולא תקיא הארץ אתכם", הנה חושש אני שבשל החטא החמור שנעשה כאן בארץ ישראל של אכילת שפנים, יגרשו אותנו מארצנו הקדושה. מילא - אני, אבל כיצד תוכל אשתי הרבנית החולה ללכת?"

כך חש רבי ליב בצורה מוחשית כל כך את חומר החטא והעונש על מאכלות אסורות.

♣ בשר שהתעלם מן העין ♣

טעם האיסור

בשר שהניחוהו במקום מסוים ללא שימת עין עליו, אם יכולה להיווצר מציאות שיבוא איזה עוף או חיה או בהמה או גוי ויקחו את החתיכה ויביאו במקומה בשר אחר, הרי שאסור לאכול חתיכה זו, מחשש שהחליפה בבשר איסור. אבל אם אין שום אפשרות שתתחלף החתיכה, כגון שהחלון סגור או שהבשר מכוסה בתוך כלי, מותר הבשר באכילה. (ט קלד, קלה)

כוחה של הלכה...

רבנו דון יצחק אברבנאל זצ"ל, היה שר האוצר של מלך ספרד. המלך חיבב והעריך מאוד את השר היהודי החכם, ובאחד הימים איוותה נפשו לסעוד עימו יחד.

אמר הרב: "אתכבד להזמין את המלך אל ביתי, אך לא אוכל להיענות לבקשת המלך לאכול על שולחנו".

אמר המלך: "מה הבעיה? נבשל בשר כשר!"

ענה הרב: "אף בשר כשר - אסור הוא, אם התבשל בכליכם".

אמר המלך: "יביאו בשר שהתבשל בביתכם".

ענה הרב: "בשר שהוסרה השגחתו ממנו נאסר לנו, מדין "בשר שהתעלם מן העין", שמה הוחלף!"

אמר המלך: "ניחא, יובא הבשר מביתך, ומשרתך ישגיח עליו עד שיובא אל השולחן!"

לכך הסכים השר. הורה המלך לעשות שולחן עגול, מסתובב, העומד על רגל אחת, ולהכין מנות זהות למנתו של השר. המשרת היהודי הביא את מנת הרב, והרב לא הסיר ממנה עיניו. תוך כדי סעודתם ושיחתם, היסב המלך את תשומת ליבו של השר להביט בציפור יפה שהתעופפה ליד החלון. נשא הרב את עיניו, והמלך סובב ברגלו את השולחן כהרף עין, ומנתו באה לפני השר.

ביקש המלך להמשיך בסעודה, אולם השר היהודי לא אבה לאכול. "תודה, כבר אכלתי די!". תמה המלך: "הרי בקושי טעמת מאומה!" והוכיחו קשות: "ראה כמה טרחנו לכבודך, והבאנו המאכל במיוחד מביתך, ועתה אינך אוכל!"

התנצל השר: "מה אעשה והסחתי דעתי לרגע, כשהבטתי בציפור לפי בקשת המלך!"

התפעל המלך ואמר: "אשריך ואשרי תורתך, שהצילה אותך מאכילת מאכל אסור!" (מעייין השבוע שמות שנוב)

טביעות עין

גם בשר שהונח במקום פתוח שהיה חשש שהוחלף, כגון האוכל בחצר ביתו או בבית והחלון פתוח, אם מכיר הוא את הבשר בטביעות עין שזהו הבשר שהניח, או שהיה לו סימן מסוים בבשר, מותר הבשר באכילה. וכמו כן, אם היה הבשר מבושל או מתובלן ומכיר את הבשר שזהו ולא הוחלף, מותר לאוכלו. (קלז. סימן סג ס"א)

פועל גוי

אולמות שמעבידים פועלים גויים במטבח לעזור לטבח היהודי או בתים שמעבידים 'פיליפינית', ופעמים והגוי נשאר במטבח או בבית לבד, ויש שם בשר, צריכים להקפיד שישאר המקום פתוח, שאז הגוי מיוחד להחליף את הבשר ושאר המוצרים מחשש שכל רגע יכנס היהודי, ויראהו ויפטר אותו מהעבודה. ומכל מקום כאשר אין שום רווח לגוי להחליף את המוצרים ללא כשרים, אף אם המקום סגור, אין צריך לחשוש שמא החליף. (קלז. סימן קיח ס"י)

הלכות דם וביצים

איסור אכילת דם

התורה אסרה לאכול דם של בהמה, חיה ועוף, אבל דם של דגים וחגבים מותר. אלא שחכמים אסרו לאכול כל דם משום מראית העין, שהרואים יאמרו שאדם זה שותה דם של איסור. ומכל מקום רשאי לשתות דם דגים אם יעשה היכר כגון שיניח בצידו הכוס מעט קשקשים שאז ניכר שדם זה של דגים. (קעט)

דם שלא פירש

מה שאסרה התורה דם בהמה חיה ועוף, דוקא כשכבר פירש הדם ויצא מהחתיכה אבל אם הדם עדיין לא פירש, מותר. ולכן מותר מן הדין לקחת חתיכת בשר שאינה מבושלת ולא מלחו אותה עדיין מדמה, ולאוכלה כמות שהיא אלא שצריך להדיחה במים היטב מהדם שעל פני החתיכה. (קצז)

"רק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכַל הַדָּם!"

אומרת התורה (דברים יב כג): "רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכַל הַדָּם, כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשֶׂר... לֹא תֹאכְלֶנּוּ, לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וּלְבִנְיָךְ אַחֲרָיִךְ, כִּי תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה'".

מדוע הדגישה התורה "רק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכַל הַדָּם", מדוע יש כאן צורך בחיזוק מיוחד? אומר רבי יהודה: ממה שנאמר 'חֲזַק' אתה למד, שהיו שטופים בדם לאוכלו, לפיכך הוצרך לומר חֲזַק.

ונראה שכוונתו למה שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ג מו), שבימי קדם היו עושים כישופים, ועל ידי אכילת הדם היו מתחברים לשדים לגלות מהם העתידות. וכיצד היו עושים? היו שוחטים בהמה ומקבלים דמה בכלי או בחפירה, ואוכלים בשר השחיטה ההיא סביב דמה, והיו מדמים במעשה ההוא שהשדים יאכלו את הדם אשר הוא מונח והם יאכלו הבשר, ובוזה תהיה האהבה והאחווה

הרעות להם, בעבור שאכלו כולם על שלחן אחד ובמושב אחד, ויבואו להם השדים ההם לפי מחשבתם בחלום ויגידו להם העתידות וייעילו להם, אלו כולן דעות שהיו נמשכים אחריהן בזמנים ההם ובחורים אותן, והיו מפורסמות לא היה ספק לאחד מן ההמון באמיתותן, ובאה התורה השלימה ליודעיה, להסיר אלו החולאים הנאמנים ואסרה אכילת הדם, ועשתה חיזוק באיסורו כמו שעשתה בעבודה זרה בשווה, ואמר יתברך "ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם", כמו שאמר בנותן מזרעו למולך "ונתתי את פני באיש ההוא", ולא בא זה הלשון במצוה אחרת מלבד עבודה זרה ואכילת דם, שאכילתו היתה מביאה למין ממני עבודה זרה והיא עבודת השדים.

רבי שמעון בן עזאי אומר: לא בא הכתוב "[רַק חֶזֶק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם]", אלא להזהירך וללמדך עד כמה צריך אדם להתחזק במצוות! אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו, הוצרך לחזק באזהרתו, קל וחומר לשאר מצוות! (ספרי. רש"י)

זאת אומרת שגם בדבר קל כזה, האדם צריך חיזוק. כי ללא שימת לב כראוי, יכול חלילה להיכשל באכילת דם, אם לא יזהר בדיני הכשרת הבשר וכדומה. ומכאן יש ללמוד עד כמה צריך האדם לחזק את עצמו להיזהר ולהישמר בכל מצוה ובכל הלכה, ולעמוד תמיד על המשמר בעין פקוחה לבל יכשל.

וממשיך הפסוק ואומר: "לא תאכלנו, למען ייטב לך ולבניך אחריך, כי תעשה הישר בעיני ה'". שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ואף על הזהירות בדבר זה שאין לנו תאוה אליו, הקב"ה נותן שכר טוב. קל וחומר לדברים אחרים שאדם מתאוה להם יותר, ונוהר וכובש את יצרו למען רצון ה'. כפי שאמרו חז"ל (מסכת מכות כג ע"ב): "ומה אם הדם, שנפשו של אדם קצה ובוהלת ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר; גזל ועריות, שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתם - הפורש מהם על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות!"

מדוע אסור הדם באכילה? אומרת התורה: "**כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ**". מסבירים המפרשים (רמב"ן, רבנו בחיי, ויקרא יז יא), כי כל נפש וחיות הבהמה מרוכזים בדם. לבשר אין חיות משלו אלא באמצעות הדם הזורם בו. והנה התיר ה' לאכול את גופם של בעלי החיים, להנאתו ולצרכו של האדם, כי כל הבריאה נבראה לצורך האדם. אולם הדם לא הותר באכילה, כי אין ראוי לבעל נפש שיאכל נפש, כי הנפשות כולן לאל הנה. ועוד, כי כל אוכל שהאדם אוכל, מתעכל ונעשה חלק ממנו. ואילו היינו אוכלים את הדם, היה מוליד בנפשנו אכזריות וגסות טבע, וקרוב שתהיה כנפש הבהמית, כי הדם הוא הנפש.

דם האדם

דם האדם חכמים אסרוהו משום מראית העין. ולכן אדם שאכל לחם וירד לו דם מהשיניים ונמצא הדם על הפרוסה, יקלף את אותו מקום ולא יאכלנו. אבל הדם שנמצא עדיין בפיו, מותר לבלעו שאין בזה חשש של מראית העין. (קצה)

דם ביצים

דם שנמצא בביצים, אם נמצא הדם בחלמון שהוא הצהוב, הרי זה סימן להתחלת ריקום האפרוח, והביצה כולה אסורה באכילה. אבל אם נמצא הדם בחלבון שהוא הלבן, זורק את הדם והביצה מותרת. (קפ)

ביצה אסורה שהתערבה באחרות

אם נמצא דם בחלמון, שהביצה אסורה, והתערבה ביצה זו בתערובת ביצים אחרות הטרופות בקערה, כל הביצים אסורות עד שיהיו שישים ואחת ביצים כשרות כנגד ביצת האיסור. ואם כל חלמון וחלמון ניכר בפני עצמו, מותר לאכול כל חלמון שעליו אין דם, אבל החלבוניים כולם אסורים מחמת החלבון האסור.

והטעם שצריך פי שישים ואחת ולא די בשישים ככל האיסורים, כיון שיש ביצים קטנות ויש גדולות יותר, וכדי להיות בטוחים שבודאי יש שישים כנגד ביצת האיסור, אנו לוקחים ביצה אחת יותר. (יורה דעה סימן צח סעיף ח)

ספנא מארעא [חום הקרקע]

ומכל מקום כל דין זה בביצים שנוצרו מזכר ונקבה, אבל ביצים שנולדו מתרנגולת נקבה בלבד על ידי חימום בקרקע הם נקראים 'ביצי ספנא [חום] מארעא' [מהקרקע], וכיון שלעולם לא יכול לצאת מהם אפרוח, אפילו אם נמצא הדם בחלמון, הביצה מותרת, כיון שאינו אלא לכלוך סתם, ויוציא רק את הדם משום מראית העין. (קפ) אם נמצא דם בביצת ספנא מארעא, ושכחו להוציאו, והתערבה הביצה בביצים אחרות, הביצים כולן מותרות. (קפב)

ביצי תנובה

ביצים המשווקות כיום על ידי תנובה, רובן ככולן הינן 'ספנא מארעא', ולכן אם נמצא בהן דם, מותרות הביצים. ואף שאפשר שישנן כמה ביצים של זכר המעורבות בהן, כיון שהרוב הן ביצים של ספנא מארעא, הולכים אנו אחר הרוב והביצה מותרת. (קפ)

גמיעת ביצה חיה

מותר לגמוע כל ביצה חיה ואין לחשוש שמא יש בה דם, כיון שאנו הולכים אחר הרוב, ורוב הביצים אין בהן דם. ומטעם זה אנו מבשלים ביצים שלימות, ואין בודקים אם יש בהם דם כלל. (קצא)

ביצת נבלה וטריפה

ביצה שנמצאה בתרנגולת נבלה או טריפה, אסורה הביצה באכילה. ואסור אף למכרה לגוי, מחשש שמא ימכרה לישראל. ואם התערבה הביצה בשתי ביצים כשרות, כולן מותרות באכילה. (ו רמט, רנג)

הלכות מליחה

טעם מליחת הבשר

כיון שאסרה התורה לאכול דם בהמה, חיה ועוף, לכך מולחים אנו את הבשר, שבפעולה זו נשאב כל הדם שבחתיכה. ואע"פ שבארנו לעיל שלא אסרה התורה דם שלא פירש מהחתיכה, מכל מקום אם לא נמלח את הבשר ונסתפק רק בהדחת החתיכה במים, הרי שכאשר נבשל את החתיכה, תפלוט החתיכה את הדם הבלוע בה ויאסר התבשיל כולו, מחמת הדם שפירש, לכך מולחים אנו את הבשר שלא ישאר דם בחתיכה כלל.

אף שלא מצוי כל כך שמולחים את הבשר בבית, מחמת שהבשר ה'חלק' שמצוי היום בחנויות, הוא כבר נמלח והוכשר כדין, מכל מקום מאוד חשוב לדעת את סדר המליחה, כדי שלא תשתכח תורת המליחה ח"ו, בפרט מהבנות הצעירות שלא ראו היאך מולחים בשר, ולא הגיע לידן למעשה.

וזהו סדר מליחת הבשר:

הדחת הבשר

קודם המליחה יש להדיח את הבשר עד שיהיו מי השטיפה לבנים ונקיים, וישפשף היטב בידיו את החתיכה בפרט במקומות שהדם נקשר. והטעם להדחה זו כדי שהמלח יוכל לשאוב את הדם מהחתיכה, ולא יתעכב הדם לצאת מחמת הדם שעל פני החתיכה, שלא יתן למלח לפעול את פעולתו כראוי. (רמה)

שריית הבשר

נהגו להחמיר ולשרות את הבשר כולו חצי שעה במים, כדי לרכך את הבשר שיהיה נוח וקל לפליטת הדם ממנו. ומכל מקום בשעת הדחק או בערב שבת שהזמן מצומצם, יש להסתפק בהדחה בלבד ללא שריה במים. (רנח)

מים צוננים

יש להזהר שלא להשרות את הבשר במים קרים מאוד, כיון שהם מקשים את הבשר, אלא ישרה את הבשר במים צוננים מעט, כמו המים שבברזים. (רס)

טפטוף המים

לאחר השריה במים, יש להמתין מעט כדי שיטפטפו המים מהחתיכה ורק אח"כ ימלח, כי אם ימלח מיד בעוד המים על החתיכה, ימס המלח ולא יפעל את פעולתו להפליט את הדם מחמת שנחלש כוחו.

כלי מנוקב

ישים לב לייחד כלי מיוחד למליחה, ובשעת הדחק מותר באקראי להשתמש בכלי אחר. וצריך שכלי המליחה יהיה מנוקב או שיהיה חלק ויניחו במדרון לכיוון מטה, כדי שיוכל הדם לזוב ממנו. (רפ)

סוג המלח

המלח לא יהיה עבה מידי ולא דק כקמח אלא בינוני, כמו 'מלח בישולי'. ומכל מקום אם אין לו 'מלח בישולי', ימלח במלח שולחני המצוי כיום. (ש)

המליחה מכל הצדדים

צריך למלוח מכל הצדדים, ויקפיד שלא ישאר מקום בלי מלח. וכן בעופות יקפיד למולחם בפנים ובחוץ, ובדיעבד אם מלח בצד אחד, מותר. (שח, שיח)

חתיכה עבה

מותר למלוח לכתחילה חתיכה עבה וגדולה מאוד, כי בכוחו של המלח להפליט את הדם מהחתיכה כולה. (שיז)

זמן שהיית המלח

יש להשהות את החתיכה בעוד המלח עליה למשך שעה, אבל במקום צורך יש להקל להשהות חצי שעה, ובשעת הדחק כגון בערב שבת שהזמן מצומצם, די להשהות שמונה עשרה דקות וכדעת מרן השלחן ערוך. (שכב)

הדחה אחרונה

אחר ששהתה החתיכה במלח, ידיח את החתיכה מהדם שעליה, עד שיהיו המים זכים ונקיים. (שלד)

חליטה

לדעת הרמב"ם אין במליחה כח להפליט את כל הדם הבלוע בחתיכה, ועדיין יש חשש שיפלט הדם בבישול. לכך לאחר המליחה צריך לתת את הבשר במים רותחים מבעבעים, כדי שהמים הרותחים יצמיחו את כל הדם הבלוע בחתיכה ולעולם לא יצא עוד, שהרי לא אסרה תורה אלא דם שפירש. וכן נוהגים חלק מעדת תימן שפוסקים כהרמב"ם ותבוא עליהם ברכה. אמנם להלכה אין צורך בזה, ודי במליחה שאנו עושים. (ו א)

השהיית בשר שלשה ימים

בשר ששהה שלושה ימים [72 שעות] בלי מליחה, התייבש דמו בתוכו, ואין בכח המלח להפליט ממנו את דמו לעולם, ולכן אין אפשרות לאוכלו מבושל אלא צלי, שבכח האש לשאוב את הדם ולשרפו. ואף אם נשאר מעט דם שלא יצא באש, הרי דינו כדם שלא פירש, שמותר באכילה. (שפט)

בשר ששהה שלשה ימים בלי מליחה, אף שצלו אותו, אין לבשלו לאחר הצליה, שכיון שהתייבש דמו בתוכו, לא ברור שיצא כל הדם באש, ושמא בבישול שיתרכך הבשר, יצא הדם. ובדיעבד אם בשלו לאחר הצליה, מותר הבשר באכילה. (שפט)

בשר ששהה שלשה ימים בלי מליחה, וטעו ומלחו אותו ובשלוהו, לא נאסר הבשר באכילה. והכלי שבו התבשל הבשר, יש להתיר לבשל בו כעבור 24 שעות משעת הבישול. (שצט)

לכתחילה לא ישהה בשר שלשה ימים בלי מליחה אף שבכוונתו לצלותו, מחשש שמא יטעה למלחו ולבשלו. לפיכך צריכים הקצבים להקפיד על כל בשר הנמצא ברשותם, שלא יעברו עליו שלשה ימים בלי מליחה. (שצג)

אם בכל זאת לא הספיקו למלוח את הבשר בתוך שלושה ימים, ישרו את כל הבשר חצי שעה במים לקראת סוף יום השלישי [אחר 71 שעות מהשחיטה], ואז יהיה מותר למלחו ולבשלו בתוך שלושת הימים הבאים מסיום השרייה. (שצג)

אם טעו והניחו בשר שלוש ימים בלי מליחה במטרה לצלותו, אף שעשו שלא כהוגן, בכל זאת לא נאסר הבשר ומותר לצלותו ולאוכלו. (שצג)

בשר שיש ספק אם עברו עליו שלשה ימים בלי מליחה או לא, יש להתיר למלחו ולבשלו ככל בשר. (תא)

בשר קפוא

בשר שלא נמלח והקפואו אותו ועברו יותר משלושה ימים, מותר למלחו ולאוכלו, שכן שהוא קפוא, הדם נשאר בתוכו כמות שהוא ולא התייבש בחתיכה. (תז)

בשר טחון

בשר שלא נמלח מדמו וטחנו אותו, לא מועיל למלחו עכשו כדי לבשלו, ואין לו היתר אלא בצליה, שעל ידי האש נשאב הדם ונשרף. והמכונה שבה נטחן הבשר, לא נאסרה, ודי לשטפה ולהדיחה היטב. (ו קפג)

מוח. לב. כבד.

אחד הדברים המשכיחים את לימודו של האדם, הוא האוכל לב של בהמה. ולדעת רבנו האר"י ז"ל, לא יאכל לב בהמה, חיה או עוף, כי שם תכלית שורש התקשרות נפש הבהמית, והיצר הרע מתקשר בו וגורם לו שכחה וטיפשות הלב. ולדברי המקובלים טוב להזהר שלא לאכול גם מוח וכבד של בהמה ועוף. ומכל מקום העיקר שלא ימלא כרסו מהם. ובפרט אם אוכל לצורך בריאותו, אין לו להימנע מלאכול כבד, ויאכל כנגד זה דברים המסוגלים לזכרון, כשמן זית וכיוצא. (תצה, תקג)

הכשרת הלב

הלב מתקבץ דמו בתוכו בשעת השחיטה, ולכן אם רוצה לבשלו, צריך לקרעו שתי או ערב ולמלחו, ואח"כ רשאי יהיה לבשלו. ואם רוצה לצלותו, יקרענו ויצלה. ואם מלח בלי לקרעו כלל, יקרענו אחר המליחה, וישטפהו היטב. וכן אם צלה בלי לקרעו, יקרענו אחר הצליה, וישטפהו היטב. אך אם בישלו בלי לקרעו, אסור לאוכלו עד שיהיה בתבשיל פי שישים מכנגד הלב. (תצא, תצג)

ערלת הלב - טוב לחתוך את ערלת הלב [חידוד הלב], כדי להעביר משם את כוחות הטומאה. וסמך לזה מהפסוק "ומלתם את ערלת לבבכם" וערכם לא תקשו עוד. (תצה)

מליחת הטחול

אף על פי שיש בטחול מראה אדמומית ונראה שיש בו ריבוי דם, מכל מקום דינו ככל בשר ודי לו במליחה, ואין צריך לצלותו דוקא כמו בכבד. וכן מותר למלחו עם שאר בשר ללא חשש. (תקכד, תקכז)

מליחת כליות וביצי זכר

כליות וביצי זכר דינם ככל בשר ודי במליחה כדי לבשלם, אף על פי שיש בהם ריבוי

דם, וכמו שכתב מרן הבית יוסף "המנהג להתיר ולא שמענו פוצה פה". (תקכה)

מליחת הקורקבן

יפתח את הקורקבן, ינקהו מכל שיירי מאכל שבו, ימלחהו מכל צדדיו ויבשלו. (תקל)

מדיני צליית הבשר

האש שואבת

כשצולים את הבשר אין צורך למלחו, כיון שהאש שואבת ושורפת את הדם כולו, ולכן די בהדחת הדם שנראה על פני החתיכה. וטוב לפזר מעט גרגירי מלח סמוך לצלייה מיד. (ח. תקלו)

בצל בשפוד עם בשר

מותר לכתחילה לתת בצלים או תפוחי אדמה בשפוד עם הבשר ולצלותם יחד, שאפילו אם יבלע מדם הבשר, כבלעו כן פלטו וישרף מחום האש. (ו קצח. תקמא)

סכין לחיתוך כבד

כבד או בשר הנצלה על האש, מותר לחתוך ממנו בסכין בעודו על האש, אף שעדיין לא נצלה כל צרכו, ולא נאסר הסכין מחמת הדם. וכן מותר לנעוץ מזלג בכבד ובבשר, כדי להפכו מצד אל צד. כי כלל בדינו "כבולעו כן פולטו", דהיינו שכשם שנבלע הדם בסכין באמצעות החום, כך גם נפלט הדם מהסכין באמצעות החום. ובני אשכנז מחמירים בכל זה לכתחילה. (ו קצו. תקלח)

להפוך את השפוד

מותר לגלגל ולהפוך את השפוד מצד לצד אף בתחילת הצליה, מפני שהאש שואבת ושורפת את הדם בכל מצב. ובני אשכנז מחמירים שלא להפכו. (ו קצו)

שימוש חוזר בשפוד או ברשת

שפוד או רשת שצלו בהם כבד או בשר, מותר לצלות בהם שנית ללא ליבון. ואין חשש לדם הנבלע בהם, כי כלל בדינו 'כבולעו כן פולטו'. ובני אשכנז מחמירים בזה לכתחילה. (תקמב)

הוצאת השפוד מהאש

מותר להוציא את השפוד מהאש באמצע הצליה, כדי לראות אם נצלה הבשר היטב או כדי לסדר את הגחלים. (תקמא)

השהיית הבשר בשפוד

מותר להשהות את הבשר בשפוד אף שהוסר מהאש, ואין חוששים שמא יחזור הבשר החם ויבלע מהדם הבלוע בשפוד, ובני אשכנז מחמירים בזה. (תקמג)

מדיני צליית הכבד

הכנת הכבד לצליה

הכבד יש בו ריבוי דם, ולכן אין תקנה לבשלו אלא לאוכלו צלי בלבד. וקודם הצלייה, צריך לחתכו חתך אחד לכל אורכו וחתך אחד לכל רוחבו, כדי שגם הדם הנמצא בסמפונות [חוטי הדם] יצא. ויניח מקום החיתוך למטה ויצלהו. ובדיעבד אם לא קרעו, רשאי לקרעו אחר צלייתו, אך יזרוק את הסמפונות [שהם חוטי הדם הדקים מאוד העוברים בכבד], ויאכל את הכבד בלבד. ונהגו לפזר מלח על הכבד קודם הצלייה. (תצט, תקג)

מעט צלי

אין צורך לצלות את הכבד כל צרכו, ודי אפילו במעט צלייה, וכבר הוא מותר באכילה. כי אף אם יש בו עדיין דם, מאחר והדם לא פירש לחוץ, הריהו מותר באכילה. (יבי"א ח ט)

בישול הכבד אחר הצליה

אם רוצה לבשל את הכבד לאחר צלייתו, לא די לצלותו מעט, אלא לכתחילה יצלהו עד שיהיה נראה שזב כל דמו, ואז יבשלהו. ויש נוהגים להקל לצלותו רק כחצי צליה קודם הבישול. וטוב להדיח את הכבד קצת במים אחר הצליה קודם הבישול. (יבי"א ח"ח סימן ט. תקיט)

דם שטפטף על הכבד בשעת צלייתו

כשצולים כבד, יזהר שלא להעביר מעליו חתיכות שלא נצלו שהדם עודו עליהן, מחשש שיטפטף הדם על הכבד הנצלה. ואם טפטף, יחתוך מעט [2 ס"מ] מהכבד לעומק במקום נפילת הדם. והוא הדין בדם שטפטף על הבשר בצליה. (תקלט)

השהיית כבד שלושה ימים

כבד ששהה שלושה ימים [72 שעות] ללא צלייה, אין לבשלו אחר הצלייה. ולכן אין להשהות כבד שלושה ימים במקרר בידיעה מראש לבשלו אחר הצלייה. ומכל מקום אם צלאו ולאחר מכן עבר על ההלכה ובשלו, מותר באכילה. (תקכב)

מותר להשהות כבד במקרר אפילו יותר משלושה ימים במטרה לצלותו בלבד, ולא לבשלו לאחר מכן, אבל אסור להשהות בשר שלושה ימים בלי מליחה, אפילו על מנת שיצלה אותו, מחשש שמא ישכח ויבשלהו בלא צליה. וטעם החילוק בין כבד לבשר, היות והרגילות בבשר למלחו ולבשלו, לכך יש חשש שישכח ויבשלו בלי צליה קודם, לא כן בכבד שעיקרו עומד לצליה לבד, ולא לבישול אחר הצליה, לכך לא חוששים שישכח ויבשלו אחר הצליה, שמן הסתם יצלהו בלבד. (יחזה דעת ח"י סימן מו. ורט)

כבד קפוא

מותר לכתחילה להקפיא כבד יותר משלושה ימים, ואח"כ לצלותו ולבשלו. (תקכג)

חננויות

יש להזהר שכאשר קונים כבד טרי בחננויות, לברר את תאריך השחיטה, כך שאם

עברו שלשה ימים [72 שעות] משעת השחיטה, לא יבשל את הכבד אחר צלייתו.

הפשרת הכבד

אין להפשיר כבד קפוא במים חמים אפילו בכלי שני, ומכל מקום בדיעבד אף אם עירה [שפך] עליו מים חמים מכלי ראשון כדי להפשירו, יש להתירו בצליה. (תקכג)

בישל כבד

בישל כבד בסיר בלי לצלותו תחילה, בדיעבד מותר לאכול את הכבד, כיון שהוא פולט דם ולא בולע אותו חזרה, אבל שאר המאכלים שבסיר נאסרו באכילה אא"כ יהיה בהם פי שישים מהכבד. ואת הסיר צריך להגעיל במים רותחים. (תקז)

צליית כבד בתנור

מותר לצלות כבד או בשר לא מוכשר בתחתית התנור שהיא חלקה ולוהטת חום, שבודאי חום כזה שואב ושורף את הדם כליל. (ו קצג)

צליית כבד בפלאטה

מותר לצלות כבד על פלאטה חשמלית שחומה רב מאוד, ואין לפלאטה שפה סביב ומחליק הדם ויורד או שנשרף כולו מחום האש, וכנהוג בבתי מלון ואולמות. (תקי)

צליית כבד בגריל

אם צלו בשר או כבד על הרשת של הגריל, והדם טפטף על הכלי שתחת הרשת, נאסר הכלי מחמת בליעת הדם בתוכו. ולכן יש לתת כמות מרובה של מים קרים קודם לכן בתוך הכלי, כדי שהדם הנוטף יתבטל במים הקרים ולא יאסור את הכלי. (תקמז)

כבד עטוף

אין לצלות כבד עטוף בנייר אפיה או בנייר כסף וכדומה, כיון שכל אלו מעכבים את הדם מלצאת. (ו ר. תקיז)

כבד כבוש

אם בטעות כבשו כבד במים 24 שעות, הרוצה לצלותו, יש לו על מה לסמוך. (תקיד)

הלכות פת גויים

טעם איסור אכילת פת גויים

אסרו חכמים לאכול פת של גוי משום שעל ידי שיאכל את פתו, יש חשש שימשכו הלבבות ויתקרבו הדעות בין היהודי לגוי ויכולים לבוא חס ושלום לידי מצב של חתנות בנו עם בתו. והרי נאמר בתורה, "לא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך פן יסיר את בנך מאחרי". לכן אסרו חכמים לאכול את פיתם אפילו אם

ברור לנו שהכל נעשה בכלים כשרים וקמח נקי וללא שום תערובת של מאכל איסור. ואפילו אין לגוי ילדים, שאין חשש של חתנות כלל, בכל זאת אסרו חכמים משום קירוב דעת כללי עם הגויים. (יורה דעה סימן קיב סעיף א)

בשעת הדחק

תקנת חכמים בעיקר היתה על פת של גוי שאפה בביתו לצרכו, אבל פת של מאפיית גויים היו מקומות בחו"ל שנהגו להקל בזה, מחמת שלא היה מצוי במקומם כל כך פת ממאפיה של ישראל, וכיון שבפת של מאפיה אין קירוב דעות כל כך, שהרי הגוי עוסק במלאכתו. וגם הפת הינה מאכל חיוני מאוד לאדם, לכך סמכו להקל בזה ולאכול פת של מאפיית גויים, שלא גזרו חכמים גזרה על הציבור, אלא אם כן רוב הציבור יכולים לעמוד בה. (סימן קיב סעיף ב)

חולה

אדם חולה בסכרת, שאסור לו לאכול פת עם סוכר ומלח, ואינו מוצא פת בלי סוכר ומלח אלא ממאפיית גוי או מבעל הבית גוי, רשאי לאכול פת זו, שזה כמו בשעת הדחק, שלא אסרו חכמים. (הבית היהודי חלק ט עמוד צח צט)

פת יפה

אם הפת של נחתום (אופה) גוי טעימה יותר משל ישראל, או שאופה פת ממין אחר שאין נחתום ישראל אופה, מותר לקנות ממנו. (סימן קיב סעיף ה)

פת זולה

אם הפת של נחתום גוי זולה יותר משל ישראל, מותר לקנות ממנו. (זבחי צדק קיב יד)

עונג שבת

כשאין מצוי פת של ישראל כלל, מן הדין הקילו חכמים לאכול אפילו פת של גוי בעל הבית, וכל שכן אם קונה לכבוד שבת, שיש להקל. (קיב ס"ח. ז צ)

ניפוי הקמח

פת שנאפתה מקמח שלא ניפו אותו, בדיעבד מותרת באכילה, מטעם ספק ספיקא, שמא נימוחו התולעים בשעת הלישה. ושמא נימוחו בתנור מחמת חום האש. ושמא תולעים שאינם אסורים אלא מחשש שפרשו, אין להם דין בריה ובטלים ברוב. ויש כאן עוד כמה ספיקות להקל, ובפרט במקום צורך, המיקל יש לו על מה שיסמוך. (ט רנה)

בצק של ישראל

כשהבצק של ישראל נותן לגוי לאפותו, חמור יותר מפת גויים שנהגו להקל בכמה מקומות, כי שם הקלו מטעם שאין גוזרים גזרה כשאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, משא"כ כאן שיכול הישראל עצמו לאפות, ולמה שיתן לגוי. (קיב סעיף יא)

הדר הוא לכל 'חסידי'

חסידים ואנשי מעשה נזהרים שלא לאכול פת של אפיית גויים כלל, אפילו

בהיתרים הנ"ל, ועליהם תבוא ברכת טוב. ובפרט יש להזהר בזה בעשרת ימי תשובה, אף אם אינו רגיל להזהר בזה במשך כל ימות השנה. (או"ח תרג סעיף א. ד"ה קז)

מלאכות המתירות פת של גוי

שלושה מלאכות שאם עשה הישראל אחת מהן, אע"פ שאת שאר המלאכות עשה הגוי, מותר לישראל לאכול מפת זו ללא כל חשש, אפילו פת שאפה הגוי בביתו, כיון שבמעשה זה אין הפת נחשבת פת גויים כלל, ואלו הן: א. הדלקת האש. ב. הכנסת הבצק לתנור. ג. הגברת חום התנור או השלכת קיסם לאש, כל עוד שהפת זקוקה לתנור ומשביחה באפייתה. וטעם ההיתר כי באחת ממלאכות אלו מראה הישראל היכר שהפת של הגויים אסורה, ובמעשים אלו, ניכר לעין כל שאנו מובדלים מהם. (סימן קיב סעיף ט)

תנור חשמלי

הדליק היהודי את התנור חשמלי בבוקר ונשאר התנור כך דלוק, יכולים לאפות בו שוב ושוב על סמך הדלקת היהודי. אבל אם הדליק את התנור ואחר זמן כיבו אותו, ורוצים אחר כך לאפות בו שוב, אף על פי שנשאר התנור עדיין חם מההדלקה הראשונה, חייב היהודי להדליקו שוב. (ד"ה קג)

היום שקיימות מאפיות של גויים, שניתן עליהם הכשר מטעם הרבנות המקומית, והכל נעשה עם משגיח המפקח על המלאכה ועושה את המלאכות הנ"ל, מותר לאכול ממאפיות אלו.

סמל הלכות בישולי גויים

טעם איסור בישולי גויים

אסרו חכמים לאכול תבשיל שבישלו גוי גם מהטעם שאסרו פת של גויים, ובבישול יש חשש יותר לגזור שימשכו הלבבות ויתקרבו הדעות בין היהודי לגוי, על ידי שישבח את טעמו של התבשיל, ויכולים לבוא חס ושלום לידי חתנות. ועוד טעם מחשש שיאכיל את הישראל מאכל טמא, לכך אסרו חכמים לאכול את בישוליהם בכל אופן ובכל מצב, אפילו אם ברור לנו שהכל נעשה בכלים חדשים, והמאכלים כשרים ללא שום חשש של תערובת מאכל איסור. (ה"ה קיט)

תנאי האיסור

ישנן שתי אפשרויות שבהן מותר לאכול תבשיל שבישלו גוי: א. שהמאכל שבישלו הגוי, דרך רוב בני אדם לאוכלו גם כשהוא חי, כגון בישול הגוי עגבניות, גזר וכדומה. בזה לא אסרו חכמים כיון שלא חידש הגוי בבישולו כל כך, שגם בלעדיו היה ראוי לאכילה. ב. מאכל שאין ראוי להעלותו על שלחן מלכים, לאוכלו עם לחם או לקינוח סעודה. שכיון שאין דרך שאדם יזמין את חברו על מאכל שכזה, ממילא אין חשש שיבואו לידי חתנות. ומטעם זה גם לא גזרו חכמים במאכל זה שמא יאכילו דבר טמא, כיון שאינו מצוי שמזמין על זה. (סימן קיג סעיף א)

שלחן מלכים

תבשיל שבמקום אחד הוא עולה על שלחן מלכים, ובמקום אחר אינו עולה, תלוי לפי מנהג המקום, שבמקום שהוא עולה על שלחן מלכים, יש בו איסור משום בישולי גויים. אך במקום שאינו עולה, אין בו איסור משום בישולי גויים. (ז קג)

העיקר קובע

תבשיל המעורב בו מאכל הנאכל חי עם מאכל שאינו נאכל חי, או מאכל העולה על שלחן מלכים עם מאכל שאינו עולה על שלחן מלכים, הולכים בו לפי העיקר שבתבשיל. שאם העיקר בתבשיל הוא מאכל שאינו נאכל חי והוא עולה על שלחן מלכים, יש בו משום בישולי גויים. אך אם העיקר שבתבשיל הוא ממאכל שנאכל חי או שלא עולה על שלחן מלכים, אין בו משום בישולי גויים. (סימן קיג סעיף ב)

עגבניות עם חצילים

ולכן עגבניות עם חצילים ובצל שבישלם יחד, והעיקר בתבשיל הם החצילים, יש בזה בישולי גויים. כיון שאין החצילים נאכלים חיים והם עולים על שלחן מלכים.

מיני מתיקה

עוגות העשויות מסולת ודבש שטיגן הגוי, אם הסולת עיקר, יש בזה משום בישולי גויים. ואם הדבש עיקר, מעיקר הדין מותר לאוכלו, כיון שהדבש נאכל חי. ומכל מקום כדי להתרחק ממעשה הגויים ראוי לכל אדם חשוב לקדש את עצמו במותר לו, וכל שכן בדברים הנאכלים משום תענוג.

ביצה

ביצה אע"פ שראוי לגמעה חיה ויש דרך בני אדם בזה, מכל מקום אם בישלה הגוי, אסורה. כיון שאין זו אכילה חשובה לאוכלה חיה. (סימן קיג סעיף יד)

שליש בישול בידי ישראל

כל מאכל שהתבשל בידי ישראל שליש בישול, אין בו יותר משום בישולי גויים, ומותר שהגוי ימשיך את בישולו. אבל אם הישראל הניח את התבשיל על גבי האש, וקודם שהגיע לשליש בישול, הוציאו את התבשיל מהאש, וחזר הגוי והניחו על האש, הרי זה בישולי גויים ואסור באכילה. (סימן קיג סעיף ח)

מה שמצוי באולמות שעומד גוי בשולחנות הבר ומחמם מיני מאכלים המבושלים כבר בחלקם, ורק נשאר לסיים את בישולם במחבת או על הגחלים וכדומה, מותר לאוכלם. וכל שכן אם המאכל התבשל על ידי ישראל והתקרה, והגוי רק מחממו.

שליש בישול בידי גוי

מאכל שבישלו גוי שליש בישול, נאסר ולא מועיל שיסיים הישראל אחר כך את בישולו. ומכל מקום בשעת הדחק כגון בערב שבת או בהפסד מרובה, יש להקל. אבל בני אשכנז יכולים להקל בזה, אף שלא בשעת הדחק. (סימן קיג סעיף ט)

ספק בישולי גויים

הניח הישראל מאכל על גבי האש ויצא, ואנו מסופקים שמא קודם שהגיע לשליש בישול, הוציא הגוי את התבשיל מהאש, וחזר והניחו על האש, מותר התבשיל באכילה, שכל ספק בדבר שחכמים אסרוהו, פוסקים להקל. ועוד טעם יש בזה שהרי אין לגוי הנאה בסילוק המאכל מהאש כדי שנחשוש לזה. (סימן קיג סעיף יא)

מלאכות המתירות בישולי גויים לבני ספרד

אע"פ שלעיל בהלכות פת גויים התבאר שמועיל שהישראל ידליק את התנור או יגביר את האש כדי שהפת לא תקרא פת גויים, מכל מקום בבישולי גויים לא הסתפקו חכמים בקולא זו, כי דוקא בפת שהלחם הוא חיי הנפש וקשה מאוד בלעדיו, הקלו על ידי מלאכות אלו, אבל בבישולי גויים כדי להתיר הצריכו חכמים שהישראל יניח את התבשיל על האש או בתנור במקום הראוי להתבשל. (קיג סעיף ז)

מלאכות המתירות בישולי גויים לבני אשכנז

אמנם בני אשכנז שפוסקים כדעת הרמ"א (סעיף ז), מקילים בזה יותר שמועילה הדלקת האש או הגברת האש על ידי הישראל כמו בפת גויים. ומכל מקום גם לאשכנזים ראוי ונכון להחמיר בזה כדעת מרן השלחן ערוך ולא לסמוך על קולא זו, וכמו שכתבו הטורי זהב (סעיף קטן ו) והגר"א (סעיף קטן יח) שם.

בישולי גויים בבית ישראל

הפוסקים נחלקו אם יש להתיר בישולי גויים בביתו של הישראל, ולהלכה אין להתיר גם בבית הישראל, כגון על ידי פיליפינית וכדומה. (סימן קיג סעיף א)

אין אמונה בגויים

סיפר רבי שלום שבדרון זצ"ל: פעם אחת בא יהודי אל האדמו"ר ה"אמרי אמת" מגור זי"ע ובפיו סיפור מזעזע: בביתו עבדה במשך שנים רבות אשה גויה, אשר הועסקה בטיפול בילדיו. היא עשתה את עבודתה במסירות וביעילות, והם נתנו בה אמון רב.

והנה, קרבו ימיה של אותה אשה למות, והיא ביקשה מבעל הבית שיביא לפניה כומר, שתוכל להתוודות לפניו כדרכם, בטרם מותה. עשה האיש כבקשתה, וכאשר בא הכומר היטה את אוזנו לשמוע את וידויה. כמה נדהם לשמוע, כי העוון הגדול שלה הוא, שכל הימים היא גידלה בני ובנות ישראל, ועל כך היא מתחרטת ומתוודה.

שאל אותה הכומר: ומה המעשים הטובים שעשית? על כך ענתה, שבכל זאת עשתה מעשה טוב, שבכללם יום ויום דאגה שילדים אלו יאכלו בשר "דבר אחר" או נבילות וטריפות. רחמנא ליצלן. (שאל אביך ויגדך ח"ג עמוד ערב)

בתי מלון ומסעדות

בבתי מלון ומסעדות שיש השגחה של הרבנות המקומית, ואינם מקפידים כדעת מרן השלחן ערוך שהישראל יניח את הקדרה על האש אלא מקילים כדעת הרמ"א שהישראל רק ידליק את האש, יש מקום להקל להתארח ולאכול שם. מטעם ספק

ספיקא, שמא הלכה כמו הרמ"א שמספיק בהדלקת האש של ישראל, ושמא הלכה כהפוסקים שבבית ישראל אין איסור בישולי גויים כלל. ואע"פ שבכל ספק בפני עצמו אין אנו פוסקים להקל, כיון שזה נגד דעת מרן, מכל מקום בצירוף שני הספקות אנו מקילים, כי על אופן כזה מרן השלחן ערוך לא דיבר. והמחמיר שלא לאכול אלא אם כן הישראל הניח את המאכל על האש או בתנור, תבוא עליו ברכת טוב. (ז קיז)

קליות

חומס קלוי אע"פ שאינו נאכל חי, אין בו משום בישולי גויים. והוא הדין לכל סוגי הקליות למיניהם, אם אינם עולים על שולחן מלכים. וכל שכן בקליות הנאכלים חיים כמו הפיסטוקים והשקדים וכיוצא בהם, שודאי אין בהם בישולי גויים. (ז קב)

עוגות

עוגות הנאפות במאפייה של גויים, דינם כמו פת גויים ומותרות באכילה, ובתנאי שהישראל מדליק את האש. והטעם בזה, שכיון שאם אדם קובע סעודתו עליהן [216 גרס], צריך לברך המוציא וברכת המזון, דינם כמו פת ומותרים. ופשוט שכל זה רק אם ישנה שם השגחה צמודה, שכל הרכיבים בכשרות. (ז קיא)

סופגניות

גם בסופגניות של גויים יש להקל, שאע"פ שלהלכה אם אדם קובע סעודתו עליהם לא מברך המוציא וברכת המזון, מכל מקום כיון שהדבר נתון במחלוקת שיש אומרים שמברך עליהן המוציא, אזי לגבי בישולי גויים שהאיסור מדרבנן, אנו הולכים להקל. (ז קו)

פרפרת [קינוח סעודה]

הפוסקים נחלקו אם איסור בישולי גויים ישנו רק על תבשיל שמלפתים בו את הפת או גם בשאר תבשילים שאינם באים אלא לקינוח סעודה. ולהלכה מרן פסק (סימן קיג סעיף א) שגם במאכל שבא לקינוח סעודה, יש בו איסור של בישולי גויים.

ספינג'ים

קינוחי סעודה כבצקים המטוגנים בשמן [ספינג'ים, זלאביה] שעשה הגוי במסעדה של יהודי, אין בהם איסור בישולי גויים. מטעם ספק ספיקא, שמא הלכה כהפוסקים שאין בישולי גויים בקינוח סעודה. ושמא הלכה כהפוסקים שבבית ישראל אין איסור בישולי גויים כלל. ואע"פ שבכל ספק בפני עצמו אין אנו פוסקים להקל, כיון שזה נגד מרן, מכל מקום בצירוף שתי הספקות אנו מקילים, כי על אופן כזה מרן השלחן ערוך לא דיבר בו, וכנ"ל. (ז קיב)

מעושן

מאכל המעושן על ידי גוי, אין בו משום בישולי גויים. (סימן קיג סעיף יג)

כבוש

כבושים [חמוצים], אין בהם משום בישולי גויים, שלא אסרו חכמים אלא בישול על האש ממש. וישים לב שאין בכבושים חומץ יין, שאז נאסרו משום יין נסך. (ז קכב)

טיגון

טיגון הגוי פשוט שאסור, ודינו ככל דיני בישולי גויים.

קפה. תה.

קפה של גויים, אין בו משום בישולי גויים ומותר לשתותו. משום שהקפה בטל לגבי המים והמים הם העיקר, [שהרי לכך גם מברכים על הקפה 'שהכל'], והרי במים אין חשש של בישולי גויים כיון ששותים אותם חיים. והוא הדין גם בתה של גויים.

ולכן מה שמצוי שמגישים קפה בחברת מטוסים של גויים, יש להקל לשתותם. וגם אין לחשוש מהכלים שלהם, שהרי בדרך כלל יש להם כלים מיוחדים לבשל את הקפה, כדי שלא יפיג טעמו של הקפה. וגם משום שסתם כלים אינם בני יומן, דהיינו שסתם כלי לא חוששים שבישלו בו תוך 24 שעות האחרונות, ונמצא שאפילו אם בישלו בכלי מאכל איסור, כבר פג טעם האיסור הבלוע בו. וטוב שיבקשו לשתות בכוסות זכוכית שאינם בולעים ואינם פולטים כלל. (ה"ע ב פט. ז קיב)

מסיבה של גויים

לא ישתה קפה במסיבה של גויים, כי אע"פ שאינו אסור משום בישולי גויים. עדיין יש חשש של קירוב דעות וכיוצא בזה. אך אם רובם ישראלים, ויש גם כן גויים, מותר. אלא שיזהרו שלא יכשלו בכל מיני דיבורים אסורים. (ה"ע ח"ב עמוד צא)

כלים הבלועים מבישולי גויים

כלים שבישל בהם הגוי, כיון שבלעו איסור חייב להכשירם כדין. אלא שבכלי חרס, אע"פ שבשאר איסורים לא מועיל להם הכשר, מכל מקום בבליעה זו, אמרו חכמים כי די להם בהגעלה שלוש פעמים, כיון שהאיסור מדברי חכמים בדבר שאין לו עיקר מן התורה. (סימן קיג סעיף טז)

בישול יהודי המחלל שבת

בישול של יהודי המחלל שבת, מותר באכילה, ולא גזרו בו משום חתנות, כי אם באמת זכה שבניו ובנותיו הולכים בדרך ה' ומקיימים את התורה והמצוות, מותר להתחתן איתם, שהרי 'ישראל, אע"פ שחטא, ישראל הוא'. (ו צב)

בידינו למנוע נישואי תערובת

התאונן רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל באוזני תלמיד חכם העוסק בכשרות בחוץ לארץ, ואמר לו, ששורש נישואי התערובת שהתרבו בארצות הברית בצורה שלא היתה מעולם, הוא הקולות הגדולות בבישולי גויים וביין נסך. וסיים שהעצה היחידה למנוע את נישואי התערובת, היא להחמיר בדינים אלו, עד מקום שידינו מגעת, וגם האשכנזים הנוהגים כהרמ"א, עם כל זאת כדאית הצלת בית ישראל שנדחוק עצמנו בשבילה, ונחמיר בכל ענייני בישולי גויים כשיטת הבית יוסף. (הליכות שלמה חלק ב עמוד מב)

הלכות יין נסך

מגע הגוי ביין

אסרו חכמים לשתות יין של גויים, ולחומרת האיסור אסרו חכמים אף יין של יהודי שנגע בו הגוי. (יורה דעה סימן קכג סעיף א)

ישמעאלי. נוצרי.

ישמעאלי שנוגע ביין, הרי הוא אוסר את היין בשתיה בלבד אבל בהנאה היין מותר, כיון שהישמעאלי מודים ביחודו של ה' יתברך ואינם עובדים עבודה זרה, ולכן יין שנגע בו ישמעאלי, מותר למוכרו לגוי. אבל נוצרי שנגע ביין, הרי הוא אוסרו גם בהנאה, כיון שאינם מאמינים ביחודו של ה' יתברך, ומשתפים עמו עוד ח"ו, ולכן יין שנגע בו נוצרי אסור למוכרו לגוי. (ז קלב)

תנאי האיסור

היין נאסר באופנים דלהלן: א. נגע הגוי ביין ממש. ב. מזג את היין לכוס. ג. הגביה את בקבוק היין כשהוא פתוח ונענעו.

היה הבקבוק סגור ונענעו או פתוח והגביהו ולא נענעו, מותר לשתותו. (ה"ה קמב)

מזיגת היין

מזג הגוי את היין, נאסר היין שבכוס בשתיה. ובגוי נוצרי, נאסר גם כל היין שנשאר בבקבוק אבל בישמעאלי לא נאסר אלא היין ששפך לכוס. (ה"ה קנג)

ספק נגע הגוי

ספק אם הישמעאלי נגע ביין או לא, הרי שהיין מותר. אבל ספק אם נוצרי נגע בו, נאסר היין. ואף על פי שזה ספק באיסור מדברי חכמים, בכל זאת מפני חומר איסורו של יין נסך, החמירו חכמים בנוצרי כיון שעובד עבודה זרה. (ז קלו)

כפפות

אפילו אם הניח הגוי כפפות על ידיו, נאסר היין. ולכן יש להזהיר על מה שמצוי בבתי מלון ואולמות שיש גוי מלצר מוזג את היין לכוסות, שדבר חמור הוא מאוד, ויש למחות על כך בכל תוקף. (ה"ה קמג)

יין מפוסטר

יין מבושל לא גזרו עליו חכמים לאסור במגעו של גוי, ולכן יין המצוי כיום שהוא מפוסטר דינו כמבושל ואינו נאסר במגע הגוי. ואולם יש להקפיד שיהיה היין מפוסטר לפחות 80 מעלות. (ז קמו)

מסיבה של גויים

אסור לשתות יין במסיבה של גויים. ואפילו אם היין מבושל שאינו אסור משום יין

נסך, או שהישראל מביא יין מביתו ושותה מכליו בלבד, גם בזה אסור. ואולם אם רובם ישראלים, ויש גם כן גויים מותר. (ה"ה קמז)

מחלל שבת בפרהסיא

אחינו המחללים שבת בפרהסיא [בפני עשרה יהודים, כגון נוסע ברכב בשבת], אפילו אם אינם עושים זאת כדי להכעיס את בורא עולם אלא מחמת תאוותיהם, אם מזוג את היין לכוס, נאסר היין בשתיה כדין ישמעאלי. וכן אם נגעו ביין עצמו, נאסר היין. וכן אם שתו מהיין, נאסר היין הנותר. ולכן יש להזהר בכל מיני שמחות כברית מילה וכדומה שלא לשתות מהנותר בכוס ששתו ממנו מחללי שבת. (ז קנח)

אורחים מחללי שבת

המזמין לשבת לביתו מחללי שבת, כדי לחזק ולעורר את נשמתם ולהשפיע עליהם לחזור לצור מחצבתם אל המקורות הנאמנים לחיק בורא עולם ולהתענג על ה', צריך להזהר שהם לא ימזוגו לו את היין. אבל אם כבר קבלו עליהם להתחזק ואינם מחללים את השבת, אע"פ שעדיין אינם שומרים את המצוות כולן, רשאים למזוג לו. ועצה טובה להשתמש תמיד ביין מפוסטר, למנוע אי נעימויות וכיוצא.

אבא מחלל שבת

בן שברוך ה' זכה לחזור למקורות הנאמנים לתורתנו הקדושה והנפלאה, ואביו המחלל שבת בפרהסיא מקדש על היין בשבת, יש לבן להבהיר לאביו את ההלכה בצורה נעימה וברגיעות, שעל פי ההלכה אסור לשתות משיירי היין של האבא, והבן ימזוג לעצמו מהבקבוק וישתה.

ואמנם כיון שהאבא מקדש על היין ואומר 'זכר למעשה בראשית', אע"פ שהוא מחלל שבת בפרהסיא, מכל מקום אם יש חשש שהאבא יתבייש ח"ו או שיבוזה את התורה חס ושלום ויתרחק יותר, המיקל לשתות יש לו על מה לסמוך. (ז קנח)

אפיקורוס

יהודי שאינו מאמין בדברי חכמים או שמבזה חכמים, אע"פ שהוא שומר שבת, הרי הוא מין ואפיקורוס, ואוסר את היין במגעו כיון נסך. (ה"ה קנג)

מיהו אפיקורוס?

מעשה שהיה לפני כחמישים שנה, באחד שבא אצל מורנו ורבנו הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל והראה לו מזוזה כדי שיחווה הרב את דעתו עליה, הרב נהנה מאוד מהכתיבה ושיבח את המזוזה. שאל הרב, מי כתבה? אמר לו, סופר פלוני. אמר לו הרב, "תקח, תקח אותה מפה, היא פסולה". לתדהמתו של השואל מדוע היא פסולה, אמר לו הרב בזה הלשון: "האיש הזה מדבר על חכם עובדיה יוסף, אז הוא אפיקורוס, והמזוזה שלו פסולה".

שמן זית. דבש.

שמן זית של גויים, וכן דבש של גויים, מותרים באכילה. (סימן קג סעיף ד)

הלכות טבילת כלים

המקור מן התורה

וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶז הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: אַךְ אֶת הַזֶּהָב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרֹזֶל אֶת הַבְּדִיל וְאֶת הָעֹפֶרֶת: כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אַךְ בְּמִי נִדָּה יִתְחַשָּׂא וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמִים: (במדבר פרק לא פסוקים כא - כג):

ומבואר כי מלבד ציווי התורה על הכשרת הכלים מבליעת המאכלות האסורות, ציווה התורה גם כן להטביל את הכלים במי נדה, דהיינו במים שהנדה טובלת בהם, שזה מקוה הטהרה. כמבואר בגמרא מסכת עבודה זרה (דף עה עמוד ב).

חוב טבילת כלים

הקונה כלי סעודה מגוי, חייב להטבילם במקוה. ובזה מוציא את הכלים מטומאת העמים ומכניס אותם לקדושת ישראל.

סוגי הכלים

לדעת רבים מהפוסקים טבילת כלי מתכות היא מהתורה, אבל טבילת כלי זכוכית, דורלקס ופיירקס, אין חיובם מן התורה אלא מדברי חכמים. (זו רנ)

כלי אמאיל - הם כלים מפח מצופה בחומר צבעוני או לבן, וצריך להטבילם בלי ברכה. ולכן תבניות אפיה, המצופות באמאיל, יטבילן בלי ברכה. אבל אם הן אינן מצופות, יטבילם בברכה ככל כלי מתכות. (ה"ה ערב)

כלי פורצליין - פטורים מטבילה. (זו רנו)

כלי חרס - פטורים מטבילה. ומכל מקום אם הם מצופים זכוכית מבחוץ ומבפנים, יטבילם עם ברכה, ואם אינם מצופים זכוכית אלא בפנים, יטבילם בלי ברכה. (זו רנו)

כלי עץ ואבן - פטורים מטבילה, ולכן 'מערוך' שמרדדים בו את הבצק, אם הוא עשוי מעץ, אין צריך להטבילו כלל. (סימן קכ סעיף ו)

כלי ניילון ופלסטיק - פטורים מטבילה. והמחמיר להטבילם בלא ברכה, תבוא עליו ברכה. (זו רס)

טרמוס - שמבחוץ הוא עשוי מחומר פלסטיק, יטבילנו בלי ברכה, כיון שאי אפשר להשתמש בבקבוק הזכוכית שבו לבד בלי הפלסטיק. (ה"ה רעז)

כלים חד פעמיים

כלי אלומיניום תוצרת חוץ, העומדים לשימוש חד פעמי, ואחר כך זורקים אותם, כתבניות שאופים בהם בתנור או מגשיות וכדומה, יש להטבילם בלא ברכה, כי אף

ששימושם חד פעמי, מכל מקום שם כלי עליהם. (חז"ל שבת ב נו. שבת ג מז)

הקונה צנצנות זכוכית של דבש וכדומה, אין צורך לרוקן אותם ולהטבילם, כדי להשתמש בהם בפעם הראשונה. והטעם בזה, כיון ששימושם בהם הוא בשב ואל תעשה (מהרי"ל דיסקין). וגם אין דעתו לקנות עתה את הבקבוק אלא את התכולה בו, כדי שלא יכשל בשימוש באיסור (פרי השדה). (ז רנב)

צנצנות של דבש, או בקבוקי יין, או קופסאות של קפה נמס וכדומה, שגמר את תכולתם ורוצה להשתמש בהם שימוש חוזר, צריך להטבילם. (ז רנב. ה"ה ערב)

מגע ישיר עם האוכל

אין חיוב טבילת כלים אלא בכלי אכילה שהאוכל נוגע בהם ישירות, אבל כלים שאין האוכל נוגע בהם ישירות, אינם צריכים טבילה. (ז רסו)

מגש - שמניחים עליו כוסות שתיה או שמניחים עליו צלחות שבתוכם עוגות, אינו צריך טבילה, כיון שאין האוכל נוגע ישירות במגש, ואפילו אם פעמים מועטות מניחים עליו אוכל ממש, פטור, כיון שהולכים אחר רוב שימושם של הכלי.

חצובה (הברזל שעליו מניחים את הסיר בבישול) - אין צריך להטבילה, כיון שאין משתמשים עליה במאכל עצמו אלא על ידי הסיר, ואע"פ שפעמים צולים או מחממים עליה לחם ממש, כיון שאין רוב שימושה בכך, אינה צריכה טבילה. (ז רסו)

מפצח אגוזים - מעיקר הדין אין צריך להטבילו כיון שאינו נוגע ישירות במאכל. וטוב להטבילו בלי ברכה. (ז רסז)

פותחן - קופסאות שימורים או בקבוקים, אינו צריך טבילה כיון שאינו נוגע ישירות במאכל, וטוב להטבילו בלי ברכה. (ה"ה ערה)

מגע ישיר עם אוכל שראוי לאכילה

אין חיוב טבילה, אלא בכלים שהמאכל הנוגע בהם, נאכל כמות שהוא. אבל כלים שהמאכל הנוגע בהם אינו ראוי עדיין לאכילה וצריך לבשלו, אינם חייבים בטבילה. ולבני אשכנז, טוב להטבילם בלי ברכה. (סימן קכ סעיף ה)

סכין שחיטה - אין צריך להטבילו, שאע"פ שנוגע בבשר עצמו, מכל מקום עדיין אין אוכלים את הבשר כך, אלא לאחר בישול או צליה. ולבני אשכנז טוב להטבילו. (ז רסו)

מטחנת קפה, פלפל - אין צריך להטבילה, כיון שהקפה צריך עדיין בישול. ואע"פ שפעמים טוחנים בה מאכלים הנאכלים כמות שהם חיים, כיון שרוב שימושה לקפה, אינה צריכה טבילה. אבל לבני אשכנז טוב להטבילה בלי ברכה. ומכל מקום מטחנה של תבלינים הנאכלים חיים כמטחנת פלפל, מטבילה עם ברכה. (ז רסז)

נפה - העשויה עם רשת מתכת, אינה צריכה טבילה, כיון שאין אוכלים את הקמח כמות שהוא חי, אבל לבני אשכנז טוב להטבילה בלי ברכה. (ה"ה ערה)

מקלף - שרוב שימושו לירקות הנאכלים חיים כגון מלפפונים, גזר וכדומה, צריך להטבילו עם ברכה. אבל אם רוב שימושו לירקות שאינם נאכלים חיים כגון תפוחי אדמה וכדומה, אין צריך להטבילו. ולבני אשכנז טוב להטבילו בלי ברכה. (ה"ה רעד)

פומפיה - אם רוב שימושה בפירות וירקות הנאכלים חיים כמו תפוחי עץ, צריך להטבילה עם ברכה. אבל אם רוב שימושה בירקות שאינם נאכלים חיים כתפוחי אדמה, אין צריך להטבילה. ולבני אשכנז טוב להטבילה בלי ברכה.

צנצנות כבושים - שכובשים בהם מלפפונים חמוצים או שאר מיני ירקות, מטבילין כדין סירים שמבשלים בהם, כיון שהם מכשירים ומתקנים את הדבר לאכילה יותר.

גביע כסף לקידוש - הנעשה על ידי גויים, חייב בטבילה עם ברכה, ככל כלי שתייה.

כלי אוצר [שמירה ואחסון]

חביות - זכוכית שמאחסנים בהם יין, מאחר ומהחביות שופכים לבקבוקים, ולא שופכים מהחביות לכוסות, הרי חביות אלו נחשבות "כלי אוצר" ולא כלי סעודה, ויש מחלוקת אם הם חייבים בטבילה או לא, לכן מן הראוי להטבילם בלא ברכה, או יטבילם עם כלי אחר, שחייב טבילה בברכה. ואם הם כבדים מאוד וקשה לו להטבילם, רשאי שלא להטבילם. (ז רנו)

מלחיה. קופסאות סוכר, קפה - ישתדל להטבילם עם כלי אחר שודאי חייב, ויברך על הכלי האחר ויפטור את הקופסאות. (ה"ה ערה)

אולר

אולר שרוב שימושו למאכלים, צריך להטבילו. ויוציא את הסכין קודם הטבילה. אבל אם משתמש בו בעיקר לגזיזת צפרניים, אין צריך להטבילו. (ז רעד. ה"ה רעד)

כלי חשמל

אם אפשר טוב להחמיר ולהטביל כלי חשמל, אך מכיון שעלולים הם להתקלקל, לכך עצה טובה ישנה לכלי חשמל ולכל הכלים שקשה להטבילם מחמת כובדם וכדומה, שיתן את הכלי במתנה לגוי, ואחר כך ישאל ממנו את הכלי להשתמש בו לעולם, ונמצא שמשתמש בכלי של הגוי, שפטור מטבילה. ופשוט שקודם שיתן את הכלי לגוי במתנה, יסביר לו את מעשיו. (ז רסה)

תערובת כלים

כלי שלא הוטבל שהתערב בשני כלים או יותר שהוטבלו, טוב שיטבילם בלי ברכה. ובכלי זכוכית, יש להקל יותר שלא להצריכם טבילה כלל. (ז רעו)

🌀 בעלות הכלים 🌀

כלי מסעדה

כלי מסעדות, אולמות, קיוסקים וכדומה, מן הדין אינם חייבים בטבילה, כיון שכלים אלו אינם נחשבים לכלי סעודה אלא כלי מסחר. וגם הלקוח שאוכל בהם, הרי הוא כשואל ושוכר את הכלי, שפטור מלהטבילו. ומכל מקום טוב שיטבילו כליהם בלי ברכה. (הגאון רבי שלמה קלוגר, והגאון רבי צבי הירש שפירא בספרו דרכי תשובה, והגאון ר' יוסף צבי דושינסקי. ז רנא)

כלי גרים

גוי שהתגייר, אינו צריך להטביל את כליו, כי בשעה שטבל לשם גירות, ויצא מטומאת העמים ונכנס לקדושת ישראל, העלה עימו את כליו יחד. (ז רסט)

כלי בתי חרושת בחוץ לארץ

הקונה מיהודי כלים שנעשו בבתי חרושת בחוץ לארץ, צריך להטבילם כיון שאנו הולכים אחר הרוב, ומן הסתם נעשו בבית חרושת של גויים, ויברך גם על הטבילה. (שו"ת יביע אומר חלק ו סימן יב)

כלי בתי חרושת בארץ

הקונה כלים שנעשו בבית חרושת שבבעלות יהודים, אע"פ שהתרחקו מבורא עולם ואינם שומרי תורתו ומצוותיו, אינו צריך להטבילם. ואותם שאינם שומרים תורה ומצוות, אם יזכו לשוב לאבינו שבשמים ולשמור מצוותיו, אינם חייבים להטביל את כליהם, אלא רק את הכלים שקנו מגוי או מתוצרת חוץ לארץ. (ז רסט)

רשות גוי. פועל גוי.

הקונה כלים מגוי שקנה מבית חרושת של יהודים, חייב להטבילם כיון שנכנסו לרשות הגוי. ואמנם אם הגוי אינו אלא פועל של היהודי ומפיץ את כליו בחנויות, אינו צריך להטבילם. (ז רסט)

כלי מתנה

הקונה כלים ליתן מתנה לחברו, ויודע שחברו לא יטביל את הכלים, ורוצה לזכותו ולהטביל את הכלים, אין זה מועיל, כיון שאין חלה חובת הטבילה אלא רק על כלי לסעודה, ולגבי בעל המתנה אין זה נחשב כלי לסעודה, אלא כלי למתנה. (ה"ה רצא)

כלי מוכר

המוכר כלים והוצרך עכשיו לכלים כדי להשתמש בהם שימוש עראי ואחר כך יחזור למוכרם, יטבילם מספק בלי ברכה. ולאחר זמן כשימכרם, יודיע לקונה שיטבילם אך ללא ברכה, כיון שהטבילה שהטביל המוכר לא הועילה כל כך לקונה, שהרי כלפי המוכר אינם כלי סעודה אלא כלי מסחר. (שו"ת יביע אומר חלק ז סימן ט)

כלי חמץ

כאשר מוכרים את החמץ לגוי לקראת הפסח, ימכור את החמץ בלבד ולא את

הכלים עצמם. ומי שטעה ומכר גם את כליו, צריך לחזור ולהטבילם לאחר הפסח, אלא שלא יברך על הטבילה שספק ברכות להקל. (הגאון החזון איש בספרו אמונה ובטחון פרק ג אות ח. שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן כד)

קודם הטבילה

כלים שנקנו מגוי ועדיין לא הטבילו אותם, אסור לאכול בהם אפילו באופן עראי עד שיטבילום. ומכל מקום אם כבר ביטלו בהם, לא נאסר התבשיל באכילה אלא יעביר את התבשיל לכלי אחר ויאכל בו. (ז ערה)

כלי הורים שאינם שומרי תורה ומצוות

בן שזכה לשוב אל המקורות הנאמנים, והוריו עדיין לא זכו, עליו להעיר למשמע אוזנם בנחת ובעדינות שאסור לאכול בכלים שאינם טבולים, ויקחם למקוה ויטבילם. ואם נתקל בסרוב מוחלט, יאכל בכלי פלסטיק או בכלים חד פעמיים שפטורים מטבילה. וישתדל כפי יכולתו להטביל את כליהם אף ללא ידיעתם.

אורח

המתארח אצל אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, והגישו לפניו משקה כשר בכוס שאינה טבולה, לא ישתה בה, אלא יסביר להם במאור פנים את ההלכה, ויבקש מהם בעדינות כוס חד פעמית וישתה בה. (שו"ת יחווה דעת חלק ד סימן מד)

☞ הטבילה ☞

חציצה בכלים

קודם הטבילה ינקח את הכלי היטב ויסיר ממנו כל לכלוך וחלודה. ומכל מקום חלודה שאינה יורדת אחר השפשוף, אינה חוצצת. (סימן קכ סעיף יג)

תוויות ומדבקות

צריך להסיר קודם הטבילה את התוויות והמדבקות הדבוקות בכלים, אולם מדבקות המייפות את הכלי כמו בבקבוקי ויסקי וכדומה, אינן חוצצות. (ז רעד)

אופן הטבילה

לא יאחז את הכלי בחוזקה בטבילה, כדי שלא תהא חציצה, אלא יאחזנו רופף מעט ויטביל. ומטעם זה גם לא יניח כוס בתוך כוס ויטביל, כיון שהכוס דוחק וחוצץ, אלא יניחם בתוך סלסלת רשת אחד ליד השני ויטביל. (סימן קכ סעיף ב)

כולו כאחד

צריך להטביל את הכלי כולו כאחד, ואפילו אם הכלי גדול וארוך, לא מועיל שיטביל חציו ויהפוך אותו לצידו השני להטבילו. (ז רנג)

טבילת קטן

קטן רשאי להטביל כלים כשגדול עומד ורואהו, אבל אינו נאמן לומר הטבלתי. ומכל מקום בכלי זכוית שהטבילה מדרבנן, נאמן הקטן לומר הטבלתי. (ז רסב)

טבילת גוי

לכתחילה אין להטביל כלים על ידי גוי אפילו כאשר ישראל רואהו, כיון שבזה מפסיד הישראל את הברכה על המצוה. ומכל מקום אם הטביל וישראל ראהו מועילה הטבילה, אך הגוי עצמו אינו נאמן לומר הטבלתי. (ז רסג)

מקום הברכה

אסור לברך בחדר המקוה, כדין מקומות המטונפים שאסור לברך שם. וכל המברך במקומות אלו עונו חמור מאוד, ועובר על מה שדרשו חז"ל בגמרא מסכת ברכות (דף כד עמוד ב) מהפסוק: "כי דבר ה' בזה ואת מצוותו הפר". ולכן יברך בחוץ ואחר כך יכנס למקוה ויטביל את הכלי. (טהרת הבית חלק ב עמוד תקז)

במקוואות רבים ייחדו מקום מיוחד לטבילת כלים מחוץ למקוה, ופשוט ששם אפשר לברך ללא שום חשש. אלא שגם בזה צריך להזהר, כי פעמים והמים שוהים שם זמן רב, עד שהם סרוחים ביותר שאסור לברך שם, ולכן יתרחק ויברך.

הברכה

כל סוגי הכלים החייבים טבילה, צריך לברך עליהם קודם שיטבילם: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציונו על טבילת כלים".

נוסח הברכה - אם מטביל רק כלי אחד, יברך "על טבילת כלי", בלשון יחיד. אבל אם מטביל שני כלים ומעלה, יברך "על טבילת כלים". (סימן קכ סעיף ג)

טעות בברכה - הטביל כלי אחד וטעה וברך על טבילת 'כלים' או הטביל שני כלים וטעה וברך על טבילת 'כלי', יצא ידי חובתו ואינו חוזר לברך שנית. (ז רנד)

טבילת כלים בשבת

מותר להטביל כלים בשבת. ומכל מקום כתב מרן השלחן ערוך, שירא שמים טוב שיחמיר על עצמו שלא להטביל את הכלים בשבת, אלא יתן אותם לגוי במתנה ויחזור וישאל אותם ממנו לעולם, וכמו שבארנו לעיל לגבי טבילת כלי חשמל. אולם אם אינו מוצא גוי, יטבילם במקוה לצורך השימוש בהם בשבת. (שו"ע או"ח סימן שכג ס"ז)

שאלה: יש לשאול, הרי אמרו במשנה מסכת שבת (לד ע"א): "ספק חשכה ספק אינה חשכה [דהיינו הזמן שמהשקיעה ועד צאת הכוכבים שהוא הנקרא: "בין השמשות"] - אין מעשרין את הודאי, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות", ומבואר שאסור להטביל כלים אפילו בבין השמשות וכל שכן בשבת, אם כן היאך פסק מרן השלחן ערוך שמותר להטביל כלים בשבת?

תשובה: מה שאמרו במשנה שלא מטבילים את הכלים בשבת, מדובר בזמנם שהיו מושגים של

טומאה וטהרה, ולכן כלים שנטמאו על ידי שנגע בהם אדם טמא או שרץ טמא, היה אסור להטבילם במקוה, שהרי זה נחשב כמתקן את הכלים, כיון שהאוכל שהונח בתוכם היה נטמא כמותם, ועתה על ידי שמטביל את הכלים מתקן שהאוכל שיניחו בהם מכאן ולהבא לא יהיה טמא. אבל בכלים שקנה מגוי ועדיין לא הוטבלו, שאף אם עבר ובישל בהם, המאכל לא נאסר, אלא מעבירו לכלי אחר ואוכל אותו, נמצא שהטבילה אינה נחשבת כתיקון כל כך.

🌸🌸🌸 תם ונשלם שבח לאל בורא עולם 🌸🌸🌸

תפילה להינצל ממאכלות אסורות

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתצילנו לנו ולבני ביתנו מכל מיני מאכלות אסורות. ותשמרנו תמיד שלא יארע לנו שום מבשול חס ושלום, ולא יבוא לפינו שום מאכל איסור. כי אתה ידעת שאי אפשר לאדם להיזהר ולהישמר בעצמו לבדו מכל מיני מאכלות אסורות ומתערובותיהם, אשר פרטיהם ודקדוקיהם רבים עד מאוד, ואתה יודע גודל הפגם העצום הפוגם בנפש ישראל על ידי מאכלות אסורות. על כן רחם עלינו, ועזרנו והושיענו ושמור את נפשנו ונפש בני ביתנו, שנזכה להיות ניצולים ופרושים ומובדלים לגמרי מכל מאכלות אסורות, מנבלות וטרפות, משקצים ורמשים, מבשר וחלב, מיינ נסך, מחלב ודם, מגיד הנשה ואבר מן החי, מפת גויים ומבישולי גויים, ומשאר מיני מאכלות אסורות, מהם ומתערובותיהם. מכולם תשמרנו ותצילנו ברחמיך הרבים, ונהיה אנחנו וצאצאינו נקיים וטהורים ומובדלים מהם לגמרי, ותקדשנו בקדושתך העליונה. ותקיים בנו מקרא שכתוב: "והייתם קדושים, כי קדוש אני". אמן כן יהי רצון.